

GMINA TWARDOGÓRA

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

ZAŁĄCZNIK NR 1 DO UCHWAŁY NR XII/66/07
RADY MIEJSKIEJ W TWARDOGÓRZE
Z DNIA 26 PAŹDZIERNIKA 2007 r.

TEKST UJEDNOLICONY PO ZMIANIE

OPRACOWANIE PODSTAWOWE W LATACH 1996 - 1998 r.:

GL. PROJEKTANT - MGR INŻ.ARCH. GRZEGORZ ŚWITOŃ

PROJEKTANCI - MGR INŻ.ARCH. JACEK ŚWITOŃ

MGR INŻ. ARCH. MARLENA ŚWITOŃ

MGR INŻ. EWA SŁOWIKOWSKA

WSPÓŁPRACA - DR ZBIGNIEW RINKE

MGR INŻ ARCH.JADWIGA MACIEJOWSKA

MGR KATARZYNA MACIEJOWSKA-BUJAK

OPRACOWANIE ZMIANY W LATACH 2006 - 2007 r.:

GL. PROJEKTANT - MGR INŻ.ARCH. JACEK ŚWITOŃ

ASYSTENT - MGR . DOROTA SZYNDERA

WSPÓŁPRACA - MGR RYSZARD STOPKA

MGR KATARZYNA MACIEJOWSKA-BUJAK

MGR INŻ ARCH. JADWIGA MACIEJOWSKA

Twardogóra 2007
SPIS TREŚCI

I Diagnoza stanu istniejącego - Uwarunkowania

---

1. Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego przeznaczenie, zagospodarowanie i stanu uzbrojenie terenów.
2. Uwarunkowania wynikające ze stanu ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony.
3. Uwarunkowania wynikające ze stanu środowiska, w tym stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego.
4. Uwarunkowania wynikające ze stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.
5. Uwarunkowania wynikające z warunków i jakości życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia.
6. Uwarunkowania wynikające z zagrożeń bezpieczeństwa ludności i jej mienia.
7. Uwarunkowania wynikające z potrzeb i możliwości rozwoju gminy.
8. Uwarunkowania wynikające ze stan prawnego gruntów.
9. Uwarunkowania wynikające z występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych.
10. Uwarunkowania wynikające z występowania obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych.
11. Uwarunkowania wynikające z występowania udokumentowanych złóż kopalin oraz zasobów wód podziemnych.
12. Uwarunkowania wynikające z występowania terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych.
13. Uwarunkowania wynikające ze stany systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym stopnia uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej, energetycznej oraz gospodarki odpadami.
14. Uwarunkowania wynikające z zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych.

II Kierunki rozwoju

1. Kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów.
2. Kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów, w tym tereny wyłączone spod zabudowy.
3. Obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu

kulturowego.

4. Obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.
5. Kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej.
6. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym.
7. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym.
8. Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości, a także obszary rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m² oraz obszary przestrzeni publicznej.
9. Obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w tym obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne.
10. Kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej.
11. Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi i osuwania się mas ziemnych.
12. Obiekty lub obszary, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny.
13. Obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji.
14. Granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych.
15. Synteza ustaleń studium i uzasadnienie przyjętych rozwiązań.

DIAGNOZA STANU ISTNIEJĄCEGO

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

- 1. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z DOTYCHCZASOWEGO
PRZEZNACZENIE, ZAGOSPODAROWANIE I STANU UZBROJENIE**

TERENÓW.

1.1. Struktura użytkowania gruntów.

Gmina Twardogóra w granicach administracyjnych zajmuje obszar 16 799 ha = 168,0 km², w tym miasto 8,3 km².

Gmina leży na terenie województwa dolnośląskiego, w powiecie oleśnickim.

Gmina liczy 18 wsi sołeckich i tyleż obrębów geodezyjnych.

Miasto Twardogóra jako odrębny obręb geodezyjny pełni w strukturze jednostek osadniczych gminy funkcję ośrodka podstawowego o funkcji administracyjnej, przemysłowej i usługowej dla obszaru gminy.

Użytkowanie gruntów w granicach administracyjnych przedstawia się następująco.

Użytki rolne zajmują ogółem 5 286 ha, w tym ;

- grunty orne 4 793 ha
- sady 26 ha
- łąki 827 ha
- pastwiska 170 ha
- pozostałe grunty

W strukturze gospodarstw rolnych na ogólną ilość 1120 gospodarstw, aż 554 to gospodarstwa o powierzchni 1,0 - 5,0 ha, zaś o wielkości do 1,0 ha jest 340. 122 gospodarstwa posiadają areal 5,0 - 10,0 ha, a 60 powyżej 60 ha.

Lasy pokrywają teren gminy na obszarze 7537 ha, przy czym lasy komunalne zajmują tylko 32 ha. Lesistość gminy wynosi 44,9 %.

Grunty pozostałe - zurbanizowane i nieużytki zajmują powierzchnię 1961 ha.

1.2. Tereny zabudowy mieszkaniowej

Na terenach miasta Twardogóry występuje zarówno zabudowa jednorodzinna jak i wielorodzinna, o zróżnicowanej intensywności.

Przeważającą formą zabudowy, która przeżywa intensywny rozwój jest zabudowa jednorodzinna wolnostojąca. Sporadycznie występują też bardziej intensywne formy zabudowy jednorodzinnej : bliźniacza i szeregowa.

Ponieważ gros tej zabudowy powstała po roku 1970, substancja budowlana jest na ogół w bardzo dobrym stanie technicznym.

Zabudowa wielorodzinna reprezentowana jest w dwóch zasadniczych typach : zabudowa sprzed II wojny światowej i zabudowa „blokowa” realizowana w latach 70-tych.

Zależnie od czasu powstania stan techniczny budynków jest bardzo różny.

Komunalnymi zasobami mieszkaniowymi gminy Twardogóra zarządza Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej, który administruje obecnie 193 budynkami mieszkalnymi, co przekłada się na 656 mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej ponad 30 964 m².

Budynki te zamieszkują 2 074 osoby.

Pod zarządem Spółdzielni Mieszkaniowej Lokatorsko - Własnościowej w Twardogórze znajduje się 10 budynków mieszkalnych, obejmujących 385 mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej ponad 19 tys. m². Budynki te zamieszkuje około 1 400 osób.

Spółdzielnia od ponad dziesięciu lat nie wybudowała ani jednego nowego budynku i w przyszłości nie przewiduje wzrostu zasobów mieszkaniowych.

Świadczy to o małej dynamice budownictwa wielorodzinnego na terenie gminy.

Popyt na nowe mieszkania jest zaspokajany poprzez rozwój budownictwa jednorodzinnego.

Na obrzeżach miasta występuję również zabudowa zagrodowa, często przekształcona w rzemieślniczą.

Nowe tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej wykraczają obecnie poza granice administracyjne miasta na tereny obrębów sąsiednich : Moszyce, Chełstówek i Sądrożyce.

Na terenach wiejskich gminy poza wyjątkiem zabudowy wielorodzinnnej w Grabownie

Wielkim przy byłym PGR, dominuje zabudowa jednorodzinna. Część tej zabudowy stanowią budynki mieszkalne w zabudowie zagrodowej, w gospodarstwach rolnych, w których praktycznie zaprzestano działalności rolniczej. W ostatnich latach następuje wyraźny wzrost zainteresowania realizacją nowej zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej. W części przypadków zabudowa ta ma charakter mieszkaniowo- rekreacyjny. Podstawową cechą tego typu zabudowy jest jej mała intensywność i znaczne rozproszenie, przy czym otaczające ją grunty prawie nie są wykorzystywane rolniczo i zagospodarowywane są jako zadrzewione i zakrzaczone, często budowane są w pobliżu niewielkie stawy rybne lub zbiorniki retencyjne. Głównymi skupiskami tego typu zabudowy są rejony wsi : Sosnówka, Drogoszewice, Chelstów na południu gminy, Bukowinka na zachodzie, Gola Wielka na wschodzie, oraz Łazisko i Drożdżecin na północy.

1.3. Tereny zabudowy rzemieślniczej

Gmina, a w szczególności miasto Twardogóra jest znaczącym w województwie ośrodkiem rzemieślniczej produkcji stolarskiej i tapicerskiej, co wynika z wieloletniej tradycji opartej na olbrzymim zapleczu surowcowym jakim są lasy gminy Twardogóra i gmin ościennych- Dobroszyce, Milicz i Oleśnica.

Specyfiką gminy jest to, że na jej terenie zdecydowana większość podmiotów gospodarczych stanowią małe zakłady produkcyjne zatrudniające 5 - 10 osób.

Zabudowa rzemieślnicza w połączeniu z zabudową mieszkaniową jednorodziną występuje w różnej skali, prawie we wszystkich miejscowościach w centralnej części gminy.

Niejednokrotnie niestety potrzeby rozwojowe istniejących zakładów wywołują konflikt z istniejącą zabudową mieszkaniową.

1.4. Tereny zabudowy produkcyjno-składowej.

Do najważniejszych i największych zakładów przemysłowych na terenie Twardogóry należą :

- Fabryka Mebli BODZIO - Goszcz - produkcja mebli (ok. 1380 pracowników)
- Ilpea – produkcja uszczelki do chłodziarek (ok. 650 pracowników)
- Spółdzielnia SPAMEL - branża elektryczna (ok. 300 pracowników)

Wśród ważnych dla gospodarki lokalnej zakładów wymienić można:

- Zakład Produkcyjny TAPPOL - produkcja tworzyw sztucznych
- Zakład Tworzyw Sztucznych DREWPLAST- produkcja tworzyw sztucznych
- Zakład Produkcyjny GIERUS MEBLE - produkcja mebli
- Stolarstwo Meblowe s.c. GAŁA - produkcja mebli

Tereny zabudowy przemysłowej i składowej zlokalizowane są głównie w mieście Twardogóra.

Zabudowa przemysłowa na terenach wiejskich powstała w ostatnich kilkunastu latach na skutek dynamicznego rozwoju niektórych zakładów rzemieślniczych, które osiągnęły przemysłowy charakter i rozmiar produkcji.

Większość tych zakładów zlokalizowana jest poza terenami zabudowy mieszkaniowej.

Ze względu na protesty mieszkańców skorygowania wymagają tereny przeznaczone dotychczas pod zabudowę przemysłową w południowej części miasta, na styku z miejscowością Chelstówek

1.5. Uzbrojenie terenu.

Gmina posiada obecnie prawie 100% zaopatrzenia w wodę z wodociągu komunalnego

Poprawy wymaga jakość wody poprzez przebudowę najstarszych odcinków sieci wodociągowej.

Sieć kanalizacji sanitarnej obsługuje głównie miasto Twardogóra i przyległe zabudowania obrębów Moszyce i Chełstówek.

Sieć znajdująca się w centrum Twardogóry jest przestarzała i ogólnospławna.

Obecnie istniejąca sieć kanalizacyjna obejmuje w części ok. 53% ogółu mieszkańców gminy.

Gmina posiada niezbyt nowoczesną mechaniczno - biologiczną oczyszczalnię ścieków w Twardogórze z 1982 r.

Twardogóra nie posiada rozwiniętego zbiorowego systemu zaopatrującego w ciepło służące ogrzewaniu mieszkań i dostarczającego ciepłą wodę.

Dominująca część zasobów mieszkaniowych jest zasilana w oparciu o indywidualne systemy grzewcze

Również zakłady produkcyjne działające na terenie gminy posiadają własne źródła zaopatrzenia w energię cieplną.

W 2002 r. rozpoczęto gazyfikację gminy Twardogóra. Obecnie gaz dostarczany jest do miejscowości: Twardogóra, Chełstówek, Sądrożyce, Goszcz, Grabowno Wielkie, Nowa Wieś Goszczańska, Grabowno Małe, Leśne Domy.

2. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STANU ŁADU PRZESTRZENNEGO I WYMOGÓW JEGO OCHRONY.

2.1. W obrębach miejscowości znajduje się wiele przysiółków, koloni czy też pojedynczych zabudowań o utrwalonych historycznych nazwach. Poniżej podano w tabeli wykaz tych jednostek z określeniem przynależności położenia w obecnych obrębach geodezyjnych.

Lp.	Miejscowość	Wsie, przysiółki, kolonie
1	Bukowinka	
2	Chełstów	
3	Chełstówek	
4	Domasławice	Czwórka
5	Drogoszowice	
6	Drągów	Drągówek, Zakrzów
7	Drozdżecin	Grabek, Pajęczak, Będzin
8	Grabowno Małe	Brodowce
9	Grabowno Wielkie	Kolonia Grabowno Wielkie
10	Goszcz	
11	Gola Wielka	
12	Moszyce	Wesołka
13	Łazisko	Poręby, Brzezina
14	Nowa Wieś Goszczańska	Świniary, Kuźnia Goszczańska
15	Olszówka	Gola Mała, Trzy Chałupy
16	Sądrożyce	
17	Dąbrowa	
18	Sosnówka	Kolonia Sosnówka

2.2. Stan ładu przestrzennego na terenie gminy Twardogóra nie budzi większych zastrzeżeń. Rozproszenie zabudowy, głównie o charakterze mieszkaniowo - rekreacyjnym występuje w części południowej i północnej gminy i nawiązuje do lokalnych tradycji zabudowy siedliskowej. Nie wpływa ono na degradację środowiska , w tym krajobrazu kulturowego. Na pozostałym obszarze zabudowa tworzy w miarę zwarte struktury osadnicze. Dotychczas nie dopuszczono do obudowywania dróg pomiędzy poszczególnymi miejscowościami.

3. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STANU ŚRODOWISKA, W TYM STANU ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ, WIELKOŚCI I JAKOŚCI ZASOBÓW WODNYCH ORAZ WYMOGÓW OCHRONY ŚRODOWISKA, PRZYRODY I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO.

3.1. Położenie i rzeźba terenu.

Gmina Twardogóra zajmuje północno-wschodnią część województwa . Od strony północno-zachodniej graniczy z gminą Krośnice. Od strony południowo-zachodniej graniczy z gminą Dobroszyce. Od strony południowej graniczy z gminą Oleśnica. Od strony wschodniej graniczy z gminami Sośnie, Międzybórz, Syców.

Według fizyczno-geograficznej regionalizacji Polski gmina Twardogóra jest położona w kilku mezoregionach ;

- Kotlina Milicka
- Wzgórza Trzebnickie
- Wzgórza Twardogórskie
- Pradolina Wrocławska.

Wzgórza Trzebnickie i Wzgórza Twardogórskie mają charakter wału morenowego o orientacji W - E. Wał morenowy stanowi wododział między zlewnią rzeki Widawy i Baryczy.

Powierzchnia wału jest pofalowana z lokalnymi kulminacjami i całym szeregiem niewielkich dolin o charakterze nieckowatym.

Najwyższe wzniesienia mają wartość 267,6 m. n. p. m. Spadki terenu zróżnicowane od 2 do 8%

Na południe od wzniesień występuje rozległa powierzchnia nieznacznie opadająca w kierunku południowym. Są to głównie pola sandrowe lub powierzchnia wysoczyzny morenowej płaskiej.

Kotlina Milicka posiada charakter obniżenia o płaskim dnie, które stanowi efekt akumulacji rzecznej. W dnie doliny znajdują się liczne stawy, a rzeźbę terenu miejscami urozmaicają niewielkie wydmy. Są to najniższej położone tereny na poziomie ok. 123,00 m. n. p. m.

3.2. Budowa geologiczna.

3.2.1. Charakterystyka ogólna.

Głębsze podłoże badanego terenu stanowią utwory triasowe, wykształcone w postaci iłów, iłolupków i dolomitów. Utwory te są przykryte warstwą osadów trzeciorzędowych miocenu pliocenu. Utwory trzeciorzędowe w obrębie wzgórz morenowych zostały silnie sfałdowane , tworząc fałdy, ugięcia a nawet uskoki. Zaburzenia te powstały jako efekt glaciekttoniki.

Iły jeziorne trzeciorzędowe , miejscami , zwłaszcza w rejonie Grabowna występują bezpośrednio pod warstwą gleby, na pozostałej powierzchni są przykryte młodszymi osadami

czwartorzędowymi .

Wymienione utwory czwartorzędowe występują w formie płatów o zmiennym zasięgu i zróżnicowanej miąższości . Piaski i żwiry pleistoceny występują głównie w części południowej i północnej gminy.

Utwory holoceny występują jedynie w większych dolinach i nie posiadają większej miąższości .

Jako surowce budowlane piaski i żwiry nie posiadają większego znaczenia przemysłowego z uwagi na niewielki zasięg złóż , małą miąższość oraz często płytki poziom wody gruntowej. Iły w tym rejonie są eksploatowane i przerabiane na wyroby cienkościenne i cegłę budowlaną. Szczegółowy wykaz złóż zarejestrowanych lub udokumentowanych podano w dalszej części opisu Studium.

Budowa geologiczna terenów pod względem ich przydatności pod zabudowę jest zmienna . W poziomie fundamentowania występują iły trzeciorzędowe, żwiry, piaski i gliny o różnym zagęszczeniu.

Gruntami o największej nośności są piaski i żwiry plejstoceny. Mniejszą nośność posiadają piaski i żwiry rzeczne. Gliny uplastyczniają się pod wpływem zawilgocenia i przenoszą mniejsze obciążenia. Iły są gruntami o zmiennej nośności , posiadają tendencje do pęcznienia pod wpływem zawilgocenia. Nieprzydatne jako grunty budowlane są mady rzeczne.

3.2.2. Złóża udokumentowane lub zarejestrowane.

- Chełstówek, piasek dla budownictwa. Powierzchnia złoża 1896 m², stan zasobów wg opracowania 8280 ton, złoża bezkolizyjne , nie eksploatowane.
Złoża zarejestrowane.
- Twardogóra, iły budowlane do produkcji cegły. Złoża udokumentowane. Pow. złoża 36161 m², 99000 - 303000 m³.
Złoża kolizyjne bez możliwości wydobycia, zalane wodą od 20 lat.
- Brzostowo (częściowo na terenie gminy Twardogóra). Udokumentowane.
Pow. 11,12 km². Gaz bezgazolinowy. Zasoby 1420 mln m³. Złoża eksploatowane
- Grabowno I, zarejestrowane, iły i piaski schudzające. pow. złoża 55320 m².
Nieeksploatowane, częściowo kolizyjne.
- Olszówka, zarejestrowane. Piaski dla budownictwa. Pow. złoża 7360 m², stan złoża 99000 tys. ton. Złoża częściowo kolizyjne.

3.2.3. Punkty eksploatacyjne.

Nr punktu wg rejestru

- 1.- Brzeziny, piasek.
- 2 .- Nowa Wieś Goszczańska, piasek gruby i żwir.
3. - Zakrzów, piasek i żwir.
6. - Nowa Wieś Goszczańska, piasek drobny.
8. - Kuźnica Goszczańska, piasek drobny
- 9.- Kuźnica Goszczańska, piasek średni i żwir.
- 10.- Gola Mała, piasek drobny.
- 12.- Grabowno Małe, piasek różny, żwir.
- 15.- Bukowinka, pospółka.
- 16- Grabowno Wielkie, piasek i żwir.
- 17.- Grabowno Wielkie, pospółka.
- 19.- Sądżyce, piasek różny, żwir.
- 20.- Chełstów, piasek i żwir.
- 21.- Chełstów, piasek drobny.
23. - Dąbrowa, piasek drobny.

3.2.4. Tereny przebadane w poszukiwaniu surowców.

Grabowno Małe, Grabowno Wielkie, Twardogóra Pd. Dragów Świniary- ility do ceramiki budowlanej. Grabowno W., Łazisko, Bukowinka- torf.

3.2.5. Tereny perspektywiczne dla kruszywa naturalnego.

Nowa Wieś Goszczańska,- piasek i pospółka.

3.3. Warunki wodne.

3.3.1. Wody powierzchniowe.

Gmina Twardogóra jest położona w całości w dorzeczu Odry.

Wzgórza Twardogórskie i Wzgórza Trzebnickie stanowią wododział pomiędzy zlewniami rzeki Widawy i Baryczy.

Większe ciekі wpływające do Baryczy to ; Prądnia, Skorynia i Czarny Rów.

Do rzeki Widawy wpływają ; Oleśniczanka i Potok Boguszycki.

Strumienie biorą swój początek ze Wzgórz Twardogórskich.

Część cieków ma charakter cieków okresowych odprowadzających wody jedynie po roztopach i obfitych opadach atmosferycznych.

W północnej części gminy na płaskich obszarach równiny akumulacji rzecznej istnieje szereg stawów hodowlanych. Stawy te powstały sztucznie z dawnych małych jeziorzek jeszcze z czasów średniowiecznych.

Część nieczynnych wyrobisk jest zalana przez przedostające się wody gruntowe i opadowe.

W północnej części gminy na obrzeżach stawów występują liczne podmokłości.

Dla wód powierzchniowych na terenie zlewni Baryczy zakładana jest docelowo I-klasa czystości.

3.3.2. Wody podskórne.

Wody gruntowe występują na różnych głębokościach. Najpłycej w obniżeniach dolinnych i w miejscach gdzie płytko, pod warstwą piasków występują trudno przepuszczalne warstwy ility.

Na pozostałym terenie woda gruntowa występuje najczęściej płytko na głębokości 1-3 m , lokalnie głębiej.

W miejscach występowania gruntów trudno przepuszczalnych od powierzchni , woda gruntowa występuje najczęściej okresowo w postaci sączeń na różnych głębokościach. Iły występujące bezpośrednio pod glebą tworzą podłoże praktycznie nie przepuszczalne, co powoduje że woda opadowa często, zwłaszcza na terenach płaskich, okresowo stagnuje w glebie.

3.3.3. Hydrologia.

Na terenie gminy występują dwa piętra (poziomy) wodonośne;

- czwartorzędowy
- trzeciorzędowy

Poziom czwartorzędowy to piaski i żwiry wodnolodowcowe, występujące na utworach trzeciorzędu, na glinach morenowych lub wśród glin morenowych.

Poziom ten wykazuje znaczne zróżnicowanie wydajności które ma głównie miejsce w obrębie terenów glacitektonicznie zaburzonych.

Z pojedynczych otworów wiertniczych można osiągnąć zmienną wydajność, stwierdzono otwory negatywne , jak również otwory o wydajności ok. 20 m³/godz.

Poziom trzeciorzędowy to piaszczyste przewarstwienia wśród iłów.

Poziom ten często składa się z kilku przewarstwień piasków, których miąższość jest niewielka co powoduje, że wydajność jest również mała, często w granicach ok. 1 m³/godz.

Liczba studni i zasobów eksploatacyjnych.

Ilość studni z poziomu czwartorzędu = 13, zasoby = 229,0 m³/h.

Ilość studni z poziomu trzeciorzędu = 1, zasoby = 6,0 m³/h

Na obszarze gminy wyodrębnia się trzy poziomy wodonośne;

- aluwialny,
- plejstoceniński,
- trzeciorzędowy.

Poziom aluwialny, związany z dolinami rzecznyymi o małej miąższości i wydajności dobry tylko dla zaopatrzenia indywidualnych niewielkich działek i zagród.

Poziom plejstoceniński, to podstawowe zaopatrzenie w wodę odpowiadającą normom wody pitnej, mimo zmiennej wydajności, która spada w kierunku na północ od Wzgórz Trzebnickich.

Poziom trzeciorzędowy, o niewielkiej miąższości i wydajności posiadający również wodę o właściwościach wody pitnej.

Generalnie gmina Twardogóra odczuwa niedobór wody pitnej.

W granicach gminy Twardogóra znajdują się strefy ochronne zbiorników wód podziemnych, zbiorniki te położone są na znacznych głębokościach rzędu 50-150 m i mogą znajdować się częściowo w granicach gminy, są to;

- "Pradolina Barycz-Głogów (E), pow. 975 ha, śr. głębokość 60 m, zasoby ok. 120 tys m³/d
- "Zbiornik (QKM) Oleśnica, pow. 225 ha, śr. głębokość 30-160 m, zasoby ok. 55 tys m³/d.

Zbiorniki te zawierają wodę o dobrej jakości, dużej wydajności i stwarzają możliwości zasilania znacznych obszarów zurbanizowanych. Zbiorniki te należą do głównych zasobów wód podziemnych w Polsce i wymagają szczególnej ochrony.

3.4. Gleby.

W obrębie gminy Twardogóra skałą macierzystą dla gleb były utwory czwartorzędowe i trzeciorzędowe.

Pod względem typologicznym są to głównie gleby brunatne i bielcowe, a w większych dolinach mady.

W większości to gleby niskich klas bonitacyjnych o małej przydatności do upraw. Są to gleby wytworzone z piasków luźnych i słabo gliniastych, tworzące kompleks żytni słaby i żytni najslabszy.

Gleby wysokich klas tworzących kompleks pszenno-żytni występują w ilościach śladowych. Z gleb przeciętnych duży udział mają gleby wytworzone z piasków gliniastych i glin lekkich tworząc kompleks żytni bardzo dobry i żytni dobry.

Występowanie w podłożu glin ciężkich i ilów było podstawą do wytworzenia się gleb ciężkich tworzących kompleks pastewny mocny.

Użytki zielone występują głównie w dolinach i na terenach poza dolinnych z płytkim poziomem wody gruntowej. Przeważają użytki zielone dobre.

Rolnicza wartość gruntów jest niska.

Grunty I i II klasy bonitacyjnej w ogóle nie występują.

W strukturze użytkowania gruntów w gminie użytki rolne zajmują 45,1 % powierzchni ogólnej, natomiast lasy aż 43,2 %. Pozostałe grunty i nieużytki stanowią 11,7 % powierzchni

3.5. Lasy.

Lasy gminy Twardogóra położone są w V Śląskiej Krainie Przyrodniczo-Leśnej, w drugiej Dzielnicy Wrocławskiej, w Mezoregionie Pradoliny Wrocławskiej.

Administracyjnie należą do Nadleśnictwa Oleśnica Goszcz, Twardogóra i Nadleśnictwa Milicz.

Dominują tutaj żyzne siedliska boru mieszanego świeżego i lasu mieszanego świeżego. Inne siedliska jak bór świeży, las świeży, bór mieszany wilgotny, las mieszany wilgotny, las wilgotny i olsy występują na niewielkich powierzchniach.

Dominującym gatunkiem lasów na terenie gminy Twardogóra jest sosna, stanowiąca 75 % udziału powierzchniowego.

Z głównych gatunków jako panujących i w domieszkach występuje dąb, olsza, brzoza, buk, i świerk. Pozostałe gatunki nie mają większego znaczenia gospodarczego, występują one w zmieszaniu, podnosząc stan zdrowotny lasu, zwiększając walory estetyczne leśnego krajobrazu oraz wzbogacając biocenozę lasu.

3.6. Klimat.

Gmina Twardogóra wg rejonizacji rolniczo-klimatycznej R. Gumińskiego, zalicza się do X dzielnicy rolniczo - klimatycznej-lódzkiej, charakteryzującej się następującymi parametrami ;

- średnia temperatura roczna, 7,7 stopnia
- średnia temperatura stycznia, minus 1,7 stopnia
- średnia temperatura lipca, 17,4 stopnia
- ilość opadu w roku, 576 mm
- długość okresu wegetacyjnego, 210-220 dni
- ilość dni mroźnych, 30-50 dni

Pokrywa śnieżna zalega około 50 dni. Na całym obszarze występuje przewaga wiatrów zachodnich i północno-zachodnich.

Wzgórza Twardogórskie mają korzystne warunki klimatu lokalnego.

Tereny te są w przewadze dobrze nasłonecznione, wolne od zastoisk zimnych mas powietrza, dobrze przewietrzane.

Kotlina Milicka posiada okresowo niekorzystne warunki klimatu lokalnego. Składa się na to występowanie, zwłaszcza jesienią niekorzystnych warunków termiczno-wilgotnościowych.

Często występują mgły radiacyjne, przy wysokiej wilgotności powietrza i pojawiają się przygruntowe przymrozki.

3.7. Walory środowiska przyrodniczego.

3.7.1. Park krajobrazowy, "Dolina Baryczy".

Północna część gminy znajduje się w obszarze parku krajobrazowego "Dolina Baryczy" utworzonego rozporządzeniem Wojewody Dolnośląskiego z dnia 28 marca 2007 r. w sprawie Parku Krajobrazowego „Dolina Baryczy”, dla terenu Parku leżącego w granicach województwa dolnośląskiego (D. Urz. Woj. Dolnośląskiego z 2007 r. Nr 88 poz. 1012). Rozporządzenie określa warunki zagospodarowania tego terenu i obowiązujące zakazy i ograniczenia.

3.7.2. Obszary Natura 2000

Część obszaru gminy, leży w granicach obszaru specjalnej ochrony ptaków „Dolina Baryczy” (kod obszaru PLB 20001) objętego ochroną jako część Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 na podstawie rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz.U. z 2004 r. Nr 229 poz. 2313).

Planowane jest również utworzenie Specjalnego Obszaru Ochrony Siedlisk Natura 2000 „Ostoja nad Baryczą”

3.7.3. Rezerwaty i pomniki przyrody.

Na terenie gminy znajduje się rezerwat przyrody "Torfowisko k. Grabowna" utworzone Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 11.08.1980 r. (MP Nr. 19, poz. 94.) Powierzchnia rezerwatu 4,22 ha.

Za pomnik przyrody uznane zostały dwa głazy narzutowe w Goli Wielkiej.

3.7.4. Walory klimatyczne.

Korzystne warunki klimatyczne występują na znacznej części Wzgórz Twardogórskich. Wynikają one głównie ze wzniesienia nad poziom dna Kotliny Milickiej oraz ekspozycji szaty roślinnej znacznej części terenu od południowej i zachodniej strony, a także występowania suchych piaszczystych terenów. Są to tereny predysponowane do przeznaczenia ich na cele rekreacyjne.

3.7.5. Walory wynikające z budowy geologicznej.

W północno-zachodniej części gminy występują zasoby gazu ziemnego w eksploatację ze złoża Brzostowo.

Surowcem kopalnym są ily, które spełniają warunki do produkcji wyrobów z ceramiki. Jednakże z uwagi na uwarunkowania przyrodnicze i ochronne, które nie pozwalają na eksploatację przemysłową na większą skalę, ich wykorzystanie będzie ograniczone.

3.7.6. Walory szaty leśnej.

Stopień obecnego zalesienia stwarza bardzo atrakcyjne możliwości rekreacyjne dla zbieractwa runa leśnego i pieszych wędrówek.

3.7.7. Walory glebowe.

Struktura typów i rodzajów gleb wskazuje na minimalną ilość gleb wysokich klas tworzących kompleks pszenney dobry.

Większość stanowią gleby przeciętne i gleby słabe. Ogranicza to zdecydowanie możliwości prowadzenia intensywnej produkcji rolnej na terenie gminy.

3.7.8. Walory Kotliny Milickiej .

Występujące stawy tworzą niezwykle korzystne warunki dla ptactwa wodnego, błotnego i leśnego. Gnieźdzą się na tych terenach gatunki należące do rzadkości jak ; żuraw, łabędź głuchy, bocian czarny, czapla purpurowa, kania rdzawa.

Występują tutaj również liczne gatunki kaczek , perkozy, rybitwy, orzeł birkut, orlik krzykliwy orlik rybołowny i inne.

3.8. Rolnicza i leśna przestrzeń produkcyjna

Użytkowanie gruntów w gospodarstwach rolnych według Powszechnego Spisu Rolnego przeprowadzonego w 2002 r. wygląda następująco:

Rodzaj użytku		Gmina powierzchnia [ha]	% pow. gminy	Miasto powierzchnia [ha]	% pow. gminy	Wieś powierzchnia [ha]	% pow. gminy
Użytki rolne ogółem		5286	31,47%	558	3,32%	4728	28,14%
Użytki rolne	W tym:	4793	28,53%	493	2,93%	4300	25,60%
	Grunty orne	3771	22,45%	381	2,27%	3390	20,18%
	Sady	26	0,15%	6	0,04%	20	0,12%
	Łąki	827	4,92%	99	0,59%	728	4,33%
	Pastwiska	170	1,01%	8	0,05%	162	0,96%
Lasy i grunty leśne		214	1,27%	23	0,14%	191	1,14%
Pozostałe grunty		279	1,66%	41	0,24%	237	1,41%

Ważniejsze dane o leśnictwie na terenie gminy Twardogóra przedstawia tabela- stan pod koniec 2005r.

Pow. gruntów leśnych[ha]	W tym lasy [ha]	Lasy publiczne[ha]	%	Lasy prywatne[ha]	%	Lesistość [%]
Gmina Twardogóra						
7270	7137	7105	97,8	165	2,2	44,9
Miasto Twardogóra						
272	268	244	89,7	28	10,3	32,3

Gmina posiada duże obszary zalesione - "lesistość" wynosi 44,9 %, przy średniej dla województwa wrocławskiego 23,0 %.

Na terenie gminy 97,8% powierzchni lasów jest lasami publicznymi, na terenie miasta Twardogóra 89,7% .

Użytki rolne stanowią 28,53 % powierzchni ogólnej gminy i w większości są we władaniu indywidualnym.

Na obszarze 4246 ha tereny rolne są zmeliorowane. Znajduje się na nim 221,7 km rowów melioracyjnych i 1793 ha drenażu. Prace melioracyjne na tym obszarze prowadzone są pod nadzorem Wojewódzkiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych - Oddziału Rejonowego w Oleśnicy.

Jakość użytków rolnych przedstawia się następująco.

Klasa bonitacji	% udział gruntów ornych	% udział użytków zielonych
I	-	-
II	-	-
III	3,4	3,2
IV	29,2	55,4
V	44,8	34,7
VI	21,8	5,6
VI z	0,8	1,1

W klasie III (szczególnie chronionej) znajduje się jedynie 3,4 % gruntów ornych, oraz 3,2 % użytków zielonych.

Część gruntów z klas V, VI, VI z została przewidziana do zalesienia w projekcie granicy rolno - leśnej . Są to grunty słabe, nie pozwalające uzyskać opłacalnych plonów.

W gruntach ornych przeważają gleby kompleksu żytniego , słabe i bardzo słabe stanowiące łącznie ok. 65 % powierzchni .

Sprawia to , że uzyskiwane tu plony roślin rolniczych mieszczą się w najniższych przedziałach plonów uzyskiwanych w województwie.

Na ogólną powierzchnię 16 799 ha , lasy zajmują 44,9 % czyli 7542 ha.

Wyróżnia się następujące typy siedliskowe lasów;

- bór świeży, 30 % powierzchni,
- bór mieszany świeży, 37 % pow.
- bór mieszany wilgotny, 3 % pow.
- las mieszany, 27 % powierzchni,
- las świeży , 2 % pow.
- ols i ols jesionowy, 1 % powierzchni.

Występują tutaj kompleksy lasów ochronnych;

- wodochronne,
- drzewostany nasienne,
- drzewostany o szczególnym znaczeniu dla obronności i bezpieczeństwa państwa.

Parki podworskie i kompleksy zieleni parkowej występują w następujących miejscowościach ;

- Chelstów, park pałacowy w środkowej części wsi.
- Dragów, park przylegający do byłego folwarku.
- Goszcz, park należący do zespołu pałacowo-parkowego.
- Grabowno Małe (Brodowce), aleja prowadząca do folwarku.
- Grabowno Wielkie, park podworski i resztki ogrodów.

4. UWARUNKOWANIA WYNIKAJACE ZE STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW ORAZ DÓBR KULTURY

WSPÓŁCZESNEJ.

4.1. Wykaz obiektów w wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz wpisanych do rejestru zabytków

Grabowno Małe					
L.p.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	Grabowno Małe	Kościół fil. Podwyższenia Krzyża Św.	Nr 22	1655, p. XX	480 z dn. 12.05.58; 1177 z dn. 2.12.64
a.	Grabowno Małe	d. cmentarz kat.		ok. 1500	480 z dn. 12.05.58
2.	Grabowno Małe	cmentarz kat.	na wsch. od wsi	2 poł. XIX	
a.	Grabowno Małe	kaplica cmentarna		k. XIX, ok. 1910	
3.	Grabowno Małe	d. cmentarz ewang.	na wsch. od wsi	XIX	
4.	Grabowno Małe	dom mieszk.	Nr 19	1889	
5.	Grabowno Małe	dom mieszk.	Nr 20	ok. 1900	
a.	Grabowno Małe	bud. gosp.	Nr 20	ok. 1900	
6.	Grabowno Małe	szkoła podstawowa	Nr 21	ok. 1925	
7.	Grabowno Małe	dom mieszk.	Nr 25	ok. 1890	
a.	Grabowno Małe	bud. gosp.	Nr 25	1934	
8.	Grabowno Małe	dom mieszk.	Nr 27	ok. 1900	
9.	Grabowno Małe	dom mieszk.	Nr 34-35	k. XIX	
a.	Grabowno Małe	bud. gosp.	Nr 34-35	XIX/XX	
10.	Grabowno Małe	dom mieszk.	Nr 37	1933	
a.	Grabowno Małe	stodoła	Nr 37	1882	
11.	Grabowno Małe	dom mieszk., d. zajazd	Nr 39	p. XX	
12.	Grabowno Małe	dom mieszk.	Nr 40	1930	
13.	Grabowno Małe	dom mieszk.	Nr 47	ok. 1910	
14.	Grabowno Małe	dom mieszk.	Nr 48	ok. 1910	
15.	Grabowno Małe	dom mieszk.	Nr 54	ok. 1910	
16.	Grabowno Małe	stodoła	Nr 56	2 poł. XIX	
17.	Grabowno Małe	dom mieszk.	Nr 60	1900-10	
18.	Brodowce	dom mieszk.	Nr 5	ok. 1870	
Łazisko					
L.p.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	Brzezina	zespół folwarczny:	Nr 13		
a.	Brzezina	bud. mieszk.	Nr 13	1934	
b.	Brzezina	spichlerz	Nr 13	1811, poł. XIX	
c.	Brzezina	bud. gosp.	Nr 13	l. 30-te XX	
d.	Brzezina	stodoła	Nr 13	l. 30-te XX	
2.	Brzezina	dom mieszk.	Nr 2	1932	
a.	Brzezina	bud. gosp.	Nr 2	1932	

3.	Brzezina	dom mieszk.	Nr 4	l. 20-30-te XX	
a.	Brzezina	szopa	Nr 4		
4.	Brzezina	bud. gospo.- inwentarski	na pd.-wsch. krańcu wsi		
5.	Łazisko	zespół mieszk.-gosp.:	Nr 1	1920	
a.	Łazisko	dom mieszk.	Nr 1	1920	
b.	Łazisko	bud. gosp.	Nr 1	1920	
c.	Łazisko	stodoła	Nr 1	1920	
6.	Łazisko	dom mieszk.	Nr 2	1931	
7.	Łazisko	dom mieszk.	Nr 4	l. 20-te XX	
8.	Łazisko	dom mieszk.	Nr 5	1926	
9.	Łazisko	dom mieszk.	Nr 6	1926	
a.	Łazisko	bud. gosp.	Nr 6	1926	
10.	Łazisko	dom mieszk.	Nr 8 (?)	1927	
a.	Łazisko	bud. gosp.		1885	
11.	Łazisko	zespół mieszk.-gosp.:	Nr 9	ok. 1928	
a.	Łazisko	dom mieszk.	Nr 9	ok. 1928	
b.	Łazisko	bud. gosp.	Nr 9	ok. 1928	
c.	Łazisko	stodoła	Nr 9	ok. 1920	
12.	Łazisko	dom mieszk.	Nr 10	l. 20-30-te XX	
a.	Łazisko	bud. gosp.	Nr 10	l. 20-30-te XX	
13.	Łazisko	zespół mieszk.-gosp.:	Nr 13	1933	
a.	Łazisko	dom mieszk.	Nr 13	1933	
b.	Łazisko	stodoła	Nr 13	1933	
c.	Łazisko	bud. gosp.	Nr 13	1933	
14.	Łazisko	dom mieszk.	naprzeciw nr 13	1920-30	
a.	Łazisko	stodoła	naprzeciw nr 13	1920-30	
15.	Łazisko	zespół mieszk.-gosp.:	Nr 15	1928	
a.	Łazisko	dom mieszk.	Nr 15	1928	
b.	Łazisko	stodoła	Nr 15	1928	
c.	Łazisko	bud. gosp.	Nr 15	1928	
16.	Łazisko	dom mieszk., d. szkoła	Nr 17	ok. 1905	
a.	Łazisko	bud. gosp.	Nr 17	ok. 1905	
17.	Łazisko	dom mieszk.	Nr 18	ok. 1920	
a.	Łazisko	bud. gosp.	Nr 18	1932	
18	Dragówek Łaziska –Pustkowie	dom mieszk.	Nr 3	1855	
a.	Dragówek Łaziska –Pustkowie	bud. gosp.	Nr 3	1855	
18.	Poreby	zespół mieszk.-gosp.	Nr 3	2 poł. XIX, 1895	
a.	Poreby	dom mieszk.	Nr 3		
b.	Poreby	szopa/stodoła	Nr 3		
c.	Poreby	bud. gosp.	Nr 3		
19.	Poreby	dom mieszk.	Nr 4	ok. 1860	
a.	Poreby	bud. gosp.	Nr 4	ok. 1910	

20.	Poreby	dom mieszk.	Nr 5	2 poł. XIX	
21.	Poreby	dom mieszk.	Nr 6	l. 20-te XX	
a.	Poreby	bud. gosp.	Nr 6	l. 20-te XX	
22.	Poreby	dom mieszk.-gosp.	Nr 7	1906	
23.	Poreby	dom mieszk.-gosp.	Nr 8	l. 20-te XX	
24.	Poreby	dom mieszk.	Nr 9	ok. 1910	
25.	Poreby	dom mieszk.-gosp.	Nr 10	l. 20-te XX	
26.	Poreby	bud. inwentarski	za nr 10	l. 30-te XX	
27.	Poreby	dom mieszk.	Nr 11	ok. 1910	
Bukowinka					
L.p.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	Bukowinka	trafostacja	za nr 2	ok. 1935	
2.	Bukowinka	dom mieszk.-gosp.	Nr 14	2 poł. XIX, p. XX	
3.	Bukowinka	dom mieszk.	Nr 18	ok. 1910	
4.	Bukowinka	dom mieszk.	Nr 29	ok. 1900	
5.	Bukowinka	dom mieszk.	Nr 32	ok. 1900	
6.	Bukowinka	dom mieszk.	Nr 34	ok. 1910	
7.	Bukowinka	dom mieszk.	Nr 38	XIX/XX	
8.	Bukowinka	dom mieszk., d. szkoła	Nr 84	ok. 1915	
9.	Bukowinka	dom mieszk.	Nr 86	ok. 1910	
Chelstów					
L.p.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	Chelstów	kościół fil. św. Idziego Opata		ok. 1666	1178 z dn. 2.12.64
a.	Chelstów	d. cmentarz kat.		XIV	
2.	Chelstów	park pałacowy			
3.	Chelstów	szkoła		ok. 1930	
4.	Chelstów	dom mieszk.	Nr 4	p. XX	
5.	Chelstów	willa	Nr 7	1907	
6.	Chelstów	dom mieszk.	Nr 23	p. XX	
7.	Chelstów	zagroda:	Nr 25	ok. 1910	
a.	Chelstów	dom mieszk.	Nr 25	ok. 1910	
b.	Chelstów	stodoła	Nr 25	ok. 1910	
8.	Chelstów	dom mieszk.	Nr 27	k. XIX	
a.	Chelstów	bud. gosp.	Nr 27	1910-20	
9.	Chelstów	zagroda:	Nr 28	p. XX	
a.	Chelstów	dom mieszk.	Nr 28	p. XX	
b.	Chelstów	stodoła	Nr 28	p. XX	
c.	Chelstów	bud. gosp.	Nr 28	p. XX	
10.	Chelstów	dom mieszk.	Nr 30	p. XX	
11.	Chelstów	dom mieszk.	Nr 32	p. XX	
12.	Chelstów	dom mieszk.	Nr 33	ok. 1909	
a.	Chelstów	bud. gosp.	Nr 33	ok. 1909	
13.	Chelstów	dom mieszk.	Nr 34	p. XX	
14.	Chelstów	dom mieszk.-gosp.	Nr 35	ok. 1910	
15.	Chelstów	dom mieszk.	Nr 49	p. XX	

16.	Chełstów	dom mieszk.	Nr 50	p. XX	
17.	Chełstów	stacja transformatorowa		l. 20-30-te XX	
Chełstówek					
L.p.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	Chełstówek	zagroda:	Nr 3	p. XX	
a.	Chełstówek	dom mieszk.	Nr 3	p. XX	
b.	Chełstówek	dom mieszk.	Nr 3	p. XX	
2.	Chełstówek	dom mieszk.	Nr 5		
3.	Chełstówek	trafostacja	przy nr 6a	ok. 1920	
4.	Chełstówek	dom mieszk.	Nr 7	2 poł. XIX	
a.	Chełstówek	bud. gosp.	Nr 7	k. XIX	
5.	Chełstówek	dom mieszk.	Nr 8	l. 30-te XX	
6.	Chełstówek	dom mieszk.	Nr 10		
7.	Chełstówek	dom mieszk.	Nr 11		
8.	Chełstówek	dom mieszk.	Nr 12		
9.	Chełstówek	dom mieszk.	Nr 13		
10.	Chełstówek	dom mieszk.	Nr 14		
11.	Chełstówek	zespół mieszk.-gosp.	Nr 17		
a.	Chełstówek	dom mieszk.	Nr 17		
b.	Chełstówek	bud. gosp.	Nr 17		
c.	Chełstówek	stodoła	Nr 17		
d.	Chełstówek	szopa	Nr 17		
11.	Chełstówek	dom mieszk.	Nr 18		
12.	Chełstówek	dom mieszk.	Nr 22		
13.	Chełstówek	dom mieszk.	Nr 23	ok. 1905	
Domasławice					
L.p.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	Domasławice	d. cmentarz ewang.	na wsch. od wsi	2 poł. XIX	
2.	Domasławice	zespół folwarczny:			
a.	Domasławice	dom mieszk., ob. bud. produkcyjny	między nr 43-44	k. XIX	
b.	Domasławice	chlewnia, ob. komórki	obok nr 44	p. XX	
3.	Domasławice	dom mieszk.	Nr 7	p. XX	
4.	Domasławice	stodoła	między nr 10 a 14	p. XX	
5.	Domasławice	dom mieszk.	Nr 11	ok. 1910	
6.	Domasławice	dom mieszk.	Nr 12	p. XX	
a.	Domasławice	bud. gosp.	Nr 12	p. XX	
7.	Domasławice	dom mieszk.	Nr 15	2 poł. XIX	
8.	Domasławice	dom mieszk.	Nr 20	2 poł. XIX	
9.	Domasławice	zespół mieszk.-gosp.:	Nr 21	p. XX	
a.	Domasławice	dom mieszk.	Nr 21	p. XX	
b.	Domasławice	bud. gosp.	Nr 21	p. XX	
c.	Domasławice	szopa	Nr 21	p. XX	
10.	Domasławice	zespół mieszk.-gosp.:	Nr 23	p. XX	
a.	Domasławice	dom mieszk.	Nr 23	p. XX	

b.	Domasławice	bud. gosp.	Nr 23	p. XX	
c.	Domasławice	stodoła	Nr 23	p. XX	
11.	Domasławice	dom mieszk.	Nr 24	1 poł. XIX	
a.	Domasławice	bud. gosp.	Nr 24	1 poł. XIX	
12.	Domasławice	szkoła, ob. przedszkole	Nr 25	ok. 1915	
13.	Domasławice	dom mieszk.	Nr 27	p. XX	
a.	Domasławice	bud. gosp.	Nr 27	p. XX	
14.	Domasławice	dom mieszk.-gosp.	Nr 28	1912	
15.	Domasławice	dom mieszk.	Nr 31	p. XX	
16.	Domasławice	dom mieszk.-gosp.	Nr 39	2 poł. XIX	
17.	Domasławice	dom mieszk.	Nr 46	l. 20-te XX	
a.	Domasławice	bud. gosp.	Nr 46	l. 20-te XX	
18.	Domasławice	dom mieszk.	Nr 47	l. 30-te XX	
19.	Domasławice	dom mieszk.	Nr 48	l. 20-30-te XX	
20.	Domasławice	dom mieszk. ze sklepem, d. bud. cła	Nr 50	ok. 1920	
21.	Domasławice	dom mieszk., punkt felczerski	Nr 51 (49?)	ok. 1920	
22.	Domasławice	dom mieszk.	Nr 53	l. 30-te XX	
23.	Domasławice	dom mieszk.	na skraju zach. części wsi	p. XX	
a.	Domasławice	bud. gosp.		p. XX	
24.	Domasławice	trafostacja	w centrum wsi	l. 30-te XX	
25.	Domasławice-Łaziska	dom mieszk.	Nr 29	ok. 1920	
a.	Domasławice-Łaziska	bud. gosp.	Nr 29	ok. 1920	
26.	Czwórka	dom mieszk.	Nr 6	p. XX	
a.	Czwórka	bud. gosp.	Nr 6	p. XX	
27.	Czwórka	dom mieszk.	Nr 9	p. XX	
a.	Czwórka	bud. gosp.	Nr 9	p. XX	
Dragów					
L.p.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	Dragów	zespół mieszk.-gosp.:			
a.	Dragów	dom mieszk.		XIX/XX	
b.	Dragów	magazyn		p. XX	
c.	Dragów	Stodoła		1909	
2.	Dragów	dom mieszk.	Nr 3	k. XIX	
3.	Dragów	dom mieszk.	Nr 5	2 poł. XIX	
a.	Dragów	stodoła	Nr 5	2 poł. XIX	
4.	Dragów	dom mieszk.	Nr 7	1860	
5.	Dragów	dom mieszk.	Nr 8	p. XX	
6.	Dragów	dom mieszk.	Nr 11	p. XX	
7.	Dragów	dom mieszk.	Nr 13	p. XX	
8.	Dragów	dom mieszk.	Nr 14	p. XX	

9.	Dragów	trafostacja		ok. 1920	
10	Dragów	zespół folwarczny:			
a.	Dragów	dom mieszk., d. rządcówka	Nr 21	p. XX	
b.	Dragów	oficyna mieszk.	Nr 20	p. XX	
c.	Dragów	obory		p. XX	
d.	Dragów	spichlerz		p. XX	
e.	Dragów	park dworski		p. XX	
11.	Zakrzów	dom mieszk., d. „Gasthaus”	Nr 9	1912	
a.	Zakrzów	obora	Nr 9	ok. 1910	
12.	Zakrzów	zagroda:	Nr 10	p. XX	
a.	Zakrzów	dom mieszk.	Nr 10	p. XX	
b.	Zakrzów	bud. gosp.	Nr 10	p. XX	
c.	Zakrzów	stodoła	Nr 10	p. XX	
13.	Zakrzów	zespół mieszk.-gosp.:	Nr 13	1915-20	
a.	Zakrzów	dom mieszk.	Nr 13	1915-20	
b.	Zakrzów	stodoła I	Nr 13	1915-20	
c.	Zakrzów	stodoła II	Nr 13	1915-20	
d.	Zakrzów	obora	Nr 13	1915-20	
14.	Zakrzów	dom mieszk.	na końcu pn. części wsi	p. XX	
Drogoszowice					
L.p.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	Drogoszowice	d. cmentarz ewang.	na zach. skraju wsi	2 poł. XIX	
2.	Drogoszowice	dom mieszk.	Nr 2	p. XX	
3.	Drogoszowice	wygódka	przy nr 3	ok. 1920	
4.	Drogoszowice	szkoła	Nr 4	ok. 1925	
5.	Drogoszowice	dom mieszk.-gosp.	Nr 6	ok. 1920	
6.	Drogoszowice	dom mieszk.	Nr 16	ok. 1920	
a.	Drogoszowice	bud. gosp.	Nr 16	ok. 1920	
7.	Drogoszowice	zagroda:	Nr 17	p. XX	
a.	Drogoszowice	dom mieszk.	Nr 17	p. XX	
b.	Drogoszowice	stodoła	Nr 17	p. XX	
8.	Drogoszowice	dom mieszk., d. „Gasthaus”	Nr 20	ok. 1915	
9.	Drogoszowice	dom mieszk. w zagrodzie	Nr 21	p. XX	
10.	Drogoszowice	stodoła	przy nr 23	p. XX	
11.	Drogoszowice	dom mieszk.	Nr 26	ok. 1915	
12.	Drogoszowice	młyn, ob. magazyn	obok nr 26	ok. 1915	
a.	Drogoszowice	bud. gosp.	naprzeciw młyna	ok. 1915	
13.	Drogoszowice	dom mieszk. w zagrodzie	Nr 29	p. XX	
14.	Drogoszowice	dom mieszk.-gosp.	Nr 31	1926	
15.	Drogoszowice	budynek, ob. zakład tapicerski	pd.- zach. część wsi	p. XX	

16.	Drogoszowice - Michałki	dom mieszk.	Nr 29	p. XX	
Drożdżęcín					
L.p.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	Drożdżęcín	dom mieszk.	Nr 1	p. XX	
a.	Drożdżęcín	bud. gosp. I	Nr 1	p. XX	
2.	Drożdżęcín	zagroda:	Nr 3	1853-58	
a.	Drożdżęcín	dom mieszk.	Nr 3	1853-58	
b.	Drożdżęcín	bud. gosp. I	Nr 3	1853-58	
c.	Drożdżęcín	bud. gosp. II	Nr 3	1853-58	
d.	Drożdżęcín	bud. gosp. III	Nr 3	1853-58	
3.	Drożdżęcín	dom mieszk.	Nr 4	p. XX	
a.	Drożdżęcín	bud. gosp. I	Nr 4	p. XX	
4.	Drożdżęcín	zagroda:	Nr 6	ok. 1910	
a.	Drożdżęcín	dom mieszk.	Nr 6	ok. 1910	
b.	Drożdżęcín	bud. gosp. I	Nr 6	ok. 1910	
c.	Drożdżęcín	bud. gosp. II	Nr 6	ok. 1910	
5	Drożdżęcín-Pajęczak	zespół mieszk.-gosp.	Nr 1	p. XX	
a.	Drożdżęcín-Pajęczak	dom mieszk.	Nr 1	p. XX	
b.	Drożdżęcín-Pajęczak	bud. gosp.	Nr 1	p. XX	
c.	Drożdżęcín-Pajęczak	stodoła	Nr 1	p. XX	
d.	Drożdżęcín-Pajęczak	szopa	Nr 1	p. XX	
6	Drożdżęcín-Pajęczak	dom mieszk.-gosp.	Nr 2	1901	
7	Drożdżęcín-Pajęczak	bud. gosp.	Nr 3	p. XX	
8	Drożdżęcín-Pajęczak	dom mieszk.	Nr 5	1944	
a.	Drożdżęcín-Pajęczak	bud. gosp./stodoła	Nr 5	1944	
9	Drożdżęcín-Pajęczak	dom mieszk.-gosp.	po pn. stronie drogi, w centrum	p. XX	
10	Będzin	zespół leśniczówki:		ok. 1905	
a.	Będzin	leśniczówka		ok. 1905	
b.	Będzin	stodoła		ok. 1905	
11	Będzin	dom mieszk.	Nr 1	XIX/XX	
12	Będzin	bud. gosp.	Nr 6	1 ćw. XX	
12	Będzin	dom mieszk.	Nr 7	1926	
a.	Będzin	bud. gosp.	Nr 7	1926	
13	Będzin	stodoła		2 poł. XIX	
14	Grabek	dom mieszk.	Nr 2	1866	
a.	Grabek	stodoła	Nr 2	1866	
15	Grabek	zespół mieszk.-gosp.	Nr 4	k. XIX	
a.	Grabek	dom mieszk.	Nr 4	k. XIX	
b.	Grabek	bud. mieszk.-gosp.	Nr 4	k. XIX	
c.	Grabek	stodoła/bud. gosp.	Nr 4	k. XIX	
d.	Grabek	szopa	Nr 4	k. XIX	
16	Grabek	dom mieszk.-gosp.	Nr 5	1914	
17	Grabek	dom mieszk.	Nr 9	ok. 1900	
Olszówka					
L.p.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	Olszówka	d. cmentarz ewang.	w centrum wsi	2 poł. XIX	

2.	Olszówka	zespół folwarczny:	Nr 4	2 poł. XIX	
a.	Olszówka	dom mieszk.	Nr 4	k. XIX	
b.	Olszówka	bud. gosp.		ok. 1870	
c.	Olszówka	stodoła		ok. 1870	
3.	Olszówka	dom mieszk.	Nr 1	ok. 1900	
4.	Olszówka	dom mieszk.	Nr 3	k. XIX	
a.	Olszówka	bud. gosp.	Nr 3	k. XIX	
5.	Olszówka	transformator	za nr 4	ok. 1915	
6.	Olszówka	dom mieszk.	Nr 8	ok. 1900	
7.	Olszówka	dom mieszk.	Nr 12	ok. 1910	
a.	Olszówka	bud. gosp.	Nr 12	1912	
8.	Olszówka	dom mieszk.	Nr 16	k. XIX	
9.	Olszówka	dom mieszk.	Nr 20	k. XIX	
a.	Olszówka	bud. gosp.	Nr 20	k. XIX	
10.	Olszówka	dom mieszk.	Nr 22	k. XIX	
a.	Olszówka	stodoła	Nr 22	k. XIX	
11.	Olszówka	dom mieszk.	Nr 25	k. XIX	
a.	Olszówka	stodoła	Nr 25	k. XIX	
12.	Olszówka	szkoła podstawowa	Nr 28	ok. 1910	
a.	Olszówka	bud. gosp.	Nr 28	ok. 1910	
13.	Olszówka	dom mieszk.	Nr 32	ok. 1900	
14.	Olszówka – Trzy Chałupy	dom mieszk.	Nr 2	ok. 1900	
15.	Olszówka – Trzy Chałupy	dom mieszk.	Nr 3	ok. 1900	
16.	Gola Mała	dom mieszk.	Nr 1	ok. 1910	
17.	Gola Mała	dom mieszk.	Nr 2	p. XX	
a.	Gola Mała	bud. gosp.	Nr 2	p. XX	
18.	Gola Mała	dom mieszk.	Nr 3	1922	
a.	Gola Mała	bud. gosp.	Nr 3	p. XX	
b.	Gola Mała	stodoła	Nr 3	p. XX	
19.	Gola Mała	dom mieszk. (ruina)	obok nr 6	k. XIX	
20.	Gola Mała	dom mieszk.	Nr 7	ok. 1900	
a.	Gola Mała	bud. gosp.	Nr 7	ok. 1900	
21.	Gola Mała	dom mieszk.	Nr 8	ok. 1900	
a.	Gola Mała	stodoła	Nr 8 (10)	ok. 1900	
22.	Gola Mała	dom mieszk.	Nr 9	ok. 1920	
23.	Gola Mała	dom mieszk.	Nr 11	ok. 1920	
24.	Gola Mała	dom mieszk.	Nr 12	k. XIX	
25.	Gola Mała	dom mieszk.	Nr 16	k. XIX	
Gola Wielka					
L.p.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	Gola Wielka	d. cmentarz ewang.	w pd. części wsi	2 poł. XIX	
2.	Gola Wielka	dom mieszk.	Nr 2	p. XX	
3.	Gola Wielka	dom mieszk.	Nr 3	p. XX	
4.	Gola Wielka	dom mieszk.	Nr 4	k. XIX	
5.	Gola Wielka	dom mieszk.	Nr 5	1907	
6.	Gola Wielka	dom mieszk.-gosp.	Nr 7	k. XIX	

7.	Gola Wielka	dom mieszk.-gosp.	Nr 8	k. XIX	
8.	Gola Wielka	dom mieszk.	Nr 14	p. XX	
9.	Gola Wielka	dom mieszk.	Nr 15	ok. 1910	
10.	Gola Wielka	dom mieszk.	Nr 18	ok. 1919	
a.	Gola Wielka	bud. gosp.	Nr 18	ok. 1919	
11.	Gola Wielka	dom mieszk.	Nr 21	ok. 1923	
12.	Gola Wielka	dom mieszk., ob. nadleśnictwo	Nr 24	ok. 1920	
13.	Gola Wielka	dom mieszk.	Nr 32	p. XX	
Goszcz					
L.p.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	Goszcz	Kościół par. MB Wspomożycielki	ul. Sycowska 1	1778	1641 z dn. 15.04.66
a.	Goszcz	brama		2 poł. XVIII	
b.	Goszcz	cmentarz par.		XIII	
c.	Goszcz	plebania		ok. 1920	
2.	Goszcz	d. kościół ewang. (pałacowy)	ul. Słowackiego 10	1743-49	1179 z dn. 2.12.64
3.	Goszcz	d. cmentarz ewang.	w zach. części wsi	1 poł. XIX	659/W z dn. 21.07.92
a.	Goszcz	kaplica grobowa Reichenbachów		ok. 1842	
b.	Goszcz	mur cmentarny			
4.	Goszcz	zespół pałacowy:			
a.	Goszcz	pałac (ruina)		1750-55, 1887	225 z dn. 14.07.50
b.	Goszcz	oficyna pałacowa, ob. dom mieszk.	Nr 59	XVIII/XIX	
c.	Goszcz	oficyna pałacowa z bramą wjazdową	Nr 59	poł. XVIII	
d.	Goszcz	oficyna pałacowa, ob. warsztaty	przy nr 59	XVIII/XIX, p. XX	
e.	Goszcz	oficyna pałacowa, ob. dom mieszk.	Nr 60	1 poł. XVIII, p. XX	
f.	Goszcz	oficyna pałacowa, ob. dom mieszk.	Nr 61 (ob. nr 64)	2 poł. XVIII	
g.	Goszcz	oficyna pałacowa, ob. dom mieszk.	Nr 62	poł. XVIII, p. XX	
h.	Goszcz	oficyna pałacowa z bramą wjazdową, ob. dom mieszk.	Nr 63	1750-55	1642 z dn. 15.04.66
i.	Goszcz	oficyna pałacowa, ob. dom mieszk.	Nr 64	poł. XVIII	
j.	Goszcz	oficyna pałacowa, ob. dom mieszk.	Nr 65	XVIII/XIX	
k.	Goszcz	oficyna pałacowa, ob. dom mieszk.	Nr 66	1750-55	

l.	Goszcz	oficyna pałacowa, ob. dom miesz.	Nr 67	1750-55, XVIII/XIX	
ł.	Goszcz	oficyna pałacowa, ob. dom miesz.	Nr 68	1750-55	
m.	Goszcz	bud. gosp.	naprzeciw nr 66	ok. 1905	
n.	Goszcz	brama wjazdowa I		k. XIX	
o.	Goszcz	brama wjazdowa II		k. XIX	
p.	Goszcz	pawilon parkowy		1830	
r.	Goszcz	park pałacowy		XVIII-XIX	192 z dn. 31.05.50
5.	Goszcz	dom miesz.	Nr 2	2 poł. XIX	
6.	Goszcz	dom miesz.	Nr 4	1 poł. XIX	
7.	Goszcz	dom miesz.	Nr 5	k. XIX	
8.	Goszcz	dom miesz.	Nr 6	p. XX	
9.	Goszcz	dom miesz.	Nr 7	2 poł. XIX	
10.	Goszcz	dom miesz.	Nr 8	2 poł. XIX	
11.	Goszcz	dom miesz.	Nr 13	1905	
12.	Goszcz	dom miesz.	Nr 14/15	2 poł. XIX	
13.	Goszcz	dom miesz.	Nr 16	2 poł. XIX	
14.	Goszcz	dom miesz.	Nr 18	ok. 1910	
15.	Goszcz	dom miesz.	Nr 19	ok. 1910	
16.	Goszcz	dom miesz.	Nr 20	p. XX	
17.	Goszcz	dom miesz.	Nr 21	p. XX	
18.	Goszcz	dom miesz.	Nr 22	ok. 1910	
19.	Goszcz	młyn, ob. dom miesz.	Nr 28	1864, 1933	
22.	Goszcz	dom miesz., bar „Leśnik”	Nr 30/32 (d. 40)	ok. 1910	
20.	Goszcz	dom miesz.	Nr 34	ok. 1910	
21.	Goszcz	dom miesz.	Nr 35	ok. 1920	
23.	Goszcz	dom miesz.	Nr 42/43	poł. XIX	
24.	Goszcz	dom miesz.	Nr 44	ok. 1900	
25.	Goszcz	dom miesz.	Nr 48	ok. 1860, p. XX	
26.	Goszcz	dom miesz.	Nr 49	k. XIX	
27.	Goszcz	dom miesz.	Nr 70	ok. 1900	
28.	Goszcz	dom miesz.	Nr 79	k. XIX	
29.	Goszcz	dom miesz., ob. poczta	Nr 80	ok. 1910	
30.	Goszcz	dom miesz.	Nr 81	ok. 1910	
31.	Goszcz	dom miesz.	Nr 82	ok. 1910	
32.	Goszcz	dom miesz., ob. nadleśnictwo	Nr 83	ok. 1920	
33.	Goszcz	dom miesz.	Nr 85	ok. 1910	
34.	Goszcz	dom miesz., d. pensjonat	Nr 89	1886, p. XX	
35.	Goszcz	szkoła	Nr 91	ok. 1930	
a.	Goszcz	bud. gosp.	Nr 91	p. XX	
36.	Goszcz	dom miesz.	Nr 92	2 poł. XIX	
37.	Goszcz	dom miesz.	Nr 94	p. XX	

38.	Goszcz	dom mieszk., ob. poczta	Nr 97	ok. 1910	
39.	Goszcz	dom mieszk.	Nr 99	k. XIX	
40.	Goszcz	dom mieszk.	Nr 100	1910	
41.	Goszcz	dom mieszk.	Nr 101	2 poł. XIX	
42.	Goszcz	dom mieszk.	Nr 102	1908	
43.	Goszcz	remiza OSP		p. XX	
44.	Goszcz - Troska	dom Starców, d. dom mieszk. młyna wodnego	Nr 4	poł. XIX	
45.	Goszcz - Troska	dom mieszk.	Nr 6	ok. 1910	
Grabowno Wielkie					
L.p.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	Grabowno Wielkie	Kościół fil. MB Częstochowskiej		XVII, XX	551/W z dn. 17.02.84
a.	Grabowno Wielkie	d. cmentarz ewang.		2 poł. XIX	
2.	Grabowno Wielkie	cmentarz kat. par.	na pn.-wsch. od wsi	2 poł. XIX	
3.	Grabowno Wielkie	zespół dworski:			
a.	Grabowno Wielkie	dwór, ob. ruina (piwnice)		1680, 1927	627/W z dn. 11.04.90
b.	Grabowno Wielkie	spichlerz (<i>spalony</i>)		ok. 1870	
c.	Grabowno Wielkie	młyn, ob. warsztat		ok. 1870	
d.	Grabowno Wielkie	obora		k. XIX, ok. 1920	
e.	Grabowno Wielkie	ogród ozdobny i park dworski			627/W z dn. 11.04.90
4.	Grabowno Wielkie	bud. stacji PKP		ok. 1910	
a.	Grabowno Wielkie	kolejowa wieża ciśnień		ok. 1905	
b.	Grabowno Wielkie	lokomotywnia, ob. Klub Rolnika		p. XX	
5.	Grabowno Wielkie	dom mieszk.	Nr 11	1932	
6.	Grabowno Wielkie	dom mieszk.	Nr 16	p. XX	
7.	Grabowno Wielkie	dom mieszk.	Nr 27	ok. 1930	
8.	Grabowno Wielkie	dom mieszk.	Nr 29	ok. 1920	
9.	Grabowno Wielkie	dom mieszk.	Nr 30	p. XX	
10.	Grabowno Wielkie	dom mieszk.	Nr 31	p. XX	
a.	Grabowno Wielkie	stodoła	Nr 31	ok. 1925	
11.	Grabowno Wielkie	dom mieszk., sklep	Nr 32	p. XX	
12.	Grabowno Wielkie	dom mieszk.	Nr 34	p. XX	
13.	Grabowno Wielkie	dom mieszk.	Nr 36	ok. 1900	
14.	Grabowno Wielkie	dom mieszk.	Nr 39	1899	
15.	Grabowno Wielkie	dom mieszk.	Nr 47	1 poł. XIX	
16.	Grabowno Wielkie	dom mieszk.	Nr 52	ok. 1910	
17.	Grabowno Wielkie	dom mieszk.	Nr 53	p. XX	
18.	Grabowno Wielkie	dom mieszk.	Nr 68	p. XX	
19.	Grabowno Wielkie	dom mieszk.	Nr 69	ok. 1910	

20.	Grabowno Wielkie	dom mieszk.	Nr 78	ok. 1930	
21.	Grabowno Wielkie	dom mieszk.	Nr 79	poł. XIX	
a.	Grabowno Wielkie	stodoła	Nr 79	2 poł. XIX	
22.	Grabowno Wielkie	dom mieszk.	Nr 84	p. XX	
23.	Grabowno Wielkie	dom mieszk.	Nr 85	1 poł. XIX	
24.	Grabowno Wielkie	dom mieszk.	Nr 91	ok. 1910	
25.	Grabowno Wielkie	dom mieszk.	Nr 92	poł. XIX	
26.	Grabowno Wielkie	dom mieszk.	Nr 93	XIX/XX	
27.	Grabowno Wielkie	dom mieszk.	Nr 98	p. XX	
28.	Grabowno Wielkie	dom mieszk., ob. poczta	Nr 101	ok. 1930	
29.	Grabowno Wielkie	dom mieszk., ob. ZOZ	Nr 112	ok. 1910	
30.	Grabowno Wielkie	dom mieszk.	Nr 117	ok. 1920	
31.	Grabowno Wielkie	dom mieszk.	Nr 118	ok. 1930	
32.	Grabowno Wielkie	dom mieszk.	Nr 119	ok. 1920	
33.	Grabowno Wielkie	kuźnia		ok. 1860	
34.	Grabowno Wielkie - Klin	stodoła	między nr 2-4	ok. 1925	
35.	Grabowno Wielkie - Klin	dom mieszk.	Nr 4	ok. 1900	
a.	Grabowno Wielkie - Klin	bud. gosp.	Nr 4	k. XIX	
36.	Grabowno Wielkie - Klin	dom mieszk.	Nr 7	ok. 1920	
37.	Grabowno Wielkie - Klin	dom mieszk.	Nr 10	ok. 1900	
38.	Grabowno Wielkie - Klin	dom mieszk.	Nr 11	ok. 1900	
a.	Grabowno Wielkie - Klin	bud. gosp.	Nr 11	ok. 1900	
b.	Grabowno Wielkie - Klin	stodoła	Nr 11	ok. 1900	
Dąbrowa					
1.	Dąbrowa	d. cmentarz ewang.	na wsch. od wsi	2 poł. XIX	
2.	Dąbrowa	dom mieszk.	Nr 3	1934	
3.	Dąbrowa	dom mieszk.	Nr 11	2 poł. XIX	
4.	Dąbrowa	dom mieszk.-gosp.	Nr 13	k. XIX	
5.	Dąbrowa	dom mieszk.	Nr 15	k. XIX	
6.	Dąbrowa	dom mieszk.	Nr 17	ok. 1930	
Twardogóra – Leśne Domy					
L.p.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	Leśne Domy (Twardogóra)	dom mieszk.	Nr 1	ok. 1910	

2.	Leśne Domy (Twardogóra)	dom mieszk.	Nr 4	ok. 1920	
Moszyce					
L.p.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	Moszyce	d. cmentarz ewang.	na pn.-zach. skraju wsi	2 poł. XIX	
2.	Moszyce	dom mieszk.	Nr 3	p. XX	
a.	Moszyce	bud. gosp.	Nr 3	p. XX	
3.	Moszyce	dom mieszk.	Nr 4	p. XX	
a.	Moszyce	bud. gosp.	Nr 4	p. XX	
4.	Moszyce	dom mieszk.	Nr 5	k. XIX	
a.	Moszyce	stodoła	Nr 5	k. XIX	
5.	Moszyce	dom mieszk.	Nr 9	p. XX	
a.	Moszyce	bud. gosp.	Nr 9	p. XX	
6.	Moszyce	dom mieszk.	Nr 10	k. XIX	
a.	Moszyce	bud. gosp.	Nr 10	k. XIX	
7.	Moszyce	dom mieszk.	Nr 12	k. XIX	
a.	Moszyce	bud. gosp.	Nr 12	k. XIX	
8.	Moszyce	bud. gosp.	Nr 17		
9.	Moszyce	dom mieszk.	Nr 18		
10.	Moszyce	zespół mieszk.-gosp.	Nr 22		
a.	Moszyce	dom mieszk.	Nr 22		
b.	Moszyce	bud. gosp. I	Nr 22		
c.	Moszyce	bud. gosp. II	Nr 22		
11.	Moszyce	dom mieszk.	Nr 26		
12.	Moszyce	dom mieszk.	Nr 32		
13.	Moszyce	dom mieszk.	Nr 30		
14.	Moszyce	dom mieszk.-gosp.	Nr 33	k. XIX	
15.	Moszyce	dom mieszk.	Nr 34		
16.	Moszyce	dom mieszk.	Nr 35		
17.	Moszyce	dom mieszk.-gosp.	Nr 38	l. 30-te XX	
18.	Moszyce	dom mieszk. i bud. gosp. Spółdzielni SKORPOL			
19.	Moszyce - Wesółka	dom mieszk.	Nr 1	k. XIX	
20.	Moszyce - Wesółka	młyn z bud. mieszk.	Nr 2	k. XIX, 1910-20	
Nowa Wieś Goszczańska					
L.p.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	Nowa Wieś Goszczańska	d. cmentarz ewang.	na wsch. od wsi	2 poł. XIX	
2.	Nowa Wieś Goszczańska	szkoła	Nr 2	ok. 1920	
a.	Nowa Wieś Goszczańska	bud. gosp.	Nr 2	ok. 1920	
3.	Nowa Wieś Goszczańska	dom mieszk.	Nr 11	ok. 1915	

4.	Nowa Wieś Goszczańska	dom miesz.	Nr 28	ok. 1915	
5.	Nowa Wieś Goszczańska	dom miesz.	Nr 30	ok. 1920	
6.	Nowa Wieś Goszczańska	zespół miesz.-gosp.:	Nr 34		
a.	Nowa Wieś Goszczańska	oficyna miesz.	Nr 34 a	p. XX	
b.	Nowa Wieś Goszczańska	bud. miesz.	Nr 34	ok. 1920	
c.	Nowa Wieś Goszczańska	obora	Nr 34	ok. 1920	
d.	Nowa Wieś Goszczańska	bud. gosp.	Nr 34 d	p. XX	
7.	Nowa Wieś Goszczańska	dom miesz.	Nr 36	ok. 1910	
8	Nowa Wieś Goszczańska - Świniary	dom miesz.	Nr 4	p. XX	
a.	Nowa Wieś Goszczańska - Świniary	bud. gosp.	Nr 4	p. XX	
9.	Kuźnia Goszczańska	d. cmentarz ewang.	na wsch. od wsi	1 poł. XIX	
10.	Kuźnia Goszczańska	dom miesz.	Nr 2	ok. 1915	
a.	Kuźnia Goszczańska	stodoła	Nr 2	ok. 1915	
b.	Kuźnia Goszczańska	obora	Nr 2	ok. 1915	
11.	Kuźnia Goszczańska	zagroda:	Nr 9		
a.	Kuźnia Goszczańska	obora	Nr 9	ok. 1910	
b.	Kuźnia Goszczańska	stodoła	Nr 9	ok. 1910	
12.	Kuźnia Goszczańska	dom miesz.	Nr 10	ok. 1910	
a.	Kuźnia Goszczańska	stodoła	Nr 10	k. XIX	
b.	Kuźnia Goszczańska	bud. inwentarski	Nr 10	ok. 1910	
13.	Kuźnia Goszczańska	dom miesz.	Nr 11	ok. 1920	
14.	Kuźnia Goszczańska - Stara Kuźnia	d. cmentarz ewang.		1 poł. XIX	
15.	Kuźnia Goszczańska - Stara Kuźnia	dom miesz.	Nr 6	ok. 1890	
16.	Kuźnia Goszczańska - Stara Kuźnia	dom miesz.	Nr 7	k. XIX	
a.	Kuźnia Goszczańska - Stara Kuźnia	obora	Nr 7	k. XIX	
b.	Kuźnia Goszczańska - Stara Kuźnia	stodoła	Nr 7	k. XIX	
17.	Kuźnia Goszczańska - Stara Kuźnia	dom miesz., d. młyn	Nr 8	ok. 1910	
Sądrożyce					
L.p.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	Sądrożyce	zespół miesz.-gosp.:	Nr 1	p. XX	

a.	Sądrożyce	dom mieszk.	Nr 1	p. XX	
b.	Sądrożyce	bud. gosp. I	Nr 1	p. XX	
c.	Sądrożyce	bud. gosp. II	Nr 1	p. XX	
2.	Sądrożyce	dom mieszk.	Nr 2		
a.	Sądrożyce	bud. gosp.	Nr 2		
3.	Sądrożyce	dom mieszk.	Nr 3		
a.	Sądrożyce	bud. gosp.	Nr 3		
4.	Sądrożyce	dom mieszk.	Nr 5	XIX/XX	
5.	Sądrożyce	dom mieszk.	Nr 6		
6.	Sądrożyce	dom mieszk.	Nr 7	1 ćw. XX	
7.	Sądrożyce	dom mieszk.	Nr 8		
8.	Sądrożyce	dom mieszk., d. szkoła	Nr 9	ok. 1900	
a.	Sądrożyce	bud. gosp.	Nr 9		
9.	Sądrożyce	dom mieszk.	Nr 10		
10.	Sądrożyce	dom mieszk.	Nr 11		
11.	Sądrożyce	dom mieszk.	Nr 12		
12.	Sądrożyce	dom mieszk.	Nr 13	1 poł. XIX	
13.	Sądrożyce	dom mieszk.	Nr 16	k. XIX	
a.	Sądrożyce	bud. gosp.	Nr 16	k. XIX	
14.	Sądrożyce	dom mieszk.	Nr 17		
a.	Sądrożyce	bud. gosp.	Nr 17		
15.	Sądrożyce	dom mieszk.	Nr 18	ok. 1860	
16.	Sądrożyce	dom mieszk.	Nr 19	ok. 1860	
17.	Sądrożyce	dom mieszk.	Nr 21		
18.	Sądrożyce	dom mieszk.	Nr 22		
19.	Sądrożyce	dom mieszk.	Nr 23	p. XX	
20.	Sądrożyce	dom mieszk.	Nr 24		
21.	Sądrożyce	dom mieszk.	Nr 29	ok. 1920	
a.	Sądrożyce	stodoła	Nr 29	ok. 1920	
22.	Sądrożyce	dom mieszk.	Nr 31	1926	
Sosnówka					
L.p.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	Sosnówka	dom mieszk.	Nr 7	p. XX	
2.	Sosnówka	dom mieszk.	Nr 9	p. XX	
3.	Sosnówka	dom mieszk.	Nr 10	p. XX	
4.	Sosnówka	dom mieszk.	Nr 11	ok. 1915	
5.	Sosnówka	dom mieszk.	Nr 15	p. XX	
6.	Sosnówka	dom mieszk., d. Gasthaus	Nr 17	p. XX	
7.	Sosnówka	dom mieszk.	Nr 23	ok. 1910	
Stara Twardogóra					
L.p.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	Stara Twardogóra	dom mieszk.	Nr 5		
a.	Stara Twardogóra	bud. gosp. I	Nr 5		
b.	Stara Twardogóra	bud. gosp. II	Nr 5		
2.	Stara Twardogóra	dom mieszk.	Nr 6		

3.	Stara Twardogóra	dom mieszk.	Nr 7		
4.	Stara Twardogóra	dom mieszk.	Nr 8		
Twardogóra					
1.	Twardogóra	Miasto			515 z dn. 1.12.58
2.	Twardogóra	Kościół par. MB Wspomożenia Wiernych	Pl. Piastów	1873	1648 z dn. 15.04.66
3.	Twardogóra	Kościół pom. Wniebowstąpienia Pańskiego	Pl. Piastów 1	1868-69	
a.	Twardogóra	plebania	Pl. Piastów 1	poł. XIX	
4.	Twardogóra	d. kościół ewang. św. Trójcy		1878	
5.	Twardogóra	cmentarz kat. par.	ul. Leśna	2 poł. XIX	
a.	Twardogóra	kaplica cmentarna	ul. Leśna	1892	
6.	Twardogóra	d. cmentarz żydowski	ul. Sosnowa		
7.	Twardogóra	d. cmentarz ewang.	ul. Wrocławska	1 poł. XIX	
8.	Twardogóra	zespół dworca kolejowego:	pl. Kolejowy	ok. 1925	
a.	Twardogóra	dworzec	pl. Kolejowy	ok. 1925	
b.	Twardogóra	magazyn ekspedycji	pl. Kolejowy	ok. 1925	
c.	Twardogóra	bud. gosp.	pl. Kolejowy	ok. 1925	
d.	Twardogóra	wc	pl. Kolejowy	ok. 1925	
e.	Twardogóra	dom mieszk.	pl. Kolejowy 2	ok. 1925	
f.	Twardogóra	dom mieszk.	pl. Kolejowy 18	ok. 1925	
g.	Twardogóra	bud. gosp.	pl. Kolejowy 18	ok. 1925	
9.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Aleje 3	ok. 1910	
10.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Aleje 4	ok. 1910	
11.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Aleje 5	ok. 1905	
12.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Bolesława Krzywoustego 1	poł. XIX, p. XX	
13.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Bolesława Krzywoustego 3	k. XIX	
14.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Bolesława Krzywoustego 8	poł. XIX	
15.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Bydgoska 1	ok. 1910	
16.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Bydgoska 3	ok. 1910	
17.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Bydgoska 5	ok. 1900	
18.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Bydgoska 6	ok. 1920	
19.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Bydgoska 7	ok. 1910	
20.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Bydgoska 9		
21.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Bydgoska 11		
a.	Twardogóra	warsztat	ul. Bydgoska 11	ok. 1905	
22.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Dąbrowskiego 3	k. XIX	

23.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Dąbrowskiego 6		
24.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Dąbrowskiego 7	2 poł. XIX, XX	
25.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Dąbrowskiego 10		
26.	Twardogóra	warsztaty szkolne	ul. Gdańska 1		
27.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Gdańska 5	ok. 1915	
28.	Twardogóra	przedszkole	ul. Grunwaldzka 2	ok. 1930	
29.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Grunwaldzka 3		
30.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Grunwaldzka 5		
31.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Grunwaldzka 7		
32.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Grunwaldzka 9		
33.	Twardogóra	zespół drewnianych domów	ul. Grunwaldzka 13, 15, 17, 19		
34.	Twardogóra	dom mieszk.	pl. Kolejowy 2		
35.	Twardogóra	dom mieszk.	pl. Kolejowy 18		
36.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Kopernika 1		
37.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Kopernika 3		
38.	Twardogóra	bud. Sp. Pracy „Sześciolatka”	ul. Kopernika		
39.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Kościuszki 9		
40.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Kościuszki 11		
41.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Kościuszki 15		
42.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Krótka 1	k. XIX	
43.	Twardogóra	dom mieszk., d. budynek prod. (Punkt Skupu Skór i Wełny)	ul. Krótka 2	ok. 1910	
44.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Krótka 3	XIX/XX	
45.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Krótka 9		
46.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Krótka 9a		
47.	Twardogóra	d. budynek przemysłowy	ul. Krótka / pl. Piastów	XIX/XX	
48.	Twardogóra	d. budynek przemysłowy	ul. Krótka / Rynek	XIX/XX	
49.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Krzywa 5		
50.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Krzywa 5		
51.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Leśna 3		
52.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Leśna 4		
53.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Leśna 6		
54.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Lipowa 2		
55.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Lipowa 3		
56.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Lipowa 7		
57.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Lipowa 9		
58.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Lipowa 18		

59.	Twardogóra	dom miesz.	ul. 1-go Maja 1	k. XIX, ok. 1910	
60.	Twardogóra	dom miesz., ob. kuratorium	ul. 1-go Maja 2	2 poł. XIX, ok. 1930	GOSIR
61.	Twardogóra	dom miesz.	ul. 1-go Maja 3	ok. 1915	
62.	Twardogóra	dom miesz.	ul. 1-go Maja 4	ok. 1910	
63.	Twardogóra	dom miesz.	ul. 1-go Maja 5	ok. 1915	
64.	Twardogóra	dom miesz.	ul. 1-go Maja 6	ok. 1920	
65.	Twardogóra	dom miesz.	ul. 1-go Maja 7	ok. 1915	
66.	Twardogóra	dom miesz.	ul. 1-go Maja 8	ok. 1930	
67.	Twardogóra	policja	ul. 1-go Maja 10		
68.	Twardogóra	dom miesz.	ul. 1-go Maja 12		
69.	Twardogóra	dom miesz.	ul. 1-go Maja 15		
70.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Mickiewicza 1	ok. 1920	
71.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Mickiewicza 2		
72.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Mickiewicza 3		
73.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Mickiewicza 4		
74.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Mickiewicza 6		
75.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Mickiewicza 7		
76.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Mickiewicza 9		
77.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Mickiewicza 10		
78.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Mickiewicza 12		
79.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Młyńska 1-1 a	poł. XIX	
80.	Twardogóra		ul. Młyńska 2		
81.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Młyńska 4		
82.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Młyńska 6	1932	
83.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Młyńska 7	ok. 1910	
84.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Młyńska 8		
85.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Młyńska 10		
86.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Młyńska 14		
87.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Młyńska 15		
88.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Młyńska 20		
89.	Twardogóra	d. plebania	ul. Ogrodowa	poł. XIX, p. XX	
90.	Twardogóra	remiza OSP	ul. Ogrodowa 3	ok. 1920	
91.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Ogrodowa 7	1925-30	
92.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Ogrodowa 9	1925-30	
93.	Twardogóra	żłobek	ul. Ogrodowa 11		
94.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Oleśnicka 3		
95.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Oleśnicka 4		

a.	Twardogóra	obora	ul. Oleśnicka 4		
96.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Oleśnicka 5-7		
97.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Oleśnicka 8		
98.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Oleśnicka 9 - 11		
99.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Oleśnicka 13		
100.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Oleśnicka 19		
101.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Oleśnicka 21		
102.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Oleśnicka 27		
103.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Paderewskiego 2		
104.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Paderewskiego 4		
105.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Paderewskiego 5		
106.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Paderewskiego 6		
107.	Twardogóra	dom mieszk.	Pl. Piastów 2	1 poł. XIX, p. XX	
108.	Twardogóra	poczta	Pl. Piastów 3		
109.	Twardogóra	bud. biurowy i prod.	Pl. Piastów 7	ok. 1920	
110.	Twardogóra	dom mieszk.	Pl. Piastów 14	ok. 1910	
111.	Twardogóra	dom mieszk., punkt skupu	Pl. Piastów 15	2 poł. XIX, p. XX	
a.	Twardogóra	brama wjazdowa	pl. Piastów 15	XIX/XX	
b.	Twardogóra	brama przejazdowa	pl. Piastów 15 / ul. Ratuszowa 2	XIX/XX	
112.	Twardogóra	dom mieszk.	Pl. Piastów 17		
113.	Twardogóra	d. pastorówka, ob. ss. Opatrzności Bożej	Pl. Piastów 18	2 poł. XIX	
114.	Twardogóra	dom mieszk.	Pl. Piastów 21	k. XIX, ok. 1910	
115.	Twardogóra	dom mieszk.	Pl. Piastów 22	poł. XIX, p. XX	
116.	Twardogóra	szkoła	Pl. Piastów 24	poł. XIX	
117.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Poprzeczna 3	2 poł. XIX	
118.	Twardogóra	oficyna, d. Dom Ludowy	ul. Poprzeczna		
119.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Przyjaciół Żołnierza 3		
120.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Przyjaciół Żołnierza 5	1926	
121.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Przyjaciół Żołnierza 9		
122.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Przyjaciół Żołnierza 11 a	ok. 1930	
123.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Przyjaciół Żołnierza 12		

124.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Przyjaciół Żołnierza 15		
125.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Przyjaciół Żołnierza 16		
126.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Przyjaciół Żołnierza 17-19		
127.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Przyjaciół Żołnierza 21	ok. 1925	
128.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Przyjaciół Żołnierza 23		
129.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Przyjaciół Żołnierza 25		
130.	Twardogóra	dom miesz., ob. GS „Samopomoc Chłopska”	ul. Ratuszowa 1 (d. Bieruta)	poł. XIX	
131.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Ratuszowa 1 a	2 poł. XIX, XX	
132.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Ratuszowa 1 b	2 poł. XIX, XX	
133.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Ratuszowa 1 c	2 poł. XIX, XX	
134.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Ratuszowa 2	poł. XIX	
135.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Ratuszowa 3	1850, ok. 1910	
136.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Ratuszowa 4	poł. XIX, XX	
137.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Ratuszowa 5	poł. XIX, XX	
138.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Ratuszowa 6	2 poł. XIX	
139.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Ratuszowa 9		
140.	Twardogóra	bud. usługowy	ul. Ratuszowa 10	k. XIX	
141.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Ratuszowa 12 / Rynek 21	XVIII, XIX, XX	1647 z dn. 15.04.66
142.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Ratuszowa 30	p. XX	
143.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Ratuszowa 39	2 poł. XIX, XX	
144.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Ratuszowa 43	2 poł. XIX, XX	
145.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Roli- Żymierskiego 3	2 poł. XIX	
146.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Roli- Żymierskiego 4	ok. 1920	
147.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Roli- Żymierskiego 5	ok. 1900	
148.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Roli- Żymierskiego 8		

149.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Roli- Żymierskiego 10		
150.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Roli- Żymierskiego 11	k. XIX	
a.	Twardogóra	magazyn pasz	ul. Roli- Żymierskiego 11	ok. 1900	
151.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Roli- Żymierskiego 12		
152.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Roli- Żymierskiego 16		
153.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Roli- Żymierskiego 17 (13?)		
154.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Roli- Żymierskiego 18		
155.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Roli- Żymierskiego 20		
156.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Roli- Żymierskiego 24		
a.	Twardogóra	oficyna	ul. Roli- Żymierskiego 24		
157.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Roli- Żymierskiego 26		
158.	Twardogóra	lecznica dla zwierząt	ul. Roli- Żymierskiego 30	1932	
159.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Roli- Żymierskiego 32		
160.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Roli- Żymierskiego 40		
161.	Twardogóra	ratusz	Rynek	1902	
162.	Twardogóra	dom mieszk.	Rynek 1	k. XIX, p. XX	
163.	Twardogóra	dom mieszk.	Rynek 2	k. XIX, p. XX	
164.	Twardogóra	dom mieszk.	Rynek 3	k. XIX, p. XX	
165.	Twardogóra	dom mieszk.	Rynek 4	k. XIX, p. XX	
166.	Twardogóra	dom mieszk.	Rynek 5	k. XIX, p. XX	
167.	Twardogóra	dom mieszk.	Rynek 6	k. XIX, p. XX	
168.	Twardogóra	dom mieszk.	Rynek 7	k. XIX, p. XX	
169.	Twardogóra	dom mieszk.	Rynek 10		
170.	Twardogóra	dom mieszk.	Rynek 11	k. XIX, ok. 1900	
171.	Twardogóra	dom mieszk.	Rynek 16		
172.	Twardogóra	dom mieszk.	Rynek 17/ ul. Krótka 9	ok. 1910	

173.	Twardogóra	dom miesz.	Rynek 18	k. XIX, ok. 1905	
174.	Twardogóra	dom miesz.	Rynek 20	1906	
175.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Sienkiewicza 2	k. XIX	
176.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Sienkiewicza 4	k. XIX	
177.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Sienkiewicza 6	k. XIX	
178.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Sienkiewicza 7		
179.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Sienkiewicza 8	p. XX	
180.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Sienkiewicza 10		
181.	Twardogóra	przychodnia	ul. Sienkiewicza		
182.	Twardogóra	szkoła podstawowa	ul. Szkolna 1	ok. 1930	
183.	Twardogóra	blok	ul. Szkolna 2		
184.	Twardogóra	Zespół Szkół Zawodowych	ul. Staszica 3 (Szkolna 7)	ok. 1930	
185.	Twardogóra	dom miesz.	ul. św. Jadwigi 1		
186.	Twardogóra	dom miesz.	ul. św. Jadwigi 2		
187.	Twardogóra	dom miesz.	ul. św. Jadwigi 4		
188.	Twardogóra	dom miesz.	ul. św. Jadwigi 6		
189.	Twardogóra	dom miesz.	Pl. Targowy 1-1 a	k. XIX	
190.	Twardogóra	dom miesz.	Pl. Targowy 3	ok. 1910	
a.	Twardogóra	warsztaty, sklep	Pl. Targowy 3	ok. 1910	
191.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Trzebnicka 3	ok. 1905	
192.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Trzebnicka 7		
193.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Trzebnicka 10		
194.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Waryńskiego 3		
195.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Waryńskiego 4		
196.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Waryńskiego 8		
197.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Wielkopolska 2	2 poł. XIX, p. XX	
198.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Wielkopolska 4	poł. XIX	
199.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Wielkopolska 7	poł. XIX, p. XX	
200.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Wielkopolska 9	k. XIX	
201.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Wielkopolska 14	ok. 1900	
202.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Wielkopolska 17	k. XIX	

203.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Wielkopolska 19	p. XX	
204.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Wielkopolska 20		
205.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Wielkopolska 22		
206.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Wielkopolska 27		
207.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Wielkopolska 37	p. XX	
208.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Wielkopolska 40	k. XIX	
209.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Wielkopolska 45	p. XX	
210.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Wielkopolska 46	1920	
211.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Wielkopolska 48	p. XX	
212.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Wielkopolska 50		
213.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Wielkopolska 51		
214.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Wielkopolska 52	ok. 1925	
215.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Wielkopolska 54		
216.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Wielkopolska 56		
217.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Wojska Polskiego 2		
218.	Twardogóra	Pałac, ob. Zespół Szkół Ponad- gimnazjalnych	ul. Wrocławska 6	1594, 1685, 1715, XX	983 z dn. 27.08.63
a.	Twardogóra	park pałacowy		XVIII	
b.	Twardogóra	brama wjazdowa		XVIII	
219.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Wrocławska 7		
220.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Wrocławska 11	p. XX	
221.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Wrocławska 12		
222.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Wrocławska 14	p. XX	
223.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Wrocławska 16		
224.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Wrocławska 17	2 poł. XIX	
225.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Wrocławska 21	p. XX	
226.	Twardogóra	dom mieszk.	ul. Wrocławska 28		

227.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Wrocławska 32	ok. 1910	
228.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Wrocławska 37	p. XX	
229.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Wrocławska 43		
230.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Wrocławska 46		
231.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Wrocławska 47		
a.	Twardogóra	bud. gosp.	ul. Wrocławska 47		
232.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Wrocławska 53		
233.	Twardogóra	bud. gosp.	ul. Wrocławska 61		
234.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Wrocławska 71		
235.	Twardogóra	osiedle domków „Osiedle”	ul. Wrocławska		
236.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Żeromskiego 2	2 poł. XIX, p. XX	
237.	Twardogóra	dom miesz.	ul. Żeromskiego 4	1910-20	

4.2. Wykaz stanowisk archeologicznych

1. BUKOWINKA

BUKOWINKA			
Obszar AZP 75-31			
1	Bukowinka	nr 1/3/75-31 AZP Rejestr Zabytków 402/Arch/1968 z 17.12.1968 r.	• grodzisko z okresu średniowiecza (XIV-XV w.)
2	Bukowinka	nr 2/6/75-31 AZP	• wieś średniowieczna i nowożytna

2. CHEŁSTÓW

CHEŁSTÓW			
Obszar AZP 75-33			
3	Chełstów	nr 1/14/75-33 AZP	• ślad osadnictwa z okresu późnego średniowiecza (XV w)
4	Chełstów	nr 2/25/75-33 AZP	• wieś średniowieczna i nowożytna
Stanowisko bez określonej lokalizacji:			
5	Chełstów	nr 3/29/75-33 AZP	• punkt osadniczy z okresu neolitu

3. CHEŁSTÓWEK

3.6. Wykaz stanowisk archeologicznych:

na terenie Chełstówka nie stwierdzono występowania znalezisk archeologicznych.

4. DOMASŁAWICE

DOMASŁAWICE			
Obszar AZP 73-33			
6	Domasławice	nr 2/11/73-33 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • obozowisko? z okresu mezolitu • osada kultury łużyckiej z IV-V okresu (halsztat) epoki brązu
7	Domasławice	nr 3/12/73-33 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • ślad osadnictwa z epoki pradziejowej
Obszar AZP 74-33			
8	Domasławice	nr 9/2/74-33 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • ślad osadnictwa z epoki kamienia
9	Domasławice	nr 8/3/74-33 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • ślad osadnictwa z epoki pradziejowej
10	Domasławice	nr 4/4/74-33 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • grób szkieletowy o nieokreślonej chronologii
11	Domasławice	nr 1/5/74-33 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • osada? z okresu wczesnego średniowiecza • osadnictwo z okresu późnego średniowiecza
12	Domasławice	nr 10/24/74-33 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • wieś średniowieczna i nowożytna
Stanowiska bez określonej lokalizacji:			
13	Domasławice	nr 5/14/74-33 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • punkt osadniczy z okresu neolitu
14	Domasławice	nr 6/15/74-33 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • ślad osadniczy z okresu neolitu
15	Domasławice	nr 7/16/74-33 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • punkt osadniczy z epoki brązu
16	Domasławice	nr 11/25/74-33 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • ślad osadnictwa późnośredniowiecznego
17	Domasławice	nr 12/26/74-33 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • gródek stożkowaty – późne średniowiecze
18	Domasławice	nr 13/27/74-33 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • nieokreślone stanowisko o nieokreślonej chronologii
19	Domasławice	nr 14/28/74-33 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • punkt osadniczy o nieokreślonej chronologii
20	Domasławice	nr 15/29/74-33 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • nieokreślone stanowisko o nieokreślonej chronologii

5. DRĄGÓW

DRĄGÓW			
Obszar AZP 73-33			
21	Drągów	nr 4/14/73-33 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • ślad osadnictwa z epoki pradziejowej
22	Drągów	nr 1/15/73-33 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • osada z V okresu epoki brązu, kultura łużycka
23	Drągów	nr 5/16/73-33 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • ślad osadnictwa z epoki pradziejowej • ślad osadnictwa z okresu średniowiecza
24	Drągów	nr 6/18/73-33 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • ślad osadnictwa z epoki pradziejowej • ślad osadnictwa z okresu wczesnego średniowiecza, fazy późnej • ślad osadnictwa z okresu średniowiecza
25	Drągów	nr 7/19/73-33 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • ślad osadnictwa z epoki pradziejowej • ślad osadnictwa z okresu późnego średniowiecza
26	Drągów	nr 2/21/73-33 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • znalezisko luźne z okresu neolitu
27	Drągów	nr 8/22/73-33 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • osada produkcyjna ? o nieokreślonej chronologii
28	Drągów	nr 9/23/73-33 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • osada produkcyjna ? o nieokreślonej chronologii
29	Drągów-Pustkowie	nr 11/25/73-33 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • osada hutnicza kultury przeworskiej z okresu wpływów nowożytnych • ślad osadniczy z wczesnego średniowiecza • ślad osadniczy ze średniowiecza i okresu nowożytnego
30	Drągów-Zakrzów	nr 15/31/73-33 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • ślad osadnictwa z okresu późnośredniowiecznego
Stanowisko bez określonej lokalizacji:			
31	Drągów	nr 3/20/73-33 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • skarb o nieokreślonej chronologii
32	Drągów-Zakrzów	nr 12/28/73-33 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • stanowisko nieokreślone – pradzieje
33	Drągów-Zakrzów	nr 13/29/73-33 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • stanowisko nieokreślone – pradzieje

34	Dragów-Zakrzów	nr 14/30/73-33 AZP	• skarb? z okresu późnego średniowiecza
Stanowiska z lokalizacją przybliżoną:			
35	Dragów-Zakrzów	nr 16/32/73-33 AZP	• nieokreślone stanowisko o nieokreślonej chronologii (lokalizacja „Siba”)
36	Dragów-Zakrzów	nr 17/33/73-33 AZP)	• nieokreślone stanowisko o nieokreślonej chronologii (lokalizacja –w środkowej części wsi, na zachód od szosy, piaskownia
Obszar AZP 74-33			
37	Dragów	nr 10/1/74-33 AZP	• ślad osadnictwa z okresu późnego średniowiecza • osada ? z okresu nowożytnego

6. DROGOSZOWICE

DROGOSZOWICE			
Obszar AZP 75-32			
38	Drogoszowice	nr 1/2/75-32 AZP	• ślad osadnictwa z okresu neolitu
Obszar AZP 75-33			
39	Drogoszowice	nr 4/26/75-33 AZP	• wieś średniowieczna i nowożytna
Stanowiska bez określonej lokalizacji			
40	Drogoszowice	nr 2/15/75-33 AZP	• znalezisko luźne z okresu neolitu
41	Drogoszowice	nr 3/16/75-33 AZP	• gródek stożkowy z okresu późnego średniowiecza

7. DROŹDŹĘCIN (DROŹĘCIN)

DROŹDŹĘCIN			
Obszar AZP 73-33			
42	Drożdżęcın	nr 1/2/73-33 AZP	• znalezisko luźne z epoki kamienia i I okresu epoki brązu

8. GOLA WIELKA

GOLA WIELKA			
Obszar AZP 75-33			
43	Gola Wielka	nr 5/21/75-33 AZP	• osada ? z okresu nowożytnego (XVII-XVIII w.)
44	Gola Wielka	nr 6/22/75-33 AZP	• ślad osadnictwa z okresu późnego średniowiecza • ślad osadnictwa z okresu nowożytnego
45	Gola Wielka	nr 7/23/75-33 AZP	• ślad osadnictwa z okresu nowożytnego XVII-XVIII w
Stanowiska bez określonej lokalizacji:			
46	Gola Wielka	nr 1/17/75-33 AZP	• znalezisko luźne z okresu neolitu
47	Gola Wielka	nr 2/18/75-33 AZP	• nieokreślony rodzaj stanowiska z okresu średniowiecza
48	Gola Wielka	nr 4/20/75-33 AZP	• nieokreślony rodzaj stan. o nieokreślonej chronologii
49	Gola Wielka	nr 8/30/75-33 AZP	• znalezisko luźne z okresu epoki kamienia
50	Gola Wielka	nr 9/31/75-33 AZP	• znalezisko luźne z okresu późnego średniowiecza
Stanowiska z lokalizacją przybliżoną:			
51	Gola Wielka	nr 3/19/75-33 AZP	Na północny-wschód od wsi • znalezisko luźne z okresu późnego średniowiecza • nieokreślony rodzaj stan. o nieokreślonej chronologii

9. GOSZCZ

GOSZCZ			
Obszar AZP 74-32			
52	Goszcz	nr 14/5/74-32 AZP	• osada hutnicza ? z okresu późnego średniowiecza
53	Goszcz	nr 15/6/74-32 AZP	• osada hutnicza ? z okresu późnego średniowiecza i okresu nowożytnego
54	Goszcz	nr 7/7/74-32 AZP	• znalezisko luźne z epoki kamienia • osada z okresu wczesnego średniowiecza
55	Goszcz	nr 8/8/74-32 AZP	• osada z okresu neolitu
56	Goszcz	nr 1/9/74-32 AZP Rejestr Zabytków Kuźnica Goszczańska 346/Arch/1968 z 27.09.1968 r.	• obozowisko z okresu mezolitu • osada ? z okresu neolitu • osada ? z epoki pradziejowej
57	Goszcz	nr 18/19/74-32 AZP	• osada hutnicza z okresu nowożytnego
58	Goszcz – Kuźnica Goszczańska	nr 19/25/74-32 AZP	• osada średniowieczna i nowożytna
Obszar AZP 74-33			
59	Goszcz	nr 6/6/74-33 AZP	• nieokreślony rodzaj stanowiska z III-IV okresu epoki brązu
60	Goszcz	nr 5/7/74-33 AZP	• nieokreślony rodzaj stanowiska z epoki kamienia • nieokreślony rodzaj stanowiska z okresu pradziejowego
61	Goszcz	nr 13/8/74-33 AZP	• znalezisko luźne z epoki kamienia i I okresu epoki brązu
62	Goszcz	nr 11/9/74-33 AZP	• nieokreślony rodzaj stanowiska z epoki neolitu
63	Goszcz	nr 2/10/74-33 AZP Rejestr Zabytków 254/Arch/1966 z 05.12.1966 r.	• cmentarzysko kurhanowe kultury łużyckiej z III-V okresu (halsztat) epoki brązu • nieokreślony rodzaj stanowiska z okresu wpływów rzymskich
64	Goszcz	nr 4/11/74-33 AZP	• osada ? z okresu mezolitu
65	Goszcz	nr 16/21/74-33 AZP	• wieś średniowieczna i nowożytna
66	Goszcz	nr 17/22/74-33 AZP	• zespół pałacowo-parkowy XVIII – XX w
Stanowiska bez określonej lokalizacji:			
67	Goszcz	nr 9/17/74-33 AZP	• nieokreślony rodzaj stanowiska z okresu wczesnego średniowiecza
68	Goszcz	nr 10/18/74-33 AZP	• nieokreślony rodzaj stanowiska z okresu średniowiecza
69	Goszcz	nr 12/19/74-33 AZP	• skarb z okresu średniowiecza
70	Goszcz	nr 3/20/74-33 AZP	• nieokreślony rodzaj stanowiska z okresu wczesnego średniowiecza
71	Goszcz	nr 20/30/74-33 AZP	• punkt osadniczy z I okresu epoki brązu, kultura unietycka
72	Goszcz	nr 21/31/74-33 AZP	• ślad osadnictwa z okresu późnego średniowiecza

10. GRABOWNO MAŁE

GRABOWNO MAŁE			
Obszar AZP 74-32			
73	Grabowno Małe	nr 1/4/74-32 AZP	• znalezisko luźne z epoki kamienia • osada ? z okresu wczesnego średniowiecza
74	Grabowno Małe	nr 9/3/74-32 AZP	• ślad osadnictwa z epoki kamienia
75	Grabowno Małe	nr 10/21/74-32 AZP	• wieś średniowieczna i nowożytna
76	Grabowno Małe-Brodowce	nr 11/22/74-32 AZP	• ślad osadnictwa z okresu późnego średniowiecza i nowożytnego
Stanowiska bez określonej lokalizacji:			
77	Grabowno Małe	nr 4/16/74-32 AZP	• nieokreślony rodzaj stanowiska z okresu neolitu
78	Grabowno Małe	nr 5/17/74-32 AZP	• nieokreślony rodzaj stanowiska z okresu neolitu

79	Grabowno Małe	nr 6/18/74-32 AZP	• nieokreślony rodzaj stanowiska z epoki brązu
Obszar AZP 75-32			
80	Grabowno Małe	nr 2/3/75-32 AZP	• ślad osadniczy z okresu neolitu • osada kultury łużyckiej z epoki brązu
81	Grabowno Małe	nr 3/4/75-32 AZP	• kurhan kultury łużyckiej z II-III okresu epoki brązu
82	Grabowno Małe	nr 7/5/75-32 AZP	• osada z okresu wczesnego średniowiecza • ślad osadnictwa z okresu późnego średniowiecza
83	Grabowno Małe	nr 8/6/75-32 AZP	• ślad osadnictwa z okresu wczesnego średniowiecza?

11. GRABOWNO WIELKIE (GRABOWNO DUŻE)

GRABOWNO WIELKIE			
Obszar AZP 75-32			
84	Grabowno W.	nr 1/7/75-32 AZP	• cmentarzysko kultury łużyckiej • ślad osadnictwa z epoki pradziejowej • osada z okresu wczesnego średniowiecza (VI-IX w.)
85	Grabowno W.	nr 2/8/75-32 AZP	• osada kultury przeworskiej z późnego okresu lateńskiego
86	Grabowno W.	nr 3/9/75-32 AZP	• ślad osadnictwa z okresu neolitu • ślad osadnictwa z okresu wczesnego średniowiecza
87	Grabowno W.	nr 4/10/75-32 AZP Rejestr Zabytków 110/Arch/1965 z 21.04.1965 r.	• grodzisko z okresu wczesnego średniowiecza (VI-IX w.)
88	Grabowno W.	nr 5/11/75-32 AZP	• osada z okresu neolitu • cmentarzysko z epoki brązu
89	Grabowno W.	nr 6/12/75-32 AZP	• osada z okresu wczesnego średniowiecza (VI-IX w.) • osada z okresu średniowiecza
90	Grabowno W.	nr 7/13/75-32 AZP	• osada z okresu wczesnego średniowiecza • ślad osadnictwa z okresu wczesnego średniowiecza (VIII-1. poł. X w.) • ślad osadnictwa z okresu wczesnego średniowiecza (2. poł. X w.-XI w.) • osada z okresu średniowiecza
91	Grabowno W.	nr 8/14/75-32 AZP	• osada kultury przeworskiej • osada z okresu wczesnego średniowiecza (VI-IX w.)
92	Grabowno W.	nr 17/23/75-32 AZP	• ślad osadnictwa kultury przeworskiej ? z okresu wpływów rzymskich ? • ślad osadnictwa z okresu wczesnego średniowiecza ?
93	Grabowno W.	nr 18/24/75-32 AZP	• osada kultury przeworskiej, z okresu wpływów rzymskich (faza D) • ślad osadnictwa kultury łużyckiej • ślad osadnictwa z okresu wczesnego średniowiecza (XII-XIII w.)
94	Grabowno W.	nr 19/25/75-32 AZP	• osada kultury przeworskiej, z okresu wpływów rzymskich (faza D) • ślad osadnictwa z epoki pradziejowej
95	Grabowno W.	nr 20/26/75-32 AZP	• osada z okresu wczesnego średniowiecza (XI - 1. poł. XIII w.) • ślad osadnictwa z okresu późnego średniowiecza
96	Grabowno W.	nr 21/27/75-32 AZP	• ślad osadnictwa z okresu wczesnego średniowiecza
97	Grabowno W.	nr 22/28/75-32 AZP	• osada z okresu wczesnego średniowiecza (2. poł. X - XII w.) • ślad osadnictwa z okresu późnego średniowiecza
98	Grabowno W.	nr 23/29/75-32 AZP	• osada z okresu wczesnego średniowiecza (2. poł. X - XII w.)

99	Grabowno W.	nr 24/30/75-32 AZP	<ul style="list-style-type: none"> osada kultury przeworskiej, z okresu wpływów rzymskich (faza C-D) ślad osadnictwa kultury łużyckiej ślad osadnictwa z okresu późnego średniowiecza
100	Grabowno W.	nr 25/31/75-32 AZP	osada z okresu wczesnego średniowiecza (VI-IX w.)
101	Grabowno W.	nr 26/32/75-32 AZP	<ul style="list-style-type: none"> osada z okresu wczesnego średniowiecza (VI-IX w.) ślad osadnictwa z okresu późnego średniowiecza
102	Grabowno W.	nr 27/33/75-32 AZP	<ul style="list-style-type: none"> osada kultury łużyckiej z epoki brązu osada kultury przeworskiej ? ślad osadnictwa z epoki pradziejowej osada z okresu wczesnego średniowiecza
103	Grabowno W.	nr 28/34/75-32 AZP	osada kultury przeworskiej, z wczesnej fazy okresu wpływów rzymskich
104	Grabowno W. - Kolonia Grabowno	nr 29/39/75-32 AZP	ślad osadnictwa z późnego średniowiecza
105	Grabowno W.	nr 30/41/75-32 AZP	ślad osadnictwa kultury łużyckiej z epoki brązu,
106	Grabowno W.	nr 31/42/75-32 AZP	wieś średniowieczna i nowożytna
107	Grabowno W.	nr 32/43/75-32 AZP Rejestr Zabytków 401/Arch/1968 z 17.12.1968 r.	wały ziemne, średniowiecze
Stanowiska bez określonej lokalizacji:			
108	Grabowno W.	nr 9/15/75-32 AZP	ślad osadnictwa z okresu wczesnego średniowiecza
109	Grabowno W.	nr 10/16/75-32 AZP	ślad osadnictwa z epoki kamienia
110	Grabowno W.	nr 11/17/75-32 AZP	ślad osadnictwa kultury łużyckiej z epoki brązu
111	Grabowno W.	nr 12/18/75-32 AZP	ślad osadnictwa z epoki pradziejowej
112	Grabowno W.	nr 13/19/75-32 AZP	ślad osadnictwa z epoki pradziejowej
113	Grabowno W.	nr 14/20/75-32 AZP	ślad osadnictwa z epoki kamienia
114	Grabowno W.	nr 15/21/75-32 AZP	ślad osadnictwa z epoki kamienia
115	Grabowno W.	nr 16/22/75-32 AZP	ślad osadnictwa z okresu wczesnego średniowiecza

12. KUŹNIA STARA

(STARA KUŹNIA, KUŹNICA GOSZCZAŃSKA
obręb geodezyjny: KUŹNIA GOSZCZAŃSKA)

3.6. Wykaz stanowisk archeologicznych:

na terenie Kuźni Starej nie stwierdzono występowania znalezisk archeologicznych.

13. ŁAZISKO

(ŁAZISKA)

ŁAZISKO			
Obszar AZP 73-33			
116	Łazisko	nr 9/24/73-33 AZP	wieś średniowieczna i nowożytna
Stanowiska bez określonej lokalizacji:			
117	Łazisko	nr 1/9/73-33 AZP	osadnictwo z okresu późnego średniowiecza
118	Łazisko	nr 2/10/73-33 AZP	znalezisko luźne z okresu neolitu
119	Łazisko	nr 10/26/73-33 AZP	grób szkieletowy o nieokreślonej chronologii

120	Łazisko	nr 11/27/73-33 AZP	• grób szkieletowy o nieokreślonej chronologii
-----	---------	--------------------	--

13.1. BRZEZINA (BRZEZINY)

ŁAZISKO-BRZEZINA			
Obszar AZP 73-33			
121	Łazisko-Brzezina	nr 8/8/73-33 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • ślad osadnictwa z epoki pradziejowej • osada ? z epoki brązu – okres halsztacki

13.3. PORĘBY

ŁAZISKO-PORĘBY			
Obszar AZP 73-33			
122	Łazisko-Poręby	nr 5/3/73-33 AZP	• osada produkcyjna ? o nieokreślonej chronologii
123	Łazisko-Poręby	nr 6/4/73-33 AZP	• ślad osadnictwa z okresu średniowiecznego
124	Łazisko-Poręby	nr 3/5/73-33 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • znalezisko luźne z epoki neolitu • znalezisko luźne z epoki brązu - okres halsztacki • osada kultury łużyckiej z III-V okresu epoki brązu • ślad osadnictwa z epoki pradziejowej • ślad osadnictwa z okresu nowożytnego
125	Łazisko-Poręby	nr 4/6/73-33 AZP	• osada ? kultury przeworskiej z okresu wpływów rzymskich (IV w.)
126	Łazisko-Poręby	nr 7/7/73-33 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • ślad osadnictwa kultury łużyckiej, z epoki brązu okres halsztacki • ślad osadnictwa z okresu późnego średniowiecza

14. MOSZYCE

MOSZYCE			
Obszar AZP 74-32			
127	Moszyce	nr 2/10/74-32 AZP	• osada ? z okresu mezolitu
128	Moszyce	nr 4/11/74-32 AZP Rejestr Zabytków 347/Arch/1968 z 05.04.1968 r.	• osada z okresu neolitu
129	Moszyce	nr 3/12/74-32 AZP	• osada ? z okresu mezolitu
130	Moszyce	nr 6/24/74-32 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • ślad osadnictwa z epoki kamienia • ślad osadnictwa z okresu późnego średniowiecza
Obszar AZP 74-33			
131	Moszyce	nr 1/12/74-33 AZP Rejestr Zabytków 3/Arch/2000 z 28.03.2000 r.	• gródek stożkowy z okresu średniowiecza
132	Moszyce	nr 5/13/74-33 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • osada hutnicza? z okresu wpływów rzymskich • ślad osadnictwa z okresu wczesnego średniowiecza

15. NOWA WIEŚ GOSZCZAŃSKA

NOWA WIEŚ GOSZCZAŃSKA			
Obszar AZP 73-32			
133	Nowa W.G.	nr 16/27/73-32 AZP	• ślad osadnictwa z epoki pradziejowej
134	Nowa W.G.	nr 7/28/73-32 AZP	• osada z okresu wpływów rzymskich

135	Nowa W.G.	nr 4/29/73-32 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • osada ? kultury łużyckiej, z epoki brązu - okres halsztacki • osada kultury przeworskiej z okresu wpływów rzymskich • osada z epoki pradziejowej • ślad osadnictwa z okresu średniowiecza
136	Nowa W.G.	nr 17/30/73-32 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • ślad osadnictwa z epoki pradziejowej • ślad osadnictwa z okresu wczesnego średniowiecza
137	Nowa W.G.	nr 18/31/73-32 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • nieokreślony rodzaj stanowiska o nieokreślonej chronologii
138	Nowa W.G.	nr 19/32/73-32 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • osada ? z okresu późnego średniowiecza
139	Nowa W.G.	nr 20/37/73-32 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • ślad osadnictwa z okresu wczesnego średniowiecza, fazy D • osada ? z okresu późnego średniowiecza
140	Nowa W.G.	nr 12/38/73-32 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • ślad osadnictwa z późnego okresu wpływów rzymskich • ślad osadnictwa z okresu wczesnego średniowiecza?
141	Nowa W.G.	nr 3/39/73-32 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • obozowisko z epoki mezolitu • skarb z epoki brązu - okres halsztacki • osada kultury przeworskiej z okresu wpływów rzymskich (III w) • grób ciałopalny kultury przeworskiej z okresu wpływów rzymskich • osada kultury przeworskiej z okresu wędrówek ludów • osada z okresu wczesnego średniowiecza • ślad osadnictwa z okresu późnego średniowiecza
142	Nowa W.G.	nr 21/40/73-32 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • osada kultury przeworskiej z późnego okresu wpływów rzymskich
143	Nowa W.G.	nr 22/42/73-32 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • osada z okresu późnego średniowiecza
144	Nowa W.G.	nr 1/43/73-32 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • cmentarzysko ciałopalne z okresu wpływów rzymskich (I-II w.)
145	Nowa W.G.	nr 13/47/73-32 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • znalezisko luźne kultury przeworskiej z okresu wpływów rzymskich • ślad osadnictwa o nieokreślonej chronologii
146	Nowa W.G.	nr 2/48/73-32 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • osada z okresu epoki kamienia • osada wczesnośredniowieczna (X-XIII w.)
147	Nowa W.G.	nr 5/49/73-32 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • osada ? z młodszej epoki kamienia-neolit • osada kultury przeworskiej z okresu wpływów rzymskich • osada ? z okresu wczesnego średniowiecza
148	Nowa W.G.	nr 23/50/73-32 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • ślad osadnictwa o nieokreślonej chronologii
149	Nowa W.G.	nr 14/51/73-32 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • znalezisko luźne z okresu wczesnego średniowiecza
150	Nowa W.G.	nr 15/52/73-32 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • znalezisko luźne z okresu wczesnego średniowiecza
150	Nowa W.G.	nr 25/54/73-32 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • wieś średniowieczna i nowożytna
Stanowiska bez określonej lokalizacji:			
152	Nowa W.G.	nr 8/33/73-32 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • nieokreślony rodzaj stanowiska z OWR (I w. n.e.)
153	Nowa W.G.	nr 9/34/73-32 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • cmentarzysko szkieletowe z XII w.
154	Nowa W.G.	nr 10/35/73-32 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • nieokreślony rodzaj stanowiska, pradzieje
155	Nowa W.G.	nr 11/36/73-32 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • nieokreślony rodzaj stanowiska z epoki brązu
Obszar AZP 73-33			
156	Nowa W.G.	nr 6/13/73-33 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • osada kultury łużyckiej z okresu epoki brązu • osada kultury przeworskiej z okresu wpływów rzymskich • osada ? z okresu wczesnego/późnego średniowiecza
157	Nowa W.G.	nr 24/17/73-33 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • ślad osadnictwa z epoki pradziejowej • osada ? z okresu wczesnego średniowiecza (późnych faz) • osada ? z okresu średniowiecza

16. OLSZÓWKA

OLSZÓWKA			
Obszar AZP 74-32			
Stanowiska bez określonej lokalizacji:			
158	Olszówka	nr 1/15/74-32 AZP	• cmentarzysko ciałopalne i szkieletowe o nieokreślonej chronologii

17. SĄDROŻYCE (SĘDROŻYCE)

SĄDROŻYCE			
Obszar AZP 75-32			
159	Sądrożyce	nr 1/35/75-32 AZP	• osada kultury przeworskiej z okresu późnolateńskiego
Obszar AZP 75-33			
160	Sądrożyce	nr 4/12/75-33 AZP	• osada ? z okresu nowożytnego z XVI-XVIII w.
161	Sądrożyce	nr 5/13/75-33 AZP	• ślad osadnictwa z okresu średniowiecza XIV-XV w.
Stanowiska bez określonej lokalizacji:			
162	Sądrożyce	nr 2/10/75-33 AZP	• nieokreślony rodzaj stanowiska z okresu neolitu
163	Sądrożyce	nr 3/11/75-33 AZP	• cmentarzysko ciałopalne kultury łużyckiej z IV-V okresu epoki brązu
164	Sądrożyce	nr 6/27/75-33 AZP	• punkt osadniczy – pradzieje, neolit?
165	Sądrożyce	nr 7/28/75-33 AZP	• miejsce kultu – kamień

18. SOSNÓWKA

SOSNÓWKA			
Obszar AZP 75-32			
166	Sosnówka	nr 4/36/75-33 AZP	• osada kultury łużyckiej z epoki brązu • ślad osadnictwa z epoki pradziejowej • osada z okresu wczesnego i późnego średniowiecza
167	Sosnówka	nr 5/37/75-33 AZP	• osada kultury przeworskiej z okresu wpływów rzymskich (fazy D) • ślad osadnictwa z okresu późnego średniowiecza
Obszar AZP 76-32			
168	Sosnówka	nr 1/13/76-32 AZP	• osada z okresu późnego średniowiecza
169	Sosnówka	nr 2/14/76-32 AZP	• osada z okresu późnego średniowiecza
170	Sosnówka	nr 3/15/76-32 AZP	• ślad osadnictwa z epoki pradziejowej • osada z okresu późnego średniowiecza

19. TWARDOGÓRA

TWARDOGÓRA			
Obszar AZP 74-32			
171	Twardogóra	nr 1/13/74-32 AZP	• osada ? z epoki mezolitu
172	Twardogóra	nr 12/14/74-32 AZP	• zamek z XIV w.
173	Twardogóra	nr 13/23/74-32 AZP	• miasto średniowieczne i nowożytne
174	Twardogóra	nr 15/26/74-32 AZP	• obozowisko z epoki mezolitu
Obszar AZP 75-32			
175	Twardogóra	nr 2/38/75-32 AZP	• osada kultury przeworskiej z okresu wpływów rzymskich (fazy D)
176	Twardogóra	nr 13/40/75-32 AZP	• miasto średniowieczne i nowożytne

177	Twardogóra	nr 14/44/75-32 AZP	• cmentarzysko ciałopalne kultury łużyckiej
Obszar AZP 75-33			
Stanowiska bez określonej lokalizacji:			
178	Twardogóra	nr 3/1/75-33 AZP	• obozowisko ? z epoki mezolitu
179	Twardogóra	nr 4/2/75-33 AZP	• nieokreślony rodzaj stanowiska z epoki kamienia
180	Twardogóra	nr 5/3/75-33 AZP	• nieokreślony rodzaj stanowiska z epoki neolitu
181	Twardogóra	nr 6/4/75-33 AZP	• nieokreślony rodzaj stanowiska o nieokreślonej chronologii
182	Twardogóra	nr 7/5/75-33 AZP	• nieokreślony rodzaj stanowiska kultury przedłużyckiej z II okresu epoki brązu
183	Twardogóra	nr 8/6/75-33 AZP	• cmentarzysko ciałopalne kultury łużyckiej z okresu halsztackiego
184	Twardogóra	nr 9/7/75-33 AZP	• osada ? kultury łużyckiej z okresu halsztackiego
185	Twardogóra	nr 10/8/75-33 AZP	• nieokreślony rodzaj stanowiska z okresu średniowiecza
186	Twardogóra	nr 11/9/75-33 AZP	• nieokreślony rodzaj stanowiska z okresu średniowiecza

19.2. STARA TWARDOGÓRA

UWAGA:

Miejscowość opracowana w ramach wytycznych konserwatorskich dla miasta Twardogóry. Nin. rozdział podaje dane historyczne dotyczące tylko tej osady.

4.3. Cmentarze nieczynne.

Na terenie gminy znajdują się następujące nieczynne cmentarze ;

- Chelstów, dawny cmentarz katolicki przy kościele, działka nr 158,
- Domasławice, cmentarz ewangelicki
- Drogoszewice, cmentarz ewangelicki w zachodniej części wsi na działce nr 63/2,
- Gola Wielka, cmentarz ewangelicki, działka nr 63,
- Goszcz, cmentarz ewangelicki na działce nr 100/5,
- Grabowno Małe, dawny cmentarz katolicki przy kościele na działce nr 97 cmentarz ewangelicki na wschód od wsi na działce nr 257,
- Grabowno Wielkie, cmentarz ewangelicki, na działce nr 323, cmentarz ewangelicki, działka nr 194,
- Kuźnia Goszczańska (Stara Kuźnia), cmentarz ewangelicki na wschód od zabudowy wsi na części działki nr 33,
- Moszyce, cmentarz ewangelicki, działka nr 66,
- Nowa Wieś Goszczańska, cmentarz ewangelicki na wschód od wsi na działce nr 109,
- Olszówka, cmentarz ewangelicki działka nr 170,
- Sądrożyce (Dąbrowa) , cmentarz ewangelicki działka nr 109,

5. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z WARUNKÓW I JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW, W TYM OCHRONY ICH ZDROWIA.

5.1. Ludność miasta i gminy Twardogóra w końcu roku 2006 wynosiła 12 933 osoby.

Stosunek ilości kobiet do ilości mężczyzn (6 510 kobiet i 6 423 mężczyzn) utrzymuje się na stałym poziomie 1 do 1.

Nadal dominującą grupę stanowią osoby w wieku produkcyjnym, przy dość niskim poziomie liczby ludności w wieku poprodukcyjnym i wysokim poziomie liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym. Na 100 osób w wieku nieprodukcyjnym przypada obecnie 60 osób w wieku produkcyjnym – generalnie więc można zauważyć tendencję spadkową, gdyż w roku 2001 były to 64 osoby, a w roku 2002 odnotowano 62 osoby.

Wskaźnik przyrostu naturalnego miasta i gminy Twardogóra jest dość wysoki i wynosi 3,3, podczas gdy dla powiatu oleśnickiego wskaźnik ten wynosi 1,9, a dla całego regionu –1,1 (dane za rok 2002).

Ciekawą tendencją jest zanotowane, po raz pierwszy od ostatnich trzech lat, w roku 2003 dodatnie saldo migracji wewnętrznej.

Zatrzymanie odpływu mieszkańców z gminy, a nawet zanotowanie ich przyływu, może być wynikiem np. zwiększenia możliwości zakupu gruntów pod zabudowę w cenie atrakcyjniejszej niż np. w okolicach Wrocławia.

Średni wiek mieszkańców gminy można określić jako młody: blisko 60% liczby mieszkańców stanowią osoby w wieku od 20 do 60 lat.

Liczba mieszkańców w gminie Twardogóra na przestrzeni lat 2003 – 2006.

Pod koniec 2006 r. (stan na dzień 31.12.2006) gminę Twardogóra zamieszkiwało **12 933** osób. Mężczyźni było 6 432 a kobiet 6 501. W mieście Twardogóra mieszka 6 901 osób a na wsiach 6032 osób. W roku 2006 urodziło się 133 dzieci a zmarło 111 osób. Przyrost naturalny jest dodatni. Ludność w wieku przedprodukcyjnym to 2 816 osób, w wieku produkcyjnym 8 504, poprodukcyjnym 1 613.

Ludność 2006r. **12 933** osób

Ludność 2005r. **12 946** osób

Ludność 2004r. **12 910** osób

Ludność 2003r. **12 856** osób

5.2. Rynek pracy i bezrobocie

Zjawisko, jakim jest bezrobocie, nadal jest jednym z podstawowych problemów miasta i gminy Twardogóra.

Bezrobocie na przestrzeni lat 2003 – 2006 w gminie Twardogóra

rok	2003	2004	2005	2006
Bezrobocie zarejestrowane na terenie gminy Twardogóra	1649 osób	1283 osób	1021 osób	730 osób
Osób ogółem	12856	12910	12946	12933
% bezrobocia	13,00%	10,00%	8,00%	6,00%
Bezrobocie zarejestrowane na terenie powiatu oleśnickiego	10121 osób	8952 osób	7795 osób	5907 osób
Osób ogółem	103507	103570	103522	103612
% bezrobocia	10,00%	9,00%	8,00%	6,00%

Bezrobocie w gminie Twardogóra na tle powiatu oleśnickiego kształtuje się podobnie. Pod koniec 2006r. Bezrobocie zostało zarejestrowane na poziomie 6% zarówno w powiecie jak i w gminie.

Na podstawie zestawionych danych stwierdzić należy, że bezrobocie spada.

Można stwierdzić, iż główne przyczyny bezrobocia wynikają z problemów o zasięgu ogólnokrajowym:

- wchodzenie na rynek kolejnych roczników wyżu demograficznego
- niedostateczne tempo wzrostu dochodu narodowego
- wysokie koszty pracy

- rejestracje z powodu chęci uzyskania świadczeń z zakresu służby zdrowia

5.3. Zasoby mieszkaniowe

Na terenie gminy Twardogóra znajduje się 3 695 mieszkań, które składają się z 15 086 izb mieszkalnych. Ogólna powierzchnia mieszkań wynosi 291 956 m². Ilość mieszkań w mieście to: 2043 a na wsiach 1652.

Stan wyposażenia w instalacje techniczno sanitarne:

mieszkania wyposażone w instalacje techniczno – sanitarne:

Rodzaj instalacji	Liczba mieszkań w gminie Twardogóra	%	Średnia dla powiatu oleśnickiego	Średnia dla województwa dolnośląskiego
wodociąg	3444	93,0 0%	96,00%	98,00%
ustęp spłukiwany	3063	83,0 0%	89,00%	88,00%
łazienka	3043	67,0 0%	88,00%	87,00%
centralne ogrzewanie	2483	67,0 0%	76,00%	76,00%
gaz sieciowy	91	0,02 %	46,00%	66,00%

Przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania to 79m². Przepiętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania przypadająca na 1 mieszkańca to 22m².

Znaczny wpływ na stosunkowo niskie zagęszczenie ma spadkowa liczba mieszkańców, a jednocześnie realizacja nowej zabudowy jednorodzinnej w gminie. Zabudowa ta z budynkami wieloizbowymi przekraczającymi ilość osób rodziny inwestora, podobnie jak zabudowa już istniejąca - wpływa na podany wyżej b. korzystny wskaźnik izbowy i powierzchniowy.

Mieszkania według okresu budowy budynków

Wiek budynku	Ilość mieszkań	% ogółu
Przed 1918	647	19,57
1918 – 1944	964	29,16
1945 – 1970	359	10,86
1971 – 1978	403	12,19
1979 – 1988	501	15,15
1989 - 2002	432	13,07

Na terenie gminy zabudowa z przed 1945 r. stanowi ok. 50 % ogólnej liczby mieszkań.

Budynki , szczególnie te położone na terenach wiejskich wymagają pilnych remontów, stanowią one ok. 2/3 tych zasobów.

Wskaźniki te świadczą o średnim standardzie wyposażenia w porównaniu z gminami ościennymi. Brak sieci przewodowej gazu ziemnego obniża standard mieszkań. Wiadomo jednak, że min. 15 % budynków jednorodzinnych posiada własne instalacje na gaz ciekły, konfekcjonowany, a ilość tych instalacji ciągle rośnie.

Poniższa tabela przedstawia stan zasobów mieszkaniowych i standardy zamieszkiwania w gminie pod koniec lat: 1995, 2002 i 2005:

Stan zasobów mieszkaniowych i standardy zamieszkiwania

l.p.	miejscowość	Liczba budynków	mieszkania	izby	pow. użytk.	wyposażenie mieszkań					
						wodoc.	w.c.	Łazienka	c.o.	c. wod.	gaz
1995r.											
1	Drożdżecin	22	22	97	1835	9	6	9	3	7	0
2	Łazisko	40	45	185	3629	23	20	22	13	21	0
3	Nowa Wieś Goszczańsk.	54	79	291	5225	53	31	39	30	37	0
4	Drągów	45	59	217	3848	36	23	33	9	20	0
5	Kuźnia Goszczańska	10	18	54	785	10	1	1	0	2	0
6	Goszcz	173	253	970	18950	204	147	148	98	124	0
7	Domasławice	63	71	272	5050	36	31	33	25	30	0
8	Moszyce	91	103	450	9120	95	66	73	64	70	0
9	Gola Wielka	28	30	115	2120	9	7	8	4	8	0
10	Chelstówek	52	52	260	5160	42	38	40	34	38	0
11	Olszówka	67	67	245	5075	30	18	27	17	27	0
12	Grabowno Małe	79	83	340	6350	24	18	24	10	24	0
13	Bukowinka	36	36	131	2442	8	4	6	6	7	0

ZMIANA STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY TWARDOGÓRA

14	Grabowno Wielkie	171	313	1124	18650	237	187	179	151	168	0
15	Sądrożyce	62	63	266	5280	31	24	29	19	28	0
16	Chelstów	45	50	203	3452	19	15	18	22	17	0
17	Drogoszewice	42	42	155	2884	20	15	16	10	12	0
18	Sosnówka	41	41	155	3780	31	16	20	11	16	0
19	m. Twardogóra 1995r.	890	1842	7078	123225	1811	1527	1491	1054	1231	0
20	Gmina ogółem 1995 r.	2011	3269	12608	226860	2728	2194	2216	1580	1887	0
2002r.											
21	miasto Twardogóra 2002r.	1947	1890	7783	143386	1875	1745	1691	1341	1448	0
22	Gmina ogółem 2002 r.	3547	3367	14069	270114	3193	2827	2808	2268	2387	0

5.4. Oświata i wychowanie.

Wychowanie przedszkolne

Na terenie gminy i powiatu edukacja dzieci na szczeblu przedszkolnym zajmuje się 6 placówek, z czego jedną jest Niepubliczne Przedszkole Sióstr Opatrzności Bożej. Średnia liczebność oddziałów przedszkolnych wynosi 21,29 uczniów na oddział.

Szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne

Edukacje na szczeblu podstawowym i gimnazjalnym realizują w mieście i gminie Twardogóra następujące placówki:

- Szkoła Podstawowa nr 1 w Twardogórze
- Szkoła Podstawowa nr 2 w Twardogórze
- Szkoła Podstawowa w Chełstowie
- Szkoła Podstawowa w Goszczu
- Szkoła Podstawowa w Grabownie Wielkim
- Gimnazjum Publiczne w Twardogórze

Na terenie gminy realizowane jest także nauczanie na poziomie średnim i zawodowym w Twardogórze działa Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. Jarosława Iwaszkiewicza podlegający władzom powiatu oleśnickiego.

W jego skład wchodzi:

- 3-letnie Liceum Ogólnokształcące
- 3-letnie Liceum Profilowane z profilem ekonomiczno -administracyjnym
- 4-letnie Technikum kształcące w kierunkach technik ekonomista i technik technolog drewna
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa – klasa wielozawodowa.

Ponadto, również pod auspicjami powiatu oleśnickiego, funkcjonuje w Twardogórze Zespół Szkół Specjalnych realizuje kształcenie dzieci i młodzieży na poziomie podstawowym i gimnazjalnym.

5.5. Zdrowie i opieka społeczna.

Na terenie Miasta i Gminy Twardogóra znajdują się następujące placówki świadczące usługi zdrowotne:

- Zespół Publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej w Twardogórze
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Intermedicatus”
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Wamed”
- Stomatologiczny Zakład Specjalistyczny „Omni-Dent” w Twardogórze

W ramach przychodni ZPZOZ w Twardogórze funkcjonują gabinety ogólne – 6 lekarzy pierwszego kontaktu oraz dwa gabinety specjalistyczne – ginekolog i laryngolog.

W przychodni funkcjonuje także zaplecze diagnostyczne.

Ponadto w Goszczu i Grabownie Wielkim funkcjonują Wiejskie Ośrodki Zdrowia, a w Domasławicach punkt medyczny.

5.6. Kultura.

Głównym animatorem życia kulturalnego w Twardogórze jest Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Twardogóra.

Gminną sieć bibliotek tworzą trzy placówki – w Twardogórze oraz filie w Goszczu i w Grabownie Wielkim.

5.7. Sport i rekreacja.

Na terenie gminy boiska sportowe zlokalizowane są w Twardogórze (teren stadionu miejskiego), na terenach wiejskich; w Goszczu, Domasławicach, Chełstowie, Drogoszowicach, Grabownie Wielkim, Grabownie Małym, Sosnowce, Sądrożycach. Boiska wiejskie to najczęściej place sportowe do gier bez specjalnych urządzeń i wyposażenia.

Jak wynika z powyższych danych w 6 wsiach nie ma wydzielonych placów dla celów sportowych. Place zabaw znajdują się w każdej wsi.

5.8. Ogrody działkowe.

Ogrody działkowe znajdują się w Twardogórze, zajmując ponad 10 ha.

6. UWARUNKOWANIA WYNIKAJACE Z ZAGROŻEŃ BEZPIECZEŃSTWA LUDNOŚCI I JEJ MIENIA.

6.1. Strażnice Pożarowe.

Na terenie gminy znajduje się 6 placówek Ochotniczej Straży Pożarnej.

Znajdują się one w - Twardogórze, Grabownie Wielkim, Grabownie Małym, Domasławicach, Goszczu.

Zabezpieczenie p. pożarowe terenów wiejskich w gminie ulega stałej poprawie w związku rozbudową wodociągów wiejskich i znacznych ilości naturalnych i sztucznych zbiorników wodnych.

6.2. W Twardogórze zlokalizowany jest posterunek Policji.

7. UWARUNKOWANIA WYNIKAJACE Z POTRZEB I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY.

7.1. Ocena sytuacji.

W oparciu o dane z Narodowego Spisu Powszechnego oraz Roczniki Statystyczne województwa wrocławskiego , liczba ludności na obszarze gminy w okresie od 1970 r. przedstawiała się następująco.

ROK	MIASTO	GMINA	RAZEM
1970	4284	5883	10167
1975	4859	5936	10795
1977	5027	5932	10959
1985	5592	6073	11665
1987	5756	6066	11822
1988	5976	5817	11793
1990	6434	5684	12118

1993	6723	5853	12576
1994	6782	5808	12590
1995	6808	5843	12651
1996	6970	5824	12794
1997	6967	5909	12876
2002	6875	5923	12798
2005	6883	6005	12946
2006	6901	6065	12966

Z powyższej tabeli wynika, że w gminie następuje stały niewielki przyrost liczby mieszkańców wynoszący na przestrzeni 25 lat 2484 osoby t.j. średnio rocznie ok. 99 osób. Inaczej sytuacja ta wygląda poza miastem. We wsiach gminy w tym samym okresie liczba mieszkańców zmniejszyła się o 40 osób, tj. rocznie po ok. 2 osoby.

Położone na terenie gminy znaczne kompleksy leśne we wschodniej i południowo-zachodniej części posiadają wszelkie cechy dużej przydatności dla celów rekreacyjnych. Przez gminę przechodzą szlaki turystyczne (rowerowe i piesze).

szlaki rowerowe:

- 1) **SZLAK CZERWONY:** Twardogóra (Dworzec PKP) - Trzy Chałupy – Olszówka - Kuźnia Goszczańska – Nowa Wieś Goszczańska – Świniary – Drągów – Goszcz – Troska – Gola Wielka – Chełstów – Drogoszowice – Kolonia Sosnówka – Sosnówka – Sądrożyce – Twardogóra.
- 2) **SZLAK ZIELONY:** Twardogóra PKP – Sądrożyce – Chełstów – Most Piecha – Moszyce – Twardogóra PKP.

Szlaki piesze:

- 1) **SZLAK NIEBIESKI** (szlak pieszo – rowerowy, część szlaku archeologicznego): Grabowno Wielkie (Dworzec PKP) - Grabowno Małe – Leśne Domy – Twardogóra – Wesółka – Goszcz – Domasławice – Poręby – Możdżanów – Milicz.
- 2) **SZLAK ŻÓŁTY:** Twardogóra PKP – Sądrożyce – Chełstów – Most Piecha – Moszyce – Twardogóra PKP.

Na terenie gminy znajduje się również nieoznakowany **“Szlak bocianich gniazd”**, który najlepiej przemierzać rowerem. Twardogóra – Goszcz – Drągów – Zakrzów – Drożdżęcín – Poręby.

Obszary leśne spełniają istotną rolę w okresie zbiorów runa leśnego- jagód i grzybów. Tereny te są masowo "najeżdżane" przez mieszkańców aglomeracji wrocławskiej w okresie lato-jesień.

Typową i popularną formą wypoczynku na terenie gminy jest spędzanie czasu wolnego w domku letniskowym w sąsiedztwie lasów i zbiorników wodnych.

Budownictwo letniskowe rozwinięte jest szczególnie w rejonie wsi Sosnówka i Drogoszewice.

Domki te budują głównie mieszkańcy aglomeracji wrocławskiej.

Coraz częściej wypoczynek jest organizowany w gospodarstwach agroturystycznych. Pojawiają się nowe formy wypoczynku np. organizowanie stadnin koni do celów rekreacyjnych (Sosnówka).

Przez teren gminy przebiega odcinek szlaku turystycznego Nr WR-282-n. prowadzącego ze wsi Uraz do Twardogóry.

Szlak wymaga odnowienia oraz korekty przebiegu a także przedłużenia z Twardogóry w kierunku południowym i dalej do Wrocławia.

Szlak na teren gminy prowadzi z Grabownicy przez Nową Wieś Goszczańską, Goszcz, Twardogórę, Grabowno Wielkie do Brzezinki w gm. Oleśnica.

Walory krajoznawcze i krajobrazowe są zróżnicowane . Poza kompleksami leśnymi występuje tu wiele stawów i cieków, liczne pofałdowania terenu z malowniczymi dolinami i wzgórzami.

Oprócz w/w walorów naturalnych , w gminie znajdują się interesujące zabytki architektoniczne o których mowa w części dot. ochrony zabytków.

8. UWARUNKOWANIA WYNIKAJACE ZE STANU PRAWNEGO GRUNTÓW.

Gmina nie posiada znaczącego zasobu gruntów komunalnych.

Zdecydowana większość gruntów jest własnością prywatną.

Na terenach rolniczej przestrzeni produkcyjnej występują grunty rolne Skarbu Państwa

Grunty leśne stanowią prawie w całości własność Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych.

9. UWARUNKOWANIA WYNIKAJACE Z WYSTĘPOWANIA OBIEKTÓW I TERENÓW CHRONIONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODREBNYCH.

W studium wskazano obszary i obiekty objęte ochroną na podstawie przepisów odrębnych :

- rezerwat przyrody „Torfowisko koło Grabowna”
- Park Krajobrazowy „Dolina Baryczy”
- obszar sieci Natura 2000
- użytek ekologiczny „Leśne stawki koło Goszcza”
- pomnik przyrody nieożywionej - dwa głazy narzutowe w Goli Wielkiej
- ostoje zwierząt chronionych - dwie bociana czarnego i jedna żółwia błotnego,
- obszary ochrony zbiorników wód podziemnych
- lasy ochronne

Ponadto w studium wskazano do objęcia ochroną :

- planowany obszar chronionego krajobrazu „Wzgórza Trzebnickie”
- zespół stawów w północnej części gminy
- wąwozy na terenie obrębów Śądroyce, Chełstówek i Twardogóra

10. UWARUNKOWANIA WYNIKAJACE Z WYSTĘPOWANIA

OBSZARÓW NATURALNYCH ZAGROŻEŃ GEOLOGICZNYCH.

Nie występują

11. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z WYSTĘPOWANIA UDOKUMENTOWANYCH ZŁÓŻ KOPALIN ORAZ ZASOBÓW WÓD PODZIEMNYCH.

11.1. Na części obszaru gminy (cz. obrębów Nowa Wieś Goszczańska, Dragów i Drożdżecin) występują złoża gazu ziemnego, gdzie ustanowiono obszar i teren górniczy „Brzostowo”

11.2. Złoża udokumentowane lub zarejestrowane.

- Chełstówek, piasek dla budownictwa. Powierzchnia złoża 1896 m², stan zasobów wg opracowania 8280 ton, złoża bezkolizyjne, nie eksploatowane.
Złoże zarejestrowane.
- Twardogóra, ility budowlane do produkcji cegły. Złoże udokumentowane. Pow. złoża 36161 m², 99000 - 303000 m³.
Złoże kolizyjne bez możliwości wydobycia, zalane wodą od 20 lat.
- Brzostowo (częściowo na terenie gminy Twardogóra). Udokumentowane.
Pow. 11,12 km². Gaz bezgazolinowy. Zasoby 1420 mln m³. Złoże eksploatowane
- Grabowno I, zarejestrowane, ility i piaski schudzające. Pow. złoża 55320 m².
Nieeksploatowane, częściowo kolizyjne.
- Olszówka, zarejestrowane. Piaski dla budownictwa. Pow. złoża 7360 m², stan złoża 99000 tys. ton. Złoże częściowo kolizyjne.

11.3. Punkty eksploatacyjne.

Nr punktu wg rejestru

- 1.- Brzeziny, piasek.
- 2.- Nowa Wieś Goszczańska, piasek gruby i żwir.
- 3.- Zakrzów, piasek i żwir.
- 6.- Nowa wieś Goszczańska, piasek drobny.
- 8.- Kuźnica Goszczańska, piasek drobny
- 9.- Kuźnica Goszczańska, piasek średni i żwir.
- 10.- Gola Mała, piasek drobny.
- 12.- Grabowno Małe, piasek różny, żwir.
- 15.- Bukowinka, pospółka.
- 16.- Grabowno Wielkie, piasek i żwir.
- 17.- Grabowno Wielkie, pospółka.
- 19.- Sądroyce, piasek różny, żwir.
- 20.- Chełstów, piasek i żwir.
- 21.- Chełstów, piasek drobny.
- 23.- Dąbrowa, piasek drobny.

11.4. Tereny przebadane w poszukiwaniu surowców.

Grabowno Małe, Grabowno Wielkie, Twardogóra Pd. Dragów Świniary- ility do ceramiki budowlanej. Grabowno W., Łazisko, Bąków, Bukowinka- torf.

11.5. W granicach gminy Twardogóra znajdują się strefy ochronne zbiorników wód podziemnych zbiorniki te położone są na znacznych głębokościach rzędu 50-150 m i mogą znajdować się

- częściowo w granicach gminy, są to;
- "Pradolina Barycz-Głogów (E), pow.975 ha, śr. głębokość 60 m, zasoby ok. 120 tyś m³/d
  - "Zbiornik (QKM) Oleśnica, pow.225 ha, śr. głębokość 30-160 m, zasoby ok.55 tyś m³/d.

Zbiorniki te zawierają wodę o dobrej jakości, dużej wydajności i stwarzają możliwości zasilania znacznych obszarów zurbanizowanych. Zbiorniki te należą do głównych zasobów wód podziemnych w Polsce i wymagają szczególnej ochrony.

12.UWARUNKOWANIA WYNIKAJACE Z WYSTĘPOWANIA TERENÓW GÓRNICZYCH WYZNACZONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODREBNYCH.

- 12.1.Na części obszaru gminy (cz. obrębów Nowa Wieś Goszczańska, Dragów i Drożdżecin) ustanowiony jest teren górniczy „Brzostowo”, ale ze względu na nieznaczny ujemny wpływ na środowisko, zgodnie z art. 53 ust. 6 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz.U. z 1994 r. Nr 27 poz. 96 ze zmianami) Rada Miejska podjęła uchwałę Nr XXXV/237/05 z dnia 08 września 2005 r. w sprawie: odstąpienia od sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu górniczego.

13.UWARUNKOWANIA WYNIKAJACE ZE STANU SYSTEMÓW KOMUNIKACJI I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ, W TYM STOPNIA UPORZĄDKOWANIA GOSPODARKI WODNO-ŚCIEKOWEJ, ENERGETYCZNEJ ORAZ GOSPODARKI ODPADAMI.

- 13.1. Komunikacja kolejowa.

Przez teren gminy biegnie linia kolejowa jednotorowa relacji Oleśnica - Grabowno Wielkie - Milicz - Krotoszyn, od Grabowna W. w kierunku Pn. i drugie odgałęzienie tej linii zaczynając od Grabowna W. w kierunku na wschód, do Twardogóry - Ostrowa Wlkp.- Warszawy.

Linia ta jest zelektryfikowana. Obciążenie linii nieduże - ok. 6 par pociągów na dobę osobowych i 6 par pośpiesznych na dobę na każdej z tych dwóch linii. Ilość ta spada. Łącznie z pociągami towarowymi na każdej z linii ruch nie przekracza 30 pociągów na dobę. Linia ta jest najkrótszym połączeniem kolejowym Wrocławia z Warszawą.

Nie przewiduje się obecnie rozbudowy linii o drugi tor.

W Grabownie Wielkim znajduje się bocznicą do obsługi znajdujących się tam magazynów paliwowych

- 13.2. Komunikacja drogowa.

Na terenie gminy znajdują się następujące drogi wojewódzkie i powiatowe patrz tabela ;

l.p	Nr drogi	Lokalizacja drogi	dł. drogi w gminie [kmb]	nawierzchnia	Szer. Jezdni [mb]	Szer. Korony [mb]	kl.dr.
1	448D	Milicz - Syców	16,049	Mieszanka bitumiczna			G
Razem wojewódz.			16,049				
1	1470D	Od granicy z gminą Oleśnica/Sosnowka/-Drogoszewice – miasto Twardogóra	5,982	Mieszanka bitumiczna	5,0	9,0	Z
2	1465D	Od drogi wojewódzkiej/Chełstówek/-Chełstów-granica z gminą Oleśnica/kier. na drogę krajową 25/	7,500	Mieszanka bitumiczna	4,5-5,5	8,0-8,5	Z
3	1480D	Od granicy z gm. Dobroszyce-Sądroyce - miasto Twardogóra	5,200	Mieszanka bitumiczna	5,5	7,0-9,0	Z
4	1478D	Od granicy z gminą Dobroszyce-Bukowinka-Grabowno Wielkie	6,060	Mieszanka bitumiczna	5,5	9,5	Z
5	1451D	Od granic z powiatem milickim-Grabowno Małe-Twardogóra-/do skrzyżowania z drogą wojew./	6,650	Mieszanka bitumiczna	4,0	8,0	L
6	1479D	Od centrum m. Twardogóra/skrzyżowanie z dr. wojewódzką/-Olszówka	4,570	Mieszanka bitumiczna +grunt	5,5	8,0	L
7	1482D	Nowa Wieś Goszczańska-Goszcz/skrzyżowanie z drogą wojew./	4,816	Mieszanka bitumiczna +grunt	4,0	8,0	L
8	1490D	Od granicy z gm. Międzybórz-Domasławice-Goszcz-do drogi wojewódzkiej	3,970	Mieszanka bitumiczna	5,5	8,0	L

9	1487D	Z Domasławic-na Cieszyn/granica z gminą Sośnie/	1,903	Mieszanka bitumiczna	5,5	8,0	L
10	1484D	Domasławice/do drogi 1486/-granica z gminą Sośnie	4,900	Mieszanka bitumiczna +grunt	4,0	8,0	L
11	1485D	Domasławice-Łaziska-do drogi 1436	4,306	Mieszanka bitumiczna	4,0	8,0	L
12	1486D	Od drogi 1484-Brzeziny-granicy z gminą Sosnie	1,006	Mieszanka bitumiczna		8,0	L
13	1436D	Od drogi wojewódzkiej-Drogów - Drożdżęcín-do granicy z powiatem milickim	5,690	Mieszanka bitumiczna	4,0	8,0	L
14	1483D	Od drogi 1436/Drożdżęcín-do granicy z gminą Sośnie	3,779	Mieszanka bitumiczna +grunt	3,5	8,0	L
15	1481D	Dojazd do stacji kolejowej w m. Grabowno Wielkie(od dr. Pow.1480D do dr.1478D)	1,049	Mieszanka bitumiczna	5,5	8,0	L
Razem powiatowe =			67,381				
Ogółem =			83,430				

13.3. Sieć wodociągowa

Gmina Twardogóra jest w 100% zwodociągowana. Długość sieci wodociągowej to 171,1 km, natomiast długość sieci kanalizacyjnej to 22,7 km. Zaopatrzenie w wodę poszczególnych miejscowości gminy odbywa się z n/w wodociągów grupowych w następującym układzie zatwierdzonych zasobów:

- wodociąg grupowy Grabowno Wielkie.

Obejmuje swoim zasięgiem wieś Grabowno Wielkie, Kolonia Grabowno Wielkie, Grabowno Małe, Brodowce, Dąbrowa, Bukowinka, Leśne domy, oraz Osiedle Twardogóra.

Ujęcie (2 studnie czwartorzędowe) o zatwierdzonych zasobach eksploatacyjnych w kat. „B” $Q_e = 24,0 \text{ m}^3/\text{h}$ (dec. 38/94), zlokalizowane jest na gruntach wsi Grabowno Wielkie, działka nr 369/2 i 391/2 - studnia St-1 oraz działka 364/1 - studnia St-2. Stacja Uzdatniania Wody oraz zbiornik wyrównawczy o pojemności $V = 50 \text{ m}^3$ znajdują się na działce nr 368/12.

Decyzją Wojewody Wrocławskiego (dec. OS.I-6210/42/95 z dn. 25.04.1995) udzielone zostało pozwolenie wodno-prawne na pobór wody w łącznej ilości z obydwu ujęć:

$$Q_{\text{śrd}} = 402,0 \text{ m}^3/\text{d}$$

$$Q_{\text{maxd}} = 576,0 \text{ m}^3/\text{d}$$

$$q_{\text{maxh}} = 24,0 \text{ m}^3/\text{h}$$

Decyzją Wojewody Wrocławskiego (dec. OS.I-6210/5/95 z dn. 25.04.1995) ustanowione zostały również strefy ochrony bezpośredniej (dla St-1 obszar o wymiarach $20,0 \times 20,0 \text{ m}$, dla St-2 obszar o wymiarach $20,0 \times 20,0 \times 19,0 \times 21,0 \text{ m}$) oraz ochrony pośredniej wewnętrznej dla studni St-1, która obejmuje obszar o wymiarach $110,0 \times 120,0 \text{ m}$. Z uwagi na korzystne warunki hydrogeologiczne nie wyznaczono terenu ochrony pośredniej wewnętrznej dla studni St-2.

- wodociąg grupowy Twardogóra - Goszcz.

Obejmuje swoim zasięgiem miasto Twardogóra oraz wsie: Moszyce, Goszcz, Dragów, Nowa Wieś Goszczańska, Sosnówka i Sądrożyce, Drożdżęcín, Pajęczak, Grabek, Poręby, Kuźnia Goszczańska, Zakrzów, Będzin, Olszówka, Gola Mała, Trzy Chałupy, Świniary, Wesółka.

Ujęcie (4 studnie czwartorzędowe) o zatwierdzonych zasobach eksploatacyjnych w kat. „B” $Q_e = 208,0 \text{ m}^3/\text{h}$ (dec. KDH/013/3084/B/69 z dn. 27.12.1969 r.), zlokalizowane jest na gruntach wsi Brzezinka w gminie Oleśnica.

Decyzją Wydziału Ochrony Środowiska, Gospodarki Wodnej i Geologii Urzędu Wojewódzkiego nr 7211/115/85 z dn. 09.10.1985 r. udzielone zostało pozwolenie wodno-prawne na pobór wody podziemnej ze studni: Nr 1 - w ilości:

$$Q_d = 2418,0 \text{ m}^3/\text{d}$$

$$Q_h = 100,7 \text{ m}^3/\text{h}$$

Nr OW-1 (zastępczej dla studni Nr-1) w ilości:

$$Q_d = 1584,0 \text{ m}^3/\text{d}$$

$$Q_h = 66,0 \text{ m}^3/\text{h}$$

Dla studni Nr-2 - w ilości:

$$Q_d = 2418,0 \text{ m}^3/\text{d}$$

$$Q_h = 100,7 \text{ m}^3/\text{h}$$

oraz decyzją nr 7211/159/87 z dn. 04.02.1988 r. na pobór wody ze studni nr 2AW (zastępczej dla studni Nr-2) w ilości $Q_h = 103,0 \text{ m}^3/\text{h}$.

Decyzją Wydziału Ochrony Środowiska, Gospodarki Wodnej i Geologii Urzędu Wojewódzkiego ustanowione zostały również strefy ochrony bezpośredniej i pośredniej dla studni Nr 1, OW-1 i 2 (dec. 72110/116/85 z dn. 09.10.1985) oraz studni Nr 2AW (dec. 7211/40/88 z dn. 20.03.1988 r.).

Woda z ujęć tłoczona jest dwoma rurociągami $\varnothing 300$ ze stali i PEHD do zbiornika wodociągowego o pojemności $V=1000\text{m}^3$ zlokalizowanego w obrębie wsi Sądrożyce przy drodze do Twardogóry. W pobliżu zbiornika znajduje się chlorownia i hydrofornia. Woda ze zbiornika przewodem $\varnothing 315$ kierowana jest do sieci wodociągowej. Sieć wodociągowa na terenie miasta jest dobrze rozbudowana (układ pierścieniowy), wykonana z rur żeliwnych i stalowych o średnicy od $\varnothing 80$ do $\varnothing 300 \text{ mm}$. W przeważającej części jest to sieć nowa,

wybudowana w latach 70 – 80 – tych. Część sieci starej wybudowanej w okresie przedwojennym jest sukcesywnie wymieniana. W miarę potrzeb rozbudowana jest sieć rozdzielcza doprowadzająca wodę do nowych odbiorców.

Woda kupowana jest od gminy Międzybórz dla Domasłowic, Łazisk i Drogówka, a z gminy Sośnie dla Brzezin i Jezior.

- wodociąg grupowy Chelstów.

Obejmuje swoim zasięgiem wieś Chelstów i Chelstówek, Drogoszowice, Kolonia Sosnowek, Gola Wielka.

Ujęcie (1 studnia czwartorzędowa) o zatwierdzonych zasobach eksploatacyjnych w kat. „B” $Q_e = 25,0 \text{ m}^3/\text{h}$ (dec. 72/95), zlokalizowane jest na gruntach wsi Chelstów (działka 94/3).

Stacja Uzdatniania Wody oraz zbiornik wyrównawczy o pojemności $V = 50 \text{ m}^3$ znajdują się na działce 86/1. Omawiany wodociąg grupowy spięty jest przewodem $\varnothing 160$ z wodociągiem we wsi Sądroyce. Układ ten gwarantuje uzupełnienie wody w sieci Chelstów - Chelstówek w przypadku awarii.

Decyzją nr SR.6223/28/2005 z dnia 20 września 2005 r. Starosta powiatu Oleśnica wydał pozwolenie wodnoprawne na pobór wody podziemnej w Sosnowce poprzez studnie nr 2 i 2AW dla Twardogóry w ilości $Q=100\text{m}^3/\text{h}$.

Decyzją OS.6223/30/2003 Starosta powiatu Oleśnica udzielił pozwolenia na pobór wody w Sosnowce dla studni s-3 i s-3AW, $Q=65,0\text{m}^3/\text{h}$.

Decyzją nr OS.6210/15/99 z dnia 22 lipca 1999 r. Starosta powiatu Oleśnica udzielił Zakładowi Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Twardogórze pozwolenie wodnoprawne na pobór wody z studni nr 1 zlokalizowanej w miejscowości Brzezinka, o zatwierdzonych zasobach eksploatacyjnych $Q=202\text{m}^3/\text{h}$, a o maksymalnej wydajności zastępczej $Q=100\text{m}^3/\text{h}$.

Rozporządzeniem Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej we Wrocławiu Nr 1/2007 dnia 15 lutego 2007 r. zostały ustalone strefy ochronne dla ujęcia Sosnowka – Brzezinka.

Zasoby wód podziemnych na terenie gminy obrazuje zamieszczona tabela, która zawiera wykaz odwiertów zatwierdzonych w kategorii B.

Lp.	Miejscowość - użytkownik	Zasoby [m ³ /h]	Głębokość [m]	Decyzja [nr/rok]	Poziom Q-czwarorzęd Trz- trzeciorzęd	Uwagi

1	Kuźnica Goszczańska PGR	7,3	30,0	243/1971	Q	
2	Grabowno Wielkie cegielnia	6,0	84,0	81/1978	Trz	
3	Grabowno Wielkie PKP	27,94	44,5	160/1969	Q	2 studnie
4	Grabowno Wielkie CPN	46,3	98,0	128/1968	Q	
5	Grabowno Wielkie PGR	32,0	31,0	216/1974	Q	
6	Grabowno Wielkie wodociąg wiejski	24,0	49,9	38/1994	Q	2 studnie
7	Drogoszowice P. Kaczmarek	24,0	24,0	39/1993	Q	
8	Chełstów wodociąg wiejski	25,0	39,0	72/95	Q	1 studnia
9	Sosnówka ośrodek wojskowy	30,0	31,0	58/96	Q	1 studnia

Bilans zatwierdzonych zasobów wód podziemnych gminy Twardogóra wynosi:

- poziom czwartorzędowy $Q = 259,0 \text{ m}^3/\text{h}$
- poziom trzeciorzędowy $Q = 6,0 \text{ m}^3/\text{h}$

13.4. Odprowadzanie i unieszkodliwianie ścieków.

Wsie znajdujące się w obrębie gminy Twardogóra nie posiadają systemowych urządzeń do odprowadzania i unieszkodliwiania ścieków. W poszczególnych wsiach istnieją jedynie odcinki kanalizacji deszczowej, odprowadzającej wody opadowe do cieków powierzchniowych i rowów melioracyjnych. Najczęściej stosowanymi urządzeniami do usuwania ścieków bytowo-gospodarczych są suche ustępy, bezodpływowe osadniki gnilne okresowo opróżniane (o różnym stopniu technicznym i różnych warunkach eksploatacyjnych) oraz osadniki wykonano jako doły chłonne. Częste są również przypadki odprowadzania ścieków bytowo-gospodarczych bezpośrednio do kanalizacji deszczowej i rowów. Miasto Twardogóra posiada w przeważającej większości kanalizację rozdzielczą oraz krótkie odcinki kanalizacji ogólnospławnej. Odbiornikiem wód opadowych z kanalizacji deszczowej jest potok Skorynia i jego dopływy.

Oddana do użytku w 1982 r. mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków, o przepustowości $Q = 3770 \text{ m}^3/\text{d}$, zlokalizowana jest w północnej części miasta, u wylotu ul. Lipowej. Aktualnie na oczyszczalnię dopływa średnio $Q = 1300 \text{ m}^3/\text{d}$ ścieków komunalnych. W skład oczyszczalni wchodzi następujące urządzenia i obiekty: kraty ręczne, piaskownik

dwukomorowy, osadnik wstępny o przepływie poziomym, dwa złoża splukiwane, osadnik wtórny poziomy, przepompownia ścieków, dwie komory fermentacyjne, poletka osadowe (9 szt.) i magazyn osadów.

Do kanalizacji miejskiej odprowadzane są ścieki z osiedla we wsi Moszyce.

Decyzją Starosty powiatu Oleśnica nr OS.6223/19/2004 z dnia 21 czerwca 2004 r. udzielone zostało pozwolenie wodnoprawne na eksploatację mechaniczno – biologicznej oczyszczalni ścieków oraz na odprowadzanie ścieków komunalnych z miasta Twardogóry do rzeki Skorymi w km 6+285 w ilości $Q_d=1800\text{m}^3/\text{d}$. Pozwolenie ważne jest do 31 grudnia 2014 r.

We wsi Grabowno Wielkie skanalizowany jest teren osiedla mieszkaniowego. Ścieki sanitarne odprowadzane są na mechaniczno-biologiczną oczyszczalnię ścieków o przepustowości $Q = 54 \text{ m}^3/\text{d}$, zlokalizowana w pobliżu osiedla (oczyszczalnia ścieków oddana do użytku w 1994 r). W skład oczyszczalni wchodzi następujące urządzenia i obiekty: zbiornik wyrównawczy, przepompownia ścieków, osadnik wstępny Imhoffa, złoża zraszane niskoobciążone oraz osadnik wtórny o przepływie pionowym. Odbiornikiem ścieków z tej oczyszczalni jest potok Boguszycki w km 18 + 360. Brak pozwolenia wodno – prawnego.

13.5. Usuwanie i unieszkodliwianie odpadów.

Na terenie gminy funkcjonuje wysypisko odpadów zlokalizowane w obrębie wsi Grabowno Wielkie (działka nr 56/4). Jest to jedyna na terenie gminy Twardogóra instalacja do unieszkodliwiania odpadów. Przyjmuje ono jedynie odpady komunalne. Na terenie tego obiektu zostały umieszczone dwie kwatery. Jedna to wyeksploatowana kwatera odpadów przemysłowych, druga obecnie eksploatowana kwatera odpadów komunalnych. Składowisko jest wyposażone w sieć drenażu oraz uszczelnione i zabezpieczone przed skażeniem wód gruntowych. Odcieki ze składowiska zbierane są w stawach odciekowych, a w razie potrzeby zwracane są na kwaterę komunalną (odparowanie).

Pojemność składowiska szacowana jest na 41 tys. m^3 odpadów. W 2002 r. zostało złożonych 16152 m^3 odpadów (wg danych z UMiG).

Miasto jest wyposażone w 110 pojemników, tworzących 29 gniazd segregacji. Segregacją jest objęte miasto i tereny wiejskie.

Ważne znaczenie ma również zorganizowanie Gminnego Punktu Gromadzenia Odpadów Problemowych (zorganizowany na terenie ZGKiM Twardogóra). Na teren tego punktu docierają np. akumulatory, baterie, lampy fluorescencyjne, opakowania po farbach i lakierach itp. Ponadto wiele podmiotów gospodarczych, które prowadzą działalność, zbiera odpady w celu ponownego ich wykorzystania.

Gmina Twardogóra posiada „ Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy Twardogóra” opracowany przez spółkę Integrated Management Services sp. z o. o. z siedzibą we Wrocławiu na zlecenie Urzędu Miasta i Gminy Twardogóra w 2004 r.

13.6. Zaopatrzenie w gaz.

W 2002 r. rozpoczęto gazyfikację gminy Twardogóra. Obecnie gaz dostarczany jest do miejscowości: Twardogóra, Chełstówek, Sądrożyce, Goszcz, Grabowno Wielkie, Nowa Wieś Goszczańska, Grabowno Małe, Leśne Domy. Gaz dostarczany mieszkańcom gminy, odbierany jest za odcinkiem pomiarowym U1 zlokalizowanym na terenie nieczynnej kopalni Brzostowo koło Nowej Wsi Goszczańskiej. Do układu pomiarowego gaz doprowadzany jest siecią PGNiG z Kopalni Gazu Ziarnego Czeszów – Bogdaj – Uciechów zlokalizowanej w miejscowości Czeszów (gmina Zawonia). Siecią gazową na terenie gminy Twardogóra zarządza Gazowe Pogotowie Techniczne GEN - GAZ S.A. Obszar Twardogóra.

Na obszarze gminy rozmieszczone są 74 km gazociągu (40,2 km w Twardogórze i 33,8 km na obszarach wiejskich). Na tym terenie GAZ S.A posiada sieć średniego ciśnienia, obsługiwana przez dwie stacje redukcyjne:

- I stopnia $Q = 3000 \text{ Nm}^3/\text{h}$ (lokalizacja na terenie kopalni Brzostowo przy Nowej Wsi Goszczańskiej),
- II stopnia zlokalizowana przy Gimnazjum w Twardogórze (nie jest własnością GAZ S.A.).

Obecnie, zgodnie z informacjami uzyskanymi od Gazowego Pogotowia Technicznego GAZ S.A Obszar Twardogóra, sieć średniego ciśnienia przekłada się na 713 150 000 przyłączonych budynków mieszkalnych i 102 gospodarstw domowych, korzystających ze zbiorowego gazociągu. Średnie roczne zużycie gazu jest niewielkie – wynosi 300 tys. m³.

13.7. Zaopatrzenie w energię elektryczną.

Zaopatrzenie w energię elektryczną z sieci państwowej odbywa się z Głównego Punktu Zasilania R-172 110/20 kV, zlokalizowanego w Twardogórze przy ul. Wrocławskiej. GPZ zasilany jest liniami napowietrznymi wysokiego napięcia 110 kV relacji: Oleśnica - Twardogóra S - 186 i Odolanów - Twardogóra S - 187.

Przez obszar gminy przebiega ponadto linia napowietrzna wysokiego napięcia 400 kV o charakterze tranzytowym, relacji Pasikowice - Ostrów Wielkopolski, pracująca aktualnie na napięciu 110 kV. Przesyłanie energii elektrycznej odbiorcom następuje liniami średnich napięć do istniejących stacji trafo 20/0,4 kV skąd liniami niskich napięć napowietrznymi i kablowymi dostarczana jest do poszczególnych odbiorców. Stacje trafo w większości wykonane są jako słupowe. Na terenie gminy zlokalizowanych jest 90 stacji transformatorowych. Moc zainstalowanych transformatorów wynosi 13,5 MVA. Na terenie miasta, obok GPZ znajduje się podstacja trakcyjna PKP, z której wyprowadzone są dwie linie napowietrzne 20 kV dla potrzeb PKP.

14. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z ZADAŃ SŁUŻĄCYCH REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH.

Na obszarze gminy nie są obecnie realizowane zadania ponadlokalnych celów publicznych.

**KIERUNKI
ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO**

1. KIERUNKI ZMIAN W STRUKTURZE PRZESTRZENNEJ GMINY ORAZ W PRZEZNACZENIU TERENÓW.

Obszar gminy można podzielić na dwa podstawowe typy zagospodarowania przestrzeni :

1. Tereny nie zabudowane i nie przewidziane do zabudowy, (z wyjątkiem obiektów bezpośredniej obsługi, określonych prawem lub ustaleniami planistycznymi), w ramach których wyodrębniono następujące podstawowe kategorie terenów :
  - a/ tereny rolniczej przestrzeni produkcyjnej, oznaczone na rysunku studium **R** - pola, łąki, pastwiska, sady, stawy rybne, oraz **ZD** - ogrody działkowe,
  - b/ tereny lasów i związane z gospodarką leśną, oznaczone na rysunku studium **ZL**, oraz **RL** - preferowane do zalesienia
  - c/ tereny wód powierzchniowych, płynących i stojących - stawy, oznaczone na rysunku studium **WS**
2. Tereny zurbanizowane i przeznaczone do zabudowy lub zmiany przeznaczenia na cele nierolnicze i nieleśne, w ramach których wyodrębniono następujące podstawowe kategorie terenów :
  - a/ tereny zabudowy mieszkaniowej o niskiej intensywności, oznaczone na rysunku studium **MN**
  - b/ tereny zabudowy mieszkaniowej o średniej intensywności (na obszarze miasta), oznaczone na rysunku studium **MW**
  - c/ tereny zabudowy mieszkaniowej o niskiej intensywności z usługami i drobną wytwórczością, oznaczone na rysunku studium **MNu**
  - d/ tereny zabudowy mieszkaniowej o średniej intensywności z usługami (na obszarze miasta), oznaczone na rysunku studium **MU**
  - e/ tereny produkcji, składów i aktywności gospodarczej, oznaczone na rysunku studium **UP**
  - f/ tereny usług komercyjnych (na obszarze miasta), oznaczone na rysunku studium **U**
  - g/ tereny usług sfery społecznej, oznaczone na rysunku studium **UKS (UO, UZ, UK, US)**
  - h/ strefa ekstensywnej zabudowy mieszkaniowej i rekreacyjnej, oznaczone na rysunku studium **ME**
  - i/ tereny zieleni parkowej, oznaczone na rysunku studium **ZP**
  - j/ tereny cmentarzy, oznaczone na rysunku studium **ZC**

USTALENIA KIERUNKÓW ZMIAN W ZAGOSPODAROWANIU I PRZEZNACZENIU TERENÓW DLA POSZCZEGÓLNYCH KATEGORII :

1. Tereny rolniczej przestrzeni produkcyjnej, oznaczone na rysunku studium **R**
Podstawowym przeznaczeniem terenów zaliczonych do rolniczej przestrzeni produkcyjnej jest utrzymanie dotychczasowego sposobu ich użytkowania, ewentualna rekultywacja w przypadku terenów zdegradowanych, oraz prowadzenie na nich działalności rolniczej, o której mowa w ustawie z dnia 11 kwietnia 2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego (Dz.U. z 2003 r. Nr 64, poz. 592);
Na terenach tych dopuszcza się budowę dróg, sieci i urządzeń infrastruktury technicznej, w tym masztów i konstrukcji wieżowych dla potrzeb urządzeń telekomunikacyjnych, budowę ziemnych stawów rybnych i zbiorników retencyjnych (na warunkach określonych w pozwoleniu wodno- prawnym, o którym mowa w ustawie z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne).
Dopuszcza się także lokalizację zabudowy związanej z produkcją rolniczą

na zasadach określonych w przepisach odrębnych lub w planie miejscowym. Dopuszcza się również zalesienie gruntów nieprzydatnych dla produkcji rolniczej, o ile nie koliduje to z zasadami ochrony zabytków.

2. Tereny ogrodów działkowych, oznaczone na rysunku studium **ZD**
Przeznaczeniem tych terenów jest zaspokajanie potrzeb społeczności lokalnej w zakresie urządzania i utrzymania rodzinnych ogrodów działkowych, o których mowa w ustawie z dnia 8 lipca 2005 r. o rodzinnych ogrodach działkowych (Dz.U. z 2005 r. Nr 169 poz. 1419)
Dopuszcza się budowę altan, obiektów gospodarczych i budynków administracyjnych lub świetlic, związanych wyłącznie z utrzymaniem ogrodów działkowych oraz obiektów małej architektury
3. Tereny preferowane do zalesienia, oznaczone na rysunku studium **RL**.
Podstawowym przeznaczeniem tych terenów, zaliczonych do rolniczej przestrzeni produkcyjnej jest utrzymanie dotychczasowego sposobu ich użytkowania, ewentualna rekultywacja w przypadku terenów zdegradowanych, oraz prowadzenie na nich działalności rolniczej lub gospodarki leśnej.
Ustalenia jak dla terenów rolniczej przestrzeni produkcyjnej.
4. Tereny lasów i związane z gospodarką leśną, oznaczone na rysunku studium **ZL**.
Przeznaczeniem terenów jest prowadzenie na nich gospodarki leśnej, o której mowa w ustawie z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz.U. z 2005 r. Nr 45, poz. 435 ze zmianami).
Ustala się zakaz budowy obiektów kubaturowych, za wyjątkiem obiektów służących gospodarce leśnej lub celom turystyki na warunkach określonych w planie miejscowym
Na terenach tych dopuszcza się budowę dróg, sieci i urządzeń infrastruktury technicznej, w tym masztów i konstrukcji wieżowych dla potrzeb urządzeń telekomunikacyjnych, budowę ziemnych stawów rybnych i zbiorników retencyjnych (na warunkach określonych w pozwoleniu wodno-prawnym, o którym mowa w ustawie z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne).
5. Tereny wód powierzchniowych, płynących i stojących - stawy, oznaczone na rysunku studium **WS**.
Utrzymuje się dotychczasowy sposób użytkowania terenu, pod śródlądowe wody powierzchniowe wraz z pasem przybrzeżnym.
Na terenach tych opuszcza się budowę sieci i urządzeń infrastruktury technicznej, urządzeń wodnych, przepraw mostowych i kładek.
Podstawowe zasady zagospodarowania tych terenów mogące mieć wpływ na prawidłowe gospodarowania wodami, w tym w szczególności ochronę zasobów wodnych oraz ochronę przed powodzią, określają przepisy ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne
6. Tereny zabudowy mieszkaniowej o niskiej intensywności, oznaczone na rysunku studium **MN**.
Przeznaczeniem terenu jest zaspokajanie potrzeb społeczności lokalnej w dziedzinie mieszkalnictwa w formie zabudowy jednorodzinnej i wielorodzinnej w budynkach na wydzielonych działkach o liczbie mieszkań nie więcej niż 4 i wysokości do trzech kondygnacji.
Na terenach tych dopuszcza się również zabudowę towarzyszącą budynkom mieszkalnym o łącznej powierzchni zabudowy i kubaturze nie większej niż 50 %

wielkości ustalonych w planie dla budynku mieszkalnego, takich jak garaże dla samochodów osobowych, budynki gospodarcze, wiaty, altany ogrodowe, przydomowe oranżerie (ogrody zimowe) itp.

Na terenach tych dopuszcza się również zabudowę usługową i drobnej wytwórczości o ile prowadzona w nich działalność nie wywoła uciążliwości powodujących przekroczenie standardów środowiska jak dla zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej.

Na terenach tych dopuszcza się również budowę dróg, sieci i urządzeń infrastruktury technicznej.

Część terenów wyznaczonych pod zabudowę mieszkaniową o niskiej intensywności powinna być zagospodarowana zielenią.

7. Tereny zabudowy mieszkaniowej o średniej intensywności (na obszarze miasta), oznaczone na rysunku studium **MW**

Przeznaczeniem tych terenów jest zaspokajanie potrzeb społeczności lokalnej w dziedzinie mieszkalnictwa wielorodzinnego w formie zabudowy wielorodzinnej wysokości do pięciu kondygnacji, ale nie więcej niż 15 m

Tą kategorię przeznaczenia terenu dopuszcza się jedynie na terenie miasta Twardogóry.

Na terenach tych dopuszcza się również zabudowę towarzyszącą budynkom mieszkalnym o łącznej powierzchni zabudowy i kubaturze nie większej niż 20 % wielkości ustalonych w planie dla budynków mieszkalnych, takich jak garaże dla samochodów osobowych i budynki gospodarcze.

Na terenach tych dopuszcza się również zabudowę usługową i drobnej wytwórczości o ile prowadzona w nich działalność nie wywoła uciążliwości powodujących przekroczenie standardów środowiska jak dla zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej.

Na terenach tych dopuszcza się również budowę dróg, sieci i urządzeń infrastruktury technicznej.

Część terenów powinna być zagospodarowana zielenią.

8. Tereny zabudowy mieszkaniowej o niskiej intensywności z usługami i drobną wytwórczością, oznaczone na rysunku studium **MNu**.

Przeznaczeniem tych terenów jest zaspokajanie potrzeb społeczności lokalnej w dziedzinie rozwoju aktywności gospodarczej w połączeniu z miejscem zamieszkania.

Jako podstawowe formy zabudowy na tych terenach ustala się budynki mieszkalne jednorodzinne oraz budynki usługowymi i drobnej wytwórczości. Działalność usługowymi i drobnej wytwórczości nie może wywoływać uciążliwości powodujących przekroczenie standardów środowiska określonych w przepisach odrębnych dla zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z usługami rzemieślniczymi, na granicy z działkami przeznaczonymi pod zabudowę mieszkaniową.

Na terenach tych dopuszcza się również zabudowę towarzyszącą taką jak garaże, budynki gospodarcze, wiaty, altany ogrodowe, przydomowe oranżerie (ogrody zimowe) itp.

Na terenach tych dopuszcza się budowę dróg, sieci i urządzeń infrastruktury technicznej.

Część terenów powinna być zagospodarowana zielenią.

9. Tereny zabudowy mieszkaniowej o średniej intensywności z usługami (na obszarze miasta), oznaczone na rysunku studium **MU**.

Przeznaczeniem tych terenów jest zaspokajanie potrzeb społeczności lokalnej w dziedzinie rozwoju aktywności gospodarczej i usług w połączeniu z intensywną zabudową mieszkaniową

Podstawową formą zabudowy na tych terenach powinny być budynki mieszkalne wielorodzinne z wbudowanymi lokalami usługowymi oraz budynki usługowe.

Działalność prowadzona w budynkach usługowych lub części usługowej budynków mieszkalnych, nie może wywoływać uciążliwości powodujących przekroczenie standardów środowiska dla zabudowy mieszkaniowej, a w razie potrzeby należy zastosować odpowiednie rozwiązania techniczne dla zapewnienia wymaganych standardów.

Na terenach tych dopuszcza się również zabudowę towarzyszącą taką jak garaże, budynki gospodarcze, wiaty, altany ogrodowe, przydomowe oranżerie (ogrody zimowe) itp.

Na terenach tych dopuszcza się budowę dróg, sieci i urządzeń infrastruktury technicznej.

Część terenów powinna być zagospodarowana zielenią.

10. Tereny produkcji, składów i aktywności gospodarczej, oznaczone na rysunku studium **UP**.

Przeznaczeniem tych terenów jest zaspokajanie potrzeb w dziedzinie rozwoju aktywności gospodarczej z dopuszczeniem przekroczenia standardów

środowiska ustalonych przepisami odrębnymi dla terenów mieszkaniowych

Jako podstawowe formy zabudowy na tych terenach ustala się budynki usługowe i produkcyjne, wraz z urządzeniami budowlanymi oraz budynkami, budowlami i urządzeniami technicznymi obsługującymi tę zabudowę, w tym budynki gospodarcze i magazynowe, wiaty, place składowe i urządzenia transportu zakładowego, garaże i stacje paliw.

Ustala się zakaz lokalizacji budynków mieszkalnych i samodzielnych lokali mieszkalnych na tych terenach, przy czym w uzasadnionych przypadkach dopuszcza się odstępianie od tego zakazu dla terenów i na zasadach określonych w planie miejscowym.

Budynki i lokale mieszkalne, istniejące na tych terenach przed sporządzeniem planu miejscowego, podlegają ochronie przed przekroczeniem standardów określonych przepisami odrębnymi dla terenów mieszkaniowych.

Dopuszcza się lokalizowanie budynków zamieszkania zbiorowego, związanych z działalnością usługowo-produkcyjną, za wyjątkiem budynków stałego pobytu. Wszelkie uciążliwości wywołane prowadzoną na tych terenach działalnością lub sposobem ich użytkowania, nie mogą powodować na granicy terenów przekroczenie standardów środowiska wymaganych prawem dla terenów sąsiednich, przy czym dla określenia tych standardów należy uwzględnić przeznaczenie terenów sąsiednich w studium lub miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego oraz faktyczny sposób użytkowania tych terenów.

Na terenach tych dopuszcza się budowę dróg, sieci i urządzeń infrastruktury technicznej, w tym masztów i konstrukcji wieżowych dla potrzeb urządzeń telekomunikacyjnych.

Część terenów powinna być zagospodarowana zielenią.

11. Tereny usług komercyjnych (na obszarze miasta), oznaczone na rysunku studium **U**.

Przeznaczeniem tych terenów jest zaspokajanie potrzeb społeczności lokalnej

w dziedzinie usług wielobranżowych na obszarze miasta Twardogóry. Jako podstawowe formy zabudowy na tych terenach ustala się budynki usługowe.

Dopuszcza się lokalizowanie w budynkach usługowych lokali mieszkalnych pod warunkiem zastosowania rozwiązań technicznych zapewniających dotrzymanie w części mieszkalnej standardów środowiska wymaganych dla zabudowy mieszkaniowej.

Na terenach tych dopuszcza się budowę dróg, sieci i urządzeń infrastruktury technicznej.

Część terenów powinna być zagospodarowana zielenią.

12. Tereny usług sfery społecznej, oznaczone na rysunku studium **UKS (UO, UZ, UK, US)**.

Przeznaczeniem tych terenów jest zaspokajanie potrzeb społeczności lokalnej w dziedzinach : kultury, oświaty i wychowania, ochrony zdrowotnej i opieki społecznej, oraz sportu i rekreacji masowej.

Jako podstawowe formy zabudowy na tych terenach ustala się budynki i urządzenia służące realizacji w/w celów.

Na terenach tych dopuszcza się budowę dróg, sieci i urządzeń infrastruktury technicznej.

Część terenów powinna być zagospodarowana zielenią.

13. Strefa ekstensywnej zabudowy mieszkaniowej i rekreacyjnej, oznaczona na rysunku studium **ME**.

Strefę tą wyznaczono dla zaspokajanie potrzeb społeczności lokalnej w dziedzinie mieszkalnictwa jednorodzinnego i rekreacji indywidualnej, o ekstensywnej formie zabudowy i zagospodarowania terenu, w ścisłym powiązaniu z terenami użytków rolnych o charakterze nieprodukcyjnym, stawami i zbiornikami wodnymi o charakterze rekreacyjnym oraz terenami zakrzewionymi i zadrzewionymi nie stanowiącymi lasów.

Na terenach tych dopuszcza się również zabudowę towarzyszącą budynkom mieszkalnym, takich jak garaże dla samochodów osobowych, budynki gospodarcze, wiaty, altany ogrodowe, przydomowe oranżerie (ogrody zimowe) itp. oraz niewielkie budynki inwentarskie dla hobbystycznej hodowli zwierząt.

Na terenach tych dopuszcza się budowę dróg, sieci i urządzeń infrastruktury technicznej.

Przeważająca część tych terenów powinna być zagospodarowana zielenią.

14. Tereny zieleni parkowej, oznaczone na rysunku studium **ZP**

Przeznaczeniem tych terenów jest ich zagospodarowanie zielenią urządzoną z przewagą zielenie wysokiej.

15. Tereny cmentarzy, oznaczone na rysunku studium **ZC**

Ustala się dla tych terenów utrzymanie dotychczasowego sposobu użytkowania w oparciu o przepisy szczególne, przy czym dla niektórych cmentarzy wyznaczono rezerwę terenu z przeznaczeniem na ich powiększenie.

2. KIERUNKI I WSKAŹNIKI DOTYCZĄCE ZAGOSPODAROWANIA ORAZ UŻYTKOWANIA TERENÓW, W TYM TERENY WYŁĄCZONE SPOD ZABUDOWY.

WYTYCZNE DO PLANÓW MIEJSCOWYCH, W ZAKRESIE KIERUNKÓW ZMIAN W ZAGOSPODAROWANIU I PRZEZNACZENIU TERENÓW

1. Dla terenów rolniczej przestrzeni produkcyjnej, plany miejscowe winny ustalić :
  - obszary wyłączone spod zabudowy
  - warunki lokalizacji i parametry zabudowy służącej produkcji rolniczej, w tym ewentualnie zabudowy zagrodowej,
  - tereny preferowane do zalesienia
2. Dla terenów lasów i związanych z gospodarką leśną, plany miejscowe winny ustalić :
  - tereny lokalizacji urządzeń służących obsłudze ruchu turystycznego,
  - rodzaje obiektów dopuszczonych do realizacji na tych terenach,
  - parametry zabudowy służącej obsłudze ruchu turystycznego.
3. Dla terenów zabudowy mieszkaniowej o niskiej intensywności, plany miejscowe winny ustalić :
  - parametry zabudowy mieszkaniowej, przy czym należy uwzględnić następujące wskaźniki :
    - wysokość budynków do 12 m,
    - przekrycie budynków dachami stromymi o nachyleniu połaci głównej bryły dachu od 30⁰ do 45⁰
    - kubatura budynków do 2.000 m³,
    - wielkość powierzchni zabudowy w stosunku do powierzchni działki budowlanej nie powinna przekraczać 30 %,
    - minimalna powierzchnia biologicznie czynna 40% działki budowlanej
    - minimalna powierzchnia działki budowlanej pod budynek wolnostojący - 600 m², pod budynek w zabudowie bliźniaczej 400 m², pod budynek w zabudowie szeregowej - 180 m², przy czym zabudowę bliźniaczą i szeregową należy dopuszczać tylko na terenie miasta,
  - parametry zabudowy towarzyszącej budynkom mieszkalnym,
  - rodzaje innych obiektów budowlanych dopuszczonych do realizacji na tych terenach, przy założeniu, że nie będą one wywoływać uciążliwości powodujących przekroczenie standardów środowiska jak dla zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej,
  - tereny pod drogi publiczne i wewnętrzne służące obsłudze komunikacyjnej, kategorię i klasę techniczną tych dróg oraz zasady wyposażenia w chodniki dla pieszych, ścieżki rowerowe, pasy zieleni urządzonej i oświetlenia,
  - wskaźniki ilości niezbędnych miejsc postojowych dla planowanej zabudowy,
  - tereny pod urządzenia infrastruktury technicznej oraz pasy terenu korytarzy infrastruktury technicznej,
  - tereny na których dopuszcza się indywidualne przydomowe oczyszczalnie ścieków lub odprowadzenie ścieków do szczelnych zbiorników,
  - tereny pod zielen ogólnodostępną.

4. Dla terenów zabudowy mieszkaniowej o średniej intensywności, plany miejscowe winny ustalić :
- parametry zabudowy mieszkaniowej, przy czym należy uwzględnić następujące wskaźniki :
    - wysokość budynków do 15 m,
    - wielkość powierzchni zabudowy w stosunku do powierzchni działki budowlanej nie powinna przekraczać 50 %,
    - minimalna powierzchnia biologicznie czynna 25 % działki budowlanej
  - parametry zabudowy towarzyszącej budynkom mieszkalnym,
  - rodzaje innych obiektów budowlanych dopuszczonych do realizacji na tych terenach, przy założeniu, że nie będą one wywoływać uciążliwości powodujących przekroczenie standardów środowiska jak dla zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej,
  - tereny pod drogi publiczne i wewnętrzne służące obsłudze komunikacyjnej, kategorię i klasę techniczną tych dróg oraz zasady wyposażenia w chodniki dla pieszych, ścieżki rowerowe, pasy zieleni urządzonej i oświetlenia,
  - wskaźniki ilości niezbędnych miejsc postojowych dla planowanej zabudowy,
  - tereny pod urządzenia infrastruktury technicznej oraz pasy terenu korytarzy infrastruktury technicznej,
  - odprowadzenie ścieków wyłącznie do sieci kanalizacji komunalnej,
  - tereny pod zielenią ogólnodostępną.
5. Dla terenów zabudowy mieszkaniowej o niskiej intensywności z usługami i drobną wytwórczością, plany miejscowe winny ustalić :
- parametry zabudowy, przy czym należy uwzględnić następujące wskaźniki :
    - wysokość budynków do 12 m,
    - przekrycie budynków dachami stromymi o nachyleniu połaci głównej bryły dachu od 30⁰ do 45⁰
    - kubatura budynków do 5.000 m³,
    - wielkość powierzchni zabudowy w stosunku do powierzchni działki budowlanej nie powinna przekraczać 30 %,
    - minimalna powierzchnia biologicznie czynna 25 % działki budowlanej
    - minimalna powierzchnia działki budowlanej pod budynek wolnostojący - 600 m², pod budynek w zabudowie bliźniaczej 400 m², pod budynek w zabudowie szeregowej - 180 m², przy czym zabudowę bliźniaczą i szeregową należy dopuszczać tylko na terenie miasta,
  - parametry zabudowy towarzyszącej budynkom mieszkalnym i usługowym,
  - rodzaje innych obiektów budowlanych dopuszczonych do realizacji na tych terenach, przy założeniu, że nie będą one wywoływać uciążliwości powodujących przekroczenie standardów środowiska jak dla zabudowy mieszkaniowej z usługami rzemieślniczymi,
  - ograniczenia w zakresie uciążliwości wynikające z sąsiedztwa obiektów mieszkalnych i usługowych
  - tereny pod drogi publiczne i wewnętrzne służące obsłudze komunikacyjnej, kategorię i klasę techniczną tych dróg oraz zasady wyposażenia w chodniki dla pieszych, ścieżki rowerowe, pasy zieleni urządzonej i oświetlenia,
  - wskaźniki ilości niezbędnych miejsc postojowych dla planowanej zabudowy,
  - tereny pod urządzenia infrastruktury technicznej oraz pasy terenu korytarzy infrastruktury technicznej,

- tereny na których dopuszcza się indywidualne oczyszczalnie ścieków lub odprowadzenie ścieków do szczelnych zbiorników,
  - tereny pod zielen ogólnodostępną.
6. Dla terenów zabudowy mieszkaniowej o średniej intensywności z usługami (na obszarze miasta) plany miejscowe winny ustalić :
- parametry zabudowy mieszkaniowej i usługowej, przy czym należy uwzględnić następujące wskaźniki :
    - wysokość budynków do 15 m,
    - wielkość powierzchni zabudowy w stosunku do powierzchni działki budowlanej nie powinna przekraczać 50 %,
    - minimalna powierzchnia biologicznie czynna 25 % działki budowlanej
  - parametry zabudowy towarzyszącej budynkom mieszkalnym i usługowym,
  - rodzaje innych obiektów budowlanych dopuszczonych do realizacji na tych terenach,
  - ograniczenia w zakresie uciążliwości wynikające z sąsiedztwa obiektów mieszkalnych i usługowych
  - tereny pod drogi publiczne i wewnętrzne służące obsłudze komunikacyjnej, kategorię i klasę techniczną tych dróg oraz zasady wyposażenia w chodniki dla pieszych, ścieżki rowerowe, pasy zieleni urządzonej i oświetlenia,
  - wskaźniki ilości niezbędnych miejsc postojowych dla planowanej zabudowy,
  - tereny pod urządzenia infrastruktury technicznej oraz pasy terenu korytarzy infrastruktury technicznej,
  - odprowadzenie ścieków wyłącznie do sieci kanalizacji komunalnej,
  - tereny pod zielen ogólnodostępną.
7. Dla terenów produkcji, składów i aktywności gospodarczej, plany miejscowe winny ustalić :
- parametry zabudowy, przy czym należy uwzględnić następujące wskaźniki :
    - wysokość budynków do 12 m,
    - wielkość powierzchni zabudowy w stosunku do powierzchni działki budowlanej nie powinna przekraczać 60 %,
    - minimalna powierzchnia biologicznie czynna 10% działki budowlanej
  - rodzaje innych obiektów budowlanych dopuszczonych do realizacji na tych terenach,
  - tereny pod drogi publiczne i wewnętrzne służące obsłudze komunikacyjnej, kategorię i klasę techniczną tych dróg oraz zasady wyposażenia w chodniki dla pieszych, ścieżki rowerowe, pasy zieleni urządzonej i oświetlenia,
  - wskaźniki ilości niezbędnych miejsc postojowych dla planowanej zabudowy,
  - tereny pod urządzenia infrastruktury technicznej oraz pasy terenu korytarzy infrastruktury technicznej,
8. Dla terenów usług komercyjnych (na obszarze miasta), plany miejscowe winny ustalić :
- parametry zabudowy, przy czym należy uwzględnić wskaźnik wysokość budynków do 12 m,
  - rodzaje innych obiektów budowlanych dopuszczonych do realizacji na tych terenach,
  - tereny pod drogi publiczne i wewnętrzne służące obsłudze komunikacyjnej, kategorię i klasę techniczną tych dróg oraz zasady wyposażenia w chodniki dla pieszych, ścieżki rowerowe, pasy zieleni urządzonej i oświetlenia,
  - wskaźniki ilości niezbędnych miejsc postojowych dla planowanej zabudowy,
  - tereny pod urządzenia infrastruktury technicznej oraz pasy terenu korytarzy infrastruktury technicznej,
  - odprowadzenie ścieków wyłącznie do sieci kanalizacji komunalnej,

- tereny pod zielen ogólnodostępną.

9. Dla strefy ekstensywnej zabudowy mieszkaniowej i rekreacyjnej, plany miejscowe winny ustalić :

- tereny przeznaczone pod zabudowę i tereny do pozostawienia w dotychczasowym użytkowaniu,
- parametry zabudowy mieszkaniowej i rekreacyjnej, przy czym należy uwzględnić następujące wskaźniki :
  - wysokość budynków do 9 m,
  - przekrycie budynków dachami stromymi o nachyleniu połaci głównej bryły dachu od 30⁰ do 45⁰
  - kubatura budynków do 2.000 m³,
  - zabudowa wyłącznie wolnostojąca
  - wielkość powierzchni zabudowy w stosunku do powierzchni działki budowlanej nie powinna przekraczać 5 %,
  - minimalna powierzchnia biologicznie czynna 90 % działki budowlanej
  - minimalna powierzchnia działki budowlanej 2500 m²,
- parametry zabudowy towarzyszącej budynkom mieszkalnym,
- rodzaje innych obiektów budowlanych dopuszczonych do realizacji na tych terenach, przy założeniu, że nie będą one wywoływać uciążliwości powodujących przekroczenie standardów środowiska jak dla zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i zabudowy rekreacyjnej,
- wskaźnik dopuszczalnej obsady zwierząt hodowlanych,
- tereny pod drogi publiczne i wewnętrzne służące obsłudze komunikacyjnej, kategorię i klasę techniczną tych dróg oraz zasady wyposażenia w chodniki dla pieszych, ścieżki rowerowe, pasy zieleni urządzonej i oświetlenia,
- wskaźniki ilości niezbędnych miejsc postojowych dla planowanej zabudowy,
- tereny pod urządzenia infrastruktury technicznej oraz pasy terenu korytarzy infrastruktury technicznej,
- tereny na których dopuszcza się indywidualne przydomowe oczyszczalnie ścieków lub odprowadzenie ścieków do szczelnych zbiorników,
- tereny pod zielen ogólnodostępną.

3. OBSZARY ORAZ ZASADY OCHRONY ŚRODOWISKA I JEGO ZASOBÓW, OCHRONY PRZYRODY, KRAJOBRAZU KULTUROWEGO.

3.1. Przyjęty standard: zwiększenie skuteczności ochrony systemu przyrodniczego przed sprzecznym z wymogami ochrony przyrody użytkowaniem i dewastacją oraz utrzymanie biologicznej aktywności tych terenów w strukturze gminy. Gmina ma wykonane dla potrzeb niniejszego Studium „Opracowanie ekofizjograficzne”.

Wnioski z tego opracowania zostały, przyjęte do studium.

Przyjęto również zalecenia aktów prawnych dotyczących ustalenia obszarów objętych ochroną prawną.

3.2. Utrzymuje się obszary ochrony przyrody w granicach wyznaczonych aktami prawnymi w sprawie ich powołania :

- rezerwat przyrody "Torfowisko k. Grabowna" utworzone Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 11.08.1980 r. (MP Nr. 19, poz. 94.)

- rozporządzenie Wojewody Dolnośląskiego z dnia 28 marca 2007 r. w sprawie Parku Krajobrazowego „Dolina Baryczy”, dla terenu Parku leżącego w granicach województwa dolnośląskiego (D. Urz. Woj. Dolnośląskiego z 2007 r. Nr 88 poz. 1012) oraz zasady gospodarowania na ich obszarze, zgodnie z ustaleniami zawartymi w stosownych rozporządzeniach dotyczących ich powołania oraz z przepisach odrębnych,
  - rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz.U. z 2004 r. Nr 229 poz. 2313) - część obszaru gminy, leży w granicach obszaru specjalnej ochrony ptaków „Dolina Baryczy” (kod obszaru PLB 20001) objętego ochroną jako część Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000
- 3.3. Ochrona zasobów wód podziemnych, a w szczególności Głównego Zbiornika Wód Podziemnych GZWP nr 303 „Pradolina Barycz-Głogów (E)” winna odbywać się poprzez ochronę wód powierzchniowych i wód podziemnych pierwszego horyzontu.
- 3.4. Obszary lasów ochronnych.
Obszary leśne jako element systemu przyrodniczego podlegają ochronie. Gospodarka leśna odbywa się w oparciu o plany urządzenia lasu i plany ochrony. Przewiduje się nowe tereny do zalesień. Są to powierzchnie gruntów o słabej i bardzo słabej przydatności dla rolnictwa, rozrzucone po całej gminie, oznaczone na rysunku studium.
- 3.5. Ochronie podlegają gleby najwyższych klas bonitacyjnych (IIIb, IVa i IVb). Chronione są również, ze względu na wartości przyrodnicze, gleby pochodzenia organicznego, torfowe i murszowe, występujące w dolinach rzecznych.
- 3.6. Surowce mineralne.
Na rysunku studium oznaczono obszar i teren górniczy „Brzostowo” występowania kopaliny podstawowej o znaczeniu ponadregionalnym – gazu ziemnego – w udokumentowanych i eksploatowanych złożu: „ Brzostowo”
- 3.7. Ochrona obiektów i obszarów prawnie chronionych.
Na obszarach gminy i miasta objętych obszarami powierzchniowej ochrony przyrody wymagane jest przestrzeganie i realizacja zasad określonych przez przepisy w zakresie ochrony przyrody.
- 3.8. Ochrona ujęć wody dla wodociągów komunalnych.
Ochrona odbywa się poprzez wyznaczenie bezpośrednich i pośrednich stref ochronnych. Proponowane w studium nowe zagospodarowanie nie powinno spowodować przekroczenia dopuszczalnych wartości norm w zakresie ochrony środowiska, a szczególnie powietrza atmosferycznego (hałas, w tym komunikacyjny, zanieczyszczenia emisją niską), wód powierzchniowych i wód podziemnych.

4. OBSZARY I ZASADY OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ.

4.1. OBIEKTY I OBSZARY CHRONIONE. Definicje i wymogi.

1. STREFY OCHRONY KONSERWATORSKIEJ.

UWAGA:

- a. Uszczegółowienie wymogów konserwatorskich, sformułowanych dla poszczególnych stref ochrony konserwatorskiej i innych obszarów chronionych, powinno być dokonane w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.
- b. W miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego granice stref ochrony konserwatorskiej mogą ulec niewielkim zmianom, wynikłym z różnicy skali opracowań planistycznych (tj. studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego).
- c. Liczba kondygnacji oznacza – w przypadku niniejszego opracowania - wysokość obiektu, a właściwie jego elewacji zewnętrznej. Na jedną kondygnację należy przyjąć nie więcej niż 4 m. W przypadku ścian wysokość tę należy mierzyć od poziomu terenu do linii okapu dachu.
- d. Granice stref ochrony konserwatorskiej określone na rysunku, mogą ulec zmianie i korekcie na etapie sporządzania planów zagospodarowania przestrzennego, w uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków; szczegółowy przebieg granic zostanie wówczas wyznaczony na podstawie aktualnego stanu zachowania zabytku i w sposób jednoznaczny dla realizatorów planu. Ponadto przebieg stref dotyczących ochrony relikwów archeologicznych ulegnie zmianie z uwagi na nowe odkrycia oraz dokonywaną weryfikację zabytków archeologicznych.

1.1. Strefa „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej.

Strefa „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej obejmuje obszar, na którym elementy układu przestrzennego miejscowości lub jej części, tzn. rozplanowanie, zabudowa oraz związany z nimi teren i krajobraz zachowały się w stanie nienaruszonym lub jedynie nieznacznie zniekształconym. Także obszar wpisany do rejestru zabytków.

Obszar objęty strefą „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej uznany jest za szczególnie ważny pod względem przekazu historycznego i kulturowego. W strefie tej obowiązuje bezwzględny pierwszeństwo wymogów konserwatorskich przed wszelką prowadzoną współcześnie działalnością inwestycyjną, gospodarczą i usługową.

Działania konserwatorskie w strefie „A” zmierzają do zachowania, uczytelnienia historycznego układu przestrzennego i do konserwacji jego głównych elementów - zabudowy, rozplanowania, przebiegu ciągów komunikacyjnych, kompozycji wnętrza zabudowy, historycznych linii zabudowy i układów zieleni zabytkowej. Dąży się też do utrzymania historycznych podziałów własnościowych i sposobu użytkowania gruntów.

W strefie „A” obowiązują następujące wymogi konserwatorskie:

- 1) należy zachować historyczny układ przestrzenny (tj. rozplanowanie dróg, ulic i międzychów, placów, historycznych zbiorników wodnych, przebieg linii zabudowy, kompozycje wnętrza urbanistycznych, kompozycję historycznej zieleni,) oraz poszczególne elementy tego układu (tj. historyczne nawierzchnie ulic, placów i chodników, historyczne obiekty techniczne, zabudowę, małą architekturę i zieleń),
- 2) należy konserwować zachowane elementy układu przestrzennego,
- 3) należy przyznać pierwszeństwo wszelkim działaniom odtworzeniowym i rewaloryzacyjnym,

- 4) poszczególne obiekty o wartościach zabytkowych należy poddać restauracji i modernizacji technicznej z dostosowaniem obecnej lub projektowanej funkcji do wartości obiektu, a funkcje uciążliwe i degradujące wyeliminować,
- 5) należy uporządkować wnętrza zabudowy zabytkowych zespołów budowlanych; puste place powstałe po wyburzeniu obiektów powinny uzyskać zagospodarowanie odtworzeniowe bądź jako zieleńce wewnątrz blokowe, wg indywidualnych projektów (preferowana jest zieleń niska i pnąca),
- 6) należy dostosować współczesną funkcję do wartości zabytkowych zespołów budowlanych i jego poszczególnych obiektów, eliminując uciążliwe funkcje – dotyczy to również wartościowych kompozycji parkowych, nasadzeń przydrożnych, planowanych osadzeń cieków i zbiorników wodnych o wartościach historycznych,
- 7) w przypadku inwestycji nowych należy preferować te z nich, które stanowią rozszerzenie lub uzupełnienie już istniejących form zainwestowania terenu, przy założeniu maksymalnego zachowania i utrwalenia istniejących już relacji oraz pod warunkiem, iż nie kolidują one z historycznym charakterem obiektu,
- 8) należy dostosować nową zabudowę do historycznej kompozycji przestrzenno-architektonicznej w zakresie sytuacji, skali, bryły, gabarytów, formy architektonicznej, podziałów architektonicznych, proporcji powierzchni murów i otworów, opracowania elewacji, kolorystyki, stolarki okien i drzwi, materiału oraz nawiązać formami współczesnymi do lokalnej tradycji architektonicznej,
- 9) nowopowstająca zabudowa winna rygorystycznie powtarzać przebieg historycznej linii zabudowy, winna być kształtowana w oparciu o dostępne materiały ikonograficzne oraz w nawiązaniu do zachowanej historycznej zabudowy,
- 10) nowa zabudowa nie może dominować nad zabudową historyczną,
- 11) stosować materiały występujące w lokalnym budownictwie historycznym,
- 12) należy usunąć obiekty dysharmonizujące, analogicznie należy postępować w stosunku do innych elementów zniekształcających założenie historyczne (np. błędnych nasadzeń zieleni),
- 13) należy likwidować obiekty tymczasowe,
- 14) umieszczanie reklam lub innych tablic reklamowych nie związanych bezpośrednio z danym obiektem i stanowiących na obiekcie lub obszarze, element obcy, jest bezwzględnie zabronione; dopuszczalne jest umiejscawianie tablic informacyjnych instytucji lub szyldów sklepów i zakładów w miejscach na to wyznaczonych, we właściwej, nie agresywnej formie,
- 15) wyklucza się możliwość prowadzenia napowietrznych linii teletechnicznych i energetycznych.
- 16) zakaz lokalizacji konstrukcji wieżowych związanych z urządzeniami przekaźnikowymi telekomunikacji,
- 17) wyklucza się możliwość stosowania ogrodzeń betonowych i prefabrykowanych,
- 18) inwestor przed uzyskaniem pozwolenia na budowę winien liczyć się z koniecznością zlecenia dodatkowych badań lub opracowań studialnych, archeologicznych, architektonicznych, urbanistycznych, stratygraficznych, dendrologicznych, dendrochronologicznych itp. w przypadku postawienia takich wymogów przez odpowiednie służby ochrony zabytków,
- 19) wszelkie zamierzenia i działania (w tym wszelkie zmiany form własności, funkcji, podziały geodezyjne, przebudowy, rozbudowy i remonty, zmiany form zagospodarowania terenu, nowa zabudowa) na obszarze strefy „A” należy konsultować i uzgadniać z właściwym wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Strefa „A” obejmująca historyczne założenia pałacowo-parkowe, kościelne wraz z cmentarzami, ruralistyczne i miejskie, równoznaczna jest ze **ściłą strefą ochrony zabytków archeologicznych. W zakresie ochrony zabytków archeologicznych obowiązują ustalenia jak dla stanowisk archeologicznych: Wszelkie zamierzenia**

inwestycyjne związane z pracami ziemnymi wymagają przeprowadzenia ratowniczych badań archeologicznych i wykopaliskowych (w uzasadnionych przypadkach wyprzedzających), przez uprawnionego archeologa, historyka architektury i odpowiednie zespoły badawcze na koszt Inwestora, za pozwoleniem konserwatorskim na prace archeologiczne i wykopaliskowe. Pozwolenie należy uzyskać przed uzyskaniem pozwolenia na budowę, a dla robót nie wymagających pozwolenia na budowę – przed realizacją inwestycji, tj. przed uzyskaniem zaświadczenia potwierdzającego akceptację przyjęcia zgłoszenia wykonywania robót budowlanych. Dla planowanej zabudowy uzupełniającej obowiązuje wymóg przeprowadzenia wyprzedzających badań archeologiczno-architektonicznych. Ratownicze badania archeologiczne pozwolą określić pierwotne linie zabudowy, historyczne podziały działek, szerokość zabudowy historycznej, która winna znaleźć odzwierciedlenie w projektowanych elewacjach budynków. Należy liczyć się także z koniecznością zachowania w nowej zabudowie czy zagospodarowaniu terenu wartościowych relikwów historycznej zabudowy (piwnic, murów) i ekspozycji w nawierzchni zarysów dawnej zabudowy, wjazdów, bram itp. Nakazuje się odtworzenie historycznej zabudowy uzupełniającej zgodnie z przekazami ikonograficznymi oraz wynikami badań archeologiczno- architektonicznych.

Dla obszarów i obiektów szczególnie cennych pod względem historycznym i architektonicznym należy wprowadzić program rewaloryzacji wraz z terenami przyległymi, na podstawie jednolitej koncepcji przestrzenno-architektonicznej (również uwzględniającej uporządkowanie stanu władania nieruchomościami).

1.2. Strefa „B” ochrony konserwatorskiej.

Strefa „B” ochrony konserwatorskiej obejmuje obszary, w których elementy dawnego układu przestrzennego miejscowości lub jej części, tzn. rozplanowanie, kształt zewnętrzny zabudowy, a także jej powiązania z zielenią i krajobrazem zachowały się w stosunkowo dobrym stanie i całość stanowi wartość kulturową w skali lokalnej.

Działalność konserwatorska w strefie „B” zmierza do zachowania zasadniczych elementów historycznego rozplanowania, w tym przede wszystkim zabudowy, układu dróg, podziału i sposobu zagospodarowania działek. Zmierza też do restauracji i modernizacji technicznej obiektów o wartościach kulturowych z dostosowaniem współczesnej funkcji do wartości obiektów.

W strefie „B” obowiązują następujące wymagania konserwatorskie:

- 1) należy zachować i wyeksponować elementy historycznego układu przestrzennego tj. rozplanowanie dróg, ulic i placów, linie zabudowy, kompozycje wnętrz urbanistycznych, zespoły zabudowy oraz kompozycję zieleni,
- 2) należy zachować historyczne nawierzchnie kamienne,
- 3) należy przyznać pierwszeństwo wszelkim działaniom odtworzeniowym i rewaloryzacyjnym, zarówno w przypadku przyrodniczych elementów krajobrazu, jaki w stosunku do historycznej struktury technicznej, instalacji wodnych, sieci komunikacyjnych oraz obiektów zabytkowych znajdujących się w wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków,
- 4) obiekty o wartościach zabytkowych należy poddać restauracji i modernizacji technicznej z dostosowaniem obecnej lub projektowanej funkcji do wartości obiektu,
- 5) wszelka działalność inwestycyjna musi uwzględniać istniejące już związki przestrzenne i planistyczne,
- 6) należy preferować te inwestycje, które stanowią rozszerzenia lub uzupełnienie już istniejących form zainwestowania terenu, przy założeniu maksymalnego zachowania i utrwalenia istniejących już relacji oraz pod warunkiem, iż nie kolidują one z historycznym charakterem obiektu; przy opracowywaniu zasad kształtowania przyszłej zabudowy należy uwzględnić historyczny charakter zabudowy i jej rozplanowania: np. mieszkaniowy, zagrodowy, siedliskowy itp.,

- 7) przy nowych inwestycjach oraz związanych z modernizacją, rozbudową, przebudową obiektów istniejących wymaga się nawiązania gabarytami i sposobem kształtowania bryły i użytymi materiałami do miejscowej tradycji architektonicznej; w przypadku istniejącego obiektu - po rozbudowie budynek powinien tworzyć spójną kompozycję z istniejącą częścią,
- 8) nowa zabudowa winna być zharmonizowana z historyczną kompozycją przestrzenno-architektoniczną w zakresie lokalizacji, rozplanowania, skali, układu kalenicy dachu, ukształtowania bryły, w tym kształtu i wysokości dachu, poziomu posadowienia parteru, formy architektonicznej, podziałów otworów okiennych i drzwiowych, formy i wysokości ogrodzenia, przy nawiązaniu do cech historycznej zabudowy danej miejscowości,
- 9) lokalizacja nowej zabudowy w obrębie zespołów dworskich, folwarcznych możliwa jest wyłącznie w miejscu nieistniejących budynków historycznych lub jako logiczne uzupełnienie zabudowy (zazwyczaj czworoboku),
- 10) należy stosować materiały występujące w lokalnym budownictwie historycznym,
- 11) nowa zabudowa nie może dominować nad zabudową historyczną,
- 12) kolorystyka obiektów winna uwzględniać walory estetyczne otoczenia jak i rozwiązania kolorystyczne występujące w zabudowie historycznej danej wsi,
- 13) elementy dysharmonizujące, nie spełniające warunków ochrony strefy konserwatorskiej, winny być usunięte lub poddane odpowiedniej przebudowie, analogicznie należy postępować w stosunku do innych elementów zniekształcających założenie historyczne (np. błędnych nasadzeń zieleni),
- 14) w obrębie zespołów dworskich, folwarcznych zakazuje się budowy silosów na podwórzach folwarcznych; budowę silosów w tych zespołach dopuszcza się jedynie jako wbudowane w obiekty folwarczne, w miejscu nieistniejących budynków historycznych lub jako logiczne uzupełnienie zabudowy (zazwyczaj czworoboku),
- 15) zakaz stosowania tworzyw sztucznych jako materiały okładzinowe,
- 16) zakaz budowy ogrodzeń betonowych z elementów prefabrykowanych,
- 17) zakaz lokalizacji konstrukcji wieżowych związanych z urządzeniami przekaźnikowymi telekomunikacji,
- 18) umieszczanie reklam lub innych tablic nie związanych bezpośrednio z danym obiektem i stanowiących na obiekcie lub obszarze element obcy, jest zabronione. Dopuszczalne jest umiejscawianie tablic informacyjnych instytucji lub szyldów sklepów i zakładów w miejscach na to wyznaczonych, we właściwej, nie agresywnej formie,
- 19) wyklucza się możliwość prowadzenia napowietrznych linii teletechnicznych i energetycznych,
- 20) wprowadza się wymóg uzgadniania z właściwym wojewódzkim konserwatorem zabytków wszelkich działań inwestycyjnych (w tym zmiany zagospodarowania terenu), remontów, przebudów i modernizacji oraz zmiany funkcji obiektów budowlanych, jak i wznoszenia nowych budynków.

1.3. Strefa „K” ochrony krajobrazu kulturowego.

Strefa „K” ochrony krajobrazu kulturowego obejmuje tereny harmonijnego współistnienia krajobrazu przyrodniczego z historyczną zabudową lub obszary o wyglądzie ukształtowanym w wyniku działalności ludzkiej.

Działania konserwatorskie w strefie „K” obejmują restaurację zabytkowych elementów krajobrazu urządzonego, ochronę krajobrazu naturalnego przestrzenie związanego z historycznym założeniem, ochronę form zagospodarowania terenów i sposobu użytkowania gruntów, tj. m.in.: układu dróg, miedz, zadrzewień, alei, szpalerów, grobli, stawów, przebiegu cieków wodnych, z zaleceniem utrzymania wykształconego sposobu parcelacji gruntów i formy użytkowania.

W strefie „K” obowiązują następujące wymogi konserwatorskie:

- 1) należy zachować i wyeksponować elementy historycznego układu przestrzennego i kompozycję zieleni,
- 2) w założeniach folwarcznych należy zachować, a w przypadku zniszczenia odtworzyć historyczny układ przestrzenny,
- 3) należy utrzymać krajobraz przyrodniczy związany przestrzennie z historycznym założeniem urbanistycznym i ruralistycznym, winno się uwolnić jego obszar od elementów dysharmonizujących, rekultywować tereny zniszczone, a w przypadku wprowadzania nowych elementów winny one podnosić estetyczne wartości tych terenów i podkreślać ich związek przestrzenny z historycznym założeniem urbanistycznym i ruralistycznym,
- 4) należy przyznać pierwszeństwo wszelkim działaniom odtworzeniowym i rewaloryzacyjnym, zarówno w przypadku przyrodniczych elementów krajobrazu, jak i w stosunku do historycznej struktury technicznej, instalacji wodnych, sieci komunikacyjnych oraz obiektów zabytkowych znajdujących się w wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków
- 5) wszelka działalność inwestycyjna musi uwzględniać istniejące już związki przestrzenne i planistyczne,
- 6) należy preferować te inwestycje, które stanowią rozszerzenie lub uzupełnienie już istniejących form zainwestowania terenu, przy założeniu maksymalnego zachowania i utrwalenia istniejących już relacji oraz pod warunkiem, iż nie kolidują one z historycznym charakterem obiektu,
- 7) formy inwestowania należy w maksymalnym stopniu ukierunkować na ich harmonijne wpisanie w otaczający krajobraz; z tego powodu należy wyłączyć z możliwości realizacji inwestycje duże wielkoobszarowe, jak również te, które wymagają znacznych przeobrażeń krajobrazu,
- 8) nowa zabudowa winna być dostosowana do historycznej kompozycji przestrzennej w zakresie rozplanowania, skali i bryły przy założeniu harmonijnego współistnienia elementów kompozycji historycznej i współczesnej oraz nawiązywać formami i stosowanymi materiałami do lokalnej, historycznej tradycji architektonicznej,
- 9) lokalizacja nowej zabudowy w obrębie zespołów dworskich, folwarcznych możliwa jest wyłącznie w miejscu nieistniejących budynków historycznych lub jako logiczne uzupełnienie zabudowy (zazwyczaj czworoboku),
- 10) w obrębie zespołów dworskich, folwarcznych zakazuje się budowy silosów na podwórzach folwarcznych; budowę silosów w tych zespołach dopuszcza się jedynie jako wbudowane w obiekty folwarczne, w miejscu nieistniejących budynków historycznych lub jako logiczne uzupełnienie zabudowy (zazwyczaj czworoboku),
- 11) umieszczenia reklam lub innych tablic, nie związanych bezpośrednio z danym obiektem i stanowiących element obcy na tym obszarze jest zabronione. Dopuszcza się umiejscowienie tablic informacyjnych instytucji lub szyldów sklepów i zakładów w miejscach na to wyznaczonych, we właściwej, nie agresywnej formie,
- 12) wszelkie działania inwestycyjne należy uzgadniać z właściwym wojewódzkim konserwatorem zabytków.

1.4. Strefa „E” ochrony ekspozycji.

Strefa „E” ochrony ekspozycji układu zabytkowego obejmuje obszar stanowiący zabezpieczenie właściwego eksponowania zespołów lub obiektów zabytkowych o szczególnych wartościach krajobrazowych.

Wymogi konserwatorskie w strefie „E” ustalane są każdorazowo indywidualnie dla poszczególnych obszarów. W strefie tej stosuje się następujące zapisy:

- 1) całkowity zakaz wznoszenia obiektów kubaturowych lub innych obiektów wysokościowych;
- 2) zalecenia dotyczące nowej zabudowy (np. ustalenie nieprzekraczalnych gabarytów zabudowy, proporcji bryły i formy dachu i in.);

3) zakaz zalesiania obszarów, położonych w tej strefie.

Wszelkie działania inwestycyjne należy uzgadniać z właściwym wojewódzkim konserwatorem zabytków.

1.5. Strefa „W” ochrony reliktyw archeologicznych.

Strefa „W” ochrony reliktyw archeologicznych obejmuje tereny o rozpoznanej zawartości stanowisk archeologicznych podlegających ochronie konserwatorskiej, charakteryzujących się własną formą krajobrazową, wyróżniającą się w rzeźbie terenu. Obiektami tymi mogą być: grodziska wraz z otaczającymi je fosami, cmentarzyska kurhanowe lub pojedyncze kurhany, fortalicje, groble itp. wraz z otoczeniem. Strefą „W” obejmuje się także kościoły wraz z cmentarzami przykościelnymi.

Dla wszystkich obiektów w strefie wprowadza się priorytet wymogów konserwatorskich.

Na obszarze strefy „W” obowiązują następujące wymogi konserwatorskie:

- 1) zakazana jest wszelka działalność inwestycyjna lub budowlana nie związana bezpośrednio z konserwacją lub rewaloryzacją tego terenu. Obiekty o zachowanej formie krajobrazowej wyłączone są z jakiegokolwiek działalności inwestycyjnej mogącej naruszyć ich specyficzną formę;
- 2) dopuszcza się jedynie:
  - a) prowadzenie prac porządkowych,
  - b) konserwację zachowanych fragmentów zabytkowych celem ich ekspozycji w terenie lub zabezpieczenia przed zniszczeniem,
  - c) prowadzenie działań, mających na celu rewaloryzację zabytkowych obiektów i obszarów,
  - d) przystosowanie terenu do pełnienia funkcji muzealnych, kultowych lub innych, pożądanych dla ochrony i rewaloryzacji zabytku.

Wszelkie działania na terenie strefy „W” ochrony reliktyw archeologicznych winny być uzgodnione z Dolnośląskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków i przeprowadzone za pozwoleniem na prace archeologiczne i wykopaliskowe.

Inwestor winien liczyć się z koniecznością zlecenia dodatkowych badań lub opracowań studialnych archeologicznych, architektonicznych, stratygraficznych, dendrochronologicznych i innych.

Wprowadza się priorytet wymogów konserwatorskich.

1.6. Strefa „OW” obserwacji archeologicznej.

Strefa „OW” obserwacji archeologicznej obejmuje obszary o stwierdzonej lub domniemanej zawartości reliktyw archeologicznych (w sąsiedztwie nagromadzenia udokumentowanych stanowisk archeologicznych). Dotyczy to miejscowości o metryce średniowiecznej i nowożytnej oraz obszarów o zachowanych reliktyw pradziejowego i historycznego osadnictwa.

Na obszarze strefy „OW” obowiązują następujące wymogi konserwatorskie:

- 1) wszelkie zamierzenia inwestycyjne (także: zakładanie infrastruktury technicznej oraz inne wykopy ziemne) na tym obszarze związane z pracami ziemnymi należy uzgodnić z Dolnośląskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków co do konieczności ich prowadzenia pod nadzorem archeologicznym i za pozwoleniem wojewódzkiego konserwatora zabytków. Ze względu na możliwość stwierdzenia w trakcie prac reliktyw archeologicznych inwestor winien liczyć się z koniecznością zmiany technologii prowadzenia robót;
- 2) w przypadku dokonania znalezisk archeologicznych prace budowlane winny być przerwane, a teren udostępniony do ratowniczych badań archeologicznych. Badania te wykonywane są na koszt inwestora (ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,

art.31 ust.1). Wyniki tych badań decydują o możliwości kontynuowania prac budowlanych lub ewentualnie o ich zaniechaniu i zmianie przeznaczenia terenu.

Nadzór archeologiczny i ratownicze badania archeologiczne mogą być prowadzone jedynie przez uprawnionego archeologa.

Wymienione powyżej pozwolenie konserwatorskie należy uzyskać przed wydaniem pozwolenia na budowę i dla robót nie wymagających pozwolenia na budowę - przed realizacją inwestycji, tj. przed uzyskaniem zaświadczenia potwierdzającego akceptację przyjęcia zgłoszenia wykonywania robót budowlanych.

2. REJESTR ZABYTKÓW WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO.

Rejestr zabytków województwa dolnośląskiego prowadzony jest dla trzech kategorii zabytków:

- zabytków nieruchomych,
- zabytków ruchomych,
- zabytków archeologicznych.

Dla opracowań urbanistycznych istotne są zabytki nieruchome oraz archeologiczne.

Rejestr zabytków nieruchomych zawiera obiekty:

- o pojedyncze budynki lub ich zespoły,
- o układy urbanistyczne i ruralistyczne,
- o założenia zieleni komponowanej i cmentarze,
- o zabytki techniki

wpisane doń prawomocną decyzją właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Obiekty te podlegają ochronie na mocy ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2003 r., nr 162 poz.1568 z późniejszymi zmianami) oraz innych aktów prawnych. Obowiązuje tu bezwzględny priorytet wymagań i ustaleń konserwatorskich. Należy dążyć do pełnej rewaloryzacji tych obiektów.

Rygory te obowiązują niezależnie od położenia wpisanego do rejestru zabytków obiektu w strefach ochrony konserwatorskiej lub poza nimi.

Wszelkie działania podejmowane przy zabytkach wymagają pisemnego pozwolenia właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Do projektowania oraz prowadzenia prac konserwatorskich przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków wymagane jest specjalistyczne przygotowanie potwierdzone stosownymi dokumentami.

Rejestr zabytków archeologicznych zawiera zabytki archeologiczne wpisane doń prawomocną decyzją właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków. Obiekty te podlegają ochronie na mocy ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2003 r., nr 162 poz.1568 z późniejszymi zmianami) oraz innych aktów prawnych.

3. WOJEWÓDZKA I GMINNA EWIDENCJA ZABYTKÓW

Wojewódzka i gminna ewidencja zabytków obejmuje obszary, zespoły i obiekty o istotnych lokalnych walorach historycznych, kulturowych i krajobrazowych, które należy otoczyć ochroną konserwatorską. Wpisywane są do niej:

- zabytki architektury i budownictwa,
- parki i cmentarze,
- elementy małej architektury (np. kapliczki).

Zasób wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków podlega sukcesywnemu rozpoznaniu i może być aktualizowany; zmiany te nie powodują zmian ustaleń studium.

Wojewódzka i gminna ewidencja zabytków architektury i budownictwa obejmuje różne obiekty nieruchome powstałe przed 1945 r., w których późniejsza działalność nie zatarła cech świadczących o ich historycznym rodowodzie, stanowiące charakterystyczne przykłady działalności budowlanej dawnych epok lub posiadające znaczące w skali lokalnej walory artystyczno-architektoniczne. Do ewidencji zabytków architektury i budownictwa włączane są:

- 3.1. pojedyncze budynki lub ich zespoły,
- 3.2. urządzenia techniki, trwale posadowione w danym miejscu.

Ad 3.1.

Budowle należące do wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków architektury i budownictwa odznaczają się przynajmniej jedną z poniższych cech:

- a) posiadają bryłę lub detal architektoniczny, charakterystyczny dla pewnego stylu, regionu lub lokalnej tradycji budowlanej;
- b) pełnią istotną rolę w historycznym układzie przestrzennym miejscowości (wyznaczają linię zabudowy, stanowią zamknięcie wnętrza urbanistycznego lub znaczący akcent architektoniczny, organizują przestrzennie narożnik itp.);
- a) stanowią, wraz z innymi obiektami, zabytkowy zespół, np. zagrodę, folwark itp.;
- b) należą do najstarszych obiektów na danym terenie.

W przypadku tych obiektów obowiązują następujące wymogi konserwatorskie:

- 1) zachować ich bryłę, kształt i geometrię dachu oraz zastosowane tradycyjne materiały budowlane,
- 2) utrzymać, a w przypadku zniszczenia odtworzyć historyczny detal architektoniczny,
- 3) zachować kształt, rozmiary i rozmieszczenie otworów zgodne z historycznym wizerunkiem budynku; należy utrzymać - lub odtworzyć - oryginalną stolarkę okien i drzwi,
- 4) w przypadku konieczności przebicia nowych otworów, należy je zharmonizować z zabytkową elewacją budynku,
- 5) chronić zachowany układ i wystrój wewnątrz oraz dążyć do jego odtworzenia w tych przypadkach, gdy uległ niekorzystnym zmianom,
- 6) stosować kolorystykę i materiały nawiązujące do tradycyjnych lokalnych rozwiązań, w tym ceramiczne lub tynkowe pokrycie ścian zewnętrznych; zakazuje się stosowania okładzin ściennych typu „siding”,
- 7) elementy elewacyjne instalacji technicznych należy montować z uwzględnieniem wartości zabytkowych obiektów.

Wszelkie prace budowlane, a także zmiany funkcji obiektów należy uzgadniać z właściwym wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Ad. 3.2.

W ewidencji obiektów zabytkowych ujęto urządzenia techniczne trwale związane z miejscem posadowienia (mosty, przepusty, stopnie wodne itp.).

Podstawowymi wymogami konserwatorskimi w przypadku tych obiektów jest:

- 1) zachowanie tych obiektów oraz ich formy,
- 2) utrzymanie ich w należyтым stanie technicznym.

UWAGA:

1. Dla obiektów wymienionych w ewidencji zabytków i znajdujących się w strefach ochrony konserwatorskiej, dodatkowo obowiązują ustalenia sformułowane dla poszczególnych stref, natomiast dla prac remontowych, modernizacyjnych, związanych z rozbudową i przebudową obiektów oraz prac rozbiórkowych prowadzonych przy zabytkach znajdujących się poza strefami i uwzględnionych w ewidencji należy uzyskać uzgodnienie wojewódzkiego konserwatora zabytków.
2. Wykaz oznaczonych na planie stanowisk archeologicznych oraz obiektów zabytkowych ujętych w rejestrze zabytków i wojewódzkiej ewidencji zabytków podlega sukcesywnej weryfikacji i uzupełnieniom. Przy opracowywaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego należy każdorazowo uwzględnić ewentualne zmiany w w/w wykazach. Zmiany te nie mogą być uznane za brak zgodności studium z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego.

4. WYKAZ STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH.

Stanowisko archeologiczne to pojęcie określające miejsce lub przestrzeń, w której występują lub występowały zabytki archeologiczne. Zabytek archeologiczny w myśl ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 Art. 1. pkt 4) jest to **zabytek nieruchomy, będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem**. Zabytek archeologiczny jest więc specyficznym rodzajem zabytku, definiowanym w przytaczanym art.3 pkt 1 jako: **nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową**.

Zależnie od przyjętych kryteriów istnieje wiele sposobów podziałów stanowisk archeologicznych.

Jeden z najpowszechniejszych podziałów przyjmuje za kryterium posiadanie lub brak własnej formy krajobrazowej.

A) Ze względu na to kryterium stanowiska dzielą się na:

- 1° płaskie,
- 2° przestrzenne (np. kurhany).

Granice stanowisk płaskich wyznacza się głównie na podstawie rozrzutu znalezisk zabytków archeologicznych na powierzchni terenu. Ich rzeczywisty zasięg może być określony tylko na podstawie badań wykopaliskowych. Badania te mogą potwierdzić zasięg stanowiska, zawęzić go lub poszerzyć.

B) Ze względu na zajmowaną powierzchnię stanowiska podzielono na:

- 1° stanowiska punktowe (ślady osadnictwa) o powierzchni do 1 ara,
- 2° stanowiska o powierzchni do 0,5 ha,
- 3° stanowiska o większej powierzchni.

Stanowiska wymienione w punkcie 1° i 2° zaznaczane są na mapie symbolicznie; granice stanowisk powierzchniowych (pkt 3°) nanoszone są na mapę z dokładnością, na jaką pozwala jej skala.

C) Najbardziej powszechnym i porządkującym podziałem poszczególnych rodzajów stanowisk jest podział pod względem funkcji. Zgodnie z nim wyróżniano cztery lub więcej grup. Przedstawiona poniżej klasyfikacja stanowi kompilację podziałów proponowanych przez różnych badaczy. Przynależność stanowisk do jednej z wymienionych grup jest często niejednoznaczna:

1) stanowiska osadnicze - podstawowa forma zagospodarowania terenu to obiekty mieszkalne - schroniska skalne, obozowiska, osady otwarte – wsie i przysiółki oraz miasta,

2) stanowiska o charakterze obronnym –podstawową ich funkcją była obrona co skutkowało najczęściej wyraźnym wyodrębnieniem w krajobrazie - grodziska, gródki stożkowate, wały, wieże mieszkalne, zamki, fortalicje

3) stanowiska o funkcji kultowej w tym sepulkralnej – należą do nich miejsca kultu służące odprawianiu obrzędów związanych z wyznawanym światopoglądem w tym z chowaniem zmarłych – pojedyncze kamienie lub ich zespoły stanowiące różnorodne formy w tym np. kręgi, „ołtarze”, cmentarzyska, cmentarze, krzyże, kapliczki, kaplice, świątynie, zespoły świątynne, klasztory itp.

4) stanowiska o charakterze produkcyjnym - warsztaty, pracownie rzemieślnicze, ośrodki hutnicze, kopalnie, manufaktury, folwarki itp.

5) stanowiska o charakterze komunikacyjnym w tym znaki graniczne - mosty, przeprawy, brody, drogi, kanały, porty, kopce graniczne

6) pola bitew-pobojowiska

7) skarby - zdeponowane poza kontekstem osadniczym przedmioty lub zespoły przedmiotów o dużej wartości.

8) znaleziska luźne lub punkty czy ślady osadnicze - miejsca w których natrafiono na powierzchni terenu na pojedyncze zabytki (np. siekierka, grzechotka, moneta) lub niewielką ich ilość świadczącą o penetracji określonego terenu w określonym czasie.

D) Stanowisko związane jest zawsze z określonym miejscem lub obszarem. Stwierdzone w jego granicach fakty nie zawsze charakteryzują się ciągłością (tożsamością) chronologiczną i kulturową. Stąd też stanowiska można podzielić na:

1) proste (jednokulturowe) - na których występują relikty jednej tylko kultury,

2) złożone (wielokulturowe) - na których wyróżnić można ślady bytności wielu kultur archeologicznych.

E) Nowsze podejście do tego tematu spowodowało wprowadzenie podziału w oparciu o pojęcie faz funkcjonowania stanowiska. Zgodnie z nim można wyróżnić stanowiska:

1 jednofazowe

2 wielofazowe - relikty z różnych faz osadniczych nie mają ze sobą związku chronologicznego i/lub kulturowego i/lub funkcjonalnego i/lub przestrzennego.

F) Ze względu na czas odkrycia i istniejącą dokumentację wydzielono stanowiska:

• archiwalne, tzn. znane z dokumentów i literatury, względnie zachowanych znalezisk. Za archiwalne uznawane jest stanowisko odkryte przed II wojną światową lub przed wprowadzeniem programu Archeologiczne Zdjęcie Polski.

Wśród nich znajdują się dwa rodzaje stanowisk:

a) o określonej lokalizacji – stanowiska te podlegają weryfikacji poprzez badania powierzchniowe. Badania te mogą potwierdzić lub nie, występowanie na danym terenie zabytków. Brak potwierdzenia może być spowodowany różnymi czynnikami w tym niedostępnością terenu (zalesienie, porośnięcie darnią);

b) o nieokreślonej lokalizacji - tych stanowisk nie nanosi się na mapę stanowiącą załącznik do wytycznych.

• Stanowiska nie „archiwalne” zostały odkryte po 1945 r. podczas prac wykopaliskowych lub inwentaryzacji przeprowadzanej w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski (AZP). Jest to program badawczy polegający na rejestracji stanowisk w oparciu o badania archiwalne i powierzchniowe. Na podstawie wyników tych badań tworzony jest wykaz stanowisk archeologicznych w oparciu o Karty AZP (stanowiska nanosi się na mapę w skali 1:10 000 lub mniejszej i podaje rzędne geograficzne). Stanowiska rejestrowane są wg.

przyporządkowania administracyjnego i określane poprzez nr tzw. obszaru AZP, nr stanowiska na mapie i nr stanowiska w miejscowości.

Stanowiska archiwalne nie zweryfikowane lub zweryfikowane negatywnie oznacza się na mapie zaczernionym trójkątem którego geometryczny środek wyznacza miejsce odkrycia. Stanowiska o nieokreślonej lokalizacji zaznacza się na mapach Obszaru AZP trójkątem nie zaczernionym postawionym w pobliżu nazwy miejscowości.

Prace inwentaryzacyjne na terenie gminy Twardogóra zostały zakończone, tym niemniej możliwe jest zwiększenie liczby stanowisk w wyniku nowych odkryć zarówno archiwalnych jak i terenowych. W takim przypadku należy uaktualnić nin. wytyczne konserwatorskie w zakresie ochrony zabytków archeologicznych.

Na obszarze stanowisk archeologicznych obowiązują następujące wymogi konserwatorskie :

- 1) dopuszcza się uprawy rolnicze, ogrodowe, poletka doświadczalne – z wyłączeniem obszarów objętych strefą “W” - przy czym należy unikać zbyt głębokiej orki, stanowiącej zagrożenie dla znajdujących się w ziemi zabytków archeologicznych;
  - 2) obszary stanowisk archeologicznych należy wyłączyć spod ewentualnego zalesienia;
  - 3) dopuszczalne jest lokalizowanie inwestycji na terenie stanowiska archeologicznego – z wyłączeniem obszarów objętych strefą “W” - pod warunkiem uzgodnienia i uzyskania zezwolenia od właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków. Ponadto inwestor obowiązany jest zlecić wykonanie ratowniczych badań wykopaliskowych na własny koszt przed przystąpieniem do prac ziemnych. Wyniki tych badań mogą wpłynąć na decyzję o zmianie programu zagospodarowania tego terenu lub obrania innej technologii.
- Przed uzyskaniem pozwolenia na budowę (a dla robót nie wymagających pozwolenia na budowę - przed realizacją inwestycji, tj. przed uzyskaniem zaświadczenia potwierdzającego akceptację przyjęcia zgłoszenia wykonywania robót budowlanych) należy uzyskać pozwolenie Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na przeprowadzenie ziemnych robót budowlanych na terenie zabytkowym w trybie prac konserwatorskich, które polegają na przeprowadzeniu wyprzedzających ratowniczych badań archeologicznych metodą wykopaliskową, przez uprawnionego archeologa.

UWAGA

1. Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. Nr 162, poz.1568) art.33 ust.1. *Kto przypadkowo znalazł przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem archeologicznym, jest obowiązany, przy użyciu dostępnych środków, zabezpieczyć ten przedmiot i oznakować miejsce jego znalezienia oraz niezwłocznie zawiadomić o znalezieniu tego przedmiotu właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków, a jeśli nie jest to możliwe, właściwego wójta (burmistrza, prezydenta miasta).*
2. Zasób ewidencji i rejestru stanowisk archeologicznych podlega sukcesywnym uzupełnieniom i weryfikacji.

5. ZIELEŃ CHRONIONA.

Jako „zieleń chroniona” mogą występować obszary zielone, oznaczone jako „teren zielony do zachowania”, czyli:

- 5.1. założenia zieleni komponowanej: parki, ogrody, skwery, gazony ukształtowane przez człowieka;
  - 5.2. cmentarze powstałe przed 1945 r.;
  - 5.3. lasy.
- oraz obiekty „punktowe”, czyli:
- 5.4. szpalery, aleje i pojedyncze drzewa pomnikowe.

Ad. 5.1.

Na terenach zieleni komponowanej obowiązują następujące wymogi konserwatorskie:

- 1) należy dążyć do ich zachowania lub scalenia w granicach historycznych,
- 2) niedopuszczalne jest dokonywania podziałów własnościowych tych terenów; w przypadku, gdy taki podział już istnieje, należy dążyć do scalenia własnościowego gruntów w granicach historycznych założenia;
- 3) założenia te winny pozostać założeniami zielonymi; należy tu lokalizować funkcję rekreacyjną lub reprezentacyjną;
- 4) założenia te należy uporządkować; wskazana jest ich rewaloryzacja. W przypadku, gdy nie przewiduje się rewaloryzacji danego obszaru, należy pozostawić zieleń naturalnemu rozwojowi;
- 5) stosunki gruntowo-wodne winny umożliwić utrzymanie zieleni w należyтым stanie; prace melioracyjne winny dążyć do odtworzenia dawnych stosunków wodnych;
- 6) na obszarach chronionych wprowadza się zakaz prowadzenia działalności inwestycyjnej bez uzgodnienia z właściwym wojewódzkim konserwatorem zabytków oraz właściwym wojewódzkim konserwatorem przyrody,
- 7) wszelkie działania na ich terenie, także lokalizację nowych obiektów, należy uzgadniać z właściwym wojewódzkim konserwatorem zabytków i wykonywać pod jego kontrolą.

UWAGA:

Niedopuszczalne jest kwalifikowanie tych terenów jako użytków rolnych lub leśnych albo gruntów budowlanych! Winny one pozostać terenami zieleni parkowej, gdyż zabronione jest prowadzenie na ich obszarze gospodarki leśnej lub działalności inwestycyjnej.

W miarę możliwości należy zachować funkcje poszczególnych części zespołów pałacowych: folwarki - funkcje gospodarcze, polany parkowe - łąki krajobrazowe bez prowadzenia nasadzeń, tereny zadrzewione jako naturalne masywy zieleni, zwłaszcza rosnące nad brzegami cieków wodnych.

Ad. 5.2.

Na terenie cmentarzy obowiązują następujące wymogi konserwatorskie:

- 1) jeżeli są one nadal użytkowane, należy zachować ich dotychczasową funkcję;
- 2) cmentarze nie użytkowane należy zachować jako tereny zielone, np. miejsca spacerowe;
- 3) należy zaznaczyć w terenie obszar cmentarza przez ogrodzenie go w sposób trwały. Funkcję ogrodzenia pełnić może zarówno twór sztuczny (mur, estetyczne ogrodzenie metalowe), jak i naturalny (np. żywopłot);
- 4) Należy zachować i konserwować elementy historycznych układów przestrzennych cmentarzy, w tym historyczne ogrodzenia, bramy, nagrobki, obiekty sztuki sakralnej, zieleń; w przypadku cmentarzy użytkowanych nowe inwestycje dopuszczalne wyłącznie jako uzupełnienie już istniejących form zainwestowania terenu, przy założeniu maksymalnego zachowania i utrwalenia historycznych relacji oraz pod warunkiem, iż nie kolidują one z historycznym charakterem założenia.

Ad. 5.3.

W przypadku zaznaczenia obszaru leśnego jako terenu zielonego ważna jest rola lasu jako zielonej otuliny miejscowości lub bariery optycznej i jedynym wymogiem konserwatorskim jest jego zachowanie.

Ad. 5.4.

W przypadku szpalerów, alei i pojedynczych okazów obowiązują następujące wymogi konserwatorskie:

- 1) utrzymanie obiektu w miejscu i granicach historycznych;
- 2) właściwa pielęgnacja zieleni;
- 3) w przypadku szpalerów i alei usuwanie okazów chorych i uzupełnianie układu nasadzeniami właściwych gatunków drzew.

6. CHRONIONE UKŁADY KOMUNIKACYJNE.

Chronione układy komunikacyjne zaznaczono na planszy i w tekście jako „układ dróg do zachowania”. Jako warunek ochrony uznano drogi pełniące istotną rolę w kształtowaniu przestrzennego układu miejscowości. Drogi te należy zachować zarówno w ich przebiegu, jak i przekroju, tzn. ochronie podlegają linie rozgraniczające dróg, szerokość jezdni i poboczy, linie zabudowy. Ze stanowiska konserwatorskiego wskazane jest odtworzenie nawierzchni kamiennej dróg we wszystkich miejscowościach. Należy także utrzymać - w przypadku ich zachowania - dawne krawężniki i rynsztoki oraz nawierzchnię chodników z płyt granitowych lub kostek kamiennych.

V OGÓLNE ZALECENIA KONSERWATORSKIE – odnoszą się do całego obszaru gminy

1.

Należy zachować charakter osadnictwa. Wskazane jest lokowanie nowej zabudowy w już istniejących układach osadniczych (na zasadzie uzupełniania „pustek” lub logicznej kontynuacji dotychczasowego układu).

Lokalizowanie budynków o znacznej powierzchni i kubaturze oraz elementów wysokościowych jest dopuszczalne tylko wówczas gdy nie kolidują z zasadami ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego (wyklucza się takie zamierzenia zwłaszcza w przypadku uniemożliwienia ekspozycji panoram wsi oraz istotnych elementów przestrzennych miejscowości).

2.

W większości miejscowości zalecane jest zachowanie istniejącego układu dróg, tzn. utworzonego w naturalnym rozwoju wsi układu komunikacyjnego. Dodawanie nowych elementów winno się odbywać na zasadzie kontynuacji: logicznej i zgodnej z zasadami rozwoju historycznego. Przy rozbudowie układu komunikacyjnego należy w pierwszym rzędzie wykorzystywać już istniejące (lub niegdyś istniejące i znane z historycznych materiałów kartograficznych) drogi i ulice, drogi gospodarcze, obsługujące dawniej zaplecza działek, drogi gruntowe, miedzuchy, nawet miedze po odpowiednim przystosowaniu ich (prawnym i technicznym) do pełnienia tych funkcji. Dopuszcza się łączenie ich przecznicami.

Nie dopuszcza się obsługi komunikacyjnej poszczególnych działek (posesji) poprzez tzw. sięgacze lub ślepe uliczki.

3.

W miejscowościach, gdzie występuje zabudowa zagrodowa, należy kontynuować ten typ zabudowy. Jej główną cechą charakterystyczną jest usytuowanie budynków wokół prostokątnego dziedzińca, pełniącego funkcje gospodarcze i komunikacyjne.

Niedopuszczalne jest więc lokalizowanie nowych budynków pojedynczo, w środku działki (posesji). Taka zabudowa zupełnie zaburza historyczną strukturę wsi. W przypadku dobudowywania nowych budynków na terenie zagród już istniejących należy te obiekty tak lokalizować, aby stanowiły logiczną kontynuację dotychczasowego układu budynków (np. należy dobudować czwarty bok prostokąta).

4.

Na terenach, na których czytelna jest linia zabudowy, należy ją utrzymać i kontynuować.

Na obszarach zabudowy wiejskiej należy wyznaczyć obszar – „pas zabudowy” nieprzekraczalnymi liniami zabudowy zarówno wobec wiejskiej drogi, jak i zaplecza działek (posesji). Ma to na celu pozostawienie „pasa ogrodów” - wyraźnie wyodrębnionych części działek siedliskowych, zajętych pod ogrody, sady, uprawy polowe, ewentualnie zieleni urządzonej.

Niedopuszczalne jest tworzenie drugiej linii – drugiego pasa zabudowy bezpośrednio za pierwszą.-

Możliwość tworzenia w ten sposób drugiej linii zabudowy wobec konkretnych terenów zostanie określona na etapie opracowania miejscowych planów.

Obowiązuje zakaz lokalizacji masztów związanych z urządzeniami przekaźnikowymi telekomunikacji.

5.

Ze względu na walory widokowe gminy oraz dotychczasową tradycję budowlaną wskazane jest formowanie zabudowy zgodnie z zasadami:

- o budynki wolnostojące lub zgrupowane w zespoły. Szeregówki lub bloki wykluczone,
- o niewysokie, 1 - 2 kondygnacje;
- o kształtowane na rzutach prostokątów;
- o z dachami stromymi, o kącie nachylenia ok. 45°, dwuspadowymi, symetrycznymi. Dopuszcza się urozmaicenia w postaci naczółków lub wystawek;
- o operujące drobną formą architektoniczną;
- o zalecane są materiały tradycyjne (cegła, kamień, drewno, ruda darniowa lub nawiązanie do niej; elewacje tynkowane lub ceramiczne, dachówka ceramiczna). Dopuszczalne są materiały współczesne, np. beton. Niewłaściwe są okładziny typu „siding”, a także blacha falista, eternit. Blacha powlekana dopuszczalna jest jedynie jako pokrycie i to w kolorze imitującym dachówkę ceramiczną. Niedopuszczalne są kolory „obce”: niebieski, zielony, żółty.
- o W obszarach stref ochrony konserwatorskiej („B”, „K”) możliwość tworzenia w ten sposób drugiej linii zabudowy wobec konkretnych terenów zostanie określona na etapie opracowania miejscowych planów.

6.

W miarę możliwości należy zachować funkcje poszczególnych części zespołów podworskich:

- pałac, dwór - funkcja rezydencjonalna lub inna, pozwalająca zachować obiektowi charakter dominującego ośrodka założenia,
- folwarki - funkcje gospodarcze lub produkcyjne,
- majdany folwarczne - place wolne od zabudowy lub innych przegród optycznych, pełniące funkcje gospodarcze,
- polany parkowe - łąki krajobrazowe bez prowadzenia nasadzeń,
- ścieżki, drogi - ciągi komunikacyjne,
- tereny zadrzewione jako naturalne masywy zieleni, zwłaszcza rosnące nad brzegami cieków wodnych.

Utrzymanie historycznych (lub zbliżonych do nich) funkcji tych obiektów umożliwi zachowanie wzajemnych relacji przestrzennych poszczególnych elementów zespołów, co jest jednym z głównych warunków zachowania ich zabytkowego charakteru.

7.

Pożądaną jest scalenie własnościowe poszczególnych majątków lub folwarków; wysoce niewłaściwe jest dokonywanie ich podziałów. Niezależnie jednak od tego, czy dany folwark należy do jednego właściciela, czy do wielu, należy zachować jego strukturę przestrzenną. W przypadku, gdy zamierza się budowę nowych obiektów na terenie lub w bezpośrednim sąsiedztwie folwarku, należy je tak lokalizować, aby stanowiły one logiczną kontynuację dotychczasowego układu przestrzennego założenia.

8.

Na terenie folwarków obowiązują następujące zalecenia konserwatorskie:

- należy zachować istniejącą zabudowę;
- rozbiórki obiektów zabytkowych możliwe są jedynie w przypadku stwierdzenia ich złego stanu technicznego i wykonania odpowiedniej dokumentacji historyczno-architektonicznej; całość należy przedstawić i uzgodnić z właściwym WKZ;
- lokalizowanie nowej zabudowy możliwe jest jedynie w miejscu rozebranych budynków historycznych lub jako logiczna kontynuacja zabudowy folwarcznej; z nawiązaniem do historycznej zabudowy folwarcznej,
- należy zachować w całości majdan folwarczny (podwórze folwarczne);
- jeżeli wymieniony powyżej warunek nie jest możliwy do spełnienia, należy zachować jedność - przynajmniej optyczną - majdanu folwarcznego. Niedopuszczalne jest lokalizowanie na nim nowej zabudowy, wydzielanie działek wysokimi ogrodzeniami, sytuowanie tu zieleni wysokiej lub innych obiektów optycznie niszczących przestrzeń majdanu;
- winno się zachowywać zbiorniki wodne, znajdujące się na dziedzińcach folwarcznych;
- zakazuje się budowy silosów na podwórzach folwarcznych; budowę silosów w tych zespołach dopuszcza się jedynie jako wbudowane w obiekty folwarczne.
- obowiązuje zakaz lokalizacji wiat, składowisk, złomowisk w obrębie zespołów folwarcznych

9.

Zaleca się utrzymanie i pielęgnowanie nazw miejscowych, potwierdzonych źródłowo, a w niektórych przypadkach powrót do nazw historycznych (np. Michałki zamienić na Pawełki).

10.

Ustala się ochronę historycznych dominant architektonicznych oznaczonych na rysunku oraz zakazuje się wznoszenia obiektów mogących wysokością lub gabarytami pozbawić ich dominującego charakteru w panoramie miejscowości.

1. BUKOWINKA

USTALENIA KONSERWATORSKIE:

1.1. Obiekty i obszary w rejestrze zabytków:

- Grodzisko położone na północny zachód od zabudowy wsi; decyzja nr 402/Arch z dnia 17.12.1967 r.

1.2. Gminna i wojewódzka ewidencja zabytków:

L.p.	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	trafostacja	za nr 2	ok. 1935	
2.	dom mieszk.-gosp.	Nr 14	2 poł. XIX, p. XX	
3.	dom mieszk.	Nr 18	ok. 1910	
4.	dom mieszk.	Nr 29	ok. 1900	
5.	dom mieszk.	Nr 32	ok. 1900	
6.	dom mieszk.	Nr 34	ok. 1910	
7.	dom mieszk.	Nr 38	XIX/XX	
8.	dom mieszk., d. szkoła	Nr 84	ok. 1915	
9.	dom mieszk.	Nr 86	ok. 1910	

1.3. Cmentarze oraz obiekty i obszary zieleni chronionej:

- o Lasy położone na wschód, północny wschód oraz na południe od miejscowości.

1.4. Strefy ochrony konserwatorskiej: Strefa „B”

Strefą „B” ochrony konserwatorskiej objęto historyczną zabudowę wsi wraz z działkami siedliskowymi.

Przy rozbudowie układu komunikacyjnego należy w pierwszym rzędzie wykorzystywać już istniejące (lub niegdyś istniejące i znane z historycznych materiałów kartograficznych) drogi i ulice, drogi gospodarcze, obsługujące dawniej zaplecza działek, drogi gruntowe, miedzuchy, nawet miedze po odpowiednim przystosowaniu ich (prawnym i technicznym) do pełnienia tych funkcji. Dopuszcza się łączenie ich przecznicami.

Wyklucza się obsługę komunikacyjną poprzez tzw. sięgacze lub ślepe uliczki. Zalecane jest utrzymanie dojazdów gospodarczych do zapleczy działek siedliskowych od pól.

Należy utrzymać i kontynuować historyczne linie zabudowy. W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego należy wyznaczyć obszar – „pas zabudowy” nieprzekraczalnymi liniami zabudowy zarówno wobec wiejskiej drogi, jak i zaplecza działek (posesji). Ma to na celu pozostawienie „pasa ogrodów” - wyraźnie wyodrębnionych części działek siedliskowych, zajętych pod ogrody, sady, uprawy polowe, ewentualnie zieleń urządzoną.

Niedopuszczalne jest tworzenie drugiej linii – drugiego pasa zabudowy bezpośrednio za pierwszą. Możliwość tworzenia drugiej linii zabudowy wobec konkretnych terenów zostanie określona na etapie opracowania planów miejscowych.

Należy kontynuować zabudowę zagrodową poprzez sytuowanie budynków wokół prostokątnego dziedzińca, pełniącego funkcje gospodarcze i komunikacyjne. Niedopuszczalne jest więc lokalizowanie nowych budynków pojedynczo, w środku działki (posesji). W przypadku dobudowywania nowych budynków na terenie zagród już istniejących należy te obiekty tak lokalizować, aby stanowiły logiczną kontynuację dotychczasowego układu budynków (np. należy dobudować czwarty bok prostokąta).

Wskazane jest uzupełnianie zabudowy poprzez lokalizowanie nowych obiektów na niezabudowanych działkach-posesjach, usytuowanych przy głównej drodze wiejskiej.

Strefa „K”

Strefą „K” ochrony krajobrazu kulturowego objęto obszary otaczające miejscowość aż po granicę lasów, celem stworzenia otuliny krajobrazowej wsi.

Strefa „B” i „K”

W strefie „B” ochrony konserwatorskiej oraz w strefie „K” ochrony krajobrazu kulturowego nowowznoszone obiekty winny harmonizować z dotychczasową zabudową (wykluczone pawilony itp.) i krajobrazem poprzez:

- o niewielkie gabaryty
- o drobną formę architektoniczną,
- o niewielką wysokość (jedna kondygnacja i ewentualnie druga w dachu), dachy strome, o kącie nachylenia ok. 45°, dwuspadowe, symetryczne. Dopuszcza się urozmaicenia w postaci naczółków lub wystawek;
- o budynki rozplanowywane na rzucie prostokąta (o stosunku boków zbliżonym do 1:2) lub litery L;

budynki wolnostojące lub zgrupowane w zespoły; sytuowane wokół prostokątnego dziedzińca, pełniącego funkcje gospodarcze lub komunikacyjne. Zabudowa szeregowa lub bloki wykluczone,

- o zalecane są materiały tradycyjne (cegła, kamień, drewno; elewacje tynkowane lub ceramiczne, dachówka ceramiczna). Zaleca się nawiązywanie do tradycyjnej zabudowy poprzez stosowanie ceglanego lica. Niewłaściwe są okładziny typu „siding”, a także blacha falista, eternit. Blacha powlekana dopuszczalna jest jedynie jako pokrycie i to w kolorze imitującym dachówkę ceramiczną. Niedopuszczalne są kolory „obce”: niebieski, zielony, żółty.

Strefa „E”

Wyznaczono strefę „E” ochrony ekspozycji grodziska usytuowaną na zachód od niego. Dopuszcza się tutaj zabudowę, lecz nie może ona stanowić ciągłej bariery optycznej, nie może przesłaniać widoku na chronione grodzisko. Ponadto winna posiadać poniższe cechy:

- o niewielkie gabaryty,
- o drobną formę architektoniczną,
- o niewielką wysokość (jedna kondygnacja i ewentualnie druga w dachu),
- o dachy strome, o kącie nachylenia ok. 45°, dwuspadowe, symetryczne. Dopuszcza się urozmaicenia w postaci naczółków lub wystawek;
- o budynki rozplanowywane na rzucie prostokąta (o stosunku boków zbliżonym do 1:2) lub litery L;
- o budynki wolnostojące lub zgrupowane w zespoły. Szeregówki lub bloki wykluczone,
- o zalecane są materiały tradycyjne (cegła, kamień, drewno; elewacje tynkowane lub ceramiczne, dachówka ceramiczna). Zaleca się nawiązywanie do tradycyjnej zabudowy poprzez stosowanie ceglanego lica. Niewłaściwe są okładziny typu „siding”, a także blacha falista, eternit. Blacha powlekana dopuszczalna jest jedynie jako pokrycie i to w kolorze imitującym dachówkę ceramiczną. Niedopuszczalne są kolory „obce”: niebieski, zielony, żółty.
- o Należy ograniczyć możliwość lokowania budynków jako zgrupowanych zespołów – dopuszcza się wprowadzenie budynków o niewielkich gabarytach do 7 - 8m wysokości, zharmonizowanych z krajobrazem kulturowym i przyrodniczym.

1.5. Strefy ochrony zabytków archeologicznych:

Strefa „W”

Strefą „W” ochrony reliktyw archeologicznych objęto grodzisko wraz z systemem fos i osadnictwem przygodowym, położone na północ od zachodniego krańca wsi i zawierające reszty murowanej zabudowy (wieży mieszkalnej?). Na obszarze strefy „W” wprowadza się całkowity zakaz zabudowy i zainwestowania. Dopuszczalne są wyłącznie działania konserwacyjne i rewaloryzacyjne.

Strefa „OW”

Wyznaczono strefę „OW” obserwacji archeologicznej dla całego założenia ruralistycznego, stanowiącą równocześnie stanowisko archeologiczne nr 2/6/75-31 AZP. Strefa OW obejmuje teren wsi (stanowisko) wraz z przyległościami – osadnictwem historycznymi pradziejowym (w kierunkach w obszar strefy należy włączyć tereny jednostki ME na północ, północny wschód i południe od obszaru objętego strefą W oraz tereny jednostki MN skoncentrowane przy obszarze wsi.

1.6. Wykaz stanowisk archeologicznych:**BUKOWINKA****Obszar AZP 75-31**

1	Bukowinka	nr 1/3/75-31 AZP Rejestr Zabytków 402/Arch/1968 z 17.12.1968 r.	• grodzisko z okresu średniowiecza (XIV-XV w.)
2	Bukowinka	nr 2/6/75-31 AZP	• wieś średniowieczna i nowożytna

1.7. Inne uwagi i zalecenia:

Ochronie podlega układ dróg na terenie wsi.

Ze względów krajobrazowych nie należy odsuwać dalej od wsi granicy lasu, w związku z czym ochroną objęto lasy położone na wschód, północny wschód oraz na południe od miejscowości.

2. CHEŁSTÓW**USTALENIA KONSERWATORSKIE:****2.1. Obiekty i obszary w rejestrze zabytków:**

- Kościół filialny p.w. św. Idziego Opata, drewn., 2. poł. XVII w., nr decyzji o wpisie do rejestru zabytków: 1178, 2.12.1964 r.

2.2 Gminna i wojewódzka ewidencja zabytków:

L.p.	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	d. cmentarz kat.		XIV	
2.	park pałacowy			
3.	szkoła		ok. 1930	
4.	dom mieszk.	Nr 4	p. XX	
5.	willa	Nr 7	1907	
6.	dom mieszk.	Nr 23	p. XX	
7.	zagroda:	Nr 25	ok. 1910	
a.	dom mieszk.	Nr 25	ok. 1910	
b.	stodoła	Nr 25	ok. 1910	
8.	dom mieszk.	Nr 27	k. XIX	
a.	bud. gosp.	Nr 27	1910-20	
9.	zagroda:	Nr 28	p. XX	
a.	dom mieszk.	Nr 28	p. XX	
b.	stodoła	Nr 28	p. XX	
c.	bud. gosp.	Nr 28	p. XX	
10.	dom mieszk.	Nr 30	p. XX	
11.	dom mieszk.	Nr 32	p. XX	
12.	dom mieszk.	Nr 33	ok. 1909	
a.	bud. gosp.	Nr 33	ok. 1909	
13.	dom mieszk.	Nr 34	p. XX	
14.	dom mieszk. - gosp.	Nr 35	ok. 1910	
15.	dom mieszk.	Nr 49	p. XX	
16.	dom mieszk.	Nr 50	p. XX	
17.	stacja transformatorowa		l. 20-30-te XX	

2.3 Cmentarze oraz obiekty i obszary zieleni chronionej:

- Dawny cmentarz katolicki, XIV w., ob. miejsce pocmentarne w północnej części wsi, przy kościele, dz. nr 158
- Park pałacowy w środkowej części wsi.
- Drzewo o wymiarach pomnikowych (lipa) na terenie d. cmentarza przykościelnego.

UWAGA:

Wobec braku ewidencji parkowej lub innego opracowania określającego dokładnie granice założenia, granice te - a więc i granice terenu zielonego podlegającego ochronie konserwatorskiej - wyznaczono hipotetycznie i mogą one ulec korekcie po przeprowadzeniu dokładnych badań.

2.4 Strefy ochrony konserwatorskiej:

Strefa „A”

Strefą „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej objęto kościoł wpisany do rejestru zabytków wraz z otaczającym go terenem, dawnym cmentarzem.

Strefa „B”

Strefą „B” ochrony konserwatorskiej objęto całą wieś wraz z dawnym parkiem pałacowym i terenem dawnego majątku, aż do drogi z Twardogóry.

Na terenie dawnego folwarku (majątku) obowiązują następujące zalecenia:

- należy zachować istniejącą historyczną zabudowę;
- rozbiórki obiektów zabytkowych możliwe są jedynie w przypadku stwierdzenia ich złego stanu technicznego i wykonania odpowiedniej dokumentacji historyczno-architektonicznej; całość należy przedstawić i uzgodnić z właściwym WKZ;
- lokalizowanie nowej zabudowy możliwe jest jedynie w miejscu rozebranych budynków historycznych lub jako logiczna kontynuacja zabudowy folwarcznej. Formą architektoniczną winna ona nawiązywać do zabudowy historycznej;
- należy zachować w całości majdan folwarczny; a zwłaszcza jego jedność optyczną. Niedopuszczalne jest lokalizowanie na nim nowej zabudowy, wydzielanie działek wysokimi ogrodzeniami, sytuowanie tu zieleni wysokiej lub innych obiektów optycznie niszczących przestrzeń majdanu;
- zakazuje się budowy silosów na podwórzach folwarcznych; budowę silosów w tych zespołach dopuszcza się jedynie jako wbudowane w obiekty folwarczne.

Przy rozbudowie układu komunikacyjnego należy w pierwszym rzędzie wykorzystywać już istniejące (lub niegdyś istniejące i znane z historycznych materiałów kartograficznych) drogi i ulice, drogi gospodarcze, obsługujące dawniej zaplecza działek, drogi gruntowe, miedzuchy, nawet miedze po odpowiednim przystosowaniu ich (prawnym i technicznym) do pełnienia tych funkcji.

Wyklucza się obsługę komunikacyjną poprzez tzw. sięgacze lub ślepe uliczki.

Zalecane jest utrzymanie dojazdów gospodarczych do zapleczy działek siedliskowych od dróg gospodarczych.

W celu zachowania malowniczych walorów miejscowości zabudowę należy kształtować w oparciu o panoramy wsi, wykonane zwłaszcza z szosy do Twardogóry oraz z terenu otaczającego kościół. W północnej części wsi dopuszczalna jest zabudowa dwukondygnacyjna wolnostojąca, ze stromymi dachami, wielospadowymi, z użyciem materiałów tradycyjnych i nawiązaniem do tradycyjnej kolorystyki; odpowiadająca charakterem istniejącym willom. Należy utrzymać bogate zadrzewienie, ewentualnie je wzbogacić.

W części południowej należy kontynuować zabudowę zagrodową o charakterze wiejskim poprzez sytuowanie budynków wokół prostokątnego dziedzińca, pełniącego funkcje gospodarcze i komunikacyjne. Niedopuszczalne jest więc lokalizowanie nowych budynków pojedynczo, w środku działki (posesji). W przypadku dobudowywania nowych budynków na terenie zagród już istniejących należy te obiekty tak lokalizować, aby stanowiły logiczną kontynuację dotychczasowego układu budynków (np. należy dobudować czwarty bok prostokąta).

Strefa „K”

Strefą „K” ochrony krajobrazu kulturowego objęto tereny położone na wschód od drogi z Twardogóry aż po linię lasów oraz historycznie założony układ miejscowości

Strefa „B” i „K”

W obu strefach: strefie „B” ochrony konserwatorskiej oraz w strefie „K” ochrony krajobrazu kulturowego nowo wznoszone obiekty winny harmonizować z dotychczasową zabudową (wykluczone pawilony itp.) i krajobrazem poprzez:

- o niewielkie gabaryty
- o drobną formę architektoniczną,
- o niewielką wysokość (jedna kondygnacja i ewentualnie druga w dachu),
- o dachy strome, o kącie nachylenia ok. 45°, dwuspadowe, symetryczne. Dopuszcza się urozmaicenia w postaci naczółków lub wystawek;
- o budynki rozplanowywane na rzucie prostokąta (o stosunku boków zbliżonym do 1:2 lub litery L;
- o budynki wolnostojące lub zgrupowane w zespoły; sytuowane wokół prostokątnego dziedzińca, pełniącego funkcje gospodarcze lub komunikacyjne. Szeregowki lub bloki wykluczone,
- o zalecane są materiały tradycyjne (cegła, kamień, drewno, ruda darniowa lub nawiązanie do niej; elewacje tynkowane lub ceramiczne, dachówka ceramiczna). Niewłaściwe są okładziny typu „siding”, a także blacha falista, eternit. Blacha powlekana dopuszczalna jest jedynie w strefie „K” jako pokrycie i to w kolorze imitującym dachówkę ceramiczną. Niedopuszczalne są kolory „obce”: niebieski, zielony, żółty.

Strefa „E”

Strefą „E” ochrony ekspozycji objęto teren usytuowany na północ od kościoła i cmentarza. W strefie tej wprowadza się zakaz zabudowy lub innych barier optycznych oraz wymóg utrzymania zieleni nieprzysłaniającej obiektu chronionego – zespołu kościelnego.

Wprowadza się zakaz lokalizacji obiektów kubaturowych w obszarze strefy ekspozycji zespołu kościelnego.

2.5. Strefy ochrony zabytków archeologicznych:

Strefa „W”

Strefą „W” objęto kościół wraz z otaczającym go dawnym cmentarzem (otoczone również strefą „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej).

Strefa „OW”

Strefą „OW” obserwacji archeologicznej objęto całą historyczną zabudowę wsi. Strefa ta stanowi równocześnie stanowisko archeologiczne nr 2/25/75-33 AZP. Strefa OW obejmuje teren wsi (stanowisko) wraz z przyległościami – osadnictwem historycznym i pradziejowym. W obszar strefy OW został włączony cały obszar jednostki MN skoncentrowany przy obszarze wsi.

2.6. Wykaz stanowisk archeologicznych:**CHELSTÓW**
Obszar AZP 75-33

1	Chelstów	nr 1/14/75-33 AZP	• ślad osadnictwa z okresu późnego średniowiecza (XV w)
2	Chelstów Chelstów	nr 2/25/75-33 AZP	• wieś średniowieczna i nowożytna • cmentarz wraz z kościołem
Stanowisko bez określonej lokalizacji:			
3	Chelstów	nr 3/29/75-33 AZP	• punkt osadniczy z okresu neolitu

2.7. Inne uwagi i zalecenia:

Ochronie konserwatorskiej podlega układ dróg na terenie wsi.

Zaznaczono kościół jako dominantę architektoniczno-wysokościową.

Należy zachować dawny park. Wskazane jest wykonanie inwentaryzacji tego założenia oraz dokładnej kwerendy archiwalnej celem precyzyjniejszego określenia jego charakteru oraz układu. Na tej podstawie należy opracować projekt zagospodarowania parku. Jak najszybciej należy oczyścić oczka wodne i udroźnić urządzenia hydrotechniczne na strumieniu. Pożądana jest rewaloryzacja założenia z usytuowaniem w miejscu dawnego pałacu nowej budowli o charakterze rezydencjonalnym.

3. CHELSTÓWEK**USTALENIA KONSERWATORSKIE:****3.1 Obiekty i obszary w rejestrze zabytków: brak****3.2 Gminna i wojewódzka ewidencja zabytków:**

L.p.	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	zagroda:	Nr 3	p. XX	
a.	dom mieszk.	Nr 3	p. XX	
b.	dom mieszk.	Nr 3	p. XX	
2.	dom mieszk.	Nr 5		
3.	trafostacja	przy nr 6a	ok. 1920	
4.	dom mieszk.	Nr 7	2 poł. XIX	
a.	bud. gosp.	Nr 7	k. XIX	
5.	dom mieszk.	Nr 8	l. 30-te XX	
6.	dom mieszk.	Nr 10		
7.	dom mieszk.	Nr 11		
8.	dom mieszk.	Nr 12		
9.	dom mieszk.	Nr 13		
10.	dom mieszk.	Nr 14		
11.	zespół mieszk. - gosp.	Nr 17		
a.	dom mieszk.	Nr 17		
b.	bud. gosp.	Nr 17		
c.	stodoła	Nr 17		
d.	szopa	Nr 17		
11.	dom mieszk.	Nr 18		
12.	dom mieszk.	Nr 22		
13.	dom mieszk.	Nr 23	ok. 1905	

Cmentarze oraz obiekty i obszary zieleni chronionej: brak.

3.3. Strefy ochrony konserwatorskiej: nie wyznaczono.

3.4. Strefy ochrony zabytków archeologicznych:

Strefa „OW”

Strefą „OW” obserwacji archeologicznej objęto całe założenie ruralistyczne. Strefa OW obejmuje teren wsi (stanowisko) wraz z przyległościami – osadnictwem historycznym i pradziejowym. Strefą OW objęto również cały obszar jednostki MN, Mnu, UP skoncentrowane przy obszarze wsi.

3.5. Wykaz stanowisk archeologicznych:

na terenie Chełstówka nie stwierdzono występowania znalezisk archeologicznych.

4.1 CZTERY CHAŁUPY (CZWÓRKA)

USTALENIA KONSERWATORSKIE:

4.1.1 Obiekty i obszary w rejestrze zabytków: brak.

4.1.2 Gminna i wojewódzka ewidencja zabytków:

L.p.	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	dom mieszk.	Nr 6	p. XX	
a.	bud. gosp.	Nr 6	p. XX	
2.	dom mieszk.	Nr 9	p. XX	
a.	bud. gosp.	Nr 9	p. XX	

4.1.3 Cmentarze oraz obiekty i obszary zieleni chronionej: brak.

4.1.4 Strefy ochrony konserwatorskiej:

Strefa „K”

Strefą „K” ochrony krajobrazu kulturowego objęto cały przysiółek. W strefie tej nowowznoszone obiekty winny harmonizować z dotychczasową zabudową (wykluczone pawilony itp.) i krajobrazem poprzez:

- o niewielkie gabaryty,
- o drobną formę architektoniczną,
- o niewielką wysokość (jedna kondygnacja i ewentualnie druga w dachu),
- o dachy strome, o kącie nachylenia ok. 45°, dwuspadowe, symetryczne. Dopuszcza się urozmaicenia w postaci naczółków lub wystawek;
- o budynki rozplanowywane na rzucie prostokąta (o stosunku boków zbliżonym do 1:2) lub litery L;
- o budynki wolnostojące lub zgrupowane w zespoły; sytuowane wokół prostokątnego dziedzińca, pełniące funkcje gospodarcze lub komunikacyjne. Szeregowki lub bloki wykluczone,
- o zalecane są materiały tradycyjne (cegła, kamień, drewno, ruda darniowa lub nawiązanie do niej; elewacje tynkowane lub ceramiczne, dachówka ceramiczna). Dopuszczalne są materiały współczesne, np. beton. Niewłaściwe są okładziny typu

„siding”, a także blacha falista, eternit. Blacha powlekana dopuszczalna jest jedynie jako pokrycie i to w kolorze imitującym dachówkę ceramiczną. Niedopuszczalne są kolory „obce”: niebieski, zielony, żółty.

Nie należy zbytnio zagęszczać zabudowy - jej intensywność i wielkości działek (wielkości posesji) winny być podobne do obecnie istniejących.

4.1.5 Strefy ochrony zabytków archeologicznych:

Strefa „OW”

Strefą „OW” obserwacji archeologicznej objęto cały przysiółek.

4.1.6 Wykaz stanowisk archeologicznych: podany w części dotyczącej Domasławic.

4.1.7 Inne uwagi i zalecenia:

Miejscowość o dużych walorach „letniskowych”, nadająca się na miejscowość wypoczynkową.

4.2 DOMASŁAWICE

USTALENIA KONSERWATORSKIE:

4.2.1 Obiekty i obszary w rejestrze zabytków: brak

4.2.2 Gminna i wojewódzka ewidencja zabytków:

L.p.	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytkó w
1.	d. cmentarz ewang.	na wsch. od wsi	2 poł. XIX	
2.	zespół folwarczny:			
a.	dom mieszk., ob. bud. produkcyjny	między nr 43-44	k. XIX	
b.	chlewnia, ob. komórki	obok nr 44	p. XX	
3.	dom mieszk.	Nr 7	p. XX	
4.	stodoła	między nr 10 a 14	p. XX	
5.	dom mieszk.	Nr 11	ok. 1910	
6.	dom mieszk.	Nr 12	p. XX	
a.	bud. gosp.	Nr 12	p. XX	
7.	dom mieszk.	Nr 15	2 poł. XIX	
8.	dom mieszk.	Nr 20	2 poł. XIX	
9.	zespół mieszk.-gosp.:	Nr 21	p. XX	
a.	dom mieszk.	Nr 21	p. XX	
b.	bud. gosp.	Nr 21	p. XX	
c.	szopa	Nr 21	p. XX	
10.	zespół mieszk.-gosp.:	Nr 23	p. XX	
a.	dom mieszk.	Nr 23	p. XX	
b.	bud. gosp.	Nr 23	p. XX	
c.	stodoła	Nr 23	p. XX	
11.	dom mieszk.	Nr 24	1 poł. XIX	
a.	bud. gosp.	Nr 24	1 poł. XIX	
12.	szkoła, ob. przedszkole	Nr 25	ok. 1915	

13.	dom mieszk.	Nr 27	p. XX
a.	bud. gosp.	Nr 27	p. XX
14.	dom mieszk.-gosp.	Nr 28	1912
15.	dom mieszk.	Nr 31	p. XX
16.	dom mieszk.-gosp.	Nr 39	2 poł. XIX
17.	dom mieszk.	Nr 46	l. 20-te XX
a.	bud. gosp.	Nr 46	l. 20-te XX
18.	dom mieszk.	Nr 47	l. 30-te XX
19.	dom mieszk.	Nr 48	l. 20-30-te XX
20.	dom mieszk. ze sklepem, d. bud. cła	Nr 50	ok. 1920
21.	dom mieszk., punkt felczerski	Nr 51 (49?)	ok. 1920
22.	dom mieszk.	Nr 53	l. 30-te XX
23.	dom mieszk. na skraju zach. części wsi		p. XX
a.	bud. gosp.		p. XX
24.	trafostacja	w centrum wsi	l. 30-te XX
25.	dom mieszk.	Nr 29	ok. 1920
a.	bud. gosp.	Nr 29	ok. 1920

Budynki położone we wsi **ŁAZISKA** (na jej wschodnim krańcu), lecz należące administracyjnie do Domasławic.

Budynek gospodarczy, Domasławice nr 29 mur., ok. 1920 r.

4.1.3 Cmentarze oraz obiekty i obszary zieleni chronionej:

- d. cmentarz ewangelicki; ok. 600 m na wschód od zabudowy wsi, na południowym skraju małego lasu 2.poł. XIX w.1,
- miejsce pochówku ofiar cholery (gł. żydów ?) z czasów I wojny światowej oznaczone krzyżem zagłębienie w terenie, usytuowane na południe od drogi do Goszcza, w pobliżu zagrody nr 322,
- na północ od drogi do Goszcza, w lesie, znajdował się cmentarz polski. Jego śladów nie odnaleziono. Fakt istnienia tego cmentarza zaznacza krzyż drewniany usytuowany przy tej drodze, „na wysokości” dawnego cmentarza³,
- pojedyncze drzewo pomnikowe rosnące na terenie dawnego folwarku, w pobliżu domu zarządcy.

4.2.4 Strefy ochrony konserwatorskiej:

Strefa „B”

Strefą „B” ochrony konserwatorskiej objęto historyczną zabudowę wsi wraz z działkami siedliskowymi.

Przy rozbudowie układu komunikacyjnego należy w pierwszym rzędzie wykorzystywać już istniejące (lub niegdyś istniejące i znane z historycznych materiałów kartograficznych) drogi i ulice, drogi gospodarcze, obsługujące dawniej zaplecza działek, drogi gruntowe, miedzuchy, nawet miedze po odpowiednim przystosowaniu ich

¹ Cmentarz zaznaczony jest na mapie orientacyjnie wobec braku możliwości dokładnego jego zlokalizowania na nieaktualnych podkładach.

² Wiadomości uzyskane od potomka autochtonów, mieszkańca budynku nr 32 w Domasławicach. Nie potwierdzone źródłowo.

³ Wiadomości uzyskane od potomka autochtonów, mieszkańca budynku nr 32 w Domasławicach. Nie potwierdzone źródłowo.

(prawnym i technicznym) do pełnienia tych funkcji. Dopuszcza się łączenie ich przecznicami.

Wyklucza się obsługę komunikacyjną poprzez tzw. sięgacze lub ślepe uliczki.

Na obszarze założenia ruralistycznego należy kontynuować zabudowę zagrodową poprzez sytuowanie budynków wokół prostokątnego dziedzińca, pełniącego funkcje gospodarcze i komunikacyjne. Niedopuszczalne jest więc lokalizowanie nowych budynków pojedynczo, w środku działki (posesji). W przypadku dobudowywania nowych budynków na terenie zagród już istniejących należy te obiekty tak lokalizować, aby stanowiły logiczną kontynuację dotychczasowego układu budynków (np. należy dobudować czwarty bok prostokąta).

Wskazane jest uzupełnianie zabudowy poprzez lokalizowanie nowych obiektów na niezabudowanych działkach-posesjach, usytuowanych przy głównej drodze wiejskiej.

Należy utrzymać i kontynuować linie zabudowy. W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego należy wyznaczyć obszar – „pas zabudowy” nieprzekraczalnymi liniami zabudowy zarówno wobec wiejskiej drogi, jak i zaplecza działek (posesji). Ma to na celu pozostawienie „pasa ogrodów” - wyraźnie wyodrębnionych części działek siedliskowych, zajętych pod ogrody, sady, uprawy polowe, ewentualnie zieleń urządzoną.

Możliwość tworzenia drugiej linii zabudowy wobec konkretnych terenów zostanie określona na etapie opracowania planów miejscowych.

Strefą „B” obejmuje się również zabytkowy cmentarz ewangelicki

Strefa „K”

Strefą „K” ochrony krajobrazu kulturowego objęto obszary otaczające miejscowość od strony południowej, zachodniej i północnej, celem stworzenia otuliny krajobrazowej wsi.

Strefy „B” i „K”

W obu strefach „B” oraz w strefie „K” nowowznoszone obiekty winny harmonizować z dotychczasową zabudową (wykluczone pawilony itp.) i krajobrazem poprzez:

- o niewielkie gabaryty
- o drobną formę architektoniczną,
- o niewielką wysokość (jedna kondygnacja i ewentualnie druga w dachu),
- o dachy strome, o kącie nachylenia ok. 45°, dwuspadowe, symetryczne. Dopuszcza się urozmaicenia w postaci naczółków lub wystawek;
- o budynki rozplanowywane na rzucie prostokąta (o stosunku boków zbliżonym do 1:2) lub litery L;
- o budynki wolnostojące lub zgrupowane w zespoły; sytuowane wokół prostokątnego dziedzińca, pełniącego funkcje gospodarcze lub komunikacyjne. Szeregówki lub bloki wykluczone,
- o zalecane są materiały tradycyjne (cegła, kamień, drewno, ruda darniowa lub nawiązanie do niej; elewacje tynkowane lub ceramiczne, dachówka ceramiczna). Dopuszczalne są materiały współczesne, np. beton. Niewłaściwe są okładziny typu „siding”, a także blacha falista, eternit. Blacha powlekana dopuszczalna jest jedynie jako pokrycie i to w kolorze imitującym dachówkę ceramiczną. Niedopuszczalne są kolory „obce”: niebieski, zielony, żółty.

Strefa „E”

Z drogi z Goszcza do Domasławic wyznaczono strefę „E” ochrony ekspozycji zabudowy zachodniej części tej miejscowości. Inwestowanie w tej strefie jest dopuszczalne, lecz należy kształtować jego formę w oparciu o panoramy chronionej strefą

„E” części wsi, z zachowaniem w/w warunków dla nowej zabudowy. Nie należy lokować tu żadnych barier optycznych.

4.2.5 Strefy ochrony zabytków archeologicznych:

Strefa „W”

Strefami „W” objęto:

- dawny cmentarz ewangelicki położony na wschód od wsi,
- miejsca pochówku ofiar cholery.

Strefa „OW”

Strefą „OW” obserwacji archeologicznej objęto całą historyczną zabudowę wsi. Strefa ta stanowi równocześnie stanowisko archeologiczne nr 10/24/74-33 AZP.

4.2.6 Wykaz stanowisk archeologicznych:

DOMASŁAWICE

Obszar AZP 73-33

1	Domasławice	nr 2/11/73-33 AZP	• obozowisko? z okresu mezolitu • osada kultury łużyckiej z IV-V okresu (halsztat) epoki brązu

2	Domasławice	nr 3/12/73-33 AZP	• ślad osadnictwa z epoki pradziejowej

Obszar AZP 74-33

3	Domasławice	nr 9/2/74-33 AZP	• ślad osadnictwa z epoki kamienia
4	Domasławice	nr 8/3/74-33 AZP	• ślad osadnictwa z epoki pradziejowej
5	Domasławice	nr 4/4/74-33 AZP	• grób szkieletowy o nieokreślonej chronologii
6	Domasławice	nr 1/5/74-33 AZP	• osada? z okresu wczesnego średniowiecza • osadnictwo z okresu późnego średniowiecza
7	Domasławice	nr 10/24/74-33 AZP	• wieś średniowieczna i nowożytna
Stanowiska bez określonej lokalizacji:			
8	Domasławice	nr 5/14/74-33 AZP	• punkt osadniczy z okresu neolitu
9	Domasławice	nr 6/15/74-33 AZP	• ślad osadniczy z okresu neolitu
10	Domasławice	nr 7/16/74-33 AZP	• punkt osadniczy z epoki brązu
11	Domasławice	nr 11/25/74-33 AZP	• ślad osadnictwa późnośredniowiecznego
12	Domasławice	nr 12/26/74-33 AZP	• gródek stożkowaty – późne średniowiecze
13	Domasławice	nr 13/27/74-33 AZP	• nieokreślone stanowisko o nieokreślonej chronologii
14	Domasławice	nr 14/28/74-33 AZP	• punkt osadniczy o nieokreślonej chronologii
15	Domasławice	nr 15/29/74-33 AZP	• nieokreślone stanowisko o nieokreślonej chronologii
16	Domasławice		• miejsce pochówku ofiar cholery z okresu I wojny światowej (na południe od drogi do Goszcza)
17	Domasławice		• cmentarz polski (na północ od drogi do Goszcza, w lesie)

4.2.7 Inne uwagi i zalecenia:

Ochronie konserwatorskiej podlegają drogi w samej miejscowości, jak i wychodzące z niej.

5.1 DRĄGÓWEK (ŁAZISKA-PUSTKOWIE, ŁAZISKO-PUSTKOWIE)

USTALENIA KONSERWATORSKIE:

5.1.1 Obiekty i obszary w rejestrze zabytków: brak.

5.1.2 Gminna i wojewódzka ewidencja zabytków:

L.p.	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	dom mieszk.	Nr 3	1855	
a.	bud. gosp.	Nr 3	1855	

5.1.3 Cmentarze oraz obiekty i obszary zieleni chronionej: brak.

5.1.4 Strefy ochrony konserwatorskiej: nie wyznaczono.

5.1.5 Strefy ochrony zabytków archeologicznych:

Strefa „OW”

Strefą „OW” obserwacji archeologicznej objęto cały przysiółek. Strefa OW obejmuje teren przysiółka wraz z przyległościami – osadnictwem historycznym i pradziejowym oraz cały obszar jednostek MN, ME, WS, ZL w kierunku Nowej Wsi Goszczańskiej i Zakrzowa.

5.1.6 Wykaz stanowisk archeologicznych: podany w części dotyczącej Drągowa.

5.1.7 Inne uwagi i zalecenia:

Nowa zabudowa winna być lokalizowana wzdłuż istniejących dróg, na niezabudowanych działkach, położonych pomiędzy zabudową oraz kontynuować istniejące linie zabudowy. Nowowznoszone obiekty powinny być zharmonizowane z dotychczasową zabudową (wykluczone pawilony itp.) i krajobrazem poprzez: niewielkie gabaryty i drobną formę architektoniczną, niewielką wysokość (jedna kondygnacja i ewentualnie druga w dachu), dachy strome, budynki sytuowane na działce analogicznie, jak stara zabudowa zagrodowa (nie w środku działki).

5.2 ZAKRZÓW (ZAKRÓW)

USTALENIA KONSERWATORSKIE:

5.2.1 Obiekty i obszary w rejestrze zabytków: brak.

5.2.2 Gminna i wojewódzka ewidencja zabytków:

L.p.	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	dom mieszk., d. <i>Gasthaus</i>	Nr 9	1912	
a.	obora	Nr 9	ok. 1910	
2.	zagroda:	Nr 10	p. XX	
a.	dom mieszk.	Nr 10	p. XX	
b.	bud. gosp.	Nr 10	p. XX	
c.	stodoła	Nr 10	p. XX	
3.	zespół mieszk. - gosp.:	Nr 13	1915-20	
a.	dom mieszk.	Nr 13	1915-20	
b.	stodoła I	Nr 13	1915-20	
c.	stodoła II	Nr 13	1915-20	
d.	obora	Nr 13	1915-20	
4.	dom mieszk.	na końcu pn. części wsi	p. XX	

5.2.3 Cmentarze oraz obiekty i obszary zieleni chronionej: brak.

5.2.4 Strefy ochrony konserwatorskiej:

Strefa „K”

Strefą „K” ochrony krajobrazu kulturowego objęto całą miejscowość.

Na obszarze założenia ruralistycznego należy kontynuować zabudowę zagrodową poprzez sytuowanie budynków wokół prostokątnego dziedzińca, pełniącego funkcje gospodarcze i komunikacyjne. Niedopuszczalne jest więc lokalizowanie nowych budynków pojedynczo, w środku działki (posesji). W przypadku dobudowywania nowych budynków na terenie zagród już istniejących należy te obiekty tak lokalizować, aby stanowiły logiczną kontynuację dotychczasowego układu budynków (np. należy dobudować czwarty bok prostokąta).

Wskazane jest uzupełnianie zabudowy poprzez lokalizowanie nowych obiektów na niezabudowanych działkach-posesjach, usytuowanych przy głównej drodze wiejskiej.

Należy utrzymać i kontynuować istniejące linie zabudowy. Niedopuszczalne jest tworzenie drugiego pasa zabudowy bezpośrednio za pierwszą.

Wskazane jest, aby nowa zabudowa lokalizowana była wzdłuż istniejących dróg. Nowowznoszone obiekty winny harmonizować z dotychczasową zabudową (wykluczone pawilony itp.) i krajobrazem poprzez:

- o niewielkie gabaryty,
- o drobną formę architektoniczną,
- o niewielką wysokość (jedna kondygnacja i ewentualnie druga w dachu),
- o dachy strome, o kącie nachylenia ok. 45°, dwuspadowe, symetryczne. Dopuszcza się urozmaicenia w postaci naczółków lub wystawek;
- o budynki rozplanowywane na rzucie prostokąta (o stosunku boków zbliżonym do 1:2) lub litery L;
- o budynki wolnostojące lub zgrupowane w zespoły; sytuowane wokół prostokątnego dziedzińca, pełniącego funkcje gospodarcze lub komunikacyjne. Szeregówki lub bloki wykluczone,
- o zalecane są materiały tradycyjne (cegła, kamień, drewno, ruda darniowa lub nawiązanie do niej; elewacje tynkowane lub ceramiczne, dachówka ceramiczna). Niewłaściwe są okładziny typu „siding”, a także blacha falista, eternit. Blacha

powlekana dopuszczalna jest jedynie jako pokrycie i to w kolorze imitującym dachówkę ceramiczną. Niedopuszczalne są kolory „obce”: niebieski, zielony, żółty.

Strefa „E”

Z drogi przebiegającej przez Zakrzów wyznaczono strefę „E” ochrony ekspozycji zabudowy Drągowa. Inwestowanie w tej strefie jest dopuszczalne, lecz należy kształtować jego formę w oparciu o panoramy chronionej strefą „E” miejscowości.

5.2.5 Strefy ochrony zabytków archeologicznych:

Strefa „OW”

Strefą „OW” obserwacji archeologicznej objęto całą historyczną zabudowę wsi całe założenie ruralistyczne.

5.2.6 Wykaz stanowisk archeologicznych:

dany w części dotyczącej Drągowa.

5.3 DRĄGÓW

USTALENIA KONSERWATORSKIE:

5.3.1 Obiekty i obszary w rejestrze zabytków: brak.

5.3.2 Gminna i wojewódzka ewidencja zabytków:

L.p.	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	zespół mieszk. - gosp.:			
a.	dom mieszk.		XIX/XX	
b.	magazyn		p. XX	
c.	stodoła		1909	
2.	dom mieszk.	Nr 3	k. XIX	
3.	dom mieszk.	Nr 5	2 poł. XIX	
a.	stodoła	Nr 5	2 poł. XIX	
4.	dom mieszk.	Nr 7	1860	
5.	dom mieszk.	Nr 8	p. XX	
6.	dom mieszk.	Nr 11	p. XX	
7.	dom mieszk.	Nr 13	p. XX	
8.	dom mieszk.	Nr 14	p. XX	
9.	trafostacja		ok. 1920	

(dawny folwark)

L.p.	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	zespół folwarczny:			
a.	dom mieszk., d. rządcówka	Nr 21	p. XX	
b.	oficyna mieszk.	Nr 20	p. XX	
c.	obory		p. XX	
d.	spichlerz		p. XX	
e.	park dworski		p. XX	

5.3.3 Cmentarze oraz obiekty i obszary zieleni chronionej:

- o Park przytykający od południa do folwarku.

5.3.4 Strefy ochrony konserwatorskiej:

Strefa „B”

Strefą „B” ochrony konserwatorskiej objęto dawny folwark wraz z terenem zielonym. Obowiązują tu następujące zalecenia:

- o należy zachować istniejącą zabudowę;
- o rozbiórki obiektów zabytkowych możliwe są jedynie w przypadku stwierdzenia ich złego stanu technicznego i wykonania odpowiedniej dokumentacji historyczno-architektonicznej; całość należy przedstawić i uzgodnić z właściwym WKZ;
- o lokalizowanie nowej zabudowy możliwe jest jedynie w miejscu rozebranych budynków historycznych lub jako logiczna kontynuacja zabudowy folwarcznej. Formą architektoniczną winna ona nawiązywać do zabudowy historycznej;
- o należy zachować w całości majdan folwarczny; a zwłaszcza jego jedność optyczną. Niedopuszczalne jest lokalizowanie na nim nowej zabudowy, wydzielanie działek wysokimi ogrodzeniami, sytuowanie tu zieleni wysokiej lub innych obiektów optycznie niszczących przestrzeń majdanu;
- o zakazuje się budowy silosów na podwórzach folwarcznych; budowę silosów w tych zespołach dopuszcza się jedynie jako wbudowane w obiekty folwarczne;
- o należy zachować istniejące zadrzewienie – teren zielony.

Strefa „K”

Strefą „K” ochrony krajobrazu kulturowego objęto całe założenie ruralistyczne.

Przy rozbudowie układu komunikacyjnego należy w pierwszym rzędzie wykorzystywać już istniejące (lub niegdyś istniejące i znane z historycznych materiałów kartograficznych) drogi i ulice, drogi gospodarcze, obsługujące dawniej zaplecza działek, drogi gruntowe, miedzuchy, nawet miedze po odpowiednim przystosowaniu ich (prawnym i technicznym) do pełnienia tych funkcji. Dopuszcza się łączenie ich przecznicami.

Wyklucza się obsługę komunikacyjną poprzez tzw. sięgacze lub ślepe uliczki.

Zalecane jest utrzymanie dojazdów gospodarczych do zapleczy działek siedliskowych od pól lub dróg gospodarczych.

Na obszarze założenia ruralistycznego należy kontynuować zabudowę zagrodową poprzez sytuowanie budynków wokół prostokątnego dziedzińca, pełniącego funkcje gospodarcze i komunikacyjne. Niedopuszczalne jest więc lokalizowanie nowych budynków pojedynczo, w środku działki (posesji). W przypadku dobudowywania nowych budynków na terenie zagród już istniejących należy te obiekty tak lokalizować, aby stanowiły logiczną kontynuację dotychczasowego układu budynków (np. należy dobudować czwarty bok prostokąta).

Wskazane jest uzupełnianie zabudowy poprzez lokalizowanie nowych obiektów na niezabudowanych działkach-posesjach, usytuowanych przy głównej drodze wiejskiej.

Należy utrzymać i kontynuować istniejące linie zabudowy. W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego należy wyznaczyć obszar – „pas zabudowy” nieprzekraczalnymi liniami zabudowy zarówno wobec wiejskiej drogi, jak i zaplecza działek (posesji). Ma to na celu pozostawienie „pasa ogrodów” - wyraźnie wyodrębnionych części działek siedliskowych, zajętych pod ogrody, sady, uprawy polowe, ewentualnie zieleń urządzoną.

Możliwość tworzenia drugiej linii zabudowy wobec konkretnych terenów zostanie określona na etapie opracowania planów miejscowych.

W strefie „K” ochrony krajobrazu kulturowego nowowznoszone obiekty winny harmonizować z dotychczasową zabudową (wykluczone pawilony itp.) i krajobrazem poprzez:

- o niewielkie gabaryty,
- o drobną formę architektoniczną,
- o niewielką wysokość (jedna kondygnacja i ewentualnie druga w dachu),
- o dachy strome, o kącie nachylenia ok.45°, dwuspadowe, symetryczne. Dopuszcza się urozmaicenia w postaci naczółków lub wystawek;
- o budynki rozplanowywane na rzucie prostokąta (o stosunku boków zbliżonym do 1:2) lub litery L;
- o budynki wolnostojące lub zgrupowane w zespoły; sytuowane wokół prostokątnego dziedzińca, pełniące funkcje gospodarcze lub komunikacyjne. Szeregówki lub bloki wykluczone,
- o zalecane są materiały tradycyjne (cegła, kamień, drewno, ruda darniowa lub nawiązanie do niej; elewacje tynkowane lub ceramiczne, dachówka ceramiczna). Niewłaściwe są okładziny typu „siding”, a także blacha falista, eternit. Blacha powlekana dopuszczalna jest jedynie jako pokrycie i to w kolorze imitującym dachówkę ceramiczną. Niedopuszczalne są kolory „obce”: niebieski, zielony, żółty.

5.3.5 Strefy ochrony zabytków archeologicznych:

Strefa „OW”

Strefą „OW” obserwacji archeologicznej objęto całe założenie ruralistyczne z terenem dawnego folwarku.

Strefa OW obejmuje teren przysiółka wraz z przyległościami – osadnictwem historycznym i pradziejowym oraz cały obszar jednostek MN, ME, WS.

5.3.6 Wykaz stanowisk archeologicznych:

DRĄGÓW

Obszar AZP 73-33

1	Drągów	nr 4/14/73-33 AZP	• ślad osadnictwa z epoki pradziejowej
2	Drągów	nr 1/15/73-33 AZP	• osada z V okresu epoki brązu, kultura łużycka
3	Drągów	nr 5/16/73-33 AZP	• ślad osadnictwa z epoki pradziejowej
4	Drągów	nr 6/18/73-33 AZP	• ślad osadnictwa z okresu średniowiecza
5	Drągów	nr 7/19/73-33 AZP	• ślad osadnictwa z epoki pradziejowej
6	Drągów	nr 2/21/73-33 AZP	• ślad osadnictwa z okresu późnego średniowiecza, fazy późnej
7	Drągów	nr 8/22/73-33 AZP	• ślad osadnictwa z okresu średniowiecza
8	Drągów	nr 9/23/73-33 AZP	• ślad osadnictwa z epoki pradziejowej
			• ślad osadnictwa z okresu późnego średniowiecza
			• znalezisko luźne z okresu neolitu
			• osada produkcyjna ? o nieokreślonej chronologii
			• osada produkcyjna ? o nieokreślonej chronologii

- 9 Dragów-Pustkowie nr 11/25/73-33 AZP • osada hutnicza kultury przeworskiej z okresu wpływów nowożytnych
• ślad osadniczy z wczesnego średniowiecza
• ślad osadniczy ze średniowiecza i okresu nowożytnego
- 10 Dragów-Zakrzów nr 15/31/73-33 AZP • ślad osadnictwa z okresu późnośredniowiecznego
- Stanowisko bez określonej lokalizacji:**
- 11 Dragów nr 3/20/73-33 AZP • skarb o nieokreślonej chronologii
- 12 Dragów-Zakrzów nr 12/28/73-33 AZP • stanowisko nieokreślone – pradziej
- 13 Dragów-Zakrzów nr 13/29/73-33 AZP • stanowisko nieokreślone – pradziej
- 14 Dragów-Zakrzów nr 14/30/73-33 AZP • skarb? z okresu późnego średniowiecza

6.1 DROGOSZOWICE

USTALENIA KONSERWATORSKIE:

6.1 Obiekty i obszary w rejestrze zabytków: brak.

6.2 Gminna i wojewódzka ewidencja zabytków:

L.p.	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	d. cmentarz ewang.	na zach. skraju wsi	2 poł. XIX	
2.	dom mieszk.	Nr 2	p. XX	
3.	wygódka	przy nr 3	ok. 1920	
4.	szkoła	Nr 4	ok. 1925	
5.	dom mieszk.- gosp.	Nr 6	ok. 1920	
6.	dom mieszk.	Nr 16	ok. 1920	
a.	bud. gosp.	Nr 16	ok. 1920	
7.	zagroda:	Nr 17	p. XX	
a.	dom mieszk.	Nr 17	p. XX	
b.	stodoła	Nr 17	p. XX	
8.	dom mieszk., d. „Gasthaus”	Nr 20	ok. 1915	
9.	dom mieszk. w zagrodzie	Nr 21	p. XX	
10.	stodoła	przy nr 23	p. XX	
11.	dom mieszk.	Nr 26	ok. 1915	
12.	młyn, ob. magazyn	obok nr 26	ok. 1915	
a.	bud. gosp.	naprzeciw młyna	ok. 1915	
13.	dom mieszk. w zagrodzie	Nr 29	p. XX	
14.	dom mieszk.- gosp.	Nr 31	1926	
15.	budynek, ob. zakład tapicerski	pd.- zach. część wsi	p. XX	

6.3 Cmentarze oraz obiekty i obszary zieleni chronionej:

- d. cmentarz ewangelicki na zachodnim skraju wsi, przy sklepie GS 2. poł. XIX w., zlikwidowany w latach 60-tych XX w.

6.4 Strefy ochrony konserwatorskiej:

Strefa „B”

Strefą „B” ochrony konserwatorskiej objęto historyczną wieś wraz z terenem dawnego folwarku i młynem oraz dawnym cmentarzem ewangelickim. Strefa ta winna zawierać całe działki siedliskowe. W przypadku, gdy warunek ten nie jest spełniony, należy jej przebieg skorygować w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Na obszarze założenia ruralistycznego należy kontynuować zabudowę zagrodową poprzez sytuowanie budynków wokół prostokątnego dziedzińca, pełniącego funkcje gospodarcze i komunikacyjne. Niedopuszczalne jest więc lokalizowanie nowych budynków pojedynczo, w środku działki (posesji). W przypadku dobudowywania nowych budynków na terenie zagród już istniejących należy te obiekty tak lokalizować, aby stanowiły logiczną kontynuację dotychczasowego układu budynków (np. należy dobudować czwarty bok prostokąta).

Wskazane jest uzupełnianie zabudowy poprzez lokalizowanie nowych obiektów na niezabudowanych działkach-posesjach, usytuowanych przy głównej drodze wiejskiej.

Należy utrzymać i kontynuować istniejące linie zabudowy.

Możliwość tworzenia drugiej linii zabudowy wobec konkretnych terenów zostanie określona na etapie opracowania planów miejscowych.

Przy rozbudowie układu komunikacyjnego należy w pierwszym rzędzie wykorzystywać już istniejące (lub niegdyś istniejące i znane z historycznych materiałów kartograficznych) drogi i ulice, drogi gospodarcze, obsługujące dawniej zaplecza działek, drogi gruntowe, miedzuchy, nawet miedze po odpowiednim przystosowaniu ich (prawnym i technicznym) do pełnienia tych funkcji. Dopuszcza się łączenie ich przecznicami.

Wyklucza się obsługę komunikacyjną poprzez tzw. sięgacze lub ślepe uliczki.

Zalecane jest utrzymanie dojazdów gospodarczych do zapleczy działek siedliskowych od pól lub dróg gospodarczych.

Nowowznoszone obiekty winny harmonizować z dotychczasową zabudową (wykluczone pawilony itp.) i krajobrazem poprzez:

- o niewielkie gabaryty
- o drobną formę architektoniczną,
- o niewielką wysokość (jedna kondygnacja i ewentualnie druga w dachu),
- o dachy strome, o kącie nachylenia ok. 45°, dwuspadowe, symetryczne. Dopuszcza się urozmaicenia w postaci naczółków lub wystawek;
- o budynki rozplanowywane na rzucie prostokąta (o stosunku boków zbliżonym do 1:2) lub litery L;
- o budynki wolnostojące lub zgrupowane w zespoły; sytuowane wokół prostokątnego dziedzińca, o funkcjach gospodarczych, komunikacyjnych. Szeregówki lub bloki wykluczone,
- ⊖ zalecane są materiały tradycyjne (cegła, kamień, drewno, ruda darniowa lub nawiązanie do niej; elewacje tynkowane lub ceramiczne, dachówka ceramiczna). Niewłaściwe są okładziny typu „siding”, a także blacha falista, eternit.

Strefa „K”

Strefą „K” ochrony krajobrazu kulturowego objęto przysiółki i ich otoczenie

Nowe obiekty winny harmonizować z dotychczasową zabudową (wykluczone pawilony itp.) i krajobrazem poprzez:

- o niewielkie gabaryty
- o drobną formę architektoniczną,

- o niewielką wysokość (jedna kondygnacja i ewentualnie druga w dachu),
- o dachy strome, o kącie nachylenia ok. 45°, dwuspadowe, symetryczne. Dopuszcza się urozmaicenia w postaci naczółków lub wystawek;
- o budynki rozplanowywane na rzucie prostokąta (o stosunku boków zbliżonym do 1:2) lub litery L;
- o budynki wolnostojące lub zgrupowane w zespoły; sytuowane wokół prostokątnego dziedzińca, pełniące funkcje gospodarcze lub komunikacyjne. Szeregowki lub bloki wykluczone,
- o zalecane są materiały tradycyjne (cegła, kamień, drewno, ruda darniowa lub nawiązanie do niej; elewacje tynkowane lub ceramiczne, dachówka ceramiczna). Niewłaściwe są okładziny typu „siding”, a także blacha falista, eternit. Blacha powlekana dopuszczalna jest jedynie jako pokrycie i to w kolorze imitującym dachówkę ceramiczną. Niedopuszczalne są kolory „obce”: niebieski, zielony, żółty.

6.5 Strefy ochrony zabytków archeologicznych:

Strefa „OW”

Wyznaczono strefę „OW” obserwacji archeologicznej, obejmującą całą historyczną zabudowę Drogoszowic (bez przysiółków) wraz z folwarkiem. Strefa ta stanowi równocześnie stanowisko archeologiczne nr 4/26/75-33 AZP.

Strefa OW obejmuje teren przysiółka wraz z przyległościami – osadnictwem historycznym i pradziejowym (cały obszar jednostki MN) skoncentrowany przy obszarze wsi.

6.6 Wykaz stanowisk archeologicznych:

DROGOSZOWICE

Obszar AZP 75-32

1	Drogoszowice	nr 1/2/75-32 AZP	• ślad osadnictwa z okresu neolitu

Obszar AZP 75-33

2	Drogoszowice	nr 4/26/75-33 AZP	• wieś średniowieczna i nowożytna
3	Drogoszowice		• dawny cmentarz

Stanowiska bez określonej lokalizacji

4	Drogoszowice	nr 2/15/75-33 AZP	• znalezisko luźne z okresu neolitu
5	Drogoszowice	nr 3/16/75-33 AZP	• gródek stożkowaty z okresu późnego średniowiecza

Wprowadza się następujące warunki ochrony dla zespołu folwarcznego z młynem:

7.1 BĘDZIN

USTALENIA KONSERWATORSKIE:

7.1.1 Obiekty i obszary w rejestrze zabytków: brak.

7.1.2 Gminna i wojewódzka ewidencja zabytków:

L.p.	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków w
1.	zespół leśniczówki:		ok. 1905	
a.	leśniczówka		ok. 1905	
b.	stodoła		ok. 1905	
2.	dom mieszk.	Nr 1	XIX/XX	
3.	bud. gosp.	Nr 6	1 ćw. XX	
4.	dom mieszk.	Nr 7	1926	
a.	bud. gosp.	Nr 7	1926	
5.	stodoła		2 poł. XIX	

7.1.3 Cmentarze oraz objekty i obszary zieleni chronionej: brak

7.1.4 Strefy ochrony konserwatorskiej:

Strefa „B”

Strefą „B” ochrony konserwatorskiej objęto historyczną zabudowę wsi wraz z działkami siedliskowymi.

Na obszarze tej strefy należy kontynuować zabudowę zagrodową poprzez sytuowanie budynków wokół prostokątnego dziedzińca, pełniącego funkcje gospodarcze i komunikacyjne. Niedopuszczalne jest lokalizowanie nowych budynków pojedynczo, w środku działki (posesji). W przypadku dobudowywania nowych budynków na terenie zagród już istniejących należy te objekty tak lokalizować, aby stanowiły logiczną kontynuację dotychczasowego układu budynków (np. należy dobudować czwarty bok prostokąta).

Wskazane jest uzupełnianie zabudowy poprzez lokalizowanie nowych obiektów na niezabudowanych działkach-posesjach, usytuowanych przy wiejskich drogach.

Wyklucza się obsługę komunikacyjną poprzez tzw. sięgacze lub ślepe uliczki.

Zalecane jest utrzymanie dojazdów gospodarczych do zapleczy działek siedliskowych od pól lub dróg gospodarczych.

Nowe objekty winny harmonizować z dotychczasową zabudową (wykluczone pawilony itp.) i krajobrazem poprzez:

- o niewielkie gabaryty,
- o drobną formę architektoniczną,
- o niewielką wysokość (jedna kondygnacja i ewentualnie druga w dachu),
- o dachy strome, o kącie nachylenia ok. 45°, dwuspadowe, symetryczne. Dopuszcza się urozmaicenia w postaci naczółków lub wystawek;
- o budynki rozplanowywane na rzucie prostokąta (o stosunku boków zbliżonym do 1:2) lub litery L;
- o budynki wolnostojące lub zgrupowane w zespoły; sytuowane wokół prostokątnego dziedzińca, pełniącego funkcje gospodarcze lub komunikacyjne. Szeregowki lub bloki wykluczone,
- o zalecane są materiały tradycyjne (cegła, kamień, drewno, ruda darniowa lub nawiązanie do niej; elewacje tynkowane lub ceramiczne, dachówka ceramiczna). Niewłaściwe są okładziny typu „siding”, a także blacha falista, eternit.

7.1.5 Strefy ochrony zabytków archeologicznych:

Strefa „OW”

Strefą „OW” obserwacji archeologicznej objęto całą historyczną zabudowę wsi.

7.1.6 Wykaz stanowisk archeologicznych:
podany w części dotyczącej Drożdżęcina.

7.2 GRABEK

USTALENIA KONSERWATORSKIE:

7.2.1 Obiekty i obszary w rejestrze zabytków: brak.

7.2.2 Gminna i wojewódzka ewidencja zabytków:

L.p.	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	dom mieszk.	Nr 2	1866	
a.	stodoła	Nr 2	1866	
2.	zespół mieszk.- gosp.	Nr 4	k. XIX	
a.	dom mieszk.	Nr 4	k. XIX	
b.	bud. mieszk.- gosp.	Nr 4	k. XIX	
c.	stodoła/bud. gosp.	Nr 4	k. XIX	
d.	szopa	Nr 4	k. XIX	
3.	dom mieszk.- gosp.	Nr 5	1914	
4.	dom mieszk.	Nr 9	ok. 1900	

7.2.3 Cmentarze oraz obiekty i obszary zieleni chronionej: brak.

7.2.4 Strefy ochrony konserwatorskiej:

Strefa „B”

Strefą „B” ochrony konserwatorskiej objęto historyczną zabudowę wsi. Na tym obszarze należy kontynuować zabudowę zagrodową poprzez sytuowanie budynków wokół prostokątnego dziedzińca, pełniącego funkcje gospodarcze i komunikacyjne. Niedopuszczalne jest lokalizowanie nowych budynków pojedynczo, w środku działki (posesji). W przypadku dobudowywania nowych budynków na terenie zagród już istniejących należy te obiekty tak lokalizować, aby stanowiły logiczną kontynuację dotychczasowego układu budynków (np. należy dobudować czwarty bok prostokąta).

Wskazane jest uzupełnianie zabudowy poprzez lokalizowanie nowych obiektów na niezabudowanych działkach-posesjach, usytuowanych przy głównej drodze wiejskiej.

Wyklucza się obsługę komunikacyjną poprzez tzw. sięgacze lub ślepe uliczki.

Zalecane jest utrzymanie dojazdów gospodarczych do zapleczy działek siedliskowych od pól lub dróg gospodarczych.

Nowe obiekty winny harmonizować z dotychczasową zabudową (wykluczone pawilony itp.) i krajobrazem poprzez:

- o niewielkie gabaryty
- o drobną formę architektoniczną,
- o niewielką wysokość (jedna kondygnacja i ewentualnie druga w dachu),
- o dachy strome, o kącie nachylenia ok. 45°, dwuspadowe, symetryczne. Dopuszcza się urozmaicenia w postaci naczółków lub wystawek;
- o budynki rozplanowywane na rzucie prostokąta (o stosunku boków zbliżonym do 1:2) lub litery L;

- o budynki wolnostojące lub zgrupowane w zespoły; sytuowane wokół prostokątnego dziedzińca, pełniące funkcje gospodarcze lub komunikacyjne. Szeregowki lub bloki wykluczone,
- o zalecane są materiały tradycyjne (cegła, kamień, drewno, ruda darniowa lub nawiązanie do niej; elewacje tynkowane lub ceramiczne, dachówka ceramiczna). Niewłaściwe są okładziny typu „siding”, a także blacha falista, eternit.

o

7.2.5 Strefy ochrony zabytków archeologicznych:

Strefa „OW”

Strefą „OW” obserwacji archeologicznej objęto całą historyczną zabudowę wsi całe założenie ruralistyczne cały przysiółek.

7.2.6 Wykaz stanowisk archeologicznych:

podany w części dotyczącej Drożdżęcina.

7.3 PAJĘCZAK

USTALENIA KONSERWATORSKIE:

7.3.1 Obiekty i obszary w rejestrze zabytków: brak.

7.3.2 Gminna i wojewódzka ewidencja zabytków:

L.p.	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	zespół mieszk.- gosp.	Nr 1	p. XX	
a.	dom mieszk.	Nr 1	p. XX	
b.	bud. gosp.	Nr 1	p. XX	
c.	stodoła	Nr 1	p. XX	
d.	szopa	Nr 1	p. XX	
2.	dom mieszk.- gosp.	Nr 2	1901	
3.	bud. gosp.	Nr 3	p. XX	
4.	dom mieszk.	Nr 5	1944	
a.	bud. gosp./stodoła	Nr 5	1944	
5.	dom mieszk.- gosp.	po pn. stronie drogi, w centrum	p. XX	

7.3.3 Cmentarze oraz obiekty i obszary zieleni chronionej: brak.

7.3.4 Strefy ochrony konserwatorskiej:

Strefa „B”

Strefą „B” ochrony konserwatorskiej objęto historyczną zabudowę wsi. Na tym obszarze należy kontynuować zabudowę zagrodową poprzez sytuowanie budynków wokół prostokątnego dziedzińca, pełniące funkcje gospodarcze i komunikacyjne. Niedopuszczalne jest lokalizowanie nowych budynków pojedynczo, w środku działki (posesji). W przypadku dobudowywania nowych budynków na terenie zagród już istniejących należy te obiekty tak lokalizować, aby stanowiły logiczną kontynuację dotychczasowego układu budynków (np. należy dobudować czwarty bok prostokąta).

Wskazane jest uzupełnianie zabudowy poprzez lokalizowanie nowych obiektów na niezabudowanych działkach-posesjach, usytuowanych przy głównej drodze wiejskiej. Tam, gdzie jest to logiczne i możliwe, należy kontynuować istniejące linie zabudowy.

Wyklucza się obsługę komunikacyjną poprzez tzw. sięgacze lub ślepe uliczki.

Zalecane jest utrzymanie dojazdów gospodarczych do zapleczy działek siedliskowych od pól lub dróg gospodarczych.

Nowe obiekty winny harmonizować z dotychczasową zabudową (wykluczone pawilony itp) i krajobrazem poprzez:

- o niewielkie gabaryty,
- o drobną formę architektoniczną,
- o niewielką wysokość (jedna kondygnacja i ewentualnie druga w dachu),
- o dachy strome, o kącie nachylenia ok. 45°, dwuspadowe, symetryczne. Dopuszcza się urozmaicenia w postaci naczółków lub wystawek;
- o budynki rozplanowywane na rzucie prostokąta (o stosunku boków zbliżonym do 1:2) lub litery L;
- o budynki wolnostojące lub zgrupowane w zespoły; sytuowane wokół prostokątnego dziedzińca, pełniącego funkcje gospodarcze lub komunikacyjne. Szeregówki lub bloki wykluczone,
- o zalecane są materiały tradycyjne (cegła, kamień, drewno, ruda darniowa lub nawiązanie do niej; elewacje tynkowane lub ceramiczne, dachówka ceramiczna). Wskazane jest stosowanie ceglanego lica ścian zewnętrznych. Niewłaściwe są okładziny typu „siding”, a także blacha falista, eternit.

7.3.5 Strefy ochrony zabytków archeologicznych:

Strefa „OW”

Strefą „OW” obserwacji archeologicznej objęto cały przysiółek.

7.3.6 Wykaz stanowisk archeologicznych:

dany w części dotyczącej Drożdżęcina.

7.4 DROŹDŹĘCIN (DROŻĘCIN)

USTALENIA KONSERWATORSKIE:

7.4.1 Obiekty i obszary w rejestrze zabytków: brak

7.4.2 Gminna i wojewódzka ewidencja zabytków:

L.p.	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	dom mieszk.	Nr 1	p. XX	
a.	bud. gosp. I	Nr 1	p. XX	
2.	zagroda:	Nr 3	1853-58	
a.	dom mieszk.	Nr 3	1853-58	
b.	bud. gosp. I	Nr 3	1853-58	
c.	bud. gosp. II	Nr 3	1853-58	
d.	bud. gosp. III	Nr 3	1853-58	

3.	dom mieszk.	Nr 4	p. XX
a.	bud. gosp. I	Nr 4	p. XX
4.	zagroda:	Nr 6	ok. 1910
a.	dom mieszk.	Nr 6	ok. 1910
b.	bud. gosp. I	Nr 6	ok. 1910
c.	bud. gosp. II	Nr 6	ok. 1910

7.4.3 Cmentarze oraz obiekty i obszary zieleni chronionej: brak

7.4.4 Strefy ochrony konserwatorskiej:

Strefa „K”

Strefą „K” ochrony krajobrazu kulturowego objęto całą miejscowość wraz z otoczeniem.

Na obszarze tej strefy należy kontynuować zabudowę zagrodową poprzez sytuowanie budynków wokół prostokątnego dziedzińca, pełniącego funkcje gospodarcze i komunikacyjne. Niedopuszczalne jest lokalizowanie nowych budynków pojedynczo, w środku działki (posesji). W przypadku dobudowywania nowych budynków na terenie zagród już istniejących należy te obiekty tak lokalizować, aby stanowiły logiczną kontynuację dotychczasowego układu budynków (np. należy dobudować czwarty bok prostokąta).

Wskazane jest uzupełnianie zabudowy poprzez lokalizowanie nowych obiektów na niezabudowanych działkach-posesjach, usytuowanych przy głównej drodze wiejskiej.

Wyklucza się obsługę komunikacyjną poprzez tzw. sięgacze lub ślepe uliczki.

Zalecane jest utrzymanie dojazdów gospodarczych do zapleczy działek siedliskowych od pól.

Nowe obiekty winny harmonizować z dotychczasową zabudową (wykluczone pawilony itp) i krajobrazem poprzez:

- o niewielkie gabaryty,
- o drobną formę architektoniczną,
- o niewielką wysokość (jedna kondygnacja i ewentualnie druga w dachu),
- o dachy strome, o kącie nachylenia ok. 45°, dwuspadowe, symetryczne. Dopuszcza się urozmaicenia w postaci naczółków lub wystawek;
- o budynki rozplanowywane na rzucie prostokąta (o stosunku boków zbliżonym do 1:2) lub litery L;
- o budynki wolnostojące lub zgrupowane w zespoły; sytuowane wokół prostokątnego dziedzińca, pełniącego funkcje gospodarcze lub komunikacyjne. Szeregówki lub bloki wykluczone,
- o zalecane są materiały tradycyjne (cegła, kamień, drewno, ruda darniowa lub nawiązanie do niej; elewacje tynkowane lub ceramiczne, dachówka ceramiczna). Niewłaściwe są okładziny typu „siding”, a także blacha falista, eternit. Blacha powlekana dopuszczalna jest jedynie jako pokrycie i to w kolorze imitującym dachówkę ceramiczną. Niedopuszczalne są kolory „obce”: niebieski, zielony, żółty.

7.4.5 Strefy ochrony zabytków archeologicznych:

Strefa „OW”

Strefą „OW” obserwacji archeologicznej objęto całą historyczną zabudowę wsi.

7.4.6 Wykaz stanowisk archeologicznych:

DROŹDŹĘCIN			
Obszar AZP 73-33			
1	Drożdżęcín	nr 1/2/73-33 AZP	• znalezisko luźne z epoki kamienia i I okresu epoki brązu

8. GOLA WIELKA**USTALENIA KONSERWATORSKIE:**

8.1 Obiekty i obszary w rejestrze zabytków: brak.

8.2 Gminna i wojewódzka ewidencja zabytków:

L.p.	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	d. cmentarz ewang.	w pd. części wsi	2 poł. XIX	
2.	dom mieszk.	Nr 2	p. XX	
3.	dom mieszk.	Nr 3	p. XX	
4.	dom mieszk.	Nr 4	k. XIX	
5.	dom mieszk.	Nr 5	1907	
6.	dom mieszk.- gosp.	Nr 7	k. XIX	
7.	dom mieszk.- gosp.	Nr 8	k. XIX	
8.	dom mieszk.	Nr 14	p. XX	
9.	dom mieszk.	Nr 15	ok. 1910	
10.	dom mieszk.	Nr 18	ok. 1919	
a.	bud. gosp.	Nr 18	ok. 1919	
11.	dom mieszk.	Nr 21	ok. 1923	
12.	dom mieszk., ob. Nadleśnictwo	Nr 24	ok. 1920	
13.	dom mieszk.	Nr 32	p. XX	

8.3 Cmentarze oraz obiekty i obszary zieleni chronionej:

- d. cmentarz ewangelicki
w południowej części wsi, dz. nr 63
2. poł. XIX w. (najstarszy zachowany nagrobek z 1882 r.)
- lasy otaczające miejscowość

8.4 Strefy ochrony konserwatorskiej:

Strefa „B”

Strefami „B” ochrony konserwatorskiej objęto obie części historycznej miejscowości: „właściwą” Golę Wielką oraz położony na wschód od niej, przy tej samej drodze, przysiółek. Na tym obszarze należy kontynuować zabudowę zagrodową poprzez sytuowanie budynków wokół prostokątnego dziedzińca, pełniącego funkcje gospodarcze i komunikacyjne. Niedopuszczalne jest lokalizowanie nowych budynków pojedynczo, w środku działki (posesji). W przypadku dobudowywania nowych budynków na terenie zagród już istniejących należy te obiekty tak lokalizować, aby stanowiły logiczną kontynuację dotychczasowego układu budynków (np. należy dobudować czwarty bok prostokąta).

Wskazane jest uzupełnianie zabudowy poprzez lokalizowanie nowych obiektów na niezabudowanych działkach-posesjach, usytuowanych przy głównej drodze wiejskiej.

We właściwej wsi działki mogą być mniejsze, natomiast budynki winny tworzyć zagrodę. W północno-wschodniej części wsi zabudowa powinna być znacznie luźniejsza.

Strefa „K”

Strefą „K” ochrony krajobrazu kulturowego objęto otoczenie wsi aż po granicę lasów.

Strefa „B” i „K”

Wyklucza się obsługę komunikacyjną poprzez tzw. sięgacze lub ślepe uliczki.

Zalecane jest utrzymanie dojazdów gospodarczych do zapleczy działek siedliskowych od pól lub dróg gospodarczych.

Dopuszczalne, a w niektórych miejscach nawet wskazane jest zagęszczenie zabudowy; natomiast niedopuszczalne jest zmniejszanie działek budowlanych.

Nowe obiekty winny harmonizować z dotychczasową zabudową (wykluczone pawilony itp.) i krajobrazem poprzez:

- o niewielkie gabaryty,
- o drobną formę architektoniczną,
- o niewielką wysokość (jedna kondygnacja i ewentualnie druga w dachu),
- o dachy strome, o kącie nachylenia ok. 45°, dwuspadowe, symetryczne. Dopuszcza się urozmaicenia w postaci naczółków lub wystawek;
- o budynki rozplanowywane na rzucie prostokąta (o stosunku boków zbliżonym do 1:2) lub litery L;
- o budynki wolnostojące lub zgrupowane w zespoły; sytuowane wokół prostokątnego dziedzińca, pełniącego funkcje gospodarcze lub komunikacyjne. Szeregówki lub bloki wykluczone,
- o zalecane są materiały tradycyjne (cegła, kamień, drewno, ruda darniowa lub nawiązanie do niej; elewacje tynkowane lub ceramiczne, dachówka ceramiczna). Niewłaściwe są okładziny typu „siding”, a także blacha falista, eternit. Blacha powlekana dopuszczalna jest jedynie w strefie „K” jako pokrycie i to w kolorze imitującym dachówkę ceramiczną. Niedopuszczalne są kolory „obce”: niebieski, zielony, żółty.

8.5 Strefy ochrony zabytków archeologicznych:

Strefa „OW”

Strefą „OW” obserwacji archeologicznej objęto całe założenie ruralistyczne.

Strefa OW obejmuje teren wsi (stanowisko) wraz z przyległościami – osadnictwem historycznym i pradziejowym oraz cały obszar jednostek ME, UKS, MN.

8.6 Wykaz stanowisk archeologicznych:

GOLA WIELKA

Obszar AZP 75-33

1	Gola Wielka	nr 5/21/75-33 AZP	• osada ? z okresu nowożytnego (XVII-XVIII w.)
2	Gola Wielka	nr 6/22/75-33 AZP	• ślad osadnictwa z okresu późnego średniowiecza • ślad osadnictwa z okresu nowożytnego
3	Gola Wielka	nr 7/23/75-33 AZP	• ślad osadnictwa z okresu nowożytnego XVII-XVIII w

Stanowiska bez określonej lokalizacji:		
4	Gola Wielka	nr 1/17/75-33 AZP • znalezisko luźne z okresu neolitu
5	Gola Wielka	nr 2/18/75-33 AZP • nieokreślony rodzaj stanowiska z okresu średniowiecza
6	Gola Wielka	nr 4/20/75-33 AZP • nieokreślony rodzaj stan. o nieokreślonej chronologii
7	Gola Wielka	nr 8/30/75-33 AZP • znalezisko luźne z okresu epoki kamienia
8	Gola Wielka	nr 9/31/75-33 AZP • znalezisko luźne z okresu późnego średniowiecza
9	Gola Wielka	• dawny cmentarz
Stanowiska z lokalizacją przybliżoną:		
10	Gola Wielka	nr 3/19/75-33 AZP Na północny-wschód od wsi • znalezisko luźne z okresu późnego średniowiecza • nieokreślony rodzaj stan. o nieokreślonej chronologii

8.7 Inne uwagi i zalecenia:

Zalecane jest wykorzystanie krajobrazowych walorów miejscowości. Z tego względu nie należy odsuwać dalej od wsi granicy lasu.

9.1 GOSZCZ (dawny przysiółek Troska)

USTALENIA KONSERWATORSKIE:

9.1.1 Obiekty i obszary w rejestrze zabytków: Brak.

Postuluje się wpis do rejestru zabytków budynku mieszkalnego dawnego młyna wodnego, ob. domu starców, nr 4.

9.1.2 Gminna i wojewódzka ewidencja zabytków:

L.p.	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	dom Starców, d. dom mieszk. młyna wodnego	Nr 4	poł. XIX	
2.	dom mieszk.	Nr 6	ok. 1910	

9.1.3 Cmentarze oraz obiekty i obszary zieleni chronionej: brak.

3.4. Strefy ochrony konserwatorskiej:

Strefa „K”

Strefą „K” ochrony krajobrazu kulturowego, wspólną z Goszczem, objęto historyczną zabudowę przysiółka. Obowiązują tu takie same zalecenia, jakie sformułowano dla strefy „K” dla Goszcza.

9.1.4 Strefy ochrony zabytków archeologicznych:

Strefa „OW”

Strefą „OW” obserwacji archeologicznej objęto cały przysiółek jedną strefą, którą objęty jest Goszcz.

9.1.5 Wykaz stanowisk archeologicznych:
podany w części dotyczącej Goszcza.

9.2 GOSZCZ

USTALENIA KONSERWATORSKIE:

9.2.1 Obiekty i obszary w rejestrze zabytków:

- układ ruralistyczny miejscowości
nr decyzji o wpisie do rejestru zabytków:
- Kościół parafialny p.w. Matki Bożej Wspomożycielki Wiernych, ul. Sycowska 1
mur., 1778 r.
nr decyzji o wpisie do rejestru zabytków: 1641 z dnia 15.04.1966 r.
- Elementy zespołu pałacowo - parkowego:
- Kościół poewangelicki (pałacowy), ul. Słowackiego 10
mur., ok. 1750 r.
nr decyzji o wpisie do rejestru zabytków: 1179 z dnia 02.12.1964 r.
ob. nieużytkowany
- Pałac (ruina)
mur., 1750-1755 r., 1887 r.
nr decyzji o wpisie do rejestru zabytków: 225 z dnia 14.07.1950 r.
- Oficyna pałacowa nr 63 z bramą wjazdową przy nr 59
mur., ok poł. XVIII w.
nr decyzji o wpisie do rejestru zabytków: 1642 z dnia 15.04.1966 r.
- Park należący do zespołu pałacowo-parkowego
nr decyzji o wpisie do rejestru zabytków: 192 z dnia 31.05.1950 r.
- d. Cmentarz ewangelicki
nr decyzji o wpisie do rejestru zabytków: 659/W z dnia 21.07.1992 r.
- Cmentarzysko kurhanowe;
decyzja nr 254/Arch/66 z dnia 5.12.1966 r.
- układ ruralistyczny całej miejscowości
decyzja nr A/789 decyzja z dnia 30.06.2006r.

9.2.2 Gminna i wojewódzka ewidencja zabytków:

L.p.	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1a.	oficyna pałacowa, ob. dom miesz.	Nr 59	XVIII/XIX	
b.	oficyna pałacowa z bramą wjazdową	Nr 59	poł. XVIII	
c.	oficyna pałacowa, ob. warsztaty	przy nr 59	XVIII/XIX, p. XX	
d.	oficyna pałacowa, ob. dom miesz.	Nr 60	1 poł. XVIII, p. XX	
e.	oficyna pałacowa, ob. dom miesz.	Nr 61 (ob. nr 64)	2 poł. XVIII	
f.	oficyna pałacowa, ob. dom miesz.	Nr 62	poł. XVIII, p. XX	
g.	oficyna pałacowa, ob. dom miesz.	Nr 64	poł. XVIII	

h.	oficyna pałacowa, ob. dom miesz.	Nr 65	XVIII/XIX	
i.	oficyna pałacowa, ob. dom miesz.	Nr 66	1750-55	
jl.	oficyna pałacowa, ob. dom miesz.	Nr 67	1750-55, XVIII/XIX	
k.	oficyna pałacowa, ob. dom miesz.	Nr 68	1750-55	
l.	bud. gosp.	naprzeciw nr 66	ok. 1905	
ł.	brama wjazdowa I		k. XIX	
m.	brama wjazdowa II		k. XIX	
n.	pawilon parkowy		1830	
2.	dom miesz.	Nr 2	2 poł. XIX	
3.	dom miesz.	Nr 4	1 poł. XIX	
4.	dom miesz.	Nr 5	k. XIX	
5.	dom miesz.	Nr 6	p. XX	
6.	dom miesz.	Nr 7	2 poł. XIX	
7.	dom miesz.	Nr 8	2 poł. XIX	
8.	dom miesz.	Nr 13	1905	
9.	dom miesz.	Nr 14/15	2 poł. XIX	
10.	dom miesz.	Nr 16	2 poł. XIX	
11.	dom miesz.	Nr 18	ok. 1910	
12.	dom miesz.	Nr 19	ok. 1910	
13.	dom miesz.	Nr 20	p. XX	
14.	dom miesz.	Nr 21	p. XX	
15.	dom miesz.	Nr 22	ok. 1910	
16.	młyn, ob. dom miesz.	Nr 28	1864, 1933	
17.	dom miesz., bar „Leśnik”	Nr 30/32 (d. 40)	ok. 1910	
18.	dom miesz.	Nr 34	ok. 1910	
19.	dom miesz.	Nr 35	ok. 1920	
20.	dom miesz.	Nr 42/43	poł. XIX	
21.	dom miesz.	Nr 44	ok. 1900	
22.	dom miesz.	Nr 48	ok. 1860, p. XX	
23.	dom miesz.	Nr 49	k. XIX	
24.	dom miesz.	Nr 70	ok. 1900	
25.	dom miesz.	Nr 79	k. XIX	
26.	dom miesz., ob. poczta	Nr 80	ok. 1910	
27.	dom miesz.	Nr 81	ok. 1910	
28.	dom miesz.	Nr 82	ok. 1910	
29.	dom miesz., ob. Nadleśnictwo	Nr 83	ok. 1920	
30.	dom miesz.	Nr 85	ok. 1910	
31.	dom miesz., d. pensjonat	Nr 89	1886, p. XX	
32.	szkoła	Nr 91	ok. 1930	
a.	bud. gosp.	Nr 91	p. XX	
33.	dom miesz.	Nr 92	2 poł. XIX	
34.	dom miesz.	Nr 94	p. XX	
35.	dom miesz., ob. poczta	Nr 97	ok. 1910	
36.	dom miesz.	Nr 99	k. XIX	
37.	dom miesz.	Nr 100	1910	

38.	dom mieszk.	Nr 101	2 poł. XIX	
39.	dom mieszk.	Nr 102	1908	
40.	remiza OSP		p. XX	

9.2.3 Cmentarze oraz obiekty i obszary zieleni chronionej:

- Park należący do zespołu pałacowo-parkowego wpisany do rejestru zabytków - nr decyzji: 192 z dnia 31. 05. 1950 r.
- d. Cmentarz ewangelicki wpisany do rejestru zabytków - nr decyzji: 659/W z dnia 21. 07. 1992 r.
- Cmentarz przykościelny przy kościele katolickim wpisanym do rejestru zabytków decyzją nr 1641 z dnia 15.04.1966 r.

9.2.4 Strefy ochrony konserwatorskiej:

Strefa „A”

Strefą „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej objęto całe założenie miejscowości, zgodnie z decyzją o wpisie Goszcza jako założenia ruralistycznego do rejestru zabytków. Na obszarze tej strefy wyróżniono następujące elementy:

- założenie pałacowo-parkowe (wydzielono na mapie „kropeczkowaną”, czerwoną linią),
- założenie miejskie (wydzielono na mapie „kropeczkowaną”, czerwoną linią. Granica ta może ulec zmianie w wyniku szczegółowych badań historycznych, archeologicznych lub innych.),
- założenie wiejskie,
- teren dawnego folwarku (wydzielony na mapie „kropeczkowaną”, czerwoną linią. Granica ta może ulec zmianie w wyniku szczegółowych badań historycznych, archeologicznych lub innych).

Na obszarze zespołu pałacowo-parkowego obowiązują wymogi takie, jak dla obiektów wpisanych do rejestru zabytków, w tym m.in.:

- bezwzględny priorytet działań konserwatorskich,
- konieczność uzgadniania wszelkich działań i zamierzeń z wojewódzkim konserwatorem zabytków oraz prowadzenia ich pod jego kontrolą, w oparciu o szczegółowe wytyczne konserwatorskie, uzyskane w urzędzie ochrony zabytków,
- zakaz dokonywania podziałów geodezyjnych,
- postulat opracowania programu rewaloryzacji całego zespołu.

Na terenie założenia miejskiego obowiązują następujące zalecenia:

- należy utrzymać i kontynuować zabudowę obrzeżną,
- drobnej formie architektonicznej,
- wysokości dwóch kondygnacji, z dopuszczeniem trzeciej w stromym dachu,
- dachy strome, dwuspadowe; zaleca się mansardowe.

Na obszarze założenia wiejskiego należy utrzymać i kontynuować zabudowę złożoną z zagród oraz niewielkich obejść, na które składa się budynek mieszkalny i jeden budynek gospodarczy.

Należy również utrzymać i kontynuować istniejący układ komunikacyjny, zbliżony do promienistego. Przy jego rozbudowie należy w pierwszym rzędzie wykorzystywać już

istniejące (lub niegdyś istniejące i znane z historycznych materiałów kartograficznych) drogi i ulice, drogi gospodarcze. Dopuszcza się łączenie ich przecznkami.

Wyklucza się obsługę komunikacyjną poprzez tzw. sięgacze lub ślepe uliczki.

Na terenie dawnego folwarku obowiązują następujące zalecenia:

- o należy zachować istniejącą historyczną zabudowę;
- o rozbiórki obiektów zabytkowych możliwe są jedynie w przypadku stwierdzenia ich złego stanu technicznego i wykonania odpowiedniej dokumentacji historyczno-architektonicznej; całość należy przedstawić i uzgodnić z właściwym WKZ;
- o lokalizowanie nowej zabudowy możliwe jest jedynie w miejscu rozebranych budynków historycznych lub jako logiczna kontynuacja zabudowy folwarcznej. Formą architektoniczną winna ona nawiązywać do zabudowy historycznej;
- o należy zachować w całości majdan folwarczny; a zwłaszcza jego jedność optyczną. Niedopuszczalne jest lokalizowanie na nim nowej zabudowy, wydzielanie działek wysokimi ogrodzeniami, sytuowanie tu zieleni wysokiej lub innych obiektów optycznie niszczących przestrzeń majdanu;
- o zakazuje się budowy silosów na podwórzach folwarcznych; budowę silosów w tych zespołach dopuszcza się jedynie jako wbudowane w obiekty folwarczne.

Strefa „K”

Strefą „K” ochrony krajobrazu kulturowego objęto całą miejscowość

Strefa „E”

Wyznaczono osie widokowe oraz strefę „E” ochrony ekspozycji kościoła parafialnego. Inwestowanie w tej strefie jest dopuszczalne, lecz należy kształtować jego formę w oparciu o panoramy chronionej strefą „E” części wsi.

Strefa „A”, „K” i „E”

Poza zespołem pałacowo-parkowym oraz założeniem miejskim, w strefie „K” ochrony krajobrazu kulturowego oraz w strefie „E” ochrony ekspozycji nowa zabudowa winna harmonizować z dotychczasową (wykluczone pawilony itp.) oraz krajobrazem poprzez:

- o niewielkie gabaryty
- o drobną formę architektoniczną,
- o niewielką wysokość (jedna kondygnacja i ewentualnie druga w dachu),
- o dachy strome, o kącie nachylenia ok. 45°, dwuspadowe, symetryczne. Dopuszcza się urozmaicenia w postaci naczółków lub wystawek;
- o budynki rozplanowywane na rzucie prostokąta (o stosunku boków zbliżonym do 1:2) lub litery L;
- o budynki wolnostojące lub zgrupowane w zespoły; szeregowki lub bloki wykluczone,
- o zalecane są materiały tradycyjne (cegła, kamień, drewno, ruda darniowa lub nawiązanie do niej; elewacje tynkowane lub ceramiczne, dachówka ceramiczna). Niewłaściwe są okładziny typu „siding”, a także blacha falista, eternit. Blacha powlekana dopuszczalna jest jedynie w strefach „K”, „E” jako pokrycie i to w kolorze imitującym dachówkę ceramiczną. Niedopuszczalne są kolory „obce”: niebieski, zielony, żółty.

9.2.5 Strefy ochrony zabytków archeologicznych:

Strefa „W”

Strefą „W” ochrony reliktyw archeologicznych objęto cmentarzysko kurhanowe w południowo zachodniej części wsi, na południe od parku. Teren ten musi być wyłączony z działalności inwestycyjnej. Również wszelkie zabiegi pielęgnacyjne oraz

związane z restauracją parku na obszarze cmentarzyska winny być uzgadniane z właściwym wojewódzkim konserwatorem zabytków i prowadzone pod nadzorem archeologicznym, po uprzednim uzyskaniu zezwolenia konserwatorskiego na prowadzenie tych prac.

Strefa „A” stanowi stanowisko archeologiczne nr 16/21/74-33 AZP.

Zespół pałacowo-parkowy wraz z szeregiem obejść, usytuowanych przy jego zachodniej granicy (wydzielonych na mapie „kropeczkowaną”, czerwoną linią), stanowi stanowisko archeologiczne nr 17/22/74-33 AZP.

Strefa „OW”

Wyznaczono strefę „OW” obserwacji archeologicznej, obejmującą cały obszar historycznej zabudowy.

Strefa OW obejmuje teren wsi (stanowisko) wraz z przyległościami – osadnictwem historycznym i pradziejowym oraz cały obszar jednostek MN, UP, WS, ZL.

9.2.6 Wykaz stanowisk archeologicznych:

GOSZCZ

Obszar AZP 74-32

1	Goszcz	nr 14/5/74-32 AZP	• osada hutnicza ? z okresu późnego średniowiecza
2	Goszcz	nr 15/6/74-32 AZP	• osada hutnicza ? z okresu późnego średniowiecza i okresu nowożytnego
3	Goszcz	nr 7/7/74-32 AZP	• znalezisko luźne z epoki kamienia • osada z okresu wczesnego średniowiecza
4	Goszcz	nr 8/8/74-32 AZP	• osada z okresu neolitu
5	Goszcz	nr 1/9/74-32 AZP Rejestr Zabytków Kuźnica Goszczańska 346/Arch/1968 z 27.09.1968 r.	• obozowisko z okresu mezolitu • osada ? z okresu neolitu • osada ? z epoki pradziejowej
6	Goszcz	nr 18/19/74-32 AZP	• osada hutnicza z okresu nowożytnego
7	Goszcz – Kuźnica Goszczańska	nr 19/25/74-32 AZP	• osada średniowieczna i nowożytna

Obszar AZP 74-33

8	Goszcz	nr 6/6/74-33 AZP	• nieokreślony rodzaj stanowiska z III-IV okresu epoki brązu
9	Goszcz	nr 5/7/74-33 AZP	• nieokreślony rodzaj stanowiska z epoki kamienia • nieokreślony rodzaj stanowiska z okresu pradziejowego
10	Goszcz	nr 13/8/74-33 AZP	• znalezisko luźne z epoki kamienia i I okresu epoki brązu
11	Goszcz	nr 11/9/74-33 AZP	• nieokreślony rodzaj stanowiska z epoki neolitu

12	Goszcz	nr 2/10/74-33 AZP Rejestr Zabytków 254/Arch/1966 z 05.12.1966 r.	<ul style="list-style-type: none"> • cmentarzysko kurhanowe kultury łużyckiej z III-V okresu (halsztat) epoki brązu • nieokreślony rodzaj stanowiska z okresu wpływów rzymskich
13	Goszcz	nr 4/11/74-33 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • osada ? z okresu mezolitu
14	Goszcz	nr 16/21/74-33 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • wieś średniowieczna i nowożytna
15	Goszcz	nr 17/22/74-33 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • zespół pałacowo-parkowy XVIII – XX w
		Stanowiska bez określonej lokalizacji:	
16	Goszcz	nr 9/17/74-33 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • nieokreślony rodzaj stanowiska z okresu wczesnego średniowiecza
17	Goszcz	nr 10/18/74-33 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • nieokreślony rodzaj stanowiska z okresu średniowiecza
18	Goszcz	nr 12/19/74-33 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • skarb z okresu średniowiecza
19	Goszcz	nr 3/20/74-33 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • nieokreślony rodzaj stanowiska z okresu wczesnego średniowiecza
20	Goszcz	nr 20/30/74-33 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • punkt osadniczy z I okresu epoki brązu, kultura unietycka
21	Goszcz	nr 21/31/74-33 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • ślad osadnictwa z okresu późnego średniowiecza
22	Goszcz		<ul style="list-style-type: none"> • tereny dawnych cmentarzy

9.2.7 Inne uwagi i zalecenia:

Ochronie podlega układ dróg oraz kamienna nawierzchnia ich fragmentów.

Zaznaczono dominanty architektoniczne i wysokościowe, tj. dawny kościół ewangelicki (pałacowy) oraz obecny kościół parafialny.

Ze względu na skomplikowaną strukturę przestrzenną, wzajemne zależności i znaczną rangę chronionych obiektów i zespołów Goszcz wymaga opracowania **miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego i rewaloryzacji**.

10.1 BRODOWCE (BRODOWICE)

USTALENIA KONSERWATORSKIE:

10.1.1 Obiekty i obszary w rejestrze zabytków: brak.

10.1.2 Gminna i wojewódzka ewidencja zabytków:

L.p.	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	dom mieszkalny	Nr 5	ok. 1870	

10.1.3 Cmentarze oraz obiekty i obszary zieleni chronionej:

Aleja prowadząca do folwarku

10.1.4 Strefy ochrony konserwatorskiej:

Strefa „B”

Strefą „B” ochrony konserwatorskiej objęto zachowaną część przysiółka wraz z terenem dawnego folwarku i prowadzącą doń aleją.

Na obszarze założenia ruralistycznego należy kontynuować zabudowę zagrodową poprzez sytuowanie budynków wokół prostokątnego dziedzińca, pełniącego funkcje gospodarcze i komunikacyjne. Niedopuszczalne jest więc lokalizowanie nowych budynków pojedynczo, w środku działki (posesji). W przypadku dobudowywania nowych budynków na terenie zagród już istniejących należy te obiekty tak lokalizować, aby stanowiły logiczną kontynuację dotychczasowego układu budynków (np. należy dobudować czwarty bok prostokąta).

Wskazane jest uzupełnianie zabudowy poprzez lokalizowanie nowych obiektów na niezabudowanych działkach-posesjach, usytuowanych przy głównej drodze wiejskiej.

Na terenie dawnego folwarku obowiązują następujące zalecenia:

- o należy zachować historyczną zabudowę;
- o lokalizowanie nowej zabudowy możliwe jest jedynie w miejscu rozebranych budynków historycznych lub jako logiczna kontynuacja zabudowy folwarcznej. Formą architektoniczną winna ona nawiązywać do zabudowy historycznej;
- o należy zachować w całości majdan folwarczy;
- o zakazuje się budowy silosów na podwórzach folwarcznych; budowę silosów w tych zespołach dopuszcza się jedynie jako wbudowane w obiekty folwarczne.

Nowowznoszone w strefie „B” ochrony konserwatorskiej obiekty winny harmonizować z dotychczasową zabudową (wykluczone pawilony itp.) i krajobrazem poprzez:

- o niewielkie gabaryty
- o drobną formę architektoniczną,
- o niewielką wysokość (jedna kondygnacja i ewentualnie druga w dachu),
- o dachy strome, o kącie nachylenia ok. 45°, dwuspadowe, symetryczne. Dopuszcza się urozmaicenia w postaci naczółków lub wystawek;
- o budynki rozplanowywane na rzucie prostokąta (o stosunku boków zbliżonym do 1:2) lub litery L;
- o budynki wolnostojące lub zgrupowane w zespoły; sytuowane wokół prostokątnego dziedzińca, pełniącego funkcje gospodarcze lub komunikacyjne. Szeregowki lub bloki wykluczone,
- ⊖ zalecane są materiały tradycyjne (cegła, kamień, drewno, ruda darniowa lub nawiązanie do niej; elewacje tynkowane lub ceramiczne, dachówka ceramiczna). Niewłaściwe są okładziny typu „siding”, a także blacha falista, eternit.

10.1.5 Strefy ochrony zabytków archeologicznych:

Strefa „OW”

Strefą „OW” obserwacji archeologicznej objęto cały przysiółek.

10.1.6 Wykaz stanowisk archeologicznych:

podany w części dotyczącej Grabowna Małego.

10.1.7 Inne uwagi i zalecenia:

Aleję należy zachować i nie zbliżać zbyt blisko do niej zabudowy. Wskazane jest uzupełnienie drzewostanu nowymi, odpowiednimi nasadzeniami.

10.2 GRABOWNO MAŁE

USTALENIA KONSERWATORSKIE:

10.2.1 Obiekty i obszary w rejestrze zabytków:

- Kościół filialny p.w. Podwyższenia Krzyża Św. z cmentarzem i wyposażeniem, nr 22; drewno, 2. poł. XVIII w.
nr decyzji o wpisie do rejestru zabytków: 1177 z dnia 02.12.1964 r.
- Kurhan, położony w lesie na południe od zachodniego krańca wsi, w pobliżu przebiegającej tamtędy linii kolejowej

10.2.2 Gminna i wojewódzka ewidencja zabytków:

L.p.	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	cmentarz kat.	na wsch. od wsi	2 poł. XIX	
a.	kaplica cmentarna		k. XIX, ok. 1910	
2.	d. cmentarz ewang.	na wsch. od wsi	XIX	
3.	dom mieszk.	Nr 19	1889	
4.	dom mieszk.	Nr 20	ok. 1900	
a.	bud. gosp.	Nr 20	ok. 1900	
5.	szkoła podstawowa	Nr 21	ok. 1925	
6.	dom mieszk.	Nr 25	ok. 1890	
a.	bud. gosp.	Nr 25	1934	
7.	dom mieszk.	Nr 27	ok. 1900	
8.	dom mieszk.	Nr 34-35	k. XIX	
a.	bud. gosp.	Nr 34-35	XIX/XX	
9.	dom mieszk.	Nr 37	1933	
a.	stodoła	Nr 37	1882	
10.	dom mieszk., d. zajazd	Nr 39	p. XX	
11.	dom mieszk.	Nr 40	1930	
12.	dom mieszk.	Nr 47	ok. 1910	
13.	dom mieszk.	Nr 48	ok. 1910	
14.	dom mieszk.	Nr 54	ok. 1910	
15.	stodoła	Nr 56	2 poł. XIX	
16.	dom mieszk.	Nr 60	1900-10	

10.2.3 Cmentarze oraz obiekty i obszary zieleni chronionej:

- d. cmentarz katolicki, ob. miejsce pocmentarne w centrum wsi, przy kościele filialnym ok. 1500 r., zlikwidowany przed 1945 r.
- d. cmentarz ewangelicki, zapełniony, zamknięty ok. 500 m na wschód od wsi, przylegający od zachodu do cmentarza katolickiego XIX w.
- d. cmentarz katolicki, czynny ok. 500 m na wschód od wsi, przylegający od wschodu do cmentarza ewang. 2. poł. XIX w.

10.2.4 Strefy ochrony konserwatorskiej:

Strefa „B”

Strefą „B” ochrony konserwatorskiej objęto całe założenie ruralistyczne wraz z działkami siedliskowymi oraz z dawnymi młynami położonymi na północ

od zachodniego krańca wsi jak również teren dawnych cmentarzy na wschód od miejscowości.

Przy rozbudowie układu komunikacyjnego należy w pierwszym rzędzie wykorzystywać już istniejące (lub niegdyś istniejące i znane z historycznych materiałów kartograficznych) drogi i ulice, drogi gospodarcze, obsługujące dawniej zaplecza działek, drogi gruntowe, miedzuchy, nawet miedze po odpowiednim przystosowaniu ich (prawnym i technicznym) do pełnienia tych funkcji. Dopuszcza się łączenie ich przecznicami.

Wyklucza się obsługę komunikacyjną poprzez tzw. sięgacze lub ślepe uliczki.

Zalecane jest utrzymanie dojazdów gospodarczych do zapleczy działek siedliskowych od pól lub dróg gospodarczych.

Na obszarze założenia ruralistycznego należy utrzymać i kontynuować linię zabudowy. W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego należy wyznaczyć obszar – „pas zabudowy” nieprzekraczalnymi liniami zabudowy zarówno wobec wiejskiej drogi, jak i zaplecza działek (posesji). Ma to na celu pozostawienie „pasa ogrodów” - wyraźnie wyodrębnionych części działek siedliskowych, zajętych pod ogrody, sady, uprawy polowe, ewentualnie zieleń urządzoną.

Możliwość tworzenia drugiej linii zabudowy wobec konkretnych terenów zostanie określona na etapie opracowania planów miejscowych.

Należy kontynuować zabudowę zagrodową poprzez sytuowanie budynków wokół prostokątnego dziedzińca, pełniącego funkcje gospodarcze i komunikacyjne. Niedopuszczalne jest lokalizowanie nowych budynków pojedynczo, w środku działki (posesji). W przypadku dobudowywania nowych budynków na terenie zagród już istniejących należy te obiekty tak lokalizować, aby stanowiły logiczną kontynuację dotychczasowego układu budynków (np. należy dobudować czwarty bok prostokąta).

Wskazane jest uzupełnianie zabudowy poprzez lokalizowanie nowych obiektów na niezabudowanych działkach-posesjach, usytuowanych przy głównej drodze wiejskiej.

Strefa „K”

Strefą „K” ochrony krajobrazu kulturowego objęto zespół związany z dawnym młynem, usytuowanym na południe od zachodniego krańca miejscowości, oraz przebieg cieków wodnych łączących oba dawne zespoły młyńskie. Zabudowę należy lokalizować wzdłuż istniejącej drogi.

Strefa „B” i „K”

W strefie „B” ochrony konserwatorskiej dla założenia ruralistycznego oraz w strefie „K” ochrony krajobrazu kulturowego nowowznoszone obiekty winny harmonizować z dotychczasową zabudową (wykluczone pawilony itp.) i krajobrazem poprzez:

- o niewielkie gabaryty,
- o drobną formę architektoniczną,
- o niewielką wysokość (jedna kondygnacja i ewentualnie druga w dachu),
- o dachy strome, o kącie nachylenia ok. 45°, dwuspadowe, symetryczne. Dopuszcza się urozmaicenia w postaci naczółków lub wystawek;
- o budynki rozplanowywane na rzucie prostokąta (o stosunku boków zbliżonym do 1:2) lub litery L;
- o budynki wolnostojące lub zgrupowane w zespoły; sytuowane wokół prostokątnego dziedzińca, pełniącego funkcje gospodarcze lub komunikacyjne. Szeregówki lub bloki wykluczone,
- o zalecane są materiały tradycyjne (cegła, kamień, drewno, ruda darniowa lub nawiązanie do niej; elewacje tynkowane lub ceramiczne, dachówka ceramiczna). Dopuszczalne są materiały współczesne, np. beton. Niewłaściwe są okładziny typu „siding”, a także blacha falista, eternit. Blacha powlekana dopuszczalna jest jedynie

jako pokrycie i to w kolorze imitującym dachówkę ceramiczną. Niedopuszczalne są kolory „obce”: niebieski, zielony, żółty.

10.2.5 Strefy ochrony zabytków archeologicznych:

Strefa „W”

Strefami „W” ochrony reliktywów archeologicznych objęto:

- o kurhan, położony w lesie na południe od zachodniego krańca wsi, w pobliżu przebiegającej tamtędy linii kolejowej,
- o dawny cmentarz ewangelicki wraz z zespołem kościoła

Strefa „OW”

Wyznaczono strefę „OW” obserwacji archeologicznej, obejmującą zabudowę wsi, aż po drogi gospodarcze ograniczające od północy i od południa działki siedliskowe, stanowiące równocześnie stanowisko archeologiczne nr 10/21/74-32 AZP. Drugą strefą „OW” objęto dawny zespół młynów objęty strefą „K”.

10.2.6 Wykaz stanowisk archeologicznych:

GRABOWNO MAŁE

Obszar AZP 74-32

1	Grabowno Małe	nr 1/4/74-32 AZP	• znalezisko luźne z epoki kamienia• osada ? z okresu wczesnego średniowiecza
2	Grabowno Małe	nr 9/3/74-32 AZP	• ślad osadnictwa z epoki kamienia
3	Grabowno Małe	nr 10/21/74-32 AZP	• wieś średniowieczna i nowożytna
4	Grabowno Małe- Brodowce	nr 11/22/74-32 AZP	• ślad osadnictwa z okresu późnego średniowiecza i nowożytnego
Stanowiska bez określonej lokalizacji:			
5	Grabowno Małe	nr 4/16/74-32 AZP	• nieokreślony rodzaj stanowiska z okresu neolitu
6	Grabowno Małe	nr 5/17/74-32 AZP	• nieokreślony rodzaj stanowiska z okresu neolitu
7	Grabowno Małe	nr 6/18/74-32 AZP	• nieokreślony rodzaj stanowiska z epoki brązu

Obszar AZP 75-32

8	Grabowno Małe	nr 2/3/75-32 AZP	• ślad osadniczy z okresu neolitu • osada kultury łużyckiej z epoki brązu
9	Grabowno Małe	nr 3/4/75-32 AZP	• kurhan kultury łużyckiej z II-III okresu epoki brązu
10	Grabowno Małe	nr 7/5/75-32 AZP	• osada z okresu wczesnego średniowiecza • ślad osadnictwa z okresu późnego średniowiecza
11	Grabowno Małe	nr 8/6/75-32 AZP	• ślad osadnictwa z okresu wczesnego średniowiecza?
12	Grabowno Małe		• kościół wraz z kościołem przykościelnym

10.2.7 Inne uwagi i zalecenia:

Ochronie podlega układ dróg, składający się z dróg przebiegających przez samą wieś oraz obu dróg gospodarczych ograniczających od północy i od południa działki siedliskowe.

11.1 KOLONIA GRABOWNO WIELKIE (KLIN, KOLONIA GRABOWA)

USTALENIA KONSERWATORSKIE:

11.1 Obiekty i obszary w rejestrze zabytków: brak.

11.2 Gminna i wojewódzka ewidencja zabytków:

Lp.	obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	stodoła	między nr 2-4	ok. 1925	
2.	dom mieszk.	Nr 4	ok. 1900	
a.	bud. gosp.	Nr 4	k. XIX	
3.	dom mieszk.	Nr 7	ok. 1920	
4.	dom mieszk.	Nr 10	ok. 1900	
5.	dom mieszk.	Nr 11	ok. 1900	
a.	bud. gosp.	Nr 11	ok. 1900	
b.	stodoła	Nr 11	ok. 1900	

11.3 Cmentarze oraz obiekty i obszary zieleni chronionej: brak.

11.4 Strefy ochrony konserwatorskiej:

Strefa „B”

Strefą „B” ochrony konserwatorskiej objęto cały przysiółek wraz z działkami siedliskowymi. Należy utrzymać i kontynuować istniejące linie zabudowy oraz jej zagrodowy charakter poprzez sytuowanie budynków wokół prostokątnego dziedzińca, pełniącego funkcje gospodarcze i komunikacyjne. Niedopuszczalne jest lokalizowanie nowych budynków pojedynczo, w środku działki (posesji). W przypadku dobudowywania nowych budynków na terenie zagród już istniejących należy te obiekty tak lokalizować, aby stanowiły logiczną kontynuację dotychczasowego układu budynków (np. należy dobudować czwarty bok prostokąta).

Wskazane jest uzupełnianie zabudowy poprzez lokalizowanie nowych obiektów na niezabudowanych działkach-posesjach, usytuowanych przy głównej drodze wiejskiej.

Przy rozbudowie układu komunikacyjnego należy w pierwszym rzędzie wykorzystywać już istniejące (lub niegdyś istniejące i znane z historycznych materiałów kartograficznych) drogi, także gruntowe, miedzuchy, nawet miedze po odpowiednim przystosowaniu ich (prawnym i technicznym) do pełnienia tych funkcji.

Wyklucza się obsługę komunikacyjną poprzez tzw. sięgacze lub ślepe uliczki.

Zalecane jest utrzymanie dojazdów gospodarczych do zapleczy działek siedliskowych od pól lub dróg gospodarczych.

Nowowznoszone obiekty winny harmonizować z dotychczasową zabudową (wykluczone pawilony itp.) i krajobrazem poprzez:

- o niewielkie gabaryty,

- o drobną formę architektoniczną,
- o niewielką wysokość (jedna kondygnacja i ewentualnie druga w dachu),
- o dachy strome, o kącie nachylenia ok. 45°, dwuspadowe, symetryczne. Dopuszcza się urozmaicenia w postaci naczółków lub wystawek;
- o budynki rozplanowywane na rzucie prostokąta (o stosunku boków zbliżonym do 1:2) lub litery L;
- o budynki wolnostojące lub zgrupowane w zespoły; sytuowane wokół prostokątnego dziedzińca, pełniące funkcje gospodarcze lub komunikacyjne. Szeregówki lub bloki wykluczone;
- ⊖ zalecane są materiały tradycyjne (cegła, kamień, drewno, ruda darniowa lub nawiązanie do niej; elewacje tynkowane lub ceramiczne, dachówka ceramiczna). Niewłaściwe są okładziny typu „siding”, a także blacha falista, eternit.

11.5 Strefy ochrony zabytków archeologicznych:

Strefa „OW”

Strefą „OW” obserwacji archeologicznej objęto cały przysiółek.

11.6 Wykaz stanowisk archeologicznych:

podany w części dotyczącej Grabowna Wielkiego.

11.2 GRABOWNO WIELKIE (GRABOWNO DUŻE)

USTALENIA KONSERWATORSKIE:

11.2.1 Obiekty i obszary w rejestrze zabytków:

- o Kościół filialny p.w. Matki Boskiej Częstochowskiej XVIIw., XX w.; mur.
decyzja o wpisie do rejestru zabytków nr: 551/W z dnia 17.02.1984 r.
- o Zespół dworski w granicach działek nr 325 i 336:
  - piwnice dworu: mur./szach., 1680 r., 1927 r.; ob. **Część naziemna dworu skreślona z rejestru zabytków, ob. jako relik.**
  - park i relikty ogrodu ozdobnego
decyzja o wpisie do rejestru zabytków nr: 627/W z dnia 11.04.1990 r.
- o Grodzisko, położone w lesie na północny zachód od wsi, w pobliżu przebiegającej tamtędy linii kolejowej;
decyzja nr 110/Arch z dnia 21.04.1965 r.
- o Wały ziemne, średniowieczne - położone w lesie na północ od zachodniego krańca wsi – stanowisko archeologiczne nr 32/43/75-32 AZP
decyzja nr 401/Arch/1968 z dnia 17.12.1968 r.

11.2.2 Gminna i wojewódzka ewidencja zabytków:

L.p.	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	d. cmentarz ewang.		2 poł. XIX	
2.	cmentarz kat. par.	na pn.-wsch. od wsi	2 poł. XIX	

3.	zespół dworski:		
b.	spichlerz (<i>spalony</i>)		ok. 1870
c.	młyn, ob. warsztat		ok. 1870
d.	obora		k. XIX, ok. 1920
4.	bud. stacji PKP		ok. 1910
a.	kolejowa wieża ciśnień		ok. 1905
b.	lokomotywnia, ob. Klub Rolnika		p. XX
5.	dom mieszk.	Nr 11	1932
6.	dom mieszk.	Nr 16	p. XX
7.	dom mieszk.	Nr 27	ok. 1930
8.	dom mieszk.	Nr 29	ok. 1920
9.	dom mieszk.	Nr 30	p. XX
10.	dom mieszk.	Nr 31	p. XX
a.	stodoła	Nr 31	ok. 1925
11.	dom mieszk., sklep	Nr 32	p. XX
12.	dom mieszk.	Nr 34	p. XX
13.	dom mieszk.	Nr 36	ok. 1900
14.	dom mieszk.	Nr 39	1899
15.	dom mieszk.	Nr 47	1 poł. XIX
16.	dom mieszk.	Nr 52	ok. 1910
17.	dom mieszk.	Nr 53	p. XX
18.	dom mieszk.	Nr 68	p. XX
19.	dom mieszk.	Nr 69	ok. 1910
20.	dom mieszk.	Nr 78	ok. 1930
21.	dom mieszk.	Nr 79	poł. XIX
a.	stodoła	Nr 79	2. poł. XIX
22.	dom mieszk.	Nr 84	p. XX
23.	dom mieszk.	Nr 85	1. poł. XIX
24.	dom mieszk.	Nr 91	ok. 1910
25.	dom mieszk.	Nr 92	poł. XIX
26.	dom mieszk.	Nr 93	XIX/XX
27.	dom mieszk.	Nr 98	p. XX
28.	dom mieszk., ob. poczta	Nr 101	ok. 1930
29.	dom mieszk., ob. ZOZ	Nr 112	ok. 1910
30.	dom mieszk.	Nr 117	ok. 1920
31.	dom mieszk.	Nr 118	ok. 1930
32.	dom mieszk.	Nr 119	ok. 1920
33.	kuźnia		ok. 1860

11.2.3 Cmentarze oraz obiekty i obszary zieleni chronionej:

- o Park podworski wraz z relikdami ogrodów ozdobnych wpisany do rejestru zabytków decyzją nr: 627/W z dnia 11. 04. 1990 r.
- o d. Cmentarz ewangelicki, ob. miejsce pocmentarne przy kościele, dz. nr 323 2. poł. XIX w. połączony widokowo z nowym cmentarzem
- o d. Cmentarz ewangelicki, ob. parafialny na północny wschód od wsi, dz. nr 194 2. poł. XIX w. połączony widokowo z kościołem (d. ewangelickim)

11.2.4 Strefy ochrony konserwatorskiej:

Strefa „A”

Strefą „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej objęto obszar i obiekty wpisane do rejestru zabytków, tj. zespół dworsko-parkowy oraz kościół wraz z terenem przykościelnym, dawnym cmentarzem.

Strefa „B”

Wyznaczono dwie strefy „B” ochrony konserwatorskiej: jedną dla całego założenia ruralistycznego z wyłączeniem folwarku oraz drugą dla zespołu dworca PKP z okoliczną zabudową.

Na obszarze założenia ruralistycznego należy kontynuować zabudowę zagrodową poprzez sytuowanie budynków wokół prostokątnego dziedzińca, pełniącego funkcje gospodarcze i komunikacyjne. Niedopuszczalne jest lokalizowanie nowych budynków pojedynczo, w środku działki (posesji). W przypadku dobudowywania nowych budynków na terenie zagród już istniejących należy te obiekty tak lokalizować, aby stanowiły logiczną kontynuację dotychczasowego układu budynków (np. należy dobudować czwarty bok prostokąta).

Wskazane jest uzupełnianie zabudowy poprzez sytuowanie nowych obiektów na niezabudowanych działkach-posesjach, położonych przy głównej drodze wiejskiej.

Należy utrzymać i kontynuować istniejące linie zabudowy. W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego należy wyznaczyć obszar – „pas zabudowy” nieprzekraczalnymi liniami zabudowy zarówno wobec wiejskiej drogi, jak i zaplecza działek (posesji). Ma to na celu pozostawienie „pasa ogrodów” - wyraźnie wyodrębnionych części działek siedliskowych, zajętych pod ogrody, sady, uprawy polowe, ewentualnie zieleń urządzoną.

Możliwość tworzenia drugiej linii zabudowy wobec konkretnych terenów zostanie określona na etapie opracowania planów miejscowych.

Przy rozbudowie układu komunikacyjnego należy w pierwszym rzędzie wykorzystywać już istniejące (lub niegdyś istniejące i znane z historycznych materiałów kartograficznych) drogi i ulice, drogi gospodarcze, obsługujące dawniej zaplecza działek, drogi gruntowe, miedzuchy, nawet miedze po odpowiednim przystosowaniu ich (prawnym i technicznym) do pełnienia tych funkcji. Dopuszcza się łączenie ich przecznkami.

Wyklucza się obsługę komunikacyjną poprzez tzw. sięgacze lub ślepe uliczki.

Zalecane jest utrzymanie dojazdów gospodarczych do zapleczy działek siedliskowych od pól lub dróg gospodarczych.

Nowowznoszone obiekty winny harmonizować z dotychczasową zabudową (wykluczone pawilony itp.) i krajobrazem poprzez:

- o niewielkie gabaryty,
- o drobną formę architektoniczną,
- o niewielką wysokość (jedna kondygnacja i ewentualnie druga w dachu),
- o dachy strome, o kącie nachylenia ok. 45°, dwuspadowe, symetryczne. Dopuszcza się urozmaicenia w postaci naczółków lub wystawek;
- o budynki rozplanowywane na rzucie prostokąta (o stosunku boków zbliżonym do 1:2) lub litery L;
- o budynki wolnostojące lub zgrupowane w zespoły; sytuowane wokół prostokątnego dziedzińca, pełniącego funkcje gospodarcze lub komunikacyjne. Szeregówki lub bloki wykluczone,
- o zalecane są materiały tradycyjne (cegła, kamień, drewno, ruda darniowa lub nawiązanie do niej; elewacje tynkowane lub ceramiczne, dachówka ceramiczna). Niewłaściwe są okładziny typu „siding”, a także blacha falista, eternit. Blacha

powlekana dopuszczalna jest jedynie jako pokrycie i to w kolorze imitującym dachówkę ceramiczną. Niedopuszczalne są kolory „obce”: niebieski, zielony, żółty.

W strefie „B” wyznaczonej dla części południowej, w okolicy dworca PKP, nowowznoszone obiekty winny się charakteryzować poniższymi cechami:

- o niewielkimi gabarytami,
- o drobną formą architektoniczną,
- o wysokością do dwóch kondygnacji i ewentualnie trzecią w dachu,
- o dachami stromymi, o kącie nachylenia ok. 25° - 45°, dwuspadowymi, symetrycznymi. Dopuszcza się urozmaicenia w postaci naczółków lub wystawek;
- o budynki wolnostojące lub zgrupowane w zespoły. Szeregówki lub bloki wykluczone,
- o zalecane są materiały tradycyjne (cegła, kamień, drewno, ruda darniowa lub nawiązanie do niej; elewacje tynkowane lub ceramiczne, dachówka ceramiczna). Niewłaściwe są okładziny typu „siding”, a także blacha falista, eternit.

Także na obszarze tej części wsi, w południowo-wschodniej „odnodze” strefy „B”, zlokalizowana jest zabudowa zagrodowa. Dla niej obowiązują zalecenia jak dla założenia ruralistycznego.

Strefa „E”

Strefą „E” ochrony ekspozycji objęto teren położony na wschód od grodziska i zgrupowania stanowisk archeologicznych. Strefa ta ma na celu ochronę i zachowanie możliwości wyeksponowania terenu, objętego strefą „W” ochrony reliktyw archeologicznych, na którym już zidentyfikowano: gród, osady przygodowe, relikty młynów, grobli i stawów, wskazujące na istniejący tu niegdyś zespół osadniczy. Na obszarze tej strefy „E” obowiązuje całkowity zakaz lokalizacji inwestycji kubaturowych lub innych barier optycznych.

11.2.5 Strefy ochrony zabytków archeologicznych:

Strefa „W”

Strefą „W” ochrony reliktyw archeologicznych objęto:

- o grodzisko wraz z grupą stanowisk archeologicznych, zlokalizowane na północny zachód od wsi, po obu stronach przebiegającej tamtędy linii kolejowej,
- o stanowisko archeologiczne obejmujące wały średniowieczne, usytuowane na zachód od wsi, przy drodze do Bukowinki,
- o kościół z terenem dawnego cmentarza przykościelnego,
- o dawny cmentarz ewangelicki.

Strefa „OW”

Strefą „OW” obserwacji archeologicznej objęto całe założenie ruralistyczne. Strefa ta stanowi równocześnie stanowisko archeologiczne nr 31/42/75-32 AZP.

Strefa OW obejmuje teren wsi (stanowisko) wraz z przyległościami – osadnictwem historycznym i pradziejowym oraz cały obszar jednostek MN, Mnu, Up, NUp, UO.

11.2.6 Wykaz stanowisk archeologicznych:**GRABOWNO WIELKIE****Obszar AZP 75-32**

1	Grabowno W.	nr 1/7/75-32 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • cmentarzysko kultury łużyckiej • ślad osadnictwa z epoki pradziejowej • osada z okresu wczesnego średniowiecza (VI-IX w.)
2	Grabowno W.	nr 2/8/75-32 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • osada kultury przeworskiej z późnego okresu lateńskiego
3	Grabowno W.	nr 3/9/75-32 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • ślad osadnictwa z okresu neolitu • ślad osadnictwa z okresu wczesnego średniowiecza
4	Grabowno W.	nr 4/10/75-32 AZP Rejestr Zabytków 110/Arch/1965 z 21.04.1965 r.	<ul style="list-style-type: none"> • grodzisko z okresu wczesnego średniowiecza (VI-IX w.)
5	Grabowno W.	nr 5/11/75-32 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • osada z okresu neolitu • cmentarzysko z epoki brązu
6	Grabowno W.	nr 6/12/75-32 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • osada z okresu wczesnego średniowiecza (VI-IX w.) • osada z okresu średniowiecza
7	Grabowno W.	nr 7/13/75-32 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • osada z okresu wczesnego średniowiecza • ślad osadnictwa z okresu wczesnego średniowiecza (VIII-1. poł. X w.) • ślad osadnictwa z okresu wczesnego średniowiecza (2. poł. X w.-XI w.) • osada z okresu średniowiecza
8	Grabowno W.	nr 8/14/75-32 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • osada kultury przeworskiej • osada z okresu wczesnego średniowiecza (VI-IX w.)
9	Grabowno W.	nr 17/23/75-32 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • ślad osadnictwa kultury przeworskiej ? z okresu wpływów rzymskich ? • ślad osadnictwa z okresu wczesnego średniowiecza ?
10	Grabowno W.	nr 18/24/75-32 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • osada kultury przeworskiej, z okresu wpływów rzymskich (faza D) • ślad osadnictwa kultury łużyckiej • ślad osadnictwa z okresu wczesnego średniowiecza (XII-XIII w.)
11	Grabowno W.	nr 19/25/75-32 AZP	<ul style="list-style-type: none"> • osada kultury przeworskiej, z okresu wpływów rzymskich (faza D) • ślad osadnictwa z epoki pradziejowej

12	Grabowno W.	nr 20/26/75-32 AZP	<ul style="list-style-type: none"> osada z okresu wczesnego średniowiecza (XI - 1. poł. XIII w.) śląd osadnictwa z okresu późnego średniowiecza
13	Grabowno W.	nr 21/27/75-32 AZP	<ul style="list-style-type: none"> śląd osadnictwa z okresu wczesnego średniowiecza
14	Grabowno W.	nr 22/28/75-32 AZP	<ul style="list-style-type: none"> osada z okresu wczesnego średniowiecza (2. poł. X - XII w.) śląd osadnictwa z okresu późnego średniowiecza
15	Grabowno W.	nr 23/29/75-32 AZP	<ul style="list-style-type: none"> osada z okresu wczesnego średniowiecza (2. poł. X - XII w.)
16	Grabowno W.	nr 24/30/75-32 AZP	<ul style="list-style-type: none"> osada kultury przeworskiej, z okresu wpływów rzymskich (faza C-D) śląd osadnictwa kultury łużyckiej śląd osadnictwa z okresu późnego średniowiecza
17	Grabowno W.	nr 25/31/75-32 AZP	<ul style="list-style-type: none"> osada z okresu wczesnego średniowiecza (VI-IX w.)
18	Grabowno W.	nr 26/32/75-32 AZP	<ul style="list-style-type: none"> osada z okresu wczesnego średniowiecza (VI-IX w.) śląd osadnictwa z okresu późnego średniowiecza
19	Grabowno W.	nr 27/33/75-32 AZP	<ul style="list-style-type: none"> osada kultury łużyckiej z epoki brązu osada kultury przeworskiej ? śląd osadnictwa z epoki pradziejowej osada z okresu wczesnego średniowiecza
20	Grabowno W.	nr 28/34/75-32 AZP	<ul style="list-style-type: none"> osada kultury przeworskiej, z wczesnej fazy okresu wpływów rzymskich
21	Grabowno W. - Kolonja Grabowno	nr 29/39/75-32 AZP	<ul style="list-style-type: none"> śląd osadnictwa z późnego średniowiecza
22	Grabowno W.	nr 30/41/75-32 AZP	<ul style="list-style-type: none"> śląd osadnictwa kultury łużyckiej z epoki brązu,
23	Grabowno W.	nr 31/42/75-32 AZP	<ul style="list-style-type: none"> wieś średniowieczna i nowożytna
24	Grabowno W.	nr 32/43/75-32 AZP Rejestr Zabytków 401/Arch/1968 z 17.12.1968 r.	<ul style="list-style-type: none"> wały ziemne, średniowiecze
Stanowiska bez określonej lokalizacji:			
25	Grabowno W.	nr 9/15/75-32 AZP	<ul style="list-style-type: none"> śląd osadnictwa z okresu wczesnego średniowiecza
26	Grabowno W.	nr 10/16/75-32 AZP	<ul style="list-style-type: none"> śląd osadnictwa z epoki kamienia
27	Grabowno W.	nr 11/17/75-32 AZP	<ul style="list-style-type: none"> śląd osadnictwa kultury łużyckiej z epoki brązu

28	Grabowno W.	nr 12/18/75-32 AZP	• ślad osadnictwa z epoki pradziejowej
29	Grabowno W.	nr 13/19/75-32 AZP	• ślad osadnictwa z epoki pradziejowej
30	Grabowno W.	nr 14/20/75-32 AZP	• ślad osadnictwa z epoki kamienia
31	Grabowno W.	nr 15/21/75-32 AZP	• ślad osadnictwa z epoki kamienia
32	Grabowno W.	nr 16/22/75-32 AZP	• ślad osadnictwa z okresu wczesnego średniowiecza
33	Grabowno W.		• zabytkowe cmentarze

11.2.7 Inne uwagi i zalecenia:

Ochronie podlega układ dróg w północnej części wsi.

Na terenie miejscowości znajdują się dwie dominanty wysokościowe: kolejowa wieża ciśnienia oraz wieża kościelna.

12.1 BRZEZINA (BRZEZINY)

USTALENIA KONSERWATORSKIE:**12.1.1 Obiekty i obszary w rejestrze zabytków:**

- o Proponuje się wpisanie spichlerza w folwarku (nr 13) do rejestru zabytków.

12.1.2 Gminna i wojewódzka ewidencja zabytków:

L.p.	Obiekt	Adres	Datowanie
1.	zespół folwarczny:	Nr 13	
a.	bud. Mieszk.	Nr 13	1934
b.	spichlerz	Nr 13	1811, poł. XIX
c.	bud. Gosp.	Nr 13	I. 30-te XX
d.	stodoła	Nr 13	I. 30-te XX
2.	dom mieszk.	Nr 2	1932
a.	bud. Gosp.	Nr 2	1932
3.	dom mieszk.	Nr 4	I. 20-30-te XX
a.	szopa	Nr 4	
4.	bud. Gospo. - inwentarski	na pn-wsch. Krańcu wsi	

12.1.3 Cmentarze oraz obiekty i obszary zieleni chronionej: brak.**12.1.4 Strefy ochrony konserwatorskiej:**Strefa „B”

Strefami „B” ochrony konserwatorskiej objęto dawną owczarnię *Rizisken*, folwark oraz zagrody na południowym krańcu przysiółka. Obowiązują tu następujące zalecenia:

- o należy zachować istniejącą historyczną zabudowę;

- o rozbiórki obiektów zabytkowych możliwe są jedynie w przypadku stwierdzenia ich złego stanu technicznego i wykonania odpowiedniej dokumentacji historyczno-architektonicznej; całość należy przedstawić i uzgodnić z właściwym WKZ;
- o lokalizowanie nowej zabudowy możliwe jest jedynie w miejscu rozebranych budynków historycznych lub jako logiczna kontynuacja zabudowy folwarcznej. Formą architektoniczną winna ona nawiązywać do zabudowy historycznej;
- o należy zachować w całości majdan folwarczny; a zwłaszcza jego jedność optyczną. Niedopuszczalne jest lokalizowanie na nim nowej zabudowy, wydzielanie działek wysokimi ogrodzeniami, sytuowanie tu zieleni wysokiej lub innych obiektów optycznie niszczących przestrzeń majdanu;
- o zakazuje się budowy silosów na podwórzach folwarcznych; budowę silosów w tych zespołach dopuszcza się jedynie jako wbudowane w obiekty folwarczne. Nowowznoszone obiekty winny harmonizować z dotychczasową zabudową (wykluczone pawilony ok.) i krajobrazem poprzez:
  - o niewielkie gabaryty,
  - o drobną formę architektoniczną,
  - o niewielką wysokość (jedna kondygnacja i ewentualnie druga w dachu),
  - o dachy strome, o kącie nachylenia ok. 45°, dwuspadowe, symetryczne. Dopuszcza się urozmaicenia w postaci naczółków lub wystawek;
  - o budynki rozplanowywane na rzucie prostokąta (o stosunku boków zbliżonym do 1:2) lub litery L;
  - o budynki wolnostojące lub zgrupowane w zespoły; sytuowane wokół prostokątnego dziedzińca, pełniące funkcje gospodarcze lub komunikacyjne. Szeregówki lub bloki wykluczone;
  - o zalecane są materiały tradycyjne (cegła, kamień, drewno, ruda darniowa lub nawiązanie do niej; elewacje tynkowane lub ceramiczne, dachówka ceramiczna). Niewłaściwe są okładziny typu „siding”, a także blacha falista, eternit.

12.1.5 Strefy ochrony zabytków archeologicznych:

Strefa „OW”

Strefami „OW” obserwacji archeologicznej objęto cały przysiółek dawną owczarnię *Rizisken* oraz dawny folwark.

12.1.6 Wykaz stanowisk archeologicznych:

ŁAZISKO-BRZEZINA

Obszar AZP 73-33

1	Łazisko-Brzezina	nr 8/8/73-33 AZP	• ślad osadnictwa z epoki pradziejowej • osada ? z epoki brązu – okres halsztacki

12.1.7 Inne uwagi i zalecenia:

Wskazane jest, aby nowowznoszone obiekty były zharmonizowane z dotychczasową zabudową (wykluczone pawilony ok.) i krajobrazem poprzez: niewielkie gabaryty, nieznaczną wysokość (jedna kondygnacja i ewentualnie druga w dachu), dachy strome, budynki rozplanowywane na rzucie prostokąta (o stosunku boków zbliżonym do 1:2) lub zestawionych ze sobą prostokątów.

12.2 JEZIORA

USTALENIA KONSERWATORSKIE:

12.2.1 Obiekty i obszary w rejestrze zabytków: brak.

12.2.2 Gminna i wojewódzka ewidencja zabytków: brak.

12.2.3 Cmentarze oraz obiekty i obszary zieleni chronionej: brak.

12.2.4 Strefy ochrony konserwatorskiej: nie wyznaczono.

12.2.5 Strefy ochrony zabytków archeologicznych:

Strefa „OW”

Strefą „OW” obserwacji archeologicznej objęto cały przysiółek.

12.2.6 Wykaz stanowisk archeologicznych: podany w części dotyczącej Łaziska.

12.2.7 Inne uwagi i zalecenia:

Wskazane jest, aby nowowznoszone obiekty były zharmonizowane z dotychczasową zabudową (wykluczone pawilony ok.) i krajobrazem poprzez: niewielkie gabaryty, nieznaczną wysokość (jedna kondygnacja i ewentualnie druga w dachu), dachy strome, budynki rozplanowywane na rzucie prostokąta (o stosunku boków zbliżonym do 1:2) lub zestawionych ze sobą prostokątów.

12.3 POREBY

USTALENIA KONSERWATORSKIE:

12.3.1 Obiekty i obszary w rejestrze zabytków: brak.

12.3.2 Gminna i wojewódzka ewidencja zabytków:

L.p.	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	zespół mieszk.- gosp.	Nr 3	2 poł. XIX, 1895	
a.	dom mieszk.	Nr 3		
b.	szopa/stodoła	Nr 3		
c.	bud. Gosp.	Nr 3		
2.	dom mieszk.	Nr 4	ok. 1860	
a.	bud. Gosp.	Nr 4	ok. 1910	
3.	dom mieszk.	Nr 5	2 poł. XIX	
4.	dom mieszk.	Nr 6	1. 20-te XX	
a.	bud. Gosp.	Nr 6	1. 20-te XX	
5.	dom mieszk.- gosp.	Nr 7	1906	
6.	dom mieszk.- gosp.	Nr 8	1. 20-te XX	
7.	dom mieszk.	Nr 9	ok. 1910	
8.	dom mieszk.- gosp.	Nr 10	1. 20-te XX	
9.	bud. Inwentarski	za nr 10	1. 30-te XX	
10.	dom mieszk.	Nr 11	ok. 1910	

12.2.3 Cmentarze oraz obiekty i obszary zieleni chronionej: brak.

12.3.4 Strefy ochrony konserwatorskiej: Strefa „K”

Strefą „K” ochrony krajobrazu kulturowego objęto cały przysiółek. Na tym obszarze należy kontynuować zabudowę zagrodową poprzez sytuowanie budynków wokół prostokątnego dziedzińca, pełniącego funkcje gospodarcze i komunikacyjne. Niedopuszczalne jest lokalizowanie nowych budynków pojedynczo, w środku działki (posesji). W przypadku dobudowywania nowych budynków na terenie zagród już istniejących należy te obiekty tak lokalizować, aby stanowiły logiczną kontynuację dotychczasowego układu budynków (□k. należy dobudować czwarty bok prostokąta).

Wskazane jest uzupełnianie zabudowy poprzez lokalizowanie nowych obiektów na niezabudowanych działkach-posesjach, usytuowanych przy głównej drodze wiejskiej. Tam, gdzie jest to logiczne i możliwe, należy kontynuować istniejące linie zabudowy.

Wyklucza się obsługę komunikacyjną poprzez tzw. Sięgacze lub ślepe uliczki.

Zalecane jest utrzymanie dojazdów gospodarczych do zapleczy działek siedliskowych od pól lub dróg gospodarczych.

Nowe obiekty winny harmonizować z dotychczasową zabudową (wykluczone pawilony) i krajobrazem poprzez:

- o niewielkie gabaryty,
- o drobną formę architektoniczną,
- o niewielką wysokość (jedna kondygnacja i ewentualnie druga w dachu),
- o dachy strome, o kącie nachylenia Ok. 45°, dwuspadowe, symetryczne. Dopuszcza się urozmaicenia w postaci naczółków lub wystawek;
- o budynki rozplanowywane na rzucie prostokąta (o stosunku boków zbliżonym do 1:2) lub litery L;
- o budynki wolnostojące lub zgrupowane w zespoły; sytuowane wokół prostokątnego dziedzińca, pełniącego funkcje gospodarcze lub komunikacyjne. Szeregowki lub bloki wykluczone,
- o zalecane są materiały tradycyjne (cegła, kamień, drewno, ruda darniowa lub nawiązanie do niej; elewacje tynkowane lub ceramiczne, dachówka ceramiczna). Wskazane jest stosowanie ceglanego lica ścian zewnętrznych. Niewłaściwe są okładziny typu „siding”, a także blacha falista, eternit. Blacha powlekana dopuszczalna jest jedynie jako pokrycie i to w kolorze imitującym dachówkę ceramiczną. Niedopuszczalne są kolory „obce”: niebieski, zielony, żółty.

12.3.5 Strefy ochrony zabytków archeologicznych: Strefa „OW”

Strefą „OW” obserwacji archeologicznej objęto cały przysiółek.

12.3.6 Wykaz stanowisk archeologicznych:**ŁAZISKO-PORĘBY****Obszar AZP 73-33**

1	Łazisko-Poręby	nr 5/3/73-33 AZP	• osada produkcyjna ? o nieokreślonej chronologii
2	Łazisko-Poręby	nr 6/4/73-33 AZP	• ślad osadnictwa z okresu średniowiecznego

3	Łazisko-Poręby	nr 3/5/73-33 AZP	• znalezisko luźne z epoki neolitu • znalezisko luźne z epoki brązu – okres halsztacki • osada kultury łużyckiej z III-V okresu epoki brązu • ślad osadnictwa z epoki pradziejowej • ślad osadnictwa z okresu nowożytnego
4	Łazisko-Poręby	nr 4/6/73-33 AZP	• osada ? kultury przeworskiej z okresu wpływów rzymskich (IV w.)
5	Łazisko-Poręby	nr 7/7/73-33 AZP	• ślad osadnictwa kultury łużyckiej, z epoki brązu okres halsztacki • ślad osadnictwa z okresu późnego średniowiecza

12.4 ŁAZISKA (ŁAZISKO)

USTALENIA KONSERWATORSKIE:

12.4.1 Obiekty i obszary w rejestrze zabytków: brak.

12.4.2 Gminna i wojewódzka ewidencja zabytków:

L.p.	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	zespół mieszk.- gosp.:	Nr 1	1920	
a.	dom mieszk.	Nr 1	1920	
b.	bud. gosp.	Nr 1	1920	
c.	stodoła	Nr 1	1920	
2.	dom mieszk.	Nr 2	1931	
3.	dom mieszk.	Nr 4	l. 20-te XX	
4.	dom mieszk.	Nr 5	1926	
5.	dom mieszk.	Nr 6	1926	
a.	bud. gosp.	Nr 6	1926	
6.	dom mieszk.	Nr 8 (?)	1927	
a.	bud. gosp.		1885	
7.	Zespół mieszk.- gosp.:	Nr 9	Ok. 1928	
a.	dom mieszk.	Nr 9	Ok. 1928	
b.	bud. gosp.	Nr 9	Ok. 1928	
c.	stodoła	Nr 9	Ok. 1920	
8.	dom mieszk.	Nr 10	l. 20-30-te XX	
a.	bud. gosp.	Nr 10	l. 20-30-te XX	
9.	zespół mieszk.- gosp.:	Nr 13	1933	
a.	dom mieszk.	Nr 13	1933	
b.	stodoła	Nr 13	1933	
c.	gud. gosp.	Nr 13	1933	
10.	dom mieszk.	Naprzeciw nr 13	1920-30	
a.	stodoła	naprzeciw nr 13	1920-30	

11.	zespół mieszk.- gosp.:	Nr 15	1928
a.	dom mieszk.	Nr 15	1928
b.	stodoła	Nr 15	1928
c.	bud. Gosp.	Nr 15	1928
12.	dom mieszk., d. szkoła	Nr 17	Ok. 1905
a.	bud. Gosp.	Nr 17	Ok. 1905
13.	dom mieszk.	Nr 18	Ok. 1920
a.	bud. Gosp.	Nr 18	1932

12.4.3 Cmentarze oraz obiekty i obszary zieleni chronionej: brak.

12.4.4 Strefy ochrony konserwatorskiej:

Strefa „B”

Strefą „B” ochrony konserwatorskiej objęto całe założenie ruralistyczne wraz z działkami siedliskowymi. Na obszarze tej strefy należy kontynuować zabudowę zagrodową poprzez sytuowanie budynków wokół prostokątnego dziedzińca, pełniącego funkcje gospodarcze i komunikacyjne. Niedopuszczalne jest lokalizowanie nowych budynków pojedynczo, w środku działki (posesji). W przypadku dobudowywania nowych budynków na terenie zagród już istniejących należy te obiekty tak lokalizować, aby stanowiły logiczną kontynuację dotychczasowego układu budynków (należy dobudować czwarty bok prostokąta).

Wskazane jest uzupełnianie zabudowy poprzez lokalizowanie nowych obiektów na niezabudowanych działkach-posesjach, usytuowanych przy głównej drodze wiejskiej.

Należy utrzymać i kontynuować istniejące linie zabudowy. W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego należy wyznaczyć obszar – „pas zabudowy” nieprzekraczalnymi liniami zabudowy zarówno wobec wiejskiej drogi, jak i zaplecza działek (posesji). Ma to na celu pozostawienie „pasa ogrodów” – wyraźnie wyodrębnionych części działek siedliskowych, zajętych pod ogrody, sady, uprawy polowe, ewentualnie zieleń urządzoną.

Możliwość tworzenia drugiej linii zabudowy wobec konkretnych terenów zostanie określona na etapie opracowania planów miejscowych.

Przy rozbudowie układu komunikacyjnego należy w pierwszym rzędzie wykorzystywać już istniejące (lub niegdyś istniejące i znane z historycznych materiałów kartograficznych) drogi, drogi gruntowe, miedzuchy, nawet miedze po odpowiednim przystosowaniu ich (prawnym i technicznym) do pełnienia tych funkcji.

Wyklucza się obsługę komunikacyjną poprzez tzw. Sięgacze lub ślepe uliczki.

Zalecane jest utrzymanie dojazdów gospodarczych do zapleczy działek siedliskowych od pól lub dróg gospodarczych.

Nowowznoszone obiekty winny harmonizować z dotychczasową zabudową (wykluczone pawilony ok.) i krajobrazem poprzez:

- o niewielkie gabaryty,
- o drobną formę architektoniczną,
- o niewielką wysokość (jedna kondygnacja i ewentualnie druga w dachu),
- o dachy strome, o kącie nachylenia ok. 45°, dwuspadowe, symetryczne. Dopuszcza się urozmaicenia w postaci naczółków lub wystawek;
- o budynki rozplanowywane na rzucie prostokąta (o stosunku boków zbliżonym do 1:2) lub litery L;
- o budynki wolnostojące lub zgrupowane w zespoły; sytuowane wokół prostokątnego dziedzińca, pełniącego funkcje gospodarcze lub komunikacyjne. Szeregowki lub bloki wykluczone,

- ⊖ zalecane są materiały tradycyjne (cegła, kamień, drewno, ruda darniowa lub nawiązanie do niej; elewacje tynkowane lub ceramiczne, dachówka ceramiczna). Niewłaściwe są okładziny typu „siding”, a także blacha falista, eternit.

12.4.5 Strefy ochrony zabytków archeologicznych:

Strefa „OW”

Strefą „OW” obserwacji archeologicznej objęto całe założenie ruralistyczne. Strefa ta stanowi równocześnie stanowisko archeologiczne nr 9/24/73-33 AZP.

Strefa OW obejmuje teren wsi (stanowisko) wraz z przyległościami – osadnictwem historycznym i pradziejowym oraz cały obszar jednostki MN.

12.4.6 Wykaz stanowisk archeologicznych:

ŁAZISKO

Obszar AZP 73-33

1	Łazisko	nr 9/24/73-33 AZP	• wieś średniowieczna i nowożytna
Stanowiska bez określonej lokalizacji:			
2	Łazisko	nr 1/9/73-33 AZP	• osadnictwo z okresu późnego średniowiecza
3	Łazisko	nr 2/10/73-33 AZP	• znalezisko luźne z okresu neolitu
4	Łazisko	nr 10/26/73-33 AZP	• grób szkieletowy o nieokreślonej chronologii
5	Łazisko	nr 11/27/73-33 AZP	• grób szkieletowy o nieokreślonej chronologii

13.1 WESÓŁKA

(MOSZYCE-WESÓŁKA)

USTALENIA KONSERWATORSKIE:

13.1.1 Obiekty i obszary w rejestrze zabytków: brak.

13.1.2 Gminna i wojewódzka ewidencja zabytków:

L.p.	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	dom mieszk.	Nr 1	k. XIX	
2.	młyn z bud. Mieszk.	Nr 2	k. XIX, 1910-20	

13.1.3 Cmentarze oraz obiekty i obszary zieleni chronionej: brak.

13.1.4 Strefy ochrony konserwatorskiej:

Strefa „B”

Strefą „B” ochrony konserwatorskiej objęto dawny młyn oraz dwie położone w pobliżu zagrody. Należy utrzymać charakter przysiółka i jego bardzo luźną zabudowę. W przypadku lokowania nowej zabudowy należy ją sytuować na dużych działkach i nadać jej następujące cechy:

- o niewielkie gabaryty,
- o drobną formę architektoniczną,
- o niewielką wysokość (jedna kondygnacja i ewentualnie druga w dachu),
- o dachy strome, o kącie nachylenia około 45°, dwuspadowe, symetryczne. Dopuszcza się urozmaicenia w postaci naczółków lub wystawek;
- o budynki rozplanowywane na rzucie prostokąta (o stosunku boków zbliżonym do 1:2) lub litery L;
- o budynki wolnostojące lub zgrupowane w zespoły; sytuowane wokół prostokątnego dziedzińca, pełniące funkcje gospodarcze lub komunikacyjne. Szeregówki lub bloki wykluczone,
- o zalecane są materiały tradycyjne (cegła, kamień, drewno, ruda darniowa lub nawiązanie do niej; elewacje tynkowane lub ceramiczne, dachówka ceramiczna). Niewłaściwe są okładziny typu „siding”, a także blacha falista, eternit.

13.1.5 Strefy ochrony zabytków archeologicznych:

Strefa „OW”

Strefą „OW” obserwacji archeologicznej objęto cały przysiółek z otoczeniem oraz stanowiskami archeologicznymi.

13.1.6 Wykaz stanowisk archeologicznych:

podany w części dotyczącej Moszyc.

13.2 MOSZYCE

USTALENIA KONSERWATORSKIE:

13.2.1 Obiekty i obszary w rejestrze zabytków:

- o Gródek stożkowaty z okresu średniowiecza – stanowisko archeologiczne nr 1/12/74-33 AZP
decyzja nr 3/Arch/2000 z dnia 28.03.2000 r.
- o Osada z okresu neolitu – stanowisko archeologiczne nr 4/11/74-32 AZP
decyzja nr 347/Arch/1968 z dnia 05.04.1968 r.

13.2.2 Gminna i wojewódzka ewidencja zabytków:

L.p.	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	d. cmentarz ewangelicki	Na pn.-zach. skraju wsi	2 poł. XIX	
2.	dom mieszk.	Nr 3	p. XX	
a.	bud. gosp.	Nr 3	p. XX	
3.	dom mieszk.	Nr 4	p. XX	
a.	bud. gosp.	Nr 4	p. XX	
4.	dom mieszk.	Nr 5	k. XIX	
a.	stodoła	Nr 5	k. XIX	
5.	dom mieszk.	Nr 9	p. XX	
a.	bud. gosp.	Nr 9	p. XX	
6.	dom mieszk.	Nr 10	k. XIX	
a.	bud. gosp.	Nr 10	k. XIX	

7.	dom mieszk.	Nr 12	k. XIX
a.	bud. gosp.	Nr 12	k. XIX
8.	bud. gosp.	Nr 17	
9.	dom mieszk.	Nr 18	
10.	zespół mieszk.- gosp.	Nr 22	
a.	dom mieszk.	Nr 22	
b.	bud. gosp. I	Nr 22	
c.	bud. gosp. II	Nr 22	
11.	dom mieszk.	Nr 26	
12.	dom mieszk.	Nr 32	
13.	dom mieszk.	Nr 30	
14.	dom mieszk.- gosp.	Nr 33	k. XIX
15.	dom mieszk.	Nr 34	
16.	dom mieszk.	Nr 35	
17.	dom mieszk.- gosp.	Nr 38	l. 30-te XX
18.	dom mieszk. I bud. Gosp. Spółdzielni SKORPOL		

13.2.3 Cmentarze oraz obiekty i obszary zieleni chronionej:

- o d. Cmentarz ewangelicki,
przy zachodnim skraju szosy do Goszcza, dz. nr 66
prawdopodobnie 2. poł. XIX w.

13.2.4 Strefy ochrony konserwatorskiej:

Strefa „B”

Strefą „B” ochrony konserwatorskiej objęto całe założenie ruralistyczne wraz z dawnym folwarkiem.

Na obszarze założenia ruralistycznego należy kontynuować zabudowę zagrodową poprzez sytuowanie budynków wokół prostokątnego dziedzińca, pełniącego funkcje gospodarcze i komunikacyjne. Niedopuszczalne jest więc lokalizowanie nowych budynków pojedynczo, w środku działki (posesji). W przypadku dobudowywania nowych budynków na terenie zagród już istniejących należy te obiekty tak lokalizować, aby stanowiły logiczną kontynuację dotychczasowego układu budynków (□k. należy dobudować czwarty bok prostokąta).

Wskazane jest uzupełnianie zabudowy poprzez lokalizowanie nowych obiektów na niezabudowanych działkach-posesjach, usytuowanych przy głównej drodze wiejskiej.

Należy utrzymać i kontynuować istniejące linie zabudowy. W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego należy wyznaczyć obszar – „pas zabudowy” nieprzekraczalnymi liniami zabudowy zarówno wobec wiejskiej drogi, jak i zaplecza działek (posesji). Ma to na celu pozostawienie „pasa ogrodów” – wyraźnie wyodrębnionych części działek siedliskowych, zajętych pod ogrody, sady, uprawy polowe, ewentualnie zieleń urządzoną.

Możliwość tworzenia drugiej linii zabudowy wobec konkretnych terenów zostanie określona na etapie opracowania planów miejscowych.

Przy rozbudowie układu komunikacyjnego należy w pierwszym rzędzie wykorzystywać już istniejące (lub niegdyś istniejące i znane z historycznych materiałów kartograficznych) drogi i ulice, drogi gospodarcze, obsługujące dawniej zaplecza działek, drogi gruntowe, miedzuchy, nawet miedze po odpowiednim przystosowaniu ich (prawnym i technicznym) do pełnienia tych funkcji. Dopuszcza się łączenie ich przecznkami.

Wyklucza się obsługę komunikacyjną poprzez tzw. Siegacze lub ślepe uliczki.

Zalecane jest utrzymanie dojazdów gospodarczych do zapleczy działek siedliskowych od pól lub dróg gospodarczych.

Na terenie dawnego folwarku obowiązują następujące zalecenia:

- o należy zachować istniejącą zabudowę;
- o rozbiórki obiektów zabytkowych możliwe są jedynie w przypadku stwierdzenia ich złego stanu technicznego i wykonania odpowiedniej dokumentacji historyczno-architektonicznej; całość należy przedstawić i uzgodnić z właściwym WKZ;
- o lokalizowanie nowej zabudowy możliwe jest jedynie w miejscu rozebranych budynków historycznych lub jako logiczna kontynuacja zabudowy folwarcznej. Formą architektoniczną winna ona nawiązywać do zabudowy historycznej;
- o należy zachować w całości majdan folwarczny;
- o zakazuje się budowy silosów na podwórzach folwarcznych; budowę silosów w tych zespołach dopuszcza się jedynie jako wbudowane w obiekty folwarczne.

W strefie „B” ochrony konserwatorskiej nowowznoszone obiekty winny harmonizować z dotychczasową zabudową (wykluczone pawilony ok.) i krajobrazem poprzez:

- o niewielkie gabaryty
- o drobną formę architektoniczną,
- o niewielką wysokość (jedna kondygnacja i ewentualnie druga w dachu),
- o dachy strome, o kącie nachylenia ok. 45°, dwuspadowe, symetryczne. Dopuszcza się urozmaicenia w postaci naczółków lub wystawek;
- o budynki rozplanowywane na rzucie prostokąta (o stosunku boków zbliżonym do 1:2) lub litery L;
- o budynki wolnostojące lub zgrupowane w zespoły; sytuowane wokół prostokątnego dziedzińca, pełniące funkcje gospodarcze lub komunikacyjne. Szeregówki lub bloki wykluczone,
- o zalecane są materiały tradycyjne (cegła, kamień, drewno, ruda darniowa lub nawiązanie do niej; elewacje tynkowane lub ceramiczne, dachówka ceramiczna). Niewłaściwe są okładziny typu „siding”, a także blacha falista, eternit.

13.2.5 Strefy ochrony zabytków archeologicznych:

Strefa „W”

Strefami „W” ochrony reliktyw archeologicznych objęto

- grodzisko, położone w centrum wsi, obok dawnego folwarku
- dawny cmentarz położony na zachód od wsi.

Strefa „OW”

Strefą „OW” obserwacji archeologicznej objęto całe założenie ruralistyczne wraz z dawnym cmentarzem położonym na zachód od wsi.

Strefa OW obejmuje teren wsi (stanowisko) wraz z przyległościami – osadnictwem historycznym i pradziejowym oraz cały obszar jednostek MN, UP, Mnu.

13.2.6 Wykaz stanowisk archeologicznych:**MOSZYCE****Obszar AZP 74-32**

1	Moszyce	nr 2/10/74-32 AZP	• osada ? z okresu mezolitu
2	Moszyce	nr 4/11/74-32 AZP Rejestr Zabytków 347/Arch/1968 z 05.04.1968 r.	• osada z okresu neolitu
3	Moszyce	nr 3/12/74-32 AZP	• osada ? z okresu mezolitu
4	Moszyce	nr 6/24/74-32 AZP	• ślad osadnictwa z epoki kamienia • ślad osadnictwa z okresu późnego średniowiecza

Obszar AZP 74-33

5	Moszyce	nr 1/12/74-33 AZP Rejestr Zabytków 3/Arch/2000 z 28.03.2000 r.	• gródek stożkowy z okresu średniowiecza
6	Moszyce	nr 5/13/74-33 AZP	• osada hutnicza? Z okresu wpływów rzymskich • ślad osadnictwa z okresu wczesnego średniowiecza
7	Moszyce		• dawny cmentarz

14.1 ŚWINIARY**USTALENIA KONSERWATORSKIE:**

14.1.1 Obiekty i obszary w rejestrze zabytków: brak.

14.1.2 Gminna i wojewódzka ewidencja zabytków:

L.p.	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	dom mieszk.	Nr 4	p. XX	
a.	bud. gosp.	Nr 4	p. XX	

14.1.3 Cmentarze oraz obiekty i obszary zieleni chronionej: brak.

14.1.4 Strefy ochrony konserwatorskiej:

Strefa „K”

Strefami „K” ochrony krajobrazu kulturowego objęto zachowane zabudowania przysiółka. Należy zachować charakter tej zabudowy. Nowowznoszone obiekty winny harmonizować z dotychczasową zabudową (wykluczone pawilony itp.) i krajobrazem poprzez:

- o niewielkie gabaryty,

- o drobną formę architektoniczną,
- o niewielką wysokość (jedna kondygnacja i ewentualnie druga w dachu),
- o dachy strome, o kącie nachylenia $\approx$ k. 45°, dwuspadowe, symetryczne. Dopuszcza się urozmaicenia w postaci naczółków lub wystawek;
- o budynki rozplanowywane na rzucie prostokąta (o stosunku boków zbliżonym do 1:2) lub litery L;
- o budynki wolnostojące lub zgrupowane w zespoły; sytuowane wokół prostokątnego dziedzińca, pełniące funkcje gospodarcze lub komunikacyjne. Szeregówki lub bloki wykluczone;
- o zalecane są materiały tradycyjne (cegła, kamień, drewno, ruda darniowa lub nawiązanie do niej; elewacje tynkowane lub ceramiczne, dachówka ceramiczna). Niewłaściwe są okładziny typu „siding”, a także blacha falista, eternit. Blacha powlekana dopuszczalna jest jedynie jako pokrycie i to w kolorze imitującym dachówkę ceramiczną. Niedopuszczalne są kolory „obce”: niebieski, zielony, żółty.

14.1.5 Strefy ochrony zabytków archeologicznych:

Strefa „OW”

Strefami „OW” obserwacji archeologicznej objęto teren przysiółka wraz z przyległościami – osadnictwem historycznym i pradziejowym (cały obszar jednostki MN).

15.1.6 Wykaz stanowisk archeologicznych:

podany w części dotyczącej Nowej Wsi.

14.2 KUŹNIA GOSZCZAŃSKA (KUŹNICA GOSZCZAŃSKA)

UWAGA:

Zważywszy na podobieństwa w nazewnictwie Kuźni Goszczańskiej (*Goschützhammer*) oraz Starej Kuźni (*Althammer, Heinrichshütte*), a także ze względu na dane źródłowe, podawane do 1845 r. dla dóbr w Kuźni Goszczańskiej, natomiast od 1891 r. dla Starej Kuźni wnioskować można, że od 1787 r. miejscowości te stanowiły jeden majątek. Jednakże domniemanie to nie jest potwierdzone źródłowo.

USTALENIA KONSERWATORSKIE:

14.2.1 Obiekty i obszary w rejestrze zabytków: brak.

- o Obozowisko z okresu mezolitu – stanowisko archeologiczne nr 1/9/74-32 AZP; decyzja nr 346/Arch/1968 z dnia 27.09.1968 r.

14.2.2 Konserwatorski spis zabytków architektury i budownictwa:

L.p.	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	d. cmentarz ewang.	na wsch. od wsi	1 poł. XIX	
2.	dom mieszk.	Nr 2	ok. 1915	
a.	stodoła	Nr 2	ok. 1915	
b.	obora	Nr 2	ok. 1915	

3.	zagroda:	Nr 9	
a.	obora	Nr 9	ok. 1910
b.	stodoła	Nr 9	ok. 1910
4.	dom mieszk.	Nr 10	ok. 1910
a.	stodoła	Nr 10	k. XIX
b.	bud. inwentarski	Nr 10	ok. 1910
5.	dom mieszk.	Nr 11	ok. 1920

: na terenie tego obrębu nie ma żadnego cmentarza; ewidencja zabytków cytowana jest za wykazem otrzymanym z Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków.

14.2.3 Cmentarze oraz obiekty i obszary zieleni chronionej: brak.

14.2.4 Strefy ochrony konserwatorskiej:

Strefa „K”

Strefą „K” ochrony krajobrazu kulturowego objęto cały przysiółek wraz z otuliną.

W strefie tej nowa zabudowa winna być lokowana na pustych działkach, znajdujących się pomiędzy działkami już zabudowanymi. Nowowznoszone obiekty winny harmonizować z dotychczasową zabudową (wykluczone pawilony itp.) i krajobrazem poprzez:

niewielkie gabaryty,

drobną formę architektoniczną,

niewielką wysokość (jedna kondygnacja i ewentualnie druga w dachu),

- dachy strome, o kącie nachylenia ok. 45°, dwuspadowe, symetryczne. Dopuszcza się urozmaicenia w postaci naczółków lub wystawek;
- budynki rozplanowywane na rzucie prostokąta (o stosunku boków zbliżonym do 1:2) lub litery L;
- budynki wolnostojące lub zgrupowane w zespoły; sytuowane wokół prostokątnego dziedzińca, pełniące funkcje gospodarcze lub komunikacyjne. Szeregówki lub bloki wykluczone,
- zalecane są materiały tradycyjne (cegła, kamień, drewno, ruda darniowa lub nawiązanie do niej; elewacje tynkowane lub ceramiczne, dachówka ceramiczna). Niewłaściwe są okładziny typu „siding”, a także blacha falista, eternit. Blacha powlekana dopuszczalna jest jedynie jako pokrycie i to w kolorze imitującym dachówkę ceramiczną. Niedopuszczalne są kolory „obce”: niebieski, zielony, żółty.

14.2.5 Strefy ochrony zabytków archeologicznych:

Strefa „OW”

Strefą „OW” obserwacji archeologicznej objęto cały przysiółek wraz z przyległościami – osadnictwem historycznym i pradziejowym, cały obszar jednostki MN skoncentrowany przy obszarze wsi oraz dawne wyrobiska i zgrupowania stanowisk archeologicznych. Strefa ta stanowi równocześnie stanowisko archeologiczne nr 19/25/74-32 AZP.

14.2.6 Wykaz stanowisk archeologicznych:

podany w części dotyczącej Goszcza.

14.3 NOWA WIEŚ GOSZCZAŃSKA

USTALENIA KONSERWATORSKIE:

14.3.1 Obiekty i obszary w rejestrze zabytków: brak.

14.3.2 Gminna i wojewódzka ewidencja zabytków:

L.p.	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	d. cmentarz ewang.	Na wsch. Od wsi	2 poł. XIX	
2.	szkoła	Nr 2	ok. 1920	
a.	bud. gosp.	Nr 2	ok. 1920	
3.	dom mieszk.	Nr 11	ok. 1915	
4.	dom mieszk.	Nr 28	ok. 1915	
5.	dom mieszk.	Nr 30	ok. 1920	
6.	zespół mieszk.-gosp.:	Nr 34		
a.	oficyna mieszk.	Nr 34 a	p. XX	
b.	bud. mieszk.	Nr 34	ok. 1920	
c.	obora	Nr 34	ok. 1920	
d.	bud. gosp.	Nr 34 d	p. XX	
7.	dom mieszk.	Nr 36	ok. 1910	

14.3.3 Cmentarze oraz obiekty i obszary zieleni chronionej:

- o d. cmentarz ewangelicki na wschód od wsi
2. poł. XIX w.

14.3.4 Strefy ochrony konserwatorskiej:

Strefa „B”

Strefą „B” ochrony konserwatorskiej objęto całą wieś w obrębie działek siedliskowych wraz z drogami gospodarczymi ograniczającymi je od południa i północy.

Przy rozbudowie układu komunikacyjnego należy w pierwszym rzędzie wykorzystywać już istniejące (lub niegdyś istniejące i znane z historycznych materiałów kartograficznych) drogi i ulice, drogi gospodarcze, obsługujące dawniej zaplecza działek, drogi gruntowe, miedzuchy, nawet miedze po odpowiednim przystosowaniu ich (prawnym i technicznym) do pełnienia tych funkcji. Dopuszcza się łączenie ich przecznkami.

Wyklucza się obsługę komunikacyjną poprzez tzw. Sięgacze lub ślepe uliczki.

Zalecane jest utrzymanie dojazdów gospodarczych do zapleczy działek siedliskowych od pól lub dróg gospodarczych.

Na obszarze założenia ruralistycznego należy kontynuować zabudowę zagrodową poprzez sytuowanie budynków wokół prostokątnego dziedzińca, pełniącego funkcje gospodarcze i komunikacyjne. Niedopuszczalne jest lokalizowanie nowych budynków pojedynczo, w środku działki (posesji). W przypadku dobudowywania nowych budynków na terenie zagród już istniejących należy te obiekty tak lokalizować, aby stanowiły logiczną kontynuację dotychczasowego układu budynków (□k. należy dobudować czwarty bok prostokąta).

Wskazane jest uzupełnianie zabudowy poprzez lokalizowanie nowych obiektów na niezabudowanych działkach-posesjach, usytuowanych przy głównej drodze wiejskiej.

Należy utrzymać i kontynuować istniejące linie zabudowy. W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego należy wyznaczyć obszar – „pas zabudowy” nieprzekraczalnymi liniami zabudowy zarówno wobec wiejskiej drogi, jak i zaplecza

działek (posesji). Ma to na celu pozostawienie „pasa ogrodów” – wyraźnie wyodrębnionych części działek siedliskowych, zajętych pod ogrody, sady, uprawy polowe, także zielenią urządzone.

Możliwość tworzenia drugiej linii zabudowy wobec konkretnych terenów zostanie określona na etapie opracowania planów miejscowych.

Nowowznoszone obiekty winny harmonizować z dotychczasową zabudową (wykluczone pawilony itp.) i krajobrazem poprzez:

- o niewielkie gabaryty,
- o drobną formę architektoniczną,
- o niewielką wysokość (jedna kondygnacja i ewentualnie druga w dachu),
- o dachy strome, o kącie nachylenia $\approx$ k. 45° , dwuspadowe, symetryczne. Dopuszcza się urozmaicenia w postaci naczółków lub wystawek;
- o budynki rozplanowywane na rzucie prostokąta (o stosunku boków zbliżonym do 1:2) lub litery L;
- o budynki wolnostojące lub zgrupowane w zespoły; sytuowane wokół prostokątnego dziedzińca, o funkcjach gospodarczych, komunikacyjnych. Szeregówki lub bloki wykluczone;
- o zalecane są materiały tradycyjne (cegła, kamień, drewno, ruda darniowa lub nawiązanie do niej; elewacje tynkowane lub ceramiczne, dachówka ceramiczna). Niewłaściwe są okładziny typu „siding”, a także blacha falista, eternit.

Na terenie dawnego folwarku obowiązują ponadto następujące zalecenia:

- o należy zachować istniejącą zabudowę;
- o rozbiórki obiektów zabytkowych możliwe są jedynie w przypadku stwierdzenia ich złego stanu technicznego i wykonania odpowiedniej dokumentacji historyczno-architektonicznej; całość należy przedstawić i uzgodnić z właściwym WKZ;
- o lokalizowanie nowej zabudowy możliwe jest jedynie w miejscu rozebranych budynków historycznych lub jako logiczna kontynuacja zabudowy folwarcznej. Formą architektoniczną winna ona nawiązywać do zabudowy historycznej;
- o należy zachować w całości majdan folwarczy; a zwłaszcza jego jedność optyczną. Niedopuszczalne jest lokalizowanie na nim nowej zabudowy, wydzielanie działek wysokimi ogrodzeniami, sytuowanie tu zieleni wysokiej lub innych obiektów optycznie niszczących przestrzeń majdanu;
- o zakazuje się budowy silosów na podwórzach folwarcznych; budowę silosów w tych zespołach dopuszcza się jedynie jako wbudowane w obiekty folwarczne.

Strefa „E”

Z drogi z Nowej Wsi Goszczańskiej do Goszcza wyznaczono strefę „E” ochrony ekspozycji zabudowy Kuźni Starej. Inwestowanie w tej strefie jest dopuszczalne, lecz należy kształtować jego formę w oparciu o panoramy chronionej strefą „E” miejscowości. Wyklucza się lokowanie w tej strefie barier optycznych.

14.3.5 Strefy ochrony zabytków archeologicznych:

Strefa „W”

Strefą „W” ochrony relikwów archeologicznych objęto dawny cmentarz ewangelicki.

Strefa „OW”

Strefami „OW” obserwacji archeologicznej objęto:

- całą wieś. Strefa ta stanowi równocześnie stanowisko archeologiczne nr 25/54/73-32 AZP,

- grupę stanowisk archeologicznych położoną na zachód od wsi,
- grupę stanowisk archeologicznych zlokalizowanych na wschód od wsi.

Strefa OW obejmuje teren wsi (stanowisko) wraz z przyległościami- osadnictwem historycznym i pradziejowym oraz cały obszar jednostki MN, skoncentrowany przy obszarze wsi w kierunku Zakrzowa i Drągowa.

14.3.6 Wykaz stanowisk archeologicznych:

NOWA WIEŚ GOSZCZAŃSKA

Obszar AZP 73-32

1	Nowa Wieś Goszczańska	nr 16/27/73-32 AZP	• ślad osadnictwa z epoki pradziejowej
2	Nowa Wieś Goszczańska	nr 7/28/73-32 AZP	• osada z okresu wpływów rzymskich
3	Nowa Wieś Goszczańska	nr 4/29/73-32 AZP	• osada ? kultury łużyckiej, z epoki brązu – okres halsztacki • osada kultury przeworskiej z okresu wpływow rzymskich • osada z epoki pradziejowej • ślad osadnictwa z okresu halsztackiego
4	Nowa Wieś Goszczańska	nr 17/30/73-32 AZP	• ślad osadnictwa z epoki pradziejowej • ślad osadnictwa z okresu wczesnego średniowiecza
5	Nowa Wieś Goszczańska	nr 18/31/73-32 AZP	• nieokreślony rodzaj stanowiska o nieokreślonej chronologii
6	Nowa Wieś Goszczańska	nr 19/32/73-32 AZP	• osada ? z okresu późnego średniowiecza
7	Nowa Wieś Goszczańska	nr 20/37/73-32 AZP	• ślad osadnictwa z okresu wczesnego średniowiecza, fazy D
8	Nowa Wieś Goszczańska	nr 12/38/73-32 AZP	• ślad osadnictwa z późnego okresu wpływow rzymskich • ślad osadnictwa z okresu wczesnego średniowiecza?
9	Nowa Wieś Goszczańska	nr 3/39/73-32 AZP	• obozowisko z epoki mezolitu • skarb z epoki brązu – okres halsztacki • osada kultury przeworskiej z okresu wpływow rzymskich (III w) • grób ciałopalny kultury przeworskiej z okresu wpływów rzymskich • osada kultury przeworskiej z okresu wędrówek ludów • osada z okresu wczesnego halsztatu • ślad osadnictwa z okresu późnego średniowiecza
10	Nowa Wieś Goszczańska	nr 21/40/73-32 AZP	• osada kultury przeworskiej z późnego okresu wpływów rzymskich
11	Nowa Wieś Goszczańska	nr 22/42/73-32 AZP	• osada z okresu późnego średniowiecza

12	Nowa Wieś Goszczańska	nr 1/43/73-32 AZP	• cmentarzysko ciałopalne z okresu wpływów rzymskich (I-II w.)
13	Nowa Wieś Goszczańska	nr 13/47/73-32 AZP	• znalezisko luźne kultury przeworskiej z okresu wpływów rzymskich • ślad osadnictwa o nieokreślonej chronologii
14	Nowa Wieś Goszczańska	nr 2/48/73-32 AZP	• osada z okresu epoki kamienia • osada wczesnośredniowieczna (X-XIII w.)
15	Nowa Wieś Goszczańska	nr 5/49/73-32 AZP	• osada ? z młodszej epoki kamienia-neolit • osada kultury przeworskiej z okresu wpływów rzymskich • osada ?
16	Nowa Wieś Goszczańska	nr 23/50/73-32 AZP	• ślad osadnictwa o nieokreślonej chronologii
17	Nowa Wieś Goszczańska	nr 14/51/73-32 AZP	• znalezisko luźne z okresu wczesnego średniowiecza
18	Nowa Wieś Goszczańska	nr 15/52/73-32 AZP	• znalezisko luźne z okresu wczesnego średniowiecza
19	Nowa Wieś Goszczańska	nr 25/54/73-32 AZP	• wieś średniowieczna i nowożytna
Stanowiska bez określonej lokalizacji:			
20	Nowa Wieś Goszczańska	nr 8/33/73-32 AZP	• nieokreślony rodzaj stanowiska z OWR (I w. n.e.)
21	Nowa Wieś Goszczańska	nr 9/34/73-32 AZP	• cmentarzysko szkieletowe z XII w.
22	Nowa Wieś Goszczańska	nr 10/35/73-32 AZP	• nieokreślony rodzaj stanowiska, pradzieje
23	Nowa Wieś Goszczańska	nr 11/36/73-32 AZP	• nieokreślony rodzaj stanowiska z epoki brązu
Obszar AZP 73-33			
24	Nowa Wieś Goszczańska	nr 6/13/73-33 AZP	• osada kultury łużyckiej z okresu epoki brązu • osada kultury przeworskiej z okresu wpływów rzymskich • osada ? z okresu wczesnego/późnego średniowiecza
25	Nowa Wieś Goszczańska	nr 24/17/73-33 AZP	• ślad osadnictwa z epoki pradziejowej • osada ? z okresu wczesnego średniowiecza (późnych faz) • osada ? z okresu średniowiecza
26	Nowa Wieś Goszczańska		• dawny cmentarz

14.3.7 Inne uwagi i zalecenia:

Ochronie podlega układ głównej drogi wiejskiej wraz z drogami gospodarczymi ograniczającymi działki siedliskowe od północy i od południa.

15.1 TRZY CHAŁUPY

USTALENIA KONSERWATORSKIE:

15.1.1 **Obiekty i obszary w rejestrze zabytków:** brak

15.1.2 **Gminna i wojewódzka ewidencja zabytków:**

L.p.	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	dom mieszk.	Nr 2	ok. 1900	
2.	dom mieszk.	Nr 3	ok. 1900	

15.1.3 **Cmentarze oraz obiekty i obszary zieleni chronionej:** brak.

15.1.4 **Strefy ochrony konserwatorskiej:**

Strefa „B”

Strefą „B” ochrony konserwatorskiej objęto historyczną zabudowę przysiółka wraz z działkami siedliskowymi. Nowa zabudowa winna być lokalizowana wzdłuż istniejących dróg, na działkach pomiędzy zabudową oraz kontynuować istniejące linie zabudowy. Nowowznoszone obiekty winny harmonizować z dotychczasową zabudową (wykluczone pawilony itp.) i krajobrazem poprzez:

- o niewielkie gabaryty,
- o drobną formę architektoniczną,
- o niewielką wysokość (jedna kondygnacja i ewentualnie druga w dachu),
- o dachy strome, o kącie nachylenia ok. 45°, dwuspadowe, symetryczne. Dopuszcza się urozmaicenia w postaci naczółków lub wystawek;
- o budynki rozplanowywane na rzucie prostokąta (o stosunku boków zbliżonym do 1:2) lub litery L;
- o budynki wolnostojące lub zgrupowane w zespoły; sytuowane wokół prostokątnego dziedzińca, pełniącego funkcje gospodarcze lub komunikacyjne. Szeregówki lub bloki wykluczone,
- o zalecane są materiały tradycyjne (cegła, kamień, drewno, ruda darniowa lub nawiązanie do niej; elewacje tynkowane lub ceramiczne, dachówka ceramiczna). Niewłaściwe są okładziny typu „siding”, a także blacha falista, eternit.

15.1.5 **Strefy ochrony zabytków archeologicznych:**

Strefa „OW”

Strefą „OW” obserwacji archeologicznej objęto teren wsi wraz z przyległościami – osadnictwem historycznym i pradziejowym oraz cały obszar jednostki MN.

15.1.6 **Wykaz stanowisk archeologicznych:**

podany w części dotyczącej Olszówki.

15.2 GOLA MAŁA

USTALENIA KONSERWATORSKIE:

15.2.1 **Obiekty i obszary w rejestrze zabytków:** brak

15.2.2 **Gminna i wojewódzka ewidencja zabytków:**

L.p.	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	dom mieszk.	Nr 1	ok. 1910	
2.	dom mieszk.	Nr 2	p. XX	
a.	bud. gosp.	Nr 2	p. XX	
3.	dom mieszk.	Nr 3	1922	
a.	bud. gosp.	Nr 3	p. XX	
b.	stodoła	Nr 3	p. XX	
4.	dom mieszk. (ruina)	obok nr 6	k. XIX	
5.	dom mieszk.	Nr 7	ok. 1900	
a.	bud. gosp.	Nr 7	ok. 1900	
6.	dom mieszk.	Nr 8	ok. 1900	
a.	stodoła	Nr 8 (10)	ok. 1900	
7.	dom mieszk.	Nr 9	ok. 1920	
8.	dom mieszk.	Nr 11	ok. 1920	
9.	dom mieszk.	Nr 12	k. XIX	
10.	dom mieszk.	Nr 16	k. XIX	

15.2.3 **Cmentarze oraz obiekty i obszary zieleni chronionej:** brak.

15.2.4 **Strefy ochrony konserwatorskiej:**

Strefa „B”

Strefą „B” ochrony konserwatorskiej objęto całe założenie ruralistyczne wraz z działkami siedliskowymi. Nowa zabudowa winna być lokalizowana wzdłuż istniejących dróg, na niezabudowanych działkach położonych pomiędzy zabudową oraz kontynuować istniejące linie zabudowy.

Nowowznoszone obiekty winny harmonizować z dotychczasową zabudową (wykluczone pawilony itp.) i krajobrazem poprzez:

- o niewielkie gabaryty,
- o drobną formę architektoniczną,
- o niewielką wysokość (jedna kondygnacja i ewentualnie druga w dachu),
- o dachy strome, o kącie nachylenia $\square$ k. 45° , dwuspadowe, symetryczne. Dopuszcza się urozmaicenia w postaci naczółków lub wystawek;
- o budynki rozplanowywane na rzucie prostokąta (o stosunku boków zbliżonym do 1:2) lub litery L;
- o budynki wolnostojące lub zgrupowane w zespoły; sytuowane wokół prostokątnego dziedzińca, pełniące funkcje gospodarcze lub komunikacyjne. Szeregowki lub bloki wykluczone,
- o zalecane są materiały tradycyjne (cegła, kamień, drewno, ruda darniowa lub nawiązanie do niej; elewacje tynkowane lub ceramiczne, dachówka ceramiczna). Niewłaściwe są okładziny typu „siding”, a także blacha falista, eternit.

15.2.5 Strefy ochrony zabytków archeologicznych: Strefa „OW”

Strefą „OW” obserwacji archeologicznej objęto całe założenie ruralistyczne.

Strefa OW obejmuje teren wsi wraz z przyległościami – osadnictwem historycznym i pradziejowym oraz cały obszar jednostek ME, MN, skoncentrowany przy obszarze wsi.

15.2.6 Wykaz stanowisk archeologicznych:

podany w części dotyczącej Olszówki.

15.3 OLSZÓWKA**USTALENIA KONSERWATORSKIE:**

15.3.1 **Obiekty i obszary w rejestrze zabytków:** brak.

15.3.2 **Gminna i wojewódzka ewidencja zabytków:**

L.p.	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	d. cmentarz	W centrum wsi	2 poł. XIX	
2.	zespół folwarczny:	Nr 4	2 poł. XIX	
a.	dom mieszk.	Nr 4	k. XIX	
b.	bud. gosp.		ok. 1870	
c.	stodoła		ok. 1870	
3.	dom mieszk.	Nr 1	ok. 1900	
4.	dom mieszk.	Nr 3	k. XIX	
a.	bud. gosp.	Nr 3	k. XIX	
5.	transformator	za nr 4	ok. 1915	
6.	dom mieszk.	Nr 8	ok. 1900	
7.	dom mieszk.	Nr 12	ok. 1910	
a.	bud. gosp.	Nr 12	1912	
8.	dom mieszk.	Nr 16	k. XIX	
9.	dom mieszk.	Nr 20	k. XIX	
a.	bud. gosp.	Nr 20	k. XIX	
10.	dom mieszk.	Nr 22	k. XIX	
a.	stodoła	Nr 22	k. XIX	
11.	dom mieszk.	Nr 25	k. XIX	
a.	stodoła	Nr 25	k. XIX	
12.	szkoła podstawowa	Nr 28	ok. 1910	
a.	bud. gosp.	Nr 28	ok. 1910	
13.	dom mieszk.	Nr 32	ok. 1900	

15.3.3 Cmentarze oraz obiekty i obszary zieleni chronionej:

- o d. Cmentarz ewangelicki, w środkowej części wsi, dz. nr 170, 2. poł. XIX w.

15.3.4 Strefy ochrony konserwatorskiej: Strefa „B”

Strefą „B” ochrony konserwatorskiej objęto założenie ruralistyczne wraz z terenem dawnego folwarku.

Na terenie dawnego folwarku obowiązują następujące zalecenia:

- o należy zachować istniejącą zabudowę;
- o rozbiórki obiektów zabytkowych możliwe są jedynie w przypadku stwierdzenia ich złego stanu technicznego i wykonania odpowiedniej dokumentacji historyczno-architektonicznej; całość należy przedstawić i uzgodnić z właściwym WKZ;
- o lokalizowanie nowej zabudowy możliwe jest jedynie w miejscu rozebranych budynków historycznych lub jako logiczna kontynuacja zabudowy folwarcznej. Formą architektoniczną winna ona nawiązywać do zabudowy historycznej;
- o należy zachować w całości majdan folwarczny; a przynajmniej jego jedność optyczną. Niedopuszczalne jest lokalizowanie na nim nowej zabudowy, wydzielanie działek wysokimi ogrodzeniami, sytuowanie tu zieleni wysokiej lub innych obiektów optycznie niszczących przestrzeń majdanu;
- o zakazuje się budowy silosów na podwórzach folwarcznych; budowę silosów w tych zespołach dopuszcza się jedynie jako wbudowane w obiekty folwarczne.

Strefa „K”

Strefą „K” ochrony krajobrazu objęto zachodnią część wsi wraz z terenami przyległymi.

Strefa „B” i „K”

W obu strefach: strefie „B” ochrony konserwatorskiej oraz w strefie „K” ochrony krajobrazu kulturowego przy rozbudowie układu komunikacyjnego należy w pierwszym rzędzie wykorzystywać już istniejące (lub niegdyś istniejące i znane z historycznych materiałów kartograficznych) drogi i ulice, drogi gospodarcze, obsługujące dawniej zaplecza działek, drogi gruntowe, miedzuchy, nawet miedze po odpowiednim przystosowaniu ich (prawnym i technicznym) do tych funkcji. Dopuszcza się łączenie ich przecznicami.

Wyklucza się obsługę komunikacyjną poprzez tzw. Sięgacze lub ślepe uliczki.

Zalecane jest utrzymanie dojazdów gospodarczych do zapleczy działek siedliskowych od pól lub dróg gospodarczych.

Należy kontynuować zabudowę zagrodową poprzez sytuowanie budynków wokół prostokątnego dziedzińca, pełniącego funkcje gospodarcze i komunikacyjne. Niedopuszczalne jest lokalizowanie nowych budynków pojedynczo, w środku działki (posesji). W przypadku dobudowywania nowych budynków na terenie zagród już istniejących należy te obiekty tak lokalizować, aby stanowiły logiczną kontynuację dotychczasowego układu budynków (□k. należy dobudować czwarty bok prostokąta).

Wskazane jest uzupełnianie zabudowy poprzez lokalizowanie nowych obiektów na niezabudowanych działkach-posesjach, usytuowanych przy głównej drodze wiejskiej.

Należy utrzymać i kontynuować istniejące linie zabudowy. Nowowznoszone obiekty winny harmonizować z dotychczasową zabudową (wykluczone pawilony itp.) i krajobrazem poprzez:

- o niewielkie gabaryty,
- o drobną formę architektoniczną,
- o niewielką wysokość (jedna kondygnacja i ewentualnie druga w dachu),
- o dachy strome, o kącie nachylenia □k. 45°, dwuspadowe, symetryczne. Dopuszcza się urozmaicenia w postaci naczółków lub wystawek;
- o budynki rozplanowywane na rzucie prostokąta (o stosunku boków zbliżonym do 1:2) lub litery L;
- o budynki wolnostojące lub zgrupowane w zespoły; sytuowane wokół prostokątnego dziedzińca, pełniącego funkcje gospodarcze lub komunikacyjne. Szeregówki lub bloki wykluczone,

- o zalecane są materiały tradycyjne (cegła, kamień, drewno, ruda darniowa lub nawiązanie do niej; elewacje tynkowane lub ceramiczne, dachówka ceramiczna). Niewłaściwe są okładziny typu „siding”, a także blacha falista, eternit. Blacha powlekana dopuszczalna jest jedynie w strefie „K” jako pokrycie i to w kolorze imitującym dachówkę ceramiczną. Niedopuszczalne są kolory „obce”: niebieski, zielony, żółty.

Strefa „E”

Z południowego krańca wsi wyznaczono strefę „E” ochrony ekspozycji zabudowy Goli Małej. Inwestowanie w tej strefie jest dopuszczalne, lecz należy kształtować jego formę w oparciu o panoramy chronionej strefą „E” miejscowości tak, aby jej nie przesłonić. Nie należy stosować ciągłych barier optycznych.

15.3.5 Strefy ochrony zabytków archeologicznych:

Strefa „W”

Strefą „W” ochrony reliktywów archeologicznych objęto dawny cmentarz ewangelicki.

Strefa „OW”

Strefą „OW” obserwacji archeologicznej objęto całą historyczną zabudowę wsi wraz z działkami siedliskowymi.

Strefa OW obejmuje teren wsi wraz z przyległościami – osadnictwem historycznym i pradziejowym oraz cały obszar jednostek MN, ME, UP.

15.3.6 Wykaz stanowisk archeologicznych:

OLSZÓWKA

Obszar AZP 74-32

Stanowiska bez określonej lokalizacji:

1	Olszówka	nr 1/15/74-32 AZP	• cmentarzysko ciałopalne i szkieletowe o nieokreślonej chronologii
---	----------	-------------------	---

Należy stworzyć stanowisko archeologiczne dla cmentarza ewangelickiego.

16.3.7 Inne uwagi i zalecenia:

Ochronie podlega układ głównej drogi wiejskiej.

16.1 DĄBROWA

USTALENIA KONSERWATORSKIE:

16.1.1 Obiekty i obszary w rejestrze zabytków: brak

16.1.2 Gminna i wojewódzka ewidencja zabytków:

L.p.	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	d. cmentarz ewang.	Na wsch. Od wsi	2 poł. XIX	
2.	dom mieszk.	Nr 3	1934	
3.	dom mieszk.	Nr 11	2 poł. XIX	
4.	dom mieszk.- gosp.	Nr 13	k. XIX	
5.	dom mieszk.	Nr 15	k. XIX	

6.	dom mieszk.	Nr 17	ok. 1930
7.	dom mieszk.	Dąbrowa nr 18	ok. 1860
8.	dom mieszk.	Dąbrowa nr 19	ok. 1860

16.1.3 Cmentarze oraz obiekty i obszary zieleni chronionej:

- o d. cmentarz ewangelicki z 2. poł. XIX w.
ok. 300 m na południe od zabudowy Dąbrowy, dz. nr 109

16.1.4 Strefy ochrony konserwatorskiej:

Strefa „K”

Strefą „K” ochrony krajobrazu kulturowego objęto wieś wraz z otoczeniem, sięgając od zachodu granicy lasów, od wschodu obejmując dawny cmentarz ewangelicki i ciek wodny. W strefie tej należy zachować luźną zabudowę. Nowowznoszone obiekty winny być lokalizowane wzdłuż istniejących dróg, na niezabudowanych działkach, położonych między zabudową, kontynuować istniejące linie zabudowy oraz harmonizować z dotychczasową zabudową (wykluczone pawilony itp.) i krajobrazem poprzez:

- o niewielkie gabaryty oraz drobną formę architektoniczną,
- o niewielką wysokość (jedna kondygnacja i ewentualnie druga w dachu),
- o dachy strome, o kącie nachylenia ok. 45°, dwuspadowe, symetryczne. Dopuszcza się urozmaicenia w postaci naczółków lub wystawek;
- o budynki rozplanowywane na rzucie prostokąta (o stosunku boków ok. 1:2) lub litery L;
- o budynki wolnostojące lub zgrupowane w zespoły; sytuowane wokół prostokątnego dziedzińca, o funkcjach gospodarczych, komunikacyjnych. Szeregówki lub bloki wykluczone,
- o zalecane są materiały tradycyjne (cegła, kamień, drewno, ruda darniowa lub nawiązanie do niej; elewacje tynkowane lub ceramiczne, dachówka ceramiczna). Niewłaściwe są okładziny typu „siding”, a także blacha falista, eternit. Blacha powlekana dopuszczalna jest jedynie jako pokrycie i to w kolorze imitującym dachówkę ceramiczną. Niedopuszczalne są kolory „obce”: niebieski, zielony, żółty.

16.1.5 Strefy ochrony zabytków archeologicznych:

Strefa „W”

Strefą „W” objęto dawny cmentarz ewangelicki.

Strefa „OW”

Strefą „OW” obserwacji archeologicznej objęto całe założenie ruralistyczne.

16.1.6 Wykaz stanowisk archeologicznych: podany w części dotyczącej Sądrożyc.

17.1 SĄDROŻYCE (SĘDROŻYCE)

USTALENIA KONSERWATORSKIE:

17.1.1 **Obiekty i obszary w rejestrze zabytków:** brak.

17.1.2 **Gminna i wojewódzka ewidencja zabytków:**

L.p.	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	zespół mieszk. - gosp.:	Nr 1	p. XX	
a.	dom mieszk.	Nr 1	p. XX	
b.	bud. gosp. I	Nr 1	p. XX	
c.	bud. gosp. II	Nr 1	p. XX	
2.	dom mieszk.	Nr 2		
a.	bud. gosp.	Nr 2		
3.	dom mieszk.	Nr 3		
a.	bud. gosp.	Nr 3		
4.	dom mieszk.	Nr 5	XIX/XX	
5.	dom mieszk.	Nr 6		
6.	dom mieszk.	Nr 7	1 ćw. XX	
7.	dom mieszk.	Nr 8		
8.	dom mieszk., d. szkoła	Nr 9	ok. 1900	
a.	bud. gosp.	Nr 9		
9.	dom mieszk.	Nr 10		
10.	dom mieszk.	Nr 11		
11.	dom mieszk.	Nr 12		
12.	dom mieszk.	Nr 13	1 poł. XIX	
13.	dom mieszk.	Nr 16	k. XIX	
a.	dud. gosp.	Nr 16	k. XIX	
14.	dom mieszk.	Nr 17		
a.	bud. gosp.	Nr 17		
15.	dom mieszk.	Dąbrowa nr 18	ok. 1860	
16.	dom mieszk.	Dąbrowa nr 19	ok. 1860	
17.	dom mieszk.	Nr 21		
18.	dom mieszk.	Nr 22		
19.	dom mieszk.	Nr 23	p. XX	
20.	dom mieszk.	Nr 24		
21.	dom mieszk.	Nr 29	ok. 1920	
a.	stodoła	Nr 29	ok. 1920	
22.	dom mieszk.	Nr 31	1926	

17.1.3 **Cmentarze oraz obiekty i obszary zieleni chronionej:** brak.

17.1.4 **Strefy ochrony konserwatorskiej:**

Strefa „B”

Strefą „B” ochrony konserwatorskiej objęto północną część historycznej wsi z zachowanym układem ruralistycznym.

Na obszarze założenia ruralistycznego należy kontynuować zabudowę zagrodową poprzez sytuowanie budynków wokół prostokątnego dziedzińca, pełniącego funkcje gospodarcze i komunikacyjne. Niedopuszczalne jest lokalizowanie nowych budynków pojedynczo, w środku działki (posesji). W przypadku dobudowywania nowych budynków na terenie zagród już istniejących należy te obiekty tak lokalizować, aby stanowiły logiczną kontynuację dotychczasowego układu budynków (ok. należy dobudować czwarty bok prostokąta).

Wskazane jest uzupełnianie zabudowy poprzez lokalizowanie nowych obiektów na niezabudowanych działkach-posesjach, usytuowanych przy głównej drodze wiejskiej.

Nowowznoszone obiekty winny harmonizować z dotychczasową zabudową (wykluczone pawilony itp.) i krajobrazem poprzez:

- o niewielkie gabaryty,
- o drobną formę architektoniczną,
- o niewielką wysokość (jedna kondygnacja i ewentualnie druga w dachu),
- o dachy strome, o kącie nachylenia ok. 45°, dwuspadowe, symetryczne. Dopuszcza się urozmaicenia w postaci naczółków lub wystawek;
- o budynki rozplanowywane na rzucie prostokąta (o stosunku boków zbliżonym do 1:2) lub litery L;
- o budynki wolnostojące lub zgrupowane w zespoły; sytuowane wokół prostokątnego dziedzińca, o funkcjach gospodarczych, komunikacyjnych. Szeregówki lub bloki wykluczone,
- o zalecane są materiały tradycyjne (cegła, kamień, drewno, ruda darniowa lub nawiązanie do niej; elewacje tynkowane lub ceramiczne, dachówka ceramiczna). Niewłaściwe są okładziny typu „siding”, a także blacha falista, eternit.-

Strefa „K”

W otoczeniu strefy „B” wyznaczono strefę „K” ochrony krajobrazu kulturowego

17.1.5 Strefy ochrony zabytków archeologicznych:

Strefa „OW”

Strefą „OW” obserwacji archeologicznej objęto całe założenie ruralistyczne. Strefa OW obejmuje teren wsi (stanowisko) wraz z przyległościami – osadnictwem historycznym i pradziejowym (cały) obszar jednostek MN, ME, UP.

17.1.6 Wykaz stanowisk archeologicznych:

SĄDROŻYCE			
Obszar AZP 75-32			
1	Sądrożyce	nr 1/35/75-32 AZP	• osad kultury przeworskiej z okresu późnolateńs.
Obszar AZP 75-33			
2	Sądrożyce	nr 4/12/75-33 AZP	• osada ? z okresu nowożytn. Z XVI-XVIII w.
3	Sądrożyce	nr 5/13/75-33 AZP	• ślad osadnictwa z okresu późnego średniowiecza XIV-XV w.
Stanowiska bez określonej lokalizacji:			
4	Sądrożyce	nr 2/10/75-33 AZP	• nieokreślony rodzaj stanowiska z okresu neolitu

5	Sądrożyce	nr 3/11/75-33 AZP	• cmentarzysko ciałopalne kultury łużyckiej z IV-V okresu epoki brązu
6	Sądrożyce	nr 6/27/75-33 AZP	• punkt osadniczy – pradziej, neolit?
7	Sądrożyce	nr 7/28/75-33 AZP	• miejsce kultu – kamień
	Dąbrowa		• cmentarz

18.1 SOSNÓWKA-KOLONIA + DREWNIANY MŁYN

UWAGA

W tym rozdziale omawia się zabudowę, posiadającą różne nazwy (niemieckie i polskie) oraz należącą do różnych obrębów geodezyjnych (Drogoszowice i Sosnówka). Granica, oddzielająca te obręby jest zupełnie nieczytelna w terenie, w związku z czym autorzy k $\square$. Opracowania zdecydowali się nie rozdzielać tych osad.

USTALENIA KONSERWATORSKIE:

18.1.1 Obiekty i obszary w rejestrze zabytków: brak.

18.1.2 Gminna i wojewódzka ewidencja zabytków:

Istniejące obiekty nie kwalifikują się do uwzględnienia ich w gminnej i wojewódzkiej ewidencji zabytków.

18.1.3 Cmentarze oraz obiekty i obszary zieleni chronionej: brak.

18.1.4 Strefy ochrony konserwatorskiej:

Strefa „K”

Strefą „K” ochrony krajobrazu kulturowego objęto oba przysiółki: Kolonię Sosnówkę i Drewniany Młyn. Strefę oparto o granice lasów. Na tym obszarze nie należy zagęszczać zabudowy – dopuszczalne są nowe inwestycje, lecz powinny one harmonizować z dotychczasową zabudową (wykluczone pawilony itp.) i krajobrazem poprzez:

- o niewielkie gabaryty,
- o drobną formę architektoniczną,
- o niewielką wysokość (jedna kondygnacja i ewentualnie druga w dachu),
- o dachy strome, o kącie nachylenia ok. 45°, dwuspadowe, symetryczne. Dopuszcza się urozmaicenia w postaci naczółków lub wystawek;
- o budynki rozplanowywane na rzucie prostokąta (o stosunku boków zbliżonym do 1:2) lub litery L;
- o budynki wolnostojące lub zgrupowane w zespoły; sytuowane wokół prostokątnego dziedzińca, pełniącego funkcje gospodarcze lub komunikacyjne. Szeregówki lub bloki wykluczone,
- o zalecane są materiały tradycyjne (cegła, kamień, drewno, ruda darniowa lub nawiązanie do niej; elewacje tynkowane lub ceramiczne, dachówka ceramiczna). Dopuszczalne są materiały współczesne, np. beton. Niewłaściwe są okładziny typu „siding”, a także blacha falista, eternit. Blacha powlekana dopuszczalna jest jedynie

jako pokrycie i to w kolorze imitującym dachówkę ceramiczną. Niedopuszczalne są kolory „obce”: niebieski, zielony, żółty.

18.1.5 Strefy ochrony zabytków archeologicznych:

Strefa „OW”

Strefą „OW” obserwacji archeologicznej objęto cały teren historycznej zabudowy.

18.1.6 Wykaz stanowisk archeologicznych:

podany w części dotyczącej właściwych obrębów: Drogoszowic i Sosnówki.

18.2 SOSNÓWKA

USTALENIA KONSERWATORSKIE:

18.2.1 Obiekty i obszary w rejestrze zabytków: brak.

18.2.2 Gminna i wojewódzka ewidencja zabytków:

L.p.	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	dom mieszk.	Nr 7	p. XX	
2.	dom mieszk.	Nr 9	p. XX	
3.	dom mieszk.	Nr 10	p. XX	
4.	dom mieszk.	Nr 11	ok. 1915	
5.	dom mieszk.	Nr 15	p. XX	
6.	dom mieszk., d. <i>Gasthaus</i>	Nr 17	p. XX	
7.	dom mieszk.	Nr 23	ok. 1910	

18.2.3 Cmentarze oraz obiekty i obszary zieleni chronionej: brak.

18.2.4 Strefy ochrony konserwatorskiej:

Strefa „K”

Strefą „K” ochrony krajobrazu kulturowego objęto całą miejscowość wraz z otoczeniem, mającą na celu zachowanie i wyeksponowanie jej walorów krajobrazowo-widokowych. Południowo-wschodnia granica tej strefy oparta jest o linię lasów, północno-zachodnia o ciek wodny.

Należy uporządkować zabudowę powstającą na południowy wschód od zasadniczej części wsi. Dopuszczalne jest także zagęszczenie zabudowy przy głównej drodze.

Na obszarze założenia ruralistycznego należy kontynuować zabudowę zagrodową poprzez sytuowanie budynków wokół prostokątnego dziedzińca, pełniącego funkcje gospodarcze i komunikacyjne. Niedopuszczalne jest lokalizowanie nowych budynków pojedynczo, w środku działki (posesji). W przypadku dobudowywania nowych budynków na terenie zagród już istniejących należy te obiekty tak lokalizować, aby stanowiły logiczną kontynuację dotychczasowego układu budynków (ok. należy dobudować czwarty bok prostokąta).

Wskazane jest uzupełnianie zabudowy poprzez lokalizowanie nowych obiektów na niezabudowanych działkach-posesjach, usytuowanych przy głównej drodze wiejskiej.

Należy utrzymać i kontynuować istniejące linie zabudowy. W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego należy wyznaczyć obszar – „pas zabudowy” nieprzekraczalnymi liniami zabudowy zarówno wobec wiejskiej drogi, jak i zaplecza działek (posesji). Ma to na celu pozostawienie „pasa ogrodów” – wyraźnie

wyodrębnionych części działek siedliskowych, zajętych pod ogrody, sady, uprawy polowe, ewentualnie zieleń urządzoną.

Możliwość tworzenia drugiej linii zabudowy wobec konkretnych terenów zostanie określona na etapie opracowania planów miejscowych.

Przy rozbudowie układu komunikacyjnego należy w pierwszym rzędzie wykorzystywać już istniejące (lub niegdyś istniejące i znane z historycznych materiałów kartograficznych) drogi, drogi gruntowe, miedzuchy, nawet miedze po odpowiednim przystosowaniu ich (prawnym i technicznym) do pełnienia tych funkcji.

Wyklucza się obsługę komunikacyjną poprzez tzw. Sięgacze lub ślepe uliczki.

Zalecane jest utrzymanie dojazdów gospodarczych do zapleczy działek siedliskowych od pól lub dróg gospodarczych.

Nowowznoszone obiekty winny harmonizować z dotychczasową zabudową (wykluczone pawilony itp.) i krajobrazem poprzez:

- o niewielkie gabaryty,
- o drobną formę architektoniczną,
- o niewielką wysokość (jedna kondygnacja i ewentualnie druga w dachu),
- o dachy strome, o kącie nachylenia ok. 45°, dwuspadowe, symetryczne. Dopuszcza się urozmaicenia w postaci naczółków lub wystawek;
- o budynki rozplanowywane na rzucie prostokąta (o stosunku boków zbliżonym do 1:2) lub litery L;
- o budynki wolnostojące lub zgrupowane w zespoły; sytuowane wokół prostokątnego dziedzińca, pełniące funkcje gospodarcze lub komunikacyjne. Szeregówki lub bloki wykluczone,
- o zalecane są materiały tradycyjne (cegła, kamień, drewno, ruda darniowa lub nawiązanie do niej; elewacje tynkowane lub ceramiczne, dachówka ceramiczna). Niewłaściwe są okładziny typu „siding”, a także blacha falista, eternit. Blacha powlekana dopuszczalna jest jedynie jako pokrycie i to w kolorze imitującym dachówkę ceramiczną. Niedopuszczalne są kolory „obce”: niebieski, zielony, żółty.

18.2.5 Strefy ochrony zabytków archeologicznych:

Strefa „OW”

Strefą „OW” obserwacji archeologicznej objęto teren wsi wraz z przyległościami – osadnictwem historycznym i pradziejowym (cały obszar jednostki MN, ME wraz ze stanowiskiem 1/2/75 – 32 AZP).

18.2.6 Wykaz stanowisk archeologicznych:

SOSNÓWKA

Obszar AZP 75-32

1	Sosnówka	nr 4/36/75-33 AZP	• osada kultury łużyckiej z epoki brązu • ślad osadnictwa z epoki pradziejowej • osada z okresu wczesnego i późnego średniowiecza
2	Sosnówka	nr 5/37/75-33 AZP	• osada kultury przeworskiej z okresu wpływów rzymskich (fazy D) • ślad osadnictwa z okresu późnego średniowiecza

Obszar AZP 76-32

3	Sosnówka	nr 1/13/76-32 AZP	• osada z okresu późnego średniowiecza
4	Sosnówka	nr 2/14/76-32 AZP	• osada z okresu późnego średniowiecza

- 5 Sosnówka nr 3/15/76-32 AZP • ślad osadnictwa z epoki pradziejowej
• osada z okresu późnego średniowiecza

19.1 LEŚNE DOMY (obwód Twardogóra)

USTALENIA KONSERWATORSKIE:

19.1.1 Obiekty i obszary w rejestrze zabytków: brak.

19.1.2 Gminna i wojewódzka ewidencja zabytków:

L.p.	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	dom mieszk.	Nr 1	ok. 1910	
2.	dom mieszk.	Nr 4	ok. 1920	

19.1.3 Cmentarze oraz obiekty i obszary zieleni chronionej: brak.

19.1.4 Strefy ochrony konserwatorskiej:

Strefa „B”

Strefą „B” ochrony konserwatorskiej objęto historyczną zabudowę dawnego przysiółka – obecnie części miasta Twardogóry. Należy zachować wiejski charakter przysiółka z zabudową zagrodową lokowaną wzdłuż wiejskiej drogi. Nowowznoszone obiekty winny harmonizować z dotychczasową zabudową (wykluczone pawilony itp.) i krajobrazem poprzez:

- o niewielkie gabaryty,
- o drobną formę architektoniczną,
- o niewielką wysokość (jedna kondygnacja i ewentualnie druga w dachu),
- o dachy strome, o kącie nachylenia ok. 45°, dwuspadowe, symetryczne. Dopuszcza się urozmaicenia w postaci naczółków lub wystawek;
- o budynki rozplanowywane na rzucie prostokąta (o stosunku boków zbliżonym do 1:2) lub litery L;
- o budynki wolnostojące lub zgrupowane w zespoły; sytuowane wokół prostokątnego dziedzińca, pełniące funkcje gospodarcze lub komunikacyjne. Szeregówki lub bloki wykluczone;
- o zalecane są materiały tradycyjne (cegła, kamień, drewno, ruda darniowa lub nawiązanie do niej; elewacje tynkowane lub ceramiczne, dachówka ceramiczna). Niewłaściwe są okładziny typu „siding”, a także blacha falista, eternit. Blacha powlekana dopuszczalna jest jedynie jako pokrycie i to w kolorze imitującym dachówkę ceramiczną. Niedopuszczalne są kolory „obce”: niebieski, zielony, żółty.

19.1.5 Strefy ochrony zabytków archeologicznych:

Strefa „OW”

Strefą „OW” obserwacji archeologicznej objęto całą historyczną zabudowę przysiółka.

19.1.6 Wykaz stanowisk archeologicznych:

Podany w osobnej części z wykazem stanowisk archeologicznych na terenie miasta Twardogóra.

19.2 STARA TWARDOGÓRA**USTALENIA KONSERWATORSKIE:****19.2.1 Obiekty i obszary w rejestrze zabytków:****19.2.2 Gminna i wojewódzka ewidencja zabytków:**

L.p.	Obiekt	Adres	Datowanie	Rejestr Zabytków
1.	dom mieszk.	Nr 5		
a.	bud. gosp. I	Nr 5		
b.	bud. gosp. II	Nr 5		
2.	dom mieszk.	Nr 6		
3.	dom mieszk.	Nr 7		
4.	dom mieszk.	Nr 8		

19.2.3 Cmentarze oraz obiekty i obszary zieleni chronionej: brak.**19.2.4 Strefy ochrony konserwatorskiej:**Strefa „B”

Strefą „B” ochrony konserwatorskiej objęto założenie ruralistyczne przysiółka – obecnie części miasta Twardogóry. Należy zachować wiejski charakter przysiółka z zabudową zagrodową.

Przy rozbudowie układu komunikacyjnego należy w pierwszym rzędzie wykorzystywać już istniejące (lub niegdyś istniejące i znane z historycznych materiałów kartograficznych) drogi i ulice, drogi gospodarcze, obsługujące dawniej zaplecza działek, drogi gruntowe, miedzuchy, nawet miedze po odpowiednim przystosowaniu ich (prawnym i technicznym) do pełnienia tych funkcji.

Wyklucza się obsługę komunikacyjną poprzez tzw. Sięgacze lub ślepe uliczki.

Zalecane jest utrzymanie dojazdów gospodarczych do zapleczy działek siedliskowych od pól lub dróg gospodarczych.

Nowowznoszone obiekty winny harmonizować z dotychczasową zabudową (wykluczone pawilony itp.) i krajobrazem poprzez:

- o niewielkie gabaryty,
- o drobną formę architektoniczną,
- o niewielką wysokość (jedna kondygnacja i ewentualnie druga w dachu),
- o dachy strome, o kącie nachylenia ok. 45°, dwuspadowe, symetryczne. Dopuszcza się urozmaicenia w postaci naczółków lub wystawek;
- o budynki rozplanowywane na rzucie prostokąta (o stosunku boków zbliżonym do 1:2) lub litery L;
- o budynki wolnostojące lub zgrupowane w zespoły; sytuowane wokół prostokątnego dziedzińca, pełniącego funkcje gospodarcze lub komunikacyjne. Szeregówki lub bloki wykluczone;

- o zalecane są materiały tradycyjne (cegła, kamień, drewno, ruda darniowa lub nawiązanie do niej; elewacje tynkowane lub ceramiczne, dachówka ceramiczna). Niewłaściwe są okładziny typu „siding”, a także blacha falista, eternit.

o

19.2.5 Strefy ochrony zabytków archeologicznych: Strefa „OW”

Strefą „OW” obserwacji archeologicznej objęto założenie ruralistyczne dawnego przysiółka – obecnie części miasta Twardogóra.

19.2.6 Wykaz stanowisk archeologicznych:

podany w części dotyczącej terenu miasta Twardogóra.

19.3 TWARDOGÓRA

USTALENIA KONSERWATORSKIE:**19.3.1 Obiekty i obszary w rejestrze zabytków:**

- o miasto – ośrodek historyczny
decyzja o wpisie do rejestru zabytków nr 515 z dnia 01.12.1958 r.
- o Kościół parafialny p.w. Matki Bożej Wspomożenia Wiernych, d. ewangelicki
decyzja o wpisie do rejestru zabytków nr 1648 z dnia 15.04.1966 r.
- o Pałac, ok. Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych, ul. Wrocławska 6
decyzja o wpisie do rejestru zabytków nr 983 z dnia 27.08.1963 r.
- o Dom mieszkalny, ul. Ratuszowa 12/Rynek 21
decyzja o wpisie do rejestru zabytków nr 1647 z dnia 15.04.1966 r.

19.3.2 Gminna i wojewódzka ewidencja zabytków:

L.p.	Obiekt	Adres	Datowanie	<i>Rejestr Zabytków</i>
1.	Kościół Wniebowstąpienia Pańskiego	Pl. Piastów 1	1868-69	
a.	plebania	Pl. Piastów 1	poł. XIX	
2.	d. kościół iwang. Św. Trójcy		1878	
3.	cmentarz kat. Par.	ul. Leśna	2 poł. XIX	
a.	kaplica cmentarna	ul. Leśna	1892	
4.	d. cmentarz żydowski	ul. Sosnowa		
7.	d. cmentarz Iwang.	ul. Wrocławska	1 poł. XIX	
8.	zespół dworca kolejowego:	pl. Kolejowy	ok. 1925	
a.	dworzec	pl. Kolejowy	ok. 1925	
b.	Magazyn ekspedycji	pl. Kolejowy	ok. 1925	
c.	bud. gosp.	Pl. Kolejowy	ok. 1925	
d.	WC	pl. Kolejowy	ok. 1925	
e.	dom mieszk.	Pl. Kolejowy 2	ok. 1925	
f.	dom mieszk.	Pl. Kolejowy 18	ok. 1925	
g.	bud. gosp.	Pl. Kolejowy 18	ok. 1925	
9.	dom mieszk.	ul. Aleje 3	ok. 1910	
10.	dom mieszk.	ul. Aleje 4	ok. 1910	

11.	dom mieszk.	ul. Aleje 5	ok. 1905
12.	dom mieszk.	ul. Bolesława Krzywoustego 1	poł. XIX, p. XX
13.	dom mieszk.	ul. Bolesława Krzywoustego 3	k. XIX
14.	dom mieszk.	ul. Bolesława Krzywoustego 8	poł. XIX
15.	dom mieszk.	ul. Bydgoska 1	ok. 1910
16.	dom mieszk.	ul. Bydgoska 3	ok. 1910
17.	dom mieszk.	ul. Bydgoska 5	ok. 1900
18.	dom mieszk.	ul. Bydgoska 6	ok. 1920
19.	dom mieszk.	ul. Bydgoska 7	ok. 1910
20.	dom mieszk.	ul. Bydgoska 9	
21.	dom mieszk.	ul. Bydgoska 11	
a.	warsztat	ul. Bydgoska 11	ok. 1905
22.	dom mieszk.	ul. Dąbrowskiego 3	k. XIX
23.	dom mieszk.	ul. Dąbrowskiego 6	
24.	dom mieszk.	ul. Dąbrowskiego 7	2 poł. XIX, XX
25.	dom mieszk.	ul. Dąbrowskiego 10	
26.	warsztaty szkolne	ul. Gdańska 1	
27.	dom mieszk.	ul. Gdańska 5	ok. 1915
28.	przedszkole	ul. Grunwaldzka 2	ok. 1930
29.	dom mieszk.	ul. Grunwaldzka 3	
30.	dom mieszk.	ul. Grunwaldzka 5	
31.	dom mieszk.	ul. Grunwaldzka 7	
32.	dom mieszk.	ul. Grunwaldzka 9	
33.	zespół drewnianych domów	ul. Grunwaldzka 13, 15, 17, 19	
34.	dom mieszk.	Pl. Kolejowy 2	
35.	dom mieszk.	Pl. Kolejowy 18	
36.	dom mieszk.	ul. Kopernika 1	
37.	dom mieszk.	ul. Kopernika 3	
38.	bud. Sp. Pracy „Sześciolatka”	ul. Kopernika	
39.	dom mieszk.	ul. Kościuszki 9	
40.	dom mieszk.	ul. Kościuszki 11	
41.	dom mieszk.	ul. Kościuszki 15	
42.	dom mieszk.	ul. Krótka 1	k. XIX
43.	dom mieszk., d. budynek produkcyjny (Punkt Skupu Skór i Wełny)	ul. Krótka 2	ok. 1910
44.	dom mieszk.	ul. Krótka 3	XIX/XX
45.	dom mieszk.	ul. Krótka 9	
46.	dom mieszk.	ul. Krótka 9a	
47.	d. budynek przemysłowy	ul. Krótka/pl. Piastów	XIX/XX
48.	d. budynek przemysłowy	ul. Krótka/Rynek	XIX/XX
49.	dom mieszk.	ul. Krzywa 5	
50.	dom mieszk.	ul. Krzywa 5	
51.	dom mieszk.	ul. Leśna 3	
52.	dom mieszk.	ul. Leśna 4	
53.	dom mieszk.	ul. Leśna 6	
54.	dom mieszk.	ul. Lipowa 2	

55.	dom mieszk.	ul. Lipowa 3	
56.	dom mieszk.	ul. Lipowa 7	
57.	dom mieszk.	ul. Lipowa 9	
58.	dom mieszk.	ul. Lipowa 18	
59.	dom mieszk.	ul. 1-go Maja 1	k. XIX, ok. 1910
60.	dom mieszk., ok. Kuratorium	ul. 1-go Maja 2	2 poł. XIX, ok. 1930
61.	dom mieszk.	ul. 1-go Maja 3	ok. 1915
62.	dom mieszk.	ul. 1-go Maja 4	ok. 1910
63.	dom mieszk.	ul. 1-go Maja 5	ok. 1915
64.	dom mieszk.	ul. 1-go Maja 6	ok. 1920
65.	dom mieszk.	ul. 1-go Maja 7	ok. 1915
66.	dom mieszk.	ul. 1-go Maja 8	ok. 1930
67.	policeja	ul. 1-go Maja 10	
68.	dom mieszk.	ul. 1-go Maja 12	
69.	dom mieszk.	ul. 1-go Maja 15	
70.	dom mieszk.	ul. Mickiewicza 1	ok. 1920
71.	dom mieszk.	ul. Mickiewicza 2	
72.	dom mieszk.	ul. Mickiewicza 3	
73.	dom mieszk.	ul. Mickiewicza 4	
74.	dom mieszk.	ul. Mickiewicza 6	
75.	dom mieszk.	ul. Mickiewicza 7	
76.	dom mieszk.	ul. Mickiewicza 9	
77.	dom mieszk.	ul. Mickiewicza 10	
78.	dom mieszk.	ul. Mickiewicza 12	
79.	dom mieszk.	ul. Młyńska 1-1 a	poł. XIX
80.	Rozlewnia Wód Gazowanych i Piwa	ul. Młyńska 2	
81.	dom mieszk.	ul. Młyńska 4	
82.	dom mieszk.	ul. Młyńska 6	1932
83.	dom mieszk.	ul. Młyńska 7	ok. 1910
84.	dom mieszk.	ul. Młyńska 8	
85.	dom mieszk.	ul. Młyńska 10	
86.	dom mieszk.	ul. Młyńska 14	
87.	dom mieszk.	ul. Młyńska 15	
88.	dom mieszk.	ul. Młyńska 20	
89.	d. plebania	ul. Ogrodowa	poł. XIX, p. XX
90.	Remiza OSP	ul. Ogrodowa 3	ok. 1920
91.	dom mieszk.	ul. Ogrodowa 7	1925-30
92.	dom mieszk.	ul. Ogrodowa 9	1925-30
93.	żłobek	ul. Ogrodowa 11	
94.	dom mieszk.	ul. Oleśnicka 3	
95.	dom mieszk.	ul. Oleśnicka 4	
a.	obora	ul. Oleśnicka 4	
96.	dom mieszk.	ul. Oleśnicka 5-7	
97.	dom mieszk.	ul. Oleśnicka 8	
98.	dom mieszk.	ul. Oleśnicka 9 -11	
99.	dom mieszk.	ul. Oleśnicka 13	
100.	dom mieszk.	ul. Oleśnicka 19	
101.	dom mieszk.	ul. Oleśnicka 21	
102.	dom mieszk.	ul. Oleśnicka 27	

103.	dom mieszk.	ul. Paderewskiego 2	
104.	dom mieszk.	ul. Paderewskiego 4	
105.	dom mieszk.	ul. Paderewskiego 5	
106.	dom mieszk.	ul. Paderewskiego 6	
107.	dom mieszk.	Pl. Piastów 2	1 poł. XIX, p. XX
108.	poczta	Pl. Piastów 3	
109.	bud. biurowy i produkcyjny	Pl. Piastów 7	ok. 1920
110.	dom mieszk.	Pl. Piastów 14	ok. 1910
111.	dom mieszk., punkt skupu	Pl. Piastów 15	2 poł. XIX, p. XX
a.	brama wjazdowa	pl. Piastów 15	XIX/XX
b.	brama przejazdowa	pl. Piastów 15 / ul. Ratuszowa 2	XIX/XX
112.	dom mieszk.	Pl. Piastów 17	
113.	d. pastorówka, Świątynia Opatrzności Bożej	Pl. Piastów 18	2 poł. XIX
114.	dom mieszk.	Pl. Piastów 21	k. XIX, ok. 1910
115.	dom mieszk.	Pl. Piastów 22	poł. XIX, p. XX
116.	szkoła	Pl. Piastów 24	poł. XIX
117.	dom mieszk.	ul. Poprzeczna 3	2 poł. XIX
118.	oficyna, d. Dom Ludowy	ul. Poprzeczna	
119.	dom mieszk.	ul. Przyjaciół Żołnierza 3	
120.	dom mieszk.	ul. Przyjaciół Żołnierza 5	1926
121.	dom mieszk.	ul. Przyjaciół Żołnierza 9	
122.	dom mieszk.	ul. Przyjaciół Żołnierza 11 a	ok. 1930
123.	dom mieszk.	ul. Przyjaciół Żołnierza 12	
124.	dom mieszk.	ul. Przyjaciół Żołnierza 15	

125.	dom mieszk.	ul. Przyjaciół Żołnierza 16		
126.	dom mieszk.	ul. Przyjaciół Żołnierza 17-19		
127.	dom mieszk.	ul. Przyjaciół Żołnierza 21	ok. 1925	
128.	dom mieszk.	ul. Przyjaciół Żołnierza 23		
129.	dom mieszk.	ul. Przyjaciół Żołnierza 25		
130.	dom mieszk., GS „Samopomoc Chłopska”	ul. Ratuszowa 1 (d. Bieruta)	poł. XIX	
131.	dom mieszk.	ul. Ratuszowa 1 a	2 poł. XIX, XX	
132.	dom mieszk.	ul. Ratuszowa 1 b	2 poł. XIX, XX	
133.	dom mieszk.	ul. Ratuszowa 1 c	2 poł. XIX, XX	

134.	dom mieszk.	ul. Ratuszowa 2	poł. XIX	
135.	dom mieszk.	ul. Ratuszowa 3	1850, □k. 1910	
136.	dom mieszk.	ul. Ratuszowa 4	poł. XIX, XX	
137.	dom mieszk.	ul. Ratuszowa 5	poł. XIX, XX	
138.	dom mieszk.	ul. Ratuszowa 6	2 poł. XIX	
139.	dom mieszk.	ul. Ratuszowa 9		
140.	bud. usługowy	ul. Ratuszowa 10	k. XIX	
142.	dom mieszk.	ul. Ratuszowa 30	p. XX	
143.	dom mieszk.	ul. Ratuszowa 39	2 poł. XIX, XX	
144.	dom mieszk.	ul. Ratuszowa 43	2 poł. XIX, XX	
145.	dom mieszk.	ul. Roli- Żymierskiego 3	2 poł. XIX	
146.	dom mieszk.	ul. Roli- Żymierskiego 4	ok. 1920	
147.	dom mieszk.	ul. Roli- Żymierskiego 5	ok. 1900	
148.	dom mieszk.	ul. Roli- Żymierskiego 8		
149.	dom mieszk.	ul. Roli- Żymierskiego 10		
150.	dom mieszk.	ul. Roli- Żymierskiego 11	k. XIX	
a.	magazyn pasz	ul. Roli- Żymierskiego 11	ok. 1900	
151.	dom mieszk.	ul. Roli- Żymierskiego 12		
152.	dom mieszk.	ul. Roli- Żymierskiego 16		
153.	dom mieszk.	ul. Roli- Żymierskiego 17 (13?)		
154.	dom mieszk.	ul. Roli- Żymierskiego 18		
155.	dom mieszk.	Ul. Roli- Żymierskiego 20		
156.	dom mieszk.	Ul. Roli- Żymierskiego 24		
a.	oficyna	ul. Roli- Żymierskiego 24		
157.	dom mieszk.	Ul. Roli- Żymierskiego 26		
158.	lecznica dla zwierząt	ul. Roli- Żymierskiego 30	1932	
159.	dom mieszk.	Ul. Roli- Żymierskiego 32		
160.	dom mieszk.	Ul. Roli- Żymierskiego 40		
161.	Ratusz	Rynek	1902	
162.	dom mieszk.	Rynek 1	k. XIX, p. XX	
163.	dom mieszk.	Rynek 2	k. XIX, p. XX	
164.	dom mieszk.	Rynek 3	k. XIX, p. XX	

165.	dom mieszk.	Rynek 4	k. XIX, p. XX	
166.	dom mieszk.	Rynek 5	k. XIX, p. XX	
167.	dom mieszk.	Rynek 6	k. XIX, p. XX	
168.	dom mieszk.	Rynek 7	k. XIX, p. XX	
169.	dom mieszk.	Rynek 10		
170.	dom mieszk.	Rynek 11	k. XIX, ok. 1900	
171.	dom mieszk.	Rynek 16		
172.	dom mieszk.	Rynek 17/ ul. Krótka 9	ok. 1910	
173.	dom mieszk.	Rynek 18	k. XIX, ok. 1905	
174.	dom mieszk.	Rynek 20	1906	
175.	dom mieszk.	ul. Sienkiewicza 2	k. XIX	
176.	dom mieszk.	ul. Sienkiewicza 4	k. XIX	
177.	dom mieszk.	ul. Sienkiewicza 6	k. XIX	
178.	dom mieszk.	ul. Sienkiewicza 7		
179.	dom mieszk.	ul. Sienkiewicza 8	p. XX	
180.	dom mieszk.	ul. Sienkiewicza 10		
181.	przychodnia	ul. Sienkiewicza		
182.	szkoła podstawowa	ul. Szkolna 1	ok. 1930	
183.	blok	ul. Szkolna 2		
184.	Zespół Szkół Zawodowych	ul. Staszica 3 (Szkolna 7)	ok. 1930	
185.	dom mieszk.	ul. Św. Jadwigi 1		
186.	dom mieszk.	ul. Św. Jadwigi 2		
187.	dom mieszk.	ul. Św. Jadwigi 4		
188.	dom mieszk.	ul. Św. Jadwigi 6		
189.	dom mieszk.	Pl. Targowy 1-1 a	k. XIX	
190.	dom mieszk.	Pl. Targowy 3	ok. 1910	
a.	warsztaty, sklep	Pl. Targowy 3	ok. 1910	
191.	dom mieszk.	ul. Trzebnicka 3	ok. 1905	
192.	dom mieszk.	ul. Trzebnicka 7		
193.	dom mieszk.	ul. Trzebnicka 10		
194.	dom mieszk.	ul. Waryńskiego 3		
195.	dom mieszk.	ul. Waryńskiego 4		
196.	dom mieszk.	ul. Waryńskiego 8		
197.	dom mieszk.	ul. Wielkopolska 2	2 poł. XIX, p. XX	
198.	dom mieszk.	ul. Wielkopolska 4	poł. XIX	
199.	dom mieszk.	ul. Wielkopolska 7	poł. XIX, p. XX	
200.	dom mieszk.	ul. Wielkopolska 9	k. XIX	
201.	dom mieszk.	ul. Wielkopolska 14	ok. 1900	
202.	dom mieszk.	ul. Wielkopolska 17	k. XIX	
203.	dom mieszk.	ul. Wielkopolska 19	p. XX	
204.	dom mieszk.	ul. Wielkopolska 20		
205.	dom mieszk.	ul. Wielkopolska 22		
206.	dom mieszk.	ul. Wielkopolska 27		
207.	dom mieszk.	ul. Wielkopolska 37	p. XX	
208.	dom mieszk.	ul. Wielkopolska 40	k. XIX	

209.	dom mieszk.	ul. Wielkopolska 45	p. XX	
210.	dom mieszk.	ul. Wielkopolska 46	1920	
211.	dom mieszk.	ul. Wielkopolska 48	p. XX	
212.	dom mieszk.	ul. Wielkopolska 50		
213.	dom mieszk.	ul. Wielkopolska 51		
214.	dom mieszk.	ul. Wielkopolska 52	ok. 1925	
215.	dom mieszk.	ul. Wielkopolska 54		
216.	dom mieszk.	ul. Wielkopolska 56		
217.	dom mieszk.	ul. Wojska Polskiego 2		
218.	Pałac, □k. Zespół Szkół Ponad-gimnazjalnych	ul. Wrocławska 6	1594, 1685, 1715, XX	983 z dn. 27.08.63
a.	park pałacowy		XVIII	
b.	brama wjazdowa		XVIII	
219.	dom mieszk.	ul. Wrocławska 7		
220.	dom mieszk.	ul. Wrocławska 11	p. XX	
221.	dom mieszk.	ul. Wrocławska 12		
222.	dom mieszk.	ul. Wrocławska 14	p. XX	
223.	dom mieszk.	ul. Wrocławska 16		
224.	dom mieszk.	ul. Wrocławska 17	2 poł. XIX	
225.	dom mieszk.	ul. Wrocławska 21	p. XX	
226.	dom mieszk.	ul. Wrocławska 28		
227.	dom mieszk.	ul. Wrocławska 32	ok. 1910	
228.	dom mieszk.	ul. Wrocławska 37	p. XX	
229.	dom mieszk.	ul. Wrocławska 43		
230.	dom mieszk.	ul. Wrocławska 46		
231.	dom mieszk.	ul. Wrocławska 47		
a.	bud. gosp.	ul. Wrocławska 47		
232.	dom mieszk.	ul. Wrocławska 53		
233.	bud. gosp.	ul. Wrocławska 61		
234.	dom mieszk.	ul. Wrocławska 71		
235.	Osiedle domków „Osiedle”	ul. Wrocławska		
236.	dom mieszk.	ul. Żeromskiego 2	2 poł. XIX, p. XX	
237.	dom mieszk.	ul. Żeromskiego 4	1910-20	
238.	obiekty przemysłowe	Obszar między ul. Krótką, Pl. Piastów i Rynkiem		

19.3.3 Cmentarze oraz obiekty i obszary zieleni chronionej:

- dawny park pałacowy – przy ul. Wrocławskiej,
- cmentarz żydowski – lokalizacja hipotetyczna na północ od zespołu pałacowo-parkowo, przy ul. Sosnowej,
- dawny cmentarz ewangelicki – przy ul. Wrocławskiej,
- katolicki cmentarz parafialny – przy ul. Leśnej,
- tereny zielone wzdłuż cieków wodnych, wpływających do Twardogóry z południowego zachodu i południowego wschodu oraz wzdłuż cieku wypływającego z Twardogóry na północ, zadrzewienie na Placu Piastów

19.3.4 Strefy ochrony konserwatorskiej: Strefa „A”

Strefami „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej objęto:

- założenie miejskie wpisane do rejestru zabytków,
  - przedmieście zwane Osiedlem, usytuowane przy ul. Wrocławskiej.
- Dla centralnej części miasta, objętej strefą „A”, obowiązują wymogi określone dla tej strefy we wstępie oraz ustalenia szczegółowych wytycznych z 1992 r. Należy podkreślić konieczność zachowania i uwydatnienia miejskiego charakteru tego fragmentu. Należy także utrzymać jego skalę, wyznaczaną przez dominanty architektoniczne oraz niewysoką zabudowę.

Na „Osiedlu” obowiązuje zakaz przebudów lub modernizacji, niemających na celu przywrócenia historycznej formy budynkom.

Wskazane jest opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla całego „Osiedla”; niedopuszczalne jest dzielenie takiego opracowania „na kawałki”. Należy także utrzymać historyczny podział działek na tym terenie.

Strefa „B”

Strefami „B” ochrony konserwatorskiej objęto historyczne przedmieścia Twardogóry.

W strefach tych określono wymogi dla miasta w wytycznych z 1992 r., natomiast dla dawnych wsi, a obecnie przedmieść Twardogóry, tj. Starej Twardogóry oraz Leśnych Domów, w poświęconych im rozdziałach niniejszego opracowania.

Strefa „K”

Strefą „K” ochrony krajobrazu kulturowego objęto obszary otaczające historyczne założenie miejskie i nieobjęte strefami „B”, celem stworzenia otuliny krajobrazowej miasta. W strefie tej zaleca się lokalizowanie dość luźnej zabudowy, harmonizującej z dotychczasową (wykluczone pawilony itp.) i krajobrazem poprzez:

- o niewielkie gabaryty,
- o drobną formę architektoniczną,
- o niewielką wysokość (jedna kondygnacja i ewentualnie druga w dachu),
- o dachy strome, o kącie nachylenia ok. 45°, dwuspadowe, symetryczne. Dopuszcza się urozmaicenia w postaci naczółków lub wystawek;
- o budynki wolnostojące lub zgrupowane w zespoły. Szeregowki lub bloki wykluczone;
- o zalecane są materiały tradycyjne (cegła, kamień, drewno, ruda darniowa lub nawiązanie do niej; elewacje tynkowane lub ceramiczne, dachówka ceramiczna). Niewłaściwe są okładziny typu „siding”, a także blacha falista, eternit. Blacha powlekana dopuszczalna jest jedynie jako pokrycie i to w kolorze imitującym dachówkę ceramiczną. Niedopuszczalne są kolory „obce”: niebieski, zielony, żółty.

19.3.5 Strefy ochrony zabytków archeologicznych: Strefa „W”

Strefami „W” ochrony reliktyw archeologicznych objęto cmentarze:

- cmentarz żydowski – lokalizacja hipotetyczna na północ od zespołu pałacowo-parkowego, przy ul. Sosnowej,
- dawny cmentarz ewangelicki – przy ul. Wrocławskiej,
- katolicki cmentarz parafialny – przy ul. Leśnej,

Strefa „OW”

Strefą „OW” obserwacji archeologicznej objęto cały teren historycznej zabudowy miasta i przedmieść Twardogóry.

19.3.6 Wykaz stanowisk archeologicznych:

TWARDOGÓRA**Obszar AZP 74-32**

1	Twardogóra	nr 1/13/74-32 AZP	• osada ? z epoki mezolitu
2	Twardogóra	nr 12/14/74-32 AZP	• zamek z XIV w.
3	Twardogóra	nr 13/23/74-32 AZP	• miasto średniowieczne i nowożytne
4	Twardogóra	nr 15/26/74-32 AZP	• obozowisko z epoki mezolitu

Obszar AZP 75-32

5	Twardogóra	nr 2/38/75-32 AZP	• osada kultury przeworskiej z okresu wpływów rzymskich (fazy D)
6	Twardogóra	nr 13/40/75-32 AZP	• miasto średniowieczne i nowożytne
7	Twardogóra	nr 14/44/75-32 AZP	• cmentarzysko ciepłopalne kultury łużyckiej

Obszar AZP 75-33**Stanowiska bez określonej lokalizacji:**

8	Twardogóra	nr 3/1/75-33 AZP	• obozowisko ? z epoki mezolitu
9	Twardogóra	nr 4/2/75-33 AZP	• nieokreślony rodzaj stanowiska z epoki kamienia
10	Twardogóra	nr 5/3/75-33 AZP	• nieokreślony rodzaj stanowiska z epoki neolitu
11	Twardogóra	nr 6/4/75-33 AZP	• nieokreślony rodzaj stanowiska o nieokreślonej chronologii
12	Twardogóra	nr 7/5/75-33 AZP	• nieokreślony rodzaj stanowiska kultury przedłużyckiej z II okresu epoki brązu
13	Twardogóra	nr 8/6/75-33 AZP	• cmentarzysko ciepłopalne kultury łużyckiej z okresu halsztackiego
14	Twardogóra	nr 9/7/75-33 AZP	• osada ? kultury łużyckiej z okresu halsztackiego
15	Twardogóra	nr 10/8/75-33 AZP	• nieokreślony rodzaj stanowiska z okresu średniowiecza
16	Twardogóra	nr 11/9/75-33 AZP	• nieokreślony rodzaj stanowiska z okresu średniowiecza
	Twardogóra		• cmentarz żydowski • dawny cmentarz ewangelicki • cmentarz parafialny

19.3.7 Inne uwagi i zalecenia:

Ochronie podlega układ dróg na obszarze całego miasta.

Dominantami architektonicznymi są kościoły: p.w. Matki Bożej Wspomożenia Wiernych na Placu Piastowskim oraz nieczynny kościół p.w. Świętej Trójcy przy ul. Wielkopolskiej.

5 KIERUNKI ROZWOJU SYSTEMÓW KOMUNIKACJI I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ.

5.1. Ustala się wytyczne modernizacji, rozbudowy i budowy infrastruktury technicznej na obszarze gminy, o ile plany miejscowe nie ustalą inaczej :

- pasy dróg i ulic wyznaczonych w planie w liniach rozgraniczających stanowią podstawowy układ korytarzy dla prowadzenia lokalnych sieci infrastruktury technicznej;
- energetyczne sieci przesyłowe o napięciu 400 i 110 kV, biegnąca przez obszar planu, wraz ze strefą ochronną przed promieniowaniem elektromagnetycznym wyznaczają korytarze infrastruktury technicznej w których obowiązuje zakaz zabudowy i nasadzeń zieleni wysokiej;
- w przypadkach uzasadnionych względami technicznymi lub ekonomicznymi dopuszcza się budowę lokalnych sieci infrastruktury technicznej poza wyznaczonymi korytarzami, o których mowa wyżej, o ile nie spowoduje to obniżenia wartości terenów przez które przebiegać będzie sieć, pod względem możliwości zagospodarowania i użytkowania zgodnego ze studium;
- ustala się konieczność rozbudowy i przebudowy istniejącej sieci wodociągowej na obszarze gminy, dla zaopatrzenia w wodę na cele bytowe, gospodarcze i przeciwpożarowe;
- rozbudowa i przebudowa sieci wodociągowej może odbywać się etapami, zgodnie z wieloletnim planem rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych;
- ustala się konieczność budowy komunalnej sieci kanalizacji sanitarnej, grawitacyjno-ciśnieniowej, z odprowadzeniem ścieków do istniejącej oczyszczalni w Twardogórze oraz planowanej oczyszczalni w Kuźni Goszczańskiej, zgodnie z przyjętym programem gospodarki wodno-ściekowej na obszarze gminy. Przewiduje się również rezerwową lokalizację oczyszczalni ścieków w Grabownie Małym
- budowa sieci kanalizacji sanitarnej może odbywać się etapami, zgodnie z wieloletnim planem rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych;
- na terenach wyposażonych w sieć kanalizacji ustala się obowiązek odprowadzania ścieków wyłącznie do tej sieci, przy czym istniejące zbiorniki szczelne, osadniki i inne indywidualne instalacje do gromadzenia ścieków bytowych i przemysłowych oraz odprowadzania ich do gruntów lub wód należy zlikwidować lub przełączyć do komunalnej sieci kanalizacji;
- do czasu wybudowania komunalnej sieci kanalizacji, odprowadzenie ścieków do zbiorników szczelnych, przy czym przy lokalizacji zbiorników szczelnych na ścieki należy uwzględnić ich tymczasowy charakter i konieczność późniejszego przełączenia do planowanej sieci kanalizacji;
- dla terenów mieszkaniowych z ekstensywną zabudową jednorodzinną i rekreacyjną, oznaczonych w studium **ME**, oraz terenów rekreacji indywidualnej

z zabudową letniskową, dopuszcza się odprowadzenie ścieków bytowych do indywidualnych przydomowych oczyszczalni ścieków na warunkach określonych w przepisach odrębnych;

- wody opadowe z powierzchni zanieczyszczonych, w tym dróg o nawierzchniach nieprzepuszczalnych i placów składowych oraz innych powierzchni, stwarzających zagrożenie zanieczyszczenia wód podziemnych lub powierzchniowych, należy ujmować w systemy kanalizacji z odprowadzeniem do gruntów lub wód po ich oczyszczeniu, stosownie do przepisów prawa wodnego i prawa ochrony środowiska;
wody opadowe z pozostałych powierzchni – niezanieczyszczone, można odprowadzać powierzchniowo na tereny biologicznie czynne lub poprzez indywidualne systemy kanalizacji do zbiorników retencyjnych;
- ustala się konieczność rozbudowy istniejącej sieci energetycznej średniego i niskiego napięcia, oraz budowę niezbędnych stacji transformatorowo-rozdzielczych dla zaopatrzenie w energię elektryczną terenów planowanych pod zabudowę i komunikację;
- istniejąca sieć energetyczna średniego i niskiego napięcia kolidująca z zagospodarowaniem przewidzianym w studium wymaga przebudowy;
- planuje się rozbudowę i budowę sieci gazowej na obszarze planu, dla zaopatrzenie w gaz terenów zabudowanych istniejących i planowanych pod zabudowę;
- zaopatrzenie w energię ciepłą z indywidualnych instalacji, z możliwością wykorzystania paliw: gazu, oleju opałowego, drewna oraz innych paliw przy zachowaniu dopuszczalnych norm emisji zanieczyszczeń powietrza i sprawności energetycznej;
- dopuszcza się budowę obiektów i montaż urządzeń dla wykorzystania alternatywnych źródeł energii, w tym energii słonecznej i geotermalnej, o ile nie wpłynie to negatywnie na stan środowiska przyrodniczego, a w szczególności na gatunki ptaków, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000, oraz będzie zgodne z warunkami ochrony konserwatorskiej obiektów i obszarów zabytkowych;
- planuje się rozbudowę istniejącej sieci telekomunikacyjnej dla obsługi terenów planowanych pod zabudowę i komunikację;

5.2. Elektroenergetyczna sieć przesyłowa.

Na terenie gminy znajduje się fragment elektroenergetycznej linii jednotorowej o napięciu 400 kV relacji Pasikurowice – Ostrów.

Ustala się utrzymanie i modernizację istniejącej linii przesyłowej.

Wzdłuż linii należy nadal przestrzegać ograniczeń w użytkowaniu terenu o szerokości 90 m (po 45 m od osi linii w obu kierunkach).

Dla terenów znajdujących się w granicach podanych wielkości obowiązują następujące ustalenia:

- zabrania się lokalizować budynki mieszkalne i inne (zwłaszcza szpitale, internaty, żłobki, przedszkola itp.), przeznaczone na pobyt ludzi przez czas dłuższy niż 8 godzin na dobę.

- dopuszcza się realizację obiektów związanych z działalnością gospodarczą, turystyczną, rekreacyjną i rolną, w których pobyt ludzi nie przekracza 8 godzin, przy spełnieniu wszystkich aktualnie obowiązujących przepisów. W tych przypadkach konieczne jest uzgodnienie warunków lokalizacji projektowanych obiektów i zagospodarowania tego terenu z właścicielem przedmiotowej linii.

5.3. Gazownictwo.

Przy projektowaniu obiektów terenowych należy zachować następujące odległości:

- 50 m od czynnych odwiertów zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 28.06.2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy, prowadzenia ruchu oraz specjalistycznego zabezpieczenia przeciwpożarowego w zakładach górniczych wydobywających kopaliny otworami wiertniczymi (Dz. U. z 2002 r. Nr 109, poz. 961)
- 5 m od zlikwidowanych odwiertów, w strefie tej oraz na zlikwidowanych odwiertach zabrania się wznoszenia jakichkolwiek obiektów,
- odległość podstawową od gazociągów do projektowanych obiektów terenowych, którą wyznacza się w zależności od rodzajów obiektów terenowych, średnicy gazociągu i ciśnienia w nim panującego na podstawie przepisów według których sieć ta została zaprojektowana i wybudowana tj. rozporządzenia Ministra Górnictwa z dnia 18.08.1978r. w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać sieci gazowe (Dz. U. Nr 21, poz. 94) oraz normy branżowej BN – 80/8976-31, które przykładowo wynoszą:
  - dla budynków użyteczności publicznej – 35m,
  - dla budynków mieszkalnych – 20m,
  - dla budynków niemieszkalnych (szopy, stodoły, garaże) – 15m,
  - dla obiektów zakładów przemysłowych – 25m od granicy terenu.

Wyżej wymienione gazociągi zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 30.07.2001r. W sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać sieci gazowe (Dz. U. Nr 97, poz. 1055) posiadają także strefę kontrolowaną, która wynosi:

- do DN 150 włącznie – 4m
- powyżej DN 150 do DN 300 włącznie – 6m

przy czym linia środkowa strefy pokrywa się z osią gazociągu.

W strefach kontrolowanych nie należy wznosić budynków, urządzać stałych składów i magazynów, sadzić drzew oraz nie powinna być podejmowana żadna działalność mogąca zagrozić trwałości gazociągu podczas jego eksploatacji.

5.4. Komunikacja.

Pożądane kierunki zmian układu drogowego :

- a) w zakresie dróg wojewódzkich :

- budowa wschodniej obwodnicy miasta na ciągu drogi wojewódzkiej,
  - korekta trasy drogi wojewódzkiej we wsi Goszcz,
- b) w zakresie dróg powiatowych :
- budowa południowej obwodnicy miasta łączącej drogi powiatowe z drogą wojewódzką
  - wzmocnienie istniejących nawierzchni bitumicznych pozyskanie środków pomocowych do zrealizowania powyższego celu, budowa tras rowerowych między miejscowościami
  - renowacja rowów przydrożnych dla poprawy odwodnienia dróg,
- c) w zakresie dróg gminnych :
- poprawa komunikacji między wsiami poprzez modernizację dróg,
  - pozyskanie środków unijnych na ten cel,
  - poprawa parametrów dróg przechodzących przez obszary zabudowane,
  - renowacja rowów przydrożnych dla poprawy odwodnienia dróg.
- d) w zakresie obsługi podróżnych :
- budowa parkingu dla samochodów ciężarowych na terenach przeznaczonych pod przemysł i składy
  - utrzymanie istniejących oraz utworzenie nowych punktów postoju dla samochodów osobowych - szczególnie parkingów leśnych.

5.5. Gospodarka odpadami.

- Istniejące gminne składowisko odpadów komunalnych w Grabownie Wielkim wymaga przebudowy i modernizacji w celu dostosowania do norm ochrony środowiska.
- Wprowadzenie systemu segregacji odpadów komunalnych.
- Stworzenie kompleksowego systemu gospodarki odpadowej
- Likwidacja „dzikich” wysypisk śmieci poprzez rekultywację wyrobisk poeksploatacyjnych.

5.6. Zadania z zakresu gospodarki wodno – ściekowej:

- wybudowanie studni zastępczej dla istniejącej na ujęciu w Chełstowie,
- wybudowanie dodatkowego zbiornika magazynowego wody pitnej na ujęciu w Grabownie Wielkim,
- wybudowanie studni zastępczej do istniejącej na ujęciu wody w Brzezince,
- wybudowanie odcinka wodociągu pomiędzy wsiami Drogoszowice – Sosnówka, wieś Sosnówka – studnia OW – 3
- dokonanie modernizacji Stacji uzdatniania wody w Grabownie Wielkim,
- wykonanie modernizacji istniejącej oczyszczalni ścieków w Twardogórze,

- wybudowanie oczyszczalni ścieków w Kuźni Goszczańskiej,
  - wykonanie kanalizacji rozdzielczej na terenie Gminy Twardogóra,
  - wyeliminowanie kanalizacji ogólnospławnej na terenie miasta Twardogóra,
- wymiana tzw. ponemieckiej sieci wodociągowej na terenie miasta Twardogóra.

6 OBSZARY, NA KTÓRYCH ROZMIESZCZONE BĘDĄ INWESTYCJE CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU LOKALNYM.

6.1. W ramach realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu lokalnym przewiduje się :

- budowę nowych dróg gminnych,
- rozbudowę sieci wodociągowych,
- rozbudowę sieci kanalizacji sanitarnej i deszczowej,
- modernizację oczyszczalni ścieków w Twardogórze
- budowę nowej oczyszczalni ścieków w Kuźni Goszczańskiej, a wariantowo również w Grabownie Małym
- modernizację i rozbudowę składowiska odpadów w Grabownie Wielkim
- budowę i modernizację elektroenergetycznej sieci rozdzielczej,
- budowę i rozbudowę sieci gazowej,
- budowę i modernizację melioracji wodnych,
- budowa i utrzymywanie pomieszczeń dla urzędów organów władzy, administracji, szkół publicznych, a także publicznych obiektów ochrony zdrowia, przedszkoli, domów opieki społecznej i placówek opiekuńczo-wychowawczych,
- rozbudowa i utrzymanie cmentarzy,
- inne cele publiczne przewidziane przepisami odrębnymi, o znaczeniu lokalnym.

6.2. Inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym, wymienione w pkt. 6.1. mogą być realizowane stosownie do potrzeb, na terenach o przeznaczeniu stosownym do rodzaju inwestycji, zgodnie z zasadami określonymi w niniejszym studium oraz w planach miejscowych.

7 OBSZARY, NA KTÓRYCH ROZMIESZCZONE BĘDĄ INWESTYCJE CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM.

7.1. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego nie przewiduje na terenie gminy programów służących realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym.

7.2. Dolnośląski Zarząd Dróg Wojewódzkich przewiduje budowę obejście drogą wojewódzką nr 448 miasta Twardogóry.

7.3. Ponadlokalne znaczenie będą miały działania związane z uregulowaniem gospodarki wodno-ściekowej w zlewniach Widawy i Baryczy oraz system gospodarki odpadami, w ramach Planu gospodarki odpadami dla województwa dolnośląskiego.

8 OBSZARY, DLA KTÓRYCH OBOWIĄZKOWE JEST SPORZĄDZENIE MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODREBNYCH, W TYM OBSZARY WYMAGAJĄCE PRZEPROWADZENIA SCALEŃ I PODZIAŁU NIERUCHOMOŚCI, A TAKŻE OBSZARY ROZMIESZCZENIA OBIEKTÓW HANDLOWYCH O POWIERZCHNI SPRZEDAŻY POWYŻEJ 400 m² ORAZ OBSZARY PRZESTRZENI PUBLICZNEJ.

- 8.1. Na części obszaru gminy (cz. obrębów Nowa Wieś Goszczańska, Drażów i Drożdżęcín) ustanowiony jest teren górniczy „Brzostowo”, ale ze względu na nieznaczny ujemny wpływ na środowisko, zgodnie z art. 53 ust. 6 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz.U. z 1994 r. Nr 27 poz. 96 ze zmianami) Rada Miejska podjęła uchwałę Nr XXXV/237/05 z dnia 08 września 2005 r. w sprawie: odstąpienia od sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu górniczego.
- 8.2. Nie ustala się obszarów wymagających przeprowadzenia scaleń i podziałów nieruchomości.
- 8.3. Nie ustala się na obszarze gminy terenów pod rozmieszczenie obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 400 m².
- 8.4. Nie wyznacza się obszarów przestrzeni publicznej, w rozumieniu ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

9 OBSZARY, DLA KTÓRYCH GMINA ZAMIERZA SPORZĄDZIĆ MIEJSCOWY PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO W TYM OBSZARY WYMAGAJĄCE ZMIANY PRZEZNACZENIA GRUNTÓW ROLNYCH I LEŚNYCH NA CELE NIEROLNICZE I NIELEŚNE.

- 9.1. W procesie rozwoju miasta i gminy plany miejscowe są podstawowym narzędziem tworzenia reguł zagospodarowania oraz „otwierania terenów” dla różnych nowych zamierzeń inwestycyjnych. Dlatego zależnie od potrzeb należy indywidualnie określić tereny, dla których opracowanie planów miejscowych będzie konieczne, Kolejność oraz zakres ustaleń planów powinny wynikać z bieżących potrzeb inwestycyjnych .
- 9.2. W niniejszym Studium wskazuje się na potrzebę opracowania planów miejscowych:
  - dla terenów kwalifikowanych w ewidencji gruntów jako użytki rolne i leśne, dla których, zgodnie z ustawą o ochronie gruntów rolnych i leśnych, wymagane będzie uzyskanie zgody odpowiednich organów na zmianę przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne,
  - dla terenów miasta Twardogóry, znacznie zainwestowanych wymagających uporządkowania i ustalenia zasad zagospodarowania,

- dla terenów o potencjalnie korzystnej lokalizacji dla nowych inwestycji, które ze względu na niewłaściwą wewnętrzną strukturę przestrzenną lub własnościową (np. nadmierne rozdrobnienie) nie mogą być odpowiednio zagospodarowane,

10 KIERUNKI I ZASADY KSZTAŁTOWANIA ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ.

10.1. Funkcja rolnicza ulegać będzie systematycznej marginalizacji - ze względu na uwarunkowania lokalne obszar wiejski gminy zaliczono do obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania.

10.2. Na obszarach wiejskich, prowadzenie działalności rolniczej powinno być zgodne z zasadami „zwykłej dobrej praktyki rolniczej”. Wymagania te określono w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 14 kwietnia 2004 r. (Dz. U. Nr 73, poz. 657).

10.3. Na obszarze całej gminy należy preferować rolnictwo ekologiczne.

10.4. Ustala się podstawowe kierunki kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej na obszarze gminy :

- restrukturyzacja gospodarki rolnej i leśnej pod kątem ograniczeń wynikających z położenia w parku krajobrazowym oraz w planowanym obszarze chronionego krajobrazu
- rozwijanie bazy i zaplecza turystyczno – rekreacyjnego,
- rozwijanie bazy przetwórstwa rolno – spożywczego,
- rozwój agroturystyki i rolnictwa ekologicznego

10.5. Należy wprowadzić zadrzewienia i zakrzewienia śródpolne.

10.6. Obszary lasów wymagają szczególnej ochrony i uzupełnienia drzewostanu. Dopuszcza się wymianę drzewostanu i zadrzewień celem porządkowania i prowadzenia właściwej gospodarki leśnej na podstawie Planu Urządzenia Lasu, będące podstawowym narzędziem do prowadzenia prawidłowej gospodarki w lasach państwowych.

10.7. Nowe nasadzenia lasu powinny być dokonywane gatunkami drzew zgodnymi z siedliskiem.

10.8. Należy dążyć do dalszego zwiększenia wskaźnika lesistości gminy. Do zalesienia powinny być przeznaczane gleby nieprzydatne dla rolnictwa.

10.9. Zasady prawidłowego wyznaczania terenów pod zalesienia :

- ciągłość przestrzenna lasów,
- tworzenie ciągów i korytarzy ekologicznych,
- powiększanie kompleksów leśnych,
- wyrównywanie granicy pomiędzy polem a lasem,
- łączenie drobnych, już istniejących powierzchni leśnych.

11 OBSZARY NARAŻONE NA NIEBEZPIECZEŃSTWO POWODZI I OSUWANIA SIĘ MAS ZIEMNYCH.

Nie wyznacza się - nie występują na terenie gminy.

12 OBIEKTY LUB OBSZARY, NA KTÓRYCH WYZNACZA SIĘ W ZŁOŻU KOPALINY FILAR OCHRONNY.

Nie wyznacza się.

13 OBSZARY WYMAGAJĄCE PRZEKSZTAŁCENI, REHABILITACJI LUB REKULTYWACJI.

13.1. Tereny zdegradowane lub niewłaściwie zagospodarowane przeznaczają się do przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji, której celem jest przywrócenie naturalnego stanu środowiska.

13.2. Tereny po eksploatacji powierzchniowej kruszyw naturalnych (wytrobiska) należy poddać rekultywacji niezwłocznie po zaprzestaniu działalności. Niezwłoczna rekultywacja wyrobisk zapobiegnie ich przekształceniom w „dzikie” wysypiska odpadów.

14 GRANICE TERENÓW ZAMKNIĘTYCH I ICH STREF OCHRONNYCH.

Na terenie gminy jako tereny zamknięte występują jedynie tereny linii kolejowych, dla których nie wyznaczono stref ochronnych

SYNTEZA USTALEŃ STUDIUM I UZASADNIENIE PRZYJĘTYCH ROZWIĄZAŃ

Ustalenia studium wyznaczają ramy dla rozwoju przestrzennego poszczególnych miejscowości w gminie Twardogóra, z uwzględnieniem wzajemnego oddziaływania terenów o różnym sposobie zagospodarowania i związanej z tym oddziaływaniem ochrony środowiska.

Podstawowym kryterium podziału terenów przeznaczonych pod zainwestowanie jest oddziaływanie na środowisko, w tym szczególnie na zdrowie ludzi.

Podział terenów przeznaczonych pod zainwestowanie na różne kategorie ma na celu umożliwienie prowadzenia działalności inwestycyjnej z różnym przeznaczeniem i wywołujących docelowo różne uciążliwości, przy równoczesnym zachowaniu zasady strefowania i szczególnej ochrony terenów zabudowy mieszkaniowej.

Dla terenów nie przeznaczonych pod zainwestowanie ustalono w studium dwie zasadnicze kategorie użytkowania : grunty rolne - stanowiące obszar rolniczej przestrzeni produkcyjnej oraz grunty leśne i związane z gospodarką leśną.

Studium ustala również główne kierunki w zakresie utrzymania i rozwoju infrastruktury technicznej i komunikacji poprzez wskazanie przebiegu głównych dróg (wraz z rezerwą na obejście drogą wojewódzką miasta) oraz korytarzy infrastruktury technicznej i terenów urządzeń tej infrastruktury (np. składowisko odpadów)

W studium wskazano obszary i obiekty objęte ochroną na podstawie przepisów odrębnych :

- rezerwat przyrody „Torfowisko koło Grabowna”
- Park Krajobrazowy „Dolina Baryczy”
- obszar sieci Natura 2000
- użytek ekologiczny „Leśne stawki koło Goszcza”
- pomnik przyrody nieożywionej - dwa głazy narzutowe w Goli Wielkiej
- ostoje zwierząt chronionych - dwie bociana czarnego i jedna żółwia błotnego,
- obszary ochrony zbiorników wód podziemnych
- lasy ochronne

Ponadto w studium wskazano do objęcia ochroną :

- planowany obszar chronionego krajobrazu „Wzgórza Trzebnickie”
- zespół stawów w północnej części gminy
- wąwozy na terenie obrębów Sądrożyce, Chełstówek i Twardogóra

W studium szczegółowo wskazano obszary i obiekty objęte ochroną zabytków oraz obszary i obiekty wymagające ustanowienia ochrony w planach miejscowych w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego oraz ustalono podstawowe zasady zagospodarowania tych terenów.